

362. 2937

๗๒๔๔ ก

๕.3

กระบวนการคิดเฮโรอีน

ปริญญาโท

ของ

รักช่อน รัตนวิจิตรเวช

๗๐ ๒.๒. 2538

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

มีนาคม 2538

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

195807

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้
แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต
สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(ผศ.ดร.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.นภาพร หะวานนท์)

..... กรรมการ

(ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผศ.ดร.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.นภาพร หะวานนท์)

..... กรรมการ

(ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(นายณรงค์ สุวรรณเปี่ยม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 10... เดือน มีนาคม..... พ.ศ. 2538

ปริญญาพนธ์ภักดิ์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก PHP Institute of Asia ของประเทศญี่ปุ่น
และสมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเนื่องจากปัจจัยหลายประการที่ผู้วิจัยตระหนักในความมีพระคุณและความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ได้รับอย่างมีอาจลิมได้เลย

ประการแรก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ประธานคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและความรู้ทางด้านสังคมวิทยาต่าง ๆ ตลอดจนให้ความเอาใจใส่ในการให้คำแนะนำปรึกษาหารือ จนผู้วิจัยเกิดแนวคิดและดำเนินการวิจัยจนกระทั่งทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ประการที่สอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้กรุณาเสียสละเวลาอย่างมากด้วยการให้ความเอาใจใส่ ให้คำแนะนำปรึกษาหารือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้กำลังใจอย่างมากจนผู้วิจัยสามารถฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายจนกระทั่งทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้อย่างดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ประการที่สาม ดร.อรรณพ โพธิ์สุข กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้กรุณาให้ความเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ และให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ประการที่สี่ ความรู้และประสบการณ์ของคณาจารย์ผู้สอนสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ที่สั่งสอนแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนศึกษาศาสตร์ โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์ ที่ได้เอาใจใส่ให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ประการที่ห้า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายณรงค์ สุวรรณเปี่ยม รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งอันทำให้ปริญญานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประการที่หก ขอขอบพระคุณ นายปรีชา จันทรัตน์ รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือเป็นอย่างดีในการเริ่มดำเนินการวิจัยเพื่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ประการที่เจ็ด คุณหญิงสมจินตนา ภักดีศรีวงศ์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กรุณาสันนิษฐานในระหว่างการเรียน จนสำเร็จจุฬาลง ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ประการที่แปด ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กรุณาสันนิษฐานในระหว่างการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จจุฬาลง ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ประการที่เก้า ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการกองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด สังก่อนามัย กรุงเทพมหานคร และนางสาวสุมาลี พุกษาชีวะ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกคนของ คลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว ของสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ และให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนแล้วเสร็จ

ประการที่สิบ ขอขอบคุณ PHP Institute of Asia ประเทศญี่ปุ่น และสมาคม วิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

ประการที่สิบเอ็ด พลตรีชัยศึก เกตุทัต ผู้ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาจน ผู้วิจัยสามารถเข้าศึกษาได้ตามหลักสูตร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่ง

ประการที่สิบสอง พลตรีกัมพล โภชนดา ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือ ในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนด้านกำลังใจอย่างดียิ่งตลอดมา จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จจุฬาลง ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ประการที่สิบสาม นางสาวจันทนา เตชะธรรมวงศ์ ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับด้านคอมพิวเตอร์และอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่าง มาก

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบความสำเร็จทั้งหมดของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเกียรติ ประวัติของครอบครัวรัตนวิจิตรเดช โดยเฉพาะอย่างยิ่งแด่นายลัด แซ่กอ บิดาผู้ถึงแก่กรรม ด้วยความซาบซึ้งใจอย่างยิ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็ม ความสามารถทุกประการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับทุกท่าน ทั้งผู้ที่กล่าวนามข้างต้นและผู้ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้ความอนุเคราะห์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ

รักซ้อน รัตโนวิจิตต์เวช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
ขอบเขตของการวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
แนวการศึกษาพฤติกรรมการศึกษาเสพติด	18
แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม	19
ทัศนภาพในการศึกษาความเบี่ยงเบน	24
ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ : ทฤษฎีการประทับตรา	32
กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัย	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
พื้นที่ที่จะศึกษา	58
วิธีการศึกษา	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
วิธีการสัมภาษณ์	64
ปัญหาในการเก็บข้อมูล	65
ความเที่ยงตรงของข้อมูล	66
การวิเคราะห์ข้อมูล	66

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ขั้นเริ่มต้นเสฟ	68
เงื่อนไขด้านบุคคล	68
เงื่อนไขด้านเพื่อน	81
เงื่อนไขด้านครอบครัว	89
เงื่อนไขด้านโรงเรียน	104
เงื่อนไขเกี่ยวกับเฮโรอีน	114
เงื่อนไขเสฟด้วยความไม่รู้	118
ขั้นเสฟต่อเนื่อง	122
การให้ความหมาย	122
การประเมินความรู้สึกของตนเอง	125
การอธิบายเหตุผล	126
การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เสฟเฮโรอีน	131
การหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา	133
จิตใจรสชาติของเฮโรอีน	136
การชะลอของกระบวนการติดเฮโรอีน	136
การให้ความหมายในเชิงลบ	137
การไม่รู้วิธีเสฟที่ถูกต้อง	137
เงื่อนไขด้านสถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการเสฟเฮโรอีนต่อ	139
การทรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีน	140
การยอมรับและการให้นิยามตนเอง	141
เครือข่ายความสัมพันธ์	142
ลักษณะของความสัมพันธ์	143

การถูกประทุษร้าย	148
การรับรู้การต้อยา	150
การปรับตัวเพื่อรับการเป็นผู้ติดเฮโรอีน	153
สิ่งที่ได้รับจากการเป็นผู้ติดเฮโรอีน	154
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	155
วิธีการศึกษา	155
สรุปผลการวิเคราะห์	155
อภิปรายผล	159
ข้อเสนอแนะ	161
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก นิยามศัพท์เฉพาะ	172
ภาคผนวก ข แนวการสัมภาษณ์	174
ภาคผนวก ค ประวัติผู้ติดเฮโรอีน	180
ประวัติย่อของผู้วิจัย	201

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 แสดงถึงประเภทของพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมทางสังคม .. 29
- 2 แสดงระดับของผู้ชมทางสังคมและพฤติกรรมตอบโต้ของสังคมตามลักษณะ
บรรทัดฐาน 37

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนบนทฤษฎีภูมิ	35
2	แสดงกระบวนการกลายเป็นผู้สูงอายุนานาชาติ	42
3	รูปแบบแสดงขั้นตอนต่อเนื่องของพัฒนาการเอกลักษณ์ผู้เปราะบาง	46
4	แสดงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องของการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสถานการณ์	52
5	แสดงถึงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการติดเชื้ออื่น ของเยาวชน	56
6	แผนที่คลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศไทยใดประเทศหนึ่งจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมไปด้วยดีและเป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการด้วยกัน ปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ ประเทศใดก็ตามที่ทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามทฤษฎีของคลองธรรม ตามสภาพสังคม ความเป็นอยู่ รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง รู้จักตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ถูกต้องและเหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมทั้งเป็นกลไกและกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติด้วย

คุณภาพชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่มีความสมบูรณ์สุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม กล่าวคือ การที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น เขาจะต้องมีการศึกษา เป็นคนดี มีรายได้ที่เพียงพอต่อการยังชีพ มีสุขภาพดี มีโภชนาการดี และมีสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย

ปัญหายาเสพติดเป็นภัยพิบัติอย่างหนึ่งที่ทำลายคุณภาพชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากยาเสพติดมีส่วนทำให้สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ติดยาเสพติด มีแต่ตกต่ำ จมปลุกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย เสื่อมเสีย และยากไร้ ซึ่งสภาพดังกล่าวเป็นสภาพที่คนทั่วไปไม่พึงปรารถนา เพราะผลของการติดยาเสพติด จะบั่นทอนสุขภาพอนามัยของผู้เสพติด ทำให้สุขภาพทรุดโทรมลงเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดความไม่สมบูรณ์ทางร่างกาย ส่งผลให้ขาดโอกาสในการแสวงหาความรู้ ความสามารถในการศึกษา การหารายได้หรือสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีพในสภาพที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่สมบูรณ์ทางจิตใจ ทำให้เกิดความบีบคั้นทางจิตใจ ความคิดสับสนวุ่นวาย ขาดสติ ขาดความยับยั้งคิด นอกจากนี้ความไม่สมบูรณ์ทางจิตใจเหล่านี้ ยังนำไปสู่ความไม่สมบูรณ์ทางร่างกายได้เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นความไม่สมบูรณ์

ทางร่างกายและจิตใจย่อมมีผลทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ทางสังคมด้วย เช่น มีการกระทำที่ละเมิดกฎหมายหรือประทุษร้ายคนอื่น ฯลฯ ดังนั้นความไม่สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และสังคม จึงมีผลกระทบต่อกันและกันอย่างต่อเนื่อง

การที่ปัญหายาเสพติดมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ทำให้เกิดผลกระทบต่อนโยบายด้านอื่นตามมาอีกมากมาย ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาถึงการผลิตในระบบเศรษฐกิจ (ไพศาล ไกรสิทธิ์. 2531 : 185 - 187) พบว่า ปัจจัยการผลิตทั้งสี่ประการ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการนั้น มนุษย์เป็นองค์ประกอบของปัจจัยการผลิตสองในสี่ประการข้างต้นคือ เป็นทั้งแรงงานและผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงาน ดังนั้นคุณภาพของกำลังแรงงานจึงมีผลโดยตรงต่อการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การที่กําลังแรงงานในประเทศมีคุณภาพในระดับสูง ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง ถ้าหากกําลังแรงงานในประเทศอยู่ในระดับต่ำ ก็หมายถึงว่าประสิทธิภาพในการผลิตย่อมอยู่ในระดับต่ำด้วย จากการวิเคราะห์สภาพแรงงานไทย (เขาวลัทธิ ราชแพทยาคม. 2533) พบว่าประชากรกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งจัดว่าเป็นผู้อยู่ในวัยแรงงานเป็นกลุ่มที่มีการติดยาเสพติดมากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้กําลังแรงงานเหล่านี้ไม่สามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพขาดแรงจูงใจในการทำงาน อันเนื่องมาจากพิษภัยของยาเสพติดที่บั่นทอนกําลังความรู้ความสามารถของพวกเขาให้ลดน้อยลง ทำให้ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม รวมถึงความมั่นคงของประเทศชาติด้วย

2. ผลกระทบทางด้านสังคม การติดยาเสพติดนอกจากถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ชักนำให้มนุษย์ในสังคมเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางละเมิดจากบรรทัดฐานทางสังคม เช่น ก่อปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเยาวชน ปัญหาการว่างงาน ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดการคุกคามต่อสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของคนในสังคม ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และขาดความมั่นคงของความสัมพันธ์ทางสังคม จึงเป็นภาระของสังคมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

3. ผลกระทบทางด้านความมั่นคงของประเทศ ปัญหายาเสพติดนอกจากเป็นปัญหาร้ายแรงที่บั่นทอนและทำลายสถานะเศรษฐกิจ ความสงบสุขของสังคมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย เพราะนอกจากจะทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาลในการป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแล้ว ยังทำให้รัฐบาลขาดความไว้วางใจจากต่างประเทศในการค้าขาย การติดต่อลงทุนหรือการท่องเที่ยว และผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ ๆ มักเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีกลุ่มนักการเมืองอยู่เบื้องหลัง ทำให้การปราบปรามทำได้ยาก

การที่ปัญหายาเสพติดก่อให้เกิดผลเสียซึ่งส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องดังได้กล่าวมาแล้ว รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยจึงถือว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งของประเทศดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ระบุเป็นนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2514-2519) เป็นต้นมา และในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เพื่อทำหน้าที่ป้องกัน ปราบปราม บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งการควบคุมพืชเสพติด เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและเร่งด่วนที่สุด เพื่อให้ปัญหายาเสพติดเบาบางลงหรือหมดสิ้นไป แม้ว่าจะเป็นการยากที่จะจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไปจากสังคม แต่ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน ปัญหาต่าง ๆ ก็ย่อมได้รับการแก้ไขไปได้อย่างราบรื่นแน่นอน

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน ลักษณะของปัญหาก็จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งชนิดของยาเสพติดและกลุ่มประชากรที่เสพติด ลักษณะและสาเหตุของปัญหาก็จะเปลี่ยนแปลงซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ตามวิวัฒนาการของสังคม ดังนั้นเมื่อสังคมมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การคมนาคมสื่อสาร และเทคโนโลยีต่าง ๆ จึงมีผลกระทบต่อสภาพการติดยาเสพติด และสภาพการณ์ของปัญหาก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูล รายงานสถิติต่าง ๆ ของหน่วยงานที่ให้บริการบำบัดรักษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ประเทศไทย

ประสบกับปัญหายาเสพติดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งใน เรื่องของการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดหลายชนิด ได้แก่ คี้น มอร์ฟีน เฮโรอีน กัญชา และสารระเหย ส่วนกลุ่มผู้ติดยาเสพติดประกอบด้วยบุคคลแทบจะทุกประเภท ซึ่งมีเชื้อชาติ ศาสนา ระดับอายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจต่าง ๆ กัน ลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้สภาพปัญหาการติดยาเสพติดแตกต่างกัน ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยควบคุมปัญหาซึ่งมีอยู่ในสังคม รวมทั้งผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ทำให้สภาพความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในแต่ละแห่งมี ลักษณะแตกต่างกันออกไป

เมื่อลักษณะของปัญหายาเสพติดมีความแตกต่างกัน การที่จะทำการศึกษาให้ครบถ้วน ทุกประเด็นย่อมเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องเวลา สถานที่ และบุคลากร ผู้วิจัย จึงเลือกเฉพาะประเด็นที่มีความสำคัญ และผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ ศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ อย่างถูกต้อง อันนำไปสู่การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ตรงวัตถุประสงค์ ของผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมากที่สุด

ในการเลือกประเด็นเพื่อทำการศึกษากครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากเหตุผลดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกยาเสพติดเฮโรอีนเป็นประเด็นสำคัญของการ ศึกษา เพราะจากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) พบว่า ชนิดของยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญคือ เฮโรอีน รองลงมาคือ คี้นและ กัญชา ตามลำดับ โดยเฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่เสพติดมากที่สุด ในจำนวนผู้เข้ารับการรักษา ในระยะ 30 วัน ก่อนเข้ารับการรักษา มีถึงร้อยละ 90.6 ที่ติดเฮโรอีน โดยเฉพาะใน เขตกรุงเทพมหานครสูงถึงร้อยละ 97.11 นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าในอนาคตเฮโรอีนจะแพร่ ระบาดไปยังเขตปริมณฑลของเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองที่ได้รับการพัฒนาเป็นเมือง หลัก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ชลบุรี และสงขลา (คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด. 2537 : 9 - 10)

เฮโรอีน จัดเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรงหรือยาเสพติดประเภทที่ 1 (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : 1 - 20) เฮโรอีน ถือว่าเป็นยาเสพติดร้ายแรงที่สุด ราคาแพง และมีการแพร่ระบาดมากที่สุดในปัจจุบัน เฮโรอีนมีฤทธิ์ร้ายแรงกว่าฝิ่นถึง 80 - 100 เท่า นำเข้าสู่ร่างกายได้หลายวิธี เช่น สูดดม สูบ กิน หรือฉีดเข้ากล้ามเนื้อหรือเส้นเลือดดำ เมื่อถูกนำเข้าสู่ร่างกายแล้วจะออกฤทธิ์ต่อร่างกายและระบบประสาทส่วนกลาง ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม (Euphoria) ลดความเจ็บปวด มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ใช้เพียง 2-3 ครั้งติดต่อกัน ก็ทำให้เกิดการเสพติดได้ ผู้ติดเฮโรอีนเป็นเวลานาน ร่างกายจะซูบซีด ผอมเหลือง ใบหน้าหมองคล้ำ ริมฝีปากเขียว สมองเสื่อม ผู้เสพยาเฮโรอีนเกินขนาดอาจถึงแก่ความตายได้ นอกจากนี้ในปัจจุบัน พบว่าผู้ติดเฮโรอีนยังเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์จากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์ของกองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข (2537 : 8) พบว่าจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์จำนวนประมาณ 614,015 ราย เป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ที่ยังไม่แสดงอาการประมาณ 600,000 ราย และในผู้ป่วยกลุ่มนี้เป็นผู้ติดยาเสพติด 10,497 ราย โดยในจำนวนนี้เป็นผู้ติดเฮโรอีนชนิดฉีดเข้าเส้นเลือดถึง 8,975 ราย หรือร้อยละ 85.5 ของผู้ติดโรคเอดส์ที่ติดยาเสพติด

ผู้ติดเฮโรอีนแล้วจะรักษาให้หายขาดได้ยาก เพราะผู้ติดเฮโรอีนจะเป็นการติดยาทั้งทางกายและใจ แม้จะเข้ารับการรักษานานเวลานานกับแพทย์ในโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษายาเสพติด ก็อาจหายเฉพาะการติดยาทางกายเท่านั้น แต่การติดยาทางใจยังคงอยู่ แม้เมื่อออกจากโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษายาเสพติดแล้ว หากกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีผลในการกระตุ้นการเสพยาเสพติดก็อาจหันกลับไปเสพยาอีก ทำให้เลิกเสพยาได้ยาก

2. กลุ่มประชากรเป้าหมายคือเยาวชนอายุ 15-25 ปี ที่ติดเฮโรอีน จากเหตุผลที่ว่าปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนของผู้ติดเฮโรอีนมากขึ้น และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและผู้มีอายุน้อย (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2537 : 1) และผู้ที่เริ่มเสพยาเฮโรอีนส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย

เริ่มลดลงอยู่ในระหว่าง 15-25 ปี (วิชัย โรบยะจินดา. 2522 : 4) ซึ่งประชากรในวัยนี้ถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งในอนาคตของประเทศชาติที่จะเป็นพลังในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักสำคัญประการหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ก็คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่จะเสริมสร้างความสุขให้เกิดแก่คนในสังคมให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่สมบูรณ์ อยู่ในสภาพแวดล้อมในสังคมที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนมีศักยภาพที่จะปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

เยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดช่วงหนึ่งของพัฒนาการมนุษย์ มีความอยากรู้ อยากลอง ต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ต้องการความเป็นอิสระ และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต ประกอบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชนแออัด เพื่อนติดยาเสพติด และภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับ ทำให้เยาวชนมีแนวโน้มกระทำการบางสิ่งบางอย่างที่ขัดต่อศีลธรรม กฎระเบียบและขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งผู้ใหญ่อหรือคนทั่วไปยึดถืออยู่ เช่น การเสพยาเสพติด เป็นต้น (โรสภา ฐพิกุลชัย และคนอื่น ๆ. 2533 : บทคัดย่อ)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงพิษภัยของเฮโรอีนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาถึงกระบวนการที่เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเสพยาเฮโรอีนจนกระทั่งกลายเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน การศึกษาครั้งนี้จะมีส่วนช่วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการติดยาเฮโรอีนของเยาวชน มีความเข้าใจถึงกระบวนการที่ทำให้เยาวชนติดยาเฮโรอีน ซึ่งจะนำไปสู่การหาวิธีการป้องกันให้เยาวชนรอดพ้นจากภัยของยาเสพติด มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

การวิจัยนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อน นอกจากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับคนและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่เสมออีกด้วย การแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงจำเป็นต้องทราบข้อมูลที่ถูกต้องทั้งลักษณะและขอบเขตของปัญหา ซึ่งการวิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการติดเฮโรอีน ส่วนใหญ่มักวิเคราะห์สาเหตุของการติดเฮโรอีนด้วยทฤษฎีทางด้านจิตเวช ทฤษฎีทางพยาธิวิทยา ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา และทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา จึงเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการติดเฮโรอีน ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาผู้ติดเฮโรอีน ผลของการศึกษาพบว่า การติดเฮโรอีนเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ถูกชักชวนจากกลุ่มเพื่อน ต้องการทดลอง อดคิดว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงใหม่อันน่าตื่นเต้น และคิดว่าตนเองจะไม่ติดเฮโรอีน ปัญหาครอบครัวแตกร้าง ปัญหาพื้นฐานทางด้านบุคลิกภาพ การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสังคมปกติ รวมทั้งการเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤติในชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น การประสบกับภาวะครอบครัวแตกร้าง การขาดโอกาสทางการศึกษา การว่างงาน ความยากจน ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย การถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย การสูญเสียบุคคลที่รัก ความขัดแย้งในชีวิตสมรส การขัดแย้งกับเพื่อน และภาวะวิกฤติทางด้านที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม การเผชิญกับเหตุการณ์ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลกระวนกระวายใจ จึงหันไปใช้เฮโรอีน จนกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีนไปในที่สุด (วชิรา บุตรวิบูลย์. 2527 : 52 ; ลาดทองใบ ภู่อภิรมย์. 2530 : บทคัดย่อ ; สนิท สมัครงการ และคนอื่น ๆ. 2530 : 163 ; สุธีรา วิจารณ์พงศ์. 2532 : 91 ; Ginberg and Greenley. 1979 : 22 ; Ahuja. 1982 : 109 - 110 ; Marcos, Bahr and Johnson. 1986 : 135) สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ นักวิจัยมีความเชื่อว่า เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการติดเฮโรอีน และเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นเดียวกับปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งเป็นการอธิบายด้วยตัวแบบในการวิเคราะห์สาเหตุเชิงกลไก (Mechanical Model of Causation)

(พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2527 : 19) ซึ่งมีหลักการเบื้องต้นว่า ปรัชญาการณที่สังเกตได้ทั้งหมดเป็นผลมาจากปัจจัยที่สามารถระบุได้ชุดหนึ่ง (สาเหตุ) ซึ่งปรากฏอยู่ก่อนหน้า แต่การศึกษาปรัชญาการณที่เป็นการกระทำของมนุษย์ แนวความคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม¹ (Symbolic Interactionism) ให้ทัศนะว่า มนุษย์กระทำต่อสถานการณ์ทั้งหลายจากพื้นฐานการตีความหมายของสถานการณ์เหล่านั้น ปัจจัยทั้งหลายที่ปรากฏขึ้นก่อนหน้าจึงมิได้เป็นตัวกำหนดการตีความหมายสถานการณ์ของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ล่วงหน้า ถึงแม้ปัจจัยเหล่านั้นจะมีส่วนร่วมในการตีความสถานการณ์ก็ตาม แต่เป็นเพียงการอธิบายถึงสถานการณ์ ณ จุดเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้น ดังนั้นสาเหตุชุดหนึ่งอาจอธิบายปรากฏการณ์หนึ่งได้ แต่อาจไม่ใช้สาเหตุของปรากฏการณ์ต่อไป การใช้คำว่าสาเหตุทางสังคมศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่มีขอบเขตจำกัด

การอธิบายการตีเคเรอื่นว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากสาเหตุด้านต่าง ๆ นั้น ไม่สามารถช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการที่ทำให้เยาวชนตีเคเรอื่นได้ทั้งหมด เนื่องจากมีเยาวชนอีกเป็นจำนวนมากที่มีภาวะเงื่อนไขต่าง ๆ เช่นเดียวกัน แต่ไม่เข้าสู่กระบวนการกลายเป็นผู้ตีเคเรอื่นหรือเมื่อมีการทดลองเสพเคเรอื่นแล้ว ไม่มีการเสพอีกต่อไป

ปัญหาการตีเคเรอื่นของเยาวชนจึงเป็นปรากฏการณ์สังคมที่มีความซับซ้อนหลายแง่มุม มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการปฏิสังสรรค์² (Interaction) กันโดยตรงในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน แต่ละช่วงของการปฏิสังสรรค์ จะก่อให้เกิดภาวะเงื่อนไขเฉพาะตามลำดับช่วงเวลา ภายใต้การเผชิญหน้าแบบเดียวกันหรือการเผชิญหน้าแบบต่าง ๆ ดังนั้นความสัมพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงบุคคลทั้งหลายเข้าด้วยกัน จึงมีลักษณะแปรผันได้ตลอดเวลา

¹แนวความคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมนี้ รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ 2

²การปฏิสังสรรค์ หมายถึง กระบวนการใด ๆ ก็ตามที่มีการกระทำของฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดการกระทำหรือความเปลี่ยนแปลงขึ้นในอีกฝ่ายหนึ่ง นักสังคมวิทยาบางท่าน ใช้คำว่า การกระทำระหว่างกันหรือการปะทะสังสรรค์ (ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2524. หน้า 194)

ดังนั้นวิธีการศึกษาพฤติกรรมการติดเฮโรอีนจึงไม่ควรพิจารณาในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลเท่านั้น ควรคำนึงถึงกระบวนการทางสังคม¹ (Social Process) ที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีนด้วย การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมการติดเฮโรอีนของเยาวชนในแง่ของความเบี่ยงเบนที่เป็นผลของกระบวนการหรือขั้นตอนต่อเนื่องในช่วงเวลาต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลากหลายที่จำเป็นต้องการเกิดปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยอาศัยตัวแบบที่เรียกว่า การวิเคราะห์สาเหตุเชิงกระบวนการ (Processual Model of Causation) ตัวแบบนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า กระบวนการชนิดหนึ่งจะต้องปรากฏขึ้นเสมอ จึงจะทำให้ปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้ ชนิดหนึ่งเกิดขึ้นได้ และปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ชนิดหนึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากกระบวนการพัฒนาการ ซึ่งขั้นตอนแรก ๆ มิได้เป็นตัวกำหนดขั้นตอนต่อ ๆ ไปโดยอัตโนมัติ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2527 : 19) และได้แนะนำแนวคิดของงานวิจัยเรื่องการกลายเป็่นนักสูบกัญชาของเบคเกอร์ (Becker, 1963 : 42 - 58) มาเป็นพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับการกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีนในลักษณะของกระบวนการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เบคเกอร์ ได้กล่าวถึงการกลายเป็นผู้สูบกัญชาในลักษณะของกระบวนการไว้ว่า "สาเหตุทั้งหมดมิได้มีอิทธิพลในขณะเดียวกันหรือพร้อมกัน เราจึงต้องใช้ตัวแบบที่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า แบบแผนพฤติกรรมพัฒนาเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เช่น ในการอธิบายการสูบกัญชาของบุคคล เราต้องพิจารณาหรืออธิบายขั้นตอนต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคล เพื่อที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว เราต้องอธิบายการเปลี่ยนแปลงแต่ละขั้นตอนและสิ่งซึ่งเป็นสาเหตุในขั้นตอนหนึ่งอาจจะมีความสำคัญน้อยสำหรับขั้นตอนอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น เราต้องมีคำอธิบายว่าบุคคลเข้าไปสู่สถานการณ์ซึ่งมีกัญชาให้สูบได้อย่างไร และเราต้องมี

¹ กระบวนการทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำระหว่างกันที่สามารถสังเกตเห็นได้ และได้ให้ชื่อตามแบบแผนที่ประพจน์ร่วมกัน เช่น การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม การควบคุมทางสังคม การเลียนแบบ การขัดกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, แหล่งเดิม, หน้า 358 - 359)

คำอธิบายอีกชุดหนึ่งว่า เมื่อสถานการณ์อันควรมีปัญญาสำหรับเขา แล้วทำไมบุคคลนั้น ๆ จึงสมัครใจที่จะทดลองสูบ และเรายังต้องมีคำอธิบายอีกชุดหนึ่งเพื่อตอบคำถามว่า เมื่อได้ทดลองสูบแล้วทำไมเขาจึงสูบนั่นต่อไป ในแง่หนึ่งคำอธิบายแต่ละชุดเป็นสาเหตุจำเป็นสำหรับพฤติกรรมนี้ กล่าวคือ ไม่มีบุคคลใดจะกลายเป็นนักสูบกัญชาอาชีพโดยปราศจากการผ่านขั้นตอนดังกล่าว บุคคลจะต้องมีปัญญา จะต้องทดลองสูบ และสูบนั่นต่อไป ดังนั้นคำอธิบายสำหรับแต่ละขั้นตอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการอธิบายพฤติกรรมการสูบกัญชา อย่างไรก็ตาม ปัจจัยต่าง ๆ ที่อธิบายในแต่ละขั้นตอน ถ้าพิจารณาแยกจากกัน อาจไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างผู้สูบกัญชาและผู้ไม่สูบกัญชาได้ ปัจจัยที่ทำให้บุคคลก้าวไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่งจะยังไม่เกิดขึ้น ถ้าเขายังไม่ถึงขั้นตอนที่ทำให้เขาอยู่ในฐานะที่จะก้าวไปอีกขั้นตอนหนึ่งได้ (Becker. 1963 : 23)

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการก้าวเข้าสู่โลกของผู้ติดยาเสพติด เป็นสิ่งที่มิได้เกิดขึ้นโดยทันทีทันใดหรือโดยบังเอิญ แต่จะมีการพัฒนาไปทีละ เล็กน้อยตามแบบแผนลำดับขั้นตอน ภาวะเงื่อนไขที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งผลักดันหรือเอื้ออำนวยให้กิจกรรมเบี่ยงเบนดำเนินต่อไปนั้นไม่ได้เกิดในเวลาเดียวกัน แต่มันจะเกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนที่แตกต่างกัน การนิยามสถานการณ์ต่างกันจะต้องได้รับการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจนเข้าสู่การเป็นผู้เบี่ยงเบน

เพราะฉะนั้น การติดยาเสพติดจึงเป็นกระบวนการที่เกิดอย่างมีขั้นตอนต่อเนื่อง แม้แต่ละขั้นตอนจะมีลักษณะที่ต่างกัน ซึ่งน่าจะนำมาใช้อธิบายกระบวนการติดยาเสพติดอื่นของเยาวชนได้ เนื่องจากการที่เยาวชนจะเข้าสู่การกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดอื่น อาจจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ที่ทำให้เยาวชนติดยาเสพติดอื่นแต่ละคนได้ก้าวจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่ขั้นตอนต่อไป ตั้งแต่เริ่มทดลองเสพเฮโรอีน จนกระทั่งกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดอื่น จึงมีระยะเวลาห่างกันอยู่ช่วงหนึ่งระหว่างการเริ่มเสพเฮโรอีนและการติดยาเสพติดอื่น ในแต่ละช่วงเวลาที่เกิดขึ้นมิได้เกิดด้วยตัวมันเองหรือเป็นผลมาจากภาวะเงื่อนไขเดียว ๆ แต่การติดยาเสพติดอื่นเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล มีการให้ความหมาย การตีความและการให้ความหมายขึ้นใหม่ในขณะที่มีการปฏิสังสรรค์ตลอดเวลาภายในบริบทของสังคมนั้น ๆ

ดังนั้นการศึกษาคัดสรรอื่นของเยาวชนจึงควรศึกษาในลักษณะของกระบวนการ เพื่อทำความเข้าใจกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจการคัดสรรอื่นของเยาวชนได้อย่างถูกต้อง

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัญหาการคัดสรรอื่นของเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสาเหตุที่ทำให้เยาวชนเสปสรรอื่นซึ่งเป็นเพียงขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการคัดสรรอื่นเท่านั้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงของขั้นตอนต่อไป จนถึงขั้นตอนสุดท้ายกลายเป็นผู้คัดสรรอื่นนั้น เรายังมีความรู้ความเข้าใจน้อยมาก

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการคัดสรรอื่นของเยาวชน ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยใดศึกษามาก่อน โดยผู้วิจัยจะศึกษากระบวนการคัดสรรอื่นว่า ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่งอย่างไร และมีเงื่อนไขสำคัญใดบ้างเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนนั้น รวมทั้งเมื่อปรากฏการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นแล้วสามารถตรงต่อไปได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคัดสรรอื่นของเยาวชน ในลักษณะที่มีพัฒนาการของแบบแผนพฤติกรรมเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่การที่เยาวชนทดลองเสปสรรอื่น และเมื่อเขาได้ทดลองเสปแล้ว ทำไมจึงมีการเสปต่อจนกระทั่งเป็นผู้คัดสรรอื่น นอกจากนี้ยังต้องทำความเข้าใจถึงขั้นตอนของกระบวนการคัดสรรอื่นแต่ละขั้นตอนว่ามีภาวะเงื่อนไขสำคัญใดบ้างเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้คัดสรรอื่น รวมทั้งพวกเขา มีการดำเนินชีวิตเพื่อดำรงรักษาการเป็นผู้คัดสรรอื่นของตนเองให้คงไว้อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเฉพาะกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนชายที่ตัดสินใจเข้ารับบริการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอกที่ได้รับการรักษาโดยการถอนพิษด้วยเมทาโดน (Methadone Treatment) เป็นระยะเวลาไม่เกิน 45 วัน ในคลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว ของสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 32 ราย โดยไม่รวมถึงเยาวชนติดเฮโรอีนแต่ไม่ได้รับการบำบัดรักษาในคลินิกยาเสพติดดังกล่าว

การถอนพิษด้วยเมทาโดน เป็นระยะเวลาไม่เกิน 45 วัน หมายถึง การให้ยาเมทาโดนเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดเฮโรอีนโดยกำหนดขนาดของยาที่ให้ในวันแรกไม่เกิน 40 มิลลิกรัม แล้วมีการปรับขนาดของยาตามอาการและค่อย ๆ ลดลงจนเหลือศูนย์ ภายในวันที่ 45 ของการรักษา (กรมการแพทย์. รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2529 เรื่อง การป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติด กระทรวงสาธารณสุข)

2. พวกติดซ้ำหรือพวกที่หวนกลับไปใช้เฮโรอีนอีกอย่างน้อยหนึ่งครั้งภายหลังการรักษา ถือว่าเป็นพวกเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีนใหม่อีก

3. ศึกษาเฉพาะยาเสพติดชนิดเฮโรอีนเท่านั้น

4. ศึกษากระบวนการการติดเฮโรอีนจากคำบอกเล่าของผู้ถูกศึกษา เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องอาศัยการบอกเล่าประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดของผู้ถูกศึกษาเป็นแนวทางการวิเคราะห์กระบวนการที่ต้องการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ได้ความรู้ ความเข้าใจถึงขั้นตอนต่อเนื่องที่เยาวชนเข้าไปสู่การเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีน จนกระทั่งนำไปสู่การติดเฮโรอีน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหามติดเฮโรอีนของ

เยาวชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนากำลังใจคนวัยนี้ให้เจริญก้าวหน้าเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ และเป็นพลังของชาติต่อไป

2. ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนต่อเนื่องที่เปลี่ยนไปตามลำดับเวลาของการติดเฮโรอีนของเยาวชน ข้อมูลที่ได้อาจนำไปใช้ประโยชน์ในการให้การศึกษอบรมแก่ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการป้องกัน และบำบัดรักษาเยาวชนติดเฮโรอีน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครูอาจารย์ โดยที่บุคลากรเหล่านั้นอาจให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหามาให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจแก่เยาวชนติดเฮโรอีน และประชาชนทั่วไปให้เข้าใจปัญหาและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ประสบได้

3. ทำให้ทราบถึงลักษณะการดำเนินชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของเยาวชนติดเฮโรอีน อันอาจจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ พี่น้อง และบุคคลทั่วไป โดยจะเป็นแนวทางในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้ความสนับสนุนทางด้านอารมณ์ จิตใจแก่สมาชิกในครอบครัวที่มีปัญหาเยาวชนติดเฮโรอีน ซึ่งอาจจะส่งผลในด้านการป้องกัน บำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่เยาวชนติดเฮโรอีนได้ดียิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมกาเสพติด ถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่งที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม คือ กฎหมายควบคุมยาเสพติดให้โทษ ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา 57 ว่าห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 5 (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : 22) ยาเสพติดประเภท 1 เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ได้แก่ เฮโรอีน อีเทอร์พิน ฯลฯ ดังนั้นผู้ติดเฮโรอีนจึงถือว่ามีพฤติกรรมละเมิดบรรทัดฐานทางกฎหมาย และยังเป็นการละเมิดบรรทัดฐานทางศีลธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกผิดถูก ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพทางสังคม จึงทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านรุนแรงถ้าใครฝ่าฝืน

การศึกษาเรื่องการติดเฮโรอีน มีความสัมพันธ์บางประการเกี่ยวกับการให้นิยามคำว่า "การเสพยาเสพติด" และ "การติดยาเสพติด" ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงคำนิยามดังกล่าวดังนี้

การเสพยาเสพติด หมายถึง การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือมีอาการติดยาเสพติดให้โทษ ซึ่งสามารถตรวจสอบและแสดงผลได้ตามหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ว่าผู้นั้นได้รับยาเสพติดให้โทษประเภทใดเข้าสู่ร่างกาย (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ. 2522 : 3)

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยเรื่องกัญชาและการใช้ยาในทางที่ผิด (The National Commission on Marijuana and Drug Abuse) ได้แบ่งพฤติกรรมกาเสพติดออกเป็น 5 แบบดังนี้ (Thio. 1983 : 340)

1. ทดลองใช้ (Experimental Use) เป็นการใช้ชั่วคราวครั้งชั่วคราว เป็นระยะเวลาดสั้น ๆ เพียงครั้งเดียวหรืออาจมากกว่านั้น ด้วยความอยากรู้เกี่ยวกับฤทธิ์ของยาเสพติดหรือต้องการประสบการณ์แปลกใหม่ จึงทดลองใช้ยาเสพติดกับกลุ่มเพื่อนหรือคนรู้จักที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใช้ยาเสพติดกลุ่มนี้จะไม่กลับไปใช้ยาเสพติดอีก

2. ใช้เพื่อความบันเทิง (Recreational Use) เป็นการใช้เพื่อการเข้าสังคม รวมทั้งการใช้น้ำยาเสพติดในกลุ่มเพื่อนหรือคนรู้จัก เวลาที่มีการจัดเลี้ยงด้วย ในกลุ่มนี้จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับฤทธิ์ของยาเสพติดและความถี่ของการใช้มากกว่ากลุ่มที่ 1 แต่ก็สามารถควบคุมปริมาณการใช้น้ำยาเสพติดได้

3. ใช้ตามสถานการณ์ (Situational Use) เป็นการใช้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แม่บ้านใช้เพื่อลดความเครียด นักเรียนใช้ในเวลาสอบ ฯลฯ

4. ใช้อย่างรุนแรง (Intensified Use) เป็นการใช้ที่มีผลสืบเนื่องมาจากข้อที่ 2 และ 3 ซึ่งหากที่มีการใช้น้ำยาเสพติดเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและความถี่ เช่น ใช้น้ำยาเสพติดทุกวันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเครียด ความวิตกกังวล ฯลฯ อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ก็ยังสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

5. ใช้อย่างถูกควบคุม (Compulsive Use) เป็นการใช้ยาเสพติดติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จนกลายเป็นการติดยาทางกายและทางใจ และเมื่อไม่ได้ใช้น้ำยาเสพติดจะมีอาการเจ็บปวดเนื่องจากการถอนยาหรือหยุดยา¹ (Withdrawal or Abstinence Syndrome) จึงจำเป็นต้องใช้น้ำยาเสพติดเพื่อลดอาการเจ็บปวดนั้น

¹กลุ่มอาการถอนยาหรือหยุดยา ประกอบด้วยกลุ่มของอาการ ซึ่งแสดงถึงความรุนแรงถึงขีดสูงสุดในวันที่สองหรือสามหลังจากได้รับยาเสพติดเป็นครั้งสุดท้าย เช่น อาการหนาวนอน เหงื่อออก หนาวสั่น กระวนกระวาย ปวดท้อง อาเจียน ท้องร่วง ฯลฯ กลุ่มอาการเหล่านี้จะค่อย ๆ ลดลงในช่วงระยะเวลา 5 ถึง 6 สัปดาห์ และหลังจากนั้นผู้ป่วยจะรู้สึกอ่อนเพลีย เจ็บปวด ขอบเขี้ยวตัวเองออกจากสังคม อาการต่าง ๆ ของการหยุดยาจะบรรเทาลงได้ด้วยการใช้น้ำยาเสพติดอีก (กรมการแพทย์. การป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติด. 2529. หน้า 122 - 123)

การติดยาเสพติด (Addiction) หมายถึง เมื่อบุคคลติดเสพหรือได้รับยาเสพติด เข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กัน ไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ เป็นช่วงระยะ ๆ หรือนานติดต่อกัน ก็ตาม จะทำให้บุคคลนั้นตกอยู่ใต้อาณาหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังอาจต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อย ๆ หรือทำให้ สุขภาพของผู้เสพติดเสื่อมทรามลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีการผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นกับผู้เสพนั้น (คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2533 : 14 ; McAuliffe and Gordon. 1974 : 830)

ลักษณะการติดยาเสพติด แบ่งออกเป็น 2 แบบดังนี้ (คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด. 2533 : 33)

1. การติดยาทางกาย (Physical Dependence) หมายถึง ลักษณะการ ติดยาเสพติดที่ผู้เสพยามีความต้องการเสพอย่างรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจ จะหยุดเสพไม่ได้ เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะเกิดอาการผิดปกติ (อาการขาดยา) อย่างมากทั้ง ร่างกายและจิตใจ เช่น การดิ้นเฮรืออื่น เมื่อขาดยาหรือไม่ได้เสพ จะมีการคลื่นไส้ อาเจียน หาวบ่อย ๆ ไข้สูง น้ำตาไหล นอนไม่หลับ เจ็บปวดทั่วร่างกาย ทูรนทูราย ฯลฯ ที่รุนแรงมากอาจอาเจียนหรือถ่ายเป็นเลือด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ลงแดง

2. การติดยาทางใจ (Psychological Dependence) หมายถึง ลักษณะ การติดยาเสพติดที่ผู้เสพมีความต้องการเสพเพราะจิตใจคิดอยากเสพเพียงอย่างเดียว ไม่ถึง กับเป็นทาสทางร่างกาย เมื่อถึงเวลาอยากเสพจะเกิดอาการทางจิตใจเท่านั้น ส่วนทาง ร่างกายไม่ปรากฏอาการผิดปกติ เช่น การติดยาหรื กัญชา และยาเสพติด เป็นต้น เมื่อขาด ยาจะเกิดอาการหงุดหงิดหรือกระวนกระวาย แต่ไม่พบอาการทางร่างกาย

สรุปข้อเปรียบเทียบระหว่างลักษณะการติดยาทางกายและทางใจ ดังตาราง
ข้างล่างนี้

การติดยาทางกาย	การติดยาทางใจ
1. ต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับให้ต้องเสพ จะหยุดไม่ได้	1. ไม่ถึงกับตกอยู่ภายใต้การบังคับให้ต้องเสพ แต่มีความต้องการที่จะเสพต่อไป
2. ต้องเพิ่มปริมาณการเสพยาขึ้น เรื่อย ๆ	2. ไม่มีความจำเป็นเลยที่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้น
3. ตกเป็นทาสทางร่างกายและจิตใจ หากไม่เสพเข้าร่างกาย จะมีผล กระทบต่อร่างกายเพราะเกิดการ ขาดยาขึ้น	3. ไม่ถึงกับตกเป็นทาสทางร่างกาย ไม่มี อาการขาดยาทางร่างกาย แต่ก็ตกเป็น ทาสทางจิตใจ

สำหรับผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน ได้มีการศึกษาเพื่อหามาตรฐานกำหนดภาวะยา
เสพติดเฮโรอีน โดยการตรวจวิเคราะห์ระดับมอร์ฟีนในปัสสาวะด้วยวิธีราดิโออิมมูโน-
แอสเสย์ (Radioimmunoassay, RIA) ค่ากำหนดของผู้ติดยาเฮโรอีนจะเป็น 3,000
ng/ml หมายความว่า ถ้าตรวจพบมอร์ฟีนในปัสสาวะต่ำกว่า 3,000 ng/ml เป็นค่าที่
ไม่ถือว่าเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน หรือเป็นค่าลบ (Negative) ส่วนค่าที่สูงกว่า 3,000 ng/ml
จึงจะถือว่าเป็นค่าบวก (Positive) หรืออยู่ในภาวะติดยาเฮโรอีน สำหรับมาตรฐานกำหนด
ภาวะยาเสพติดนี้ เป็นชี้กำหนดภาวะการติดยาเฮโรอีนทางกายเท่านั้น (พญุลย์ บุษปราชญ์
และคนอื่น ๆ. 2529 : 43 - 53)

แนวการศึกษาพฤติกรรมการติดยาเสพติด

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดยาเสพติดส่วนใหญ่มักเป็นในแนวด้านพยาธิวิทยา (Pathology) หรือแนวทางการแพทย์ (Clinical View) การศึกษาแนวนี้มองพฤติกรรมการติดยาเสพติดว่าเป็นภาวะความผิดปกติหรือความเจ็บป่วยของบุคคล จึงสนใจวิเคราะห์สาเหตุที่ก่อให้เกิดการติดยาเสพติดและวิธีการจะรักษามูลบุคคล ซึ่งเข้าใจว่าเจ็บป่วยเหล่านั้น

งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดยาเสพติดที่เพิ่มมากขึ้นในภายหลังเริ่มสนใจจะให้คำอธิบายที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะนักสังคมวิทยาพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่มองพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาวะเงื่อนไขต่าง ๆ ในสังคม เป็นการให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมของบุคคลมากขึ้น จึงเกิดมีคำอธิบายถึงพฤติกรรมการติดยาเสพติดอีกแนวหนึ่งคือ แนวการให้นิยาม (Definitional View) เป็นแนวที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการตีความหมายของบุคคลต่าง ๆ ต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้น

ความแตกต่างระหว่างแนวทางการแพทย์กับแนวการให้นิยามต่อพฤติกรรมการติดยาเสพติด สรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการแพทย์ (Clinical View) การศึกษาแนวนี้มองพฤติกรรมการติดยาเสพติดทางด้านการแพทย์และทางด้านเภสัชวิทยา โดยถือว่าพฤติกรรมการติดยาเสพติดเป็นความผิดปกติหรือความเจ็บป่วยขั้นรุนแรงขึ้นหนึ่งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความบกพร่องทางบุคลิกภาพ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย และความไม่สมดุลทางสรีรวิทยา ฯลฯ

2. แนวการให้นิยาม (Definitional View) การศึกษาแนวนี้มองพฤติกรรมการติดยาเสพติดเป็นปรากฏการณ์สังคมที่มีได้เกิดขึ้นอย่างโดด ๆ แต่มีความสัมพันธ์กับปัจจัย

ต่าง ๆ มากมายที่อยู่รอบบริบททางสังคมนั้น ๆ โดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์¹ (Symbolic Interaction) ของบุคคล ในการวิเคราะห์ความเบี่ยงเบนจึงเน้นความสำคัญของกระบวนการหรือขั้นตอนต่อเนื่อง รวมทั้งเมื่อปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้วสามารถดำรงอยู่ได้

แนวการศึกษาที่แตกต่างกัน นอกจากเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างแง่มุมกันแล้ว จุดสนใจและสิ่งที่เป็นผลจากการศึกษาก็แตกต่างกันไปด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยแนวทางให้นิยามเป็นแนวทางในการศึกษา เนื่องจากต้องการอธิบายพฤติกรรมการตีตราอื่นของเยาวชนที่เกิดจากกระบวนการตีความหมายของผู้ตีตราอื่นต่อการกระทำของตนและเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อกัน แนวคิดหนึ่งที่มีสาระสำคัญดังกล่าว คือ แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism)

แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism)

แนวคิดนี้พัฒนามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 โดยนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันหลายคน ผู้มีอิทธิพลทางความคิดต่อนักสังคมวิทยาแนวนี้ก็คือ มิด (เพย์สวัสดี สวัสดีพงษ์. 2529 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Mead : 1863 - 1931) แนวคิดสำคัญของมิดคือ มองปรากฏการณ์สังคมในลักษณะกระบวนการ (Processual) และมองว่ามนุษย์เป็นผู้กระทำ (Actor) นอกจากนี้ ผู้มีบทบาทสำคัญอีกคนหนึ่งคือ บลูเมอร์ (Blumer. 1900 - 1987) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดนี้ อย่างเป็นระบบมากที่สุด ทั้งในแง่ของเนื้อหาและระเบียบวิธีการวิจัย เขาได้บัญญัติชื่อแนวคิดนี้ว่า การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) การปฏิสังสรรค์

¹การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ คือการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่าขึ้นไปสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาจากการตีความหมายและปฏิบัติตามแนวทางที่ตีความหมายโดยให้ความหมายเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อกัน (สุนทร (ศีลพิพัฒน์) พรหมเมศ และพวงจิตต์ อธิคมนันทะ. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ - ไทย. 2525. หน้า 93.)

สัญลักษณ์นิยม หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ตีความหรือให้นิยามซึ่งกันและกัน แทนที่จะมีเพียงปฏิกริยาต่อการกระทำของกันและกันเท่านั้น (Blumer. 1969 : 148)

บลูเมอร์ (Blumer. 1969 : 2) ได้เสนอว่า ลักษณะสำคัญของการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้ความหมายมี 3 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์กระทำต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานความหมายที่สิ่งเหล่านั้นมีต่อมนุษย์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมถึงทุกสิ่งที่อยู่ในโลกมนุษย์ ได้แก่ วัตถุทางกายภาพที่สามารถมองเห็นได้ สิ่งมีชีวิตและมนุษย์ สถาบัน วัตถุที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ ความซื่อสัตย์ กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนสถานการณ์ที่เผชิญหน้าอยู่ในชีวิตประจำวัน

2. ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ทางสังคมเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

3. ความหมายเหล่านี้จะถูกยึดถือ ถ่ายทอด และปรับเปลี่ยนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การตีความร่วมกันของบุคคลที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่เขาเผชิญอยู่ จะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม โดยอาศัยกระบวนการสื่อความหมายที่แต่ละบุคคลจะต้องตีความหมายของพฤติกรรมและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เป็นผลผลิตของสังคมและการสร้างสรรค์ที่ก่อรูปขึ้นด้วยการให้ความหมายต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กัน ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ว่า คนที่มามีการปฏิสัมพันธ์กันเข้าใจตรงกันเพียงใด เพราะแต่ละคนอาจมีค่านิยมและทัศนคติต่อโลกและชีวิตไม่เหมือนกัน อันอาจทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของกระบวนการสร้างความหมาย ใช้ความหมาย และการตีความหมาย ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการกระทำของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดนี้จึงมองการปฏิสัมพันธ์ในฐานะเป็นกระบวนการปรับเข้าหากันของบุคคล

กระบวนการตีความหมาย (A Process of Interpretation) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความหมายซึ่งถูกใช้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับชี้แนะและสร้างการกระทำ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก ผู้กระทำจะเป็นผู้บังคับกับตนเองในฐานะที่ตนเป็นผู้กระทำคือ บุคคลจะกำหนดให้ตนเองทราบถึงความหมายของการกระทำนั้น โดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์หรือโต้ตอบกับตนเอง (Process of Self-Interaction)

ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีการปฏิสังสรรค์กับตนเองและมีการให้ความหมายต่อการกระทำนั้นแล้ว จึงเกิดกระบวนการตีความขึ้น การตีความจึงเป็นการจัดการกับความหมายด้วยลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้กระทำสามารถเลือก ตรวจสอบ จัดกลุ่มใหม่ หยุดการกระทำ หรือเปลี่ยนแปลงความหมายใหม่ให้เป็นไปตามสถานการณ์ซึ่งผู้กระทำกำลังเผชิญอยู่ และเป็นผู้กำหนดทิศทางของการกระทำของเขาเองได้ (Blumer. 1969 : 2 - 5)

เนื้อหาหลักของแนวคิดนี้ ประกอบไปด้วยสาระสำคัญดังนี้ (Blumer. 1962 : 188)

1. สังคมมนุษย์ ประกอบด้วยบุคคลที่มีอัตตะ (Self) ได้แก่ ความคิดและค่านิยม การกระทำทั้งหลายที่บุคคลมีต่อตนเองในฐานะที่เป็นวัตถุชนิดหนึ่ง อัตตะเป็นกระบวนการและเกิดขึ้นจากการสื่อสารภายในตัวบุคคล แต่ก็สามารถสังเกตได้จากการสื่อสารของบุคคลนั้นต่อคนอื่น ๆ

2. การกระทำของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่ถูกปลดปล่อยจากแรงขับตามธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการสร้างสรรค์โดยบุคคลนั้น ๆ จากการบันทึกและตีความลักษณะต่าง ๆ ของสถานการณ์ที่เขาได้กระทำการนั้น ๆ ขึ้นมา นอกจากนี้การกระทำของมนุษย์ยังไม่สามารถกำหนดหรือทำนายล่วงหน้าได้ เพราะมนุษย์ได้สร้างความหมายของการกระทำในลักษณะไม่อาจทำนายได้จากการรับรู้ลักษณะของบุคคลและสถานการณ์เป็นการล่วงหน้า

3. การตีความสถานการณ์และการสร้างสรรค์พฤติกรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในบริบทแห่งการปฏิสังสรรค์ระหว่างมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์จึงต้องศึกษาในลักษณะของกระบวนการ มิใช่ศึกษารูปของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงโครงสร้างที่หยุดนิ่งตายตัว

ตามแนวคิดนี้ สังคมมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) คือ เป็นพลวัตแห่งการปรับการกระทำเข้าหากันและกัน แต่ละคนกระทำตามวิถีทางที่เขาตีความการกระทำของคนอื่น ๆ อัตตะก็อยู่ในรูปของกระบวนการเช่นกัน อัตตะในทัศนะนี้จึงหมายถึงกระบวนการ

การสื่อสารที่ดำเนินอยู่ตลอดเวลา เป็นพลวัตแห่งการบ่งชี้ให้กับตนเองจากการสวมรับทักษะที่คนอื่นมีต่อตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะของบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) ซึ่งหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อลักษณะที่บุคคลนิยามตนเองหรือกำหนดเอกลักษณ์¹ (Identity) ให้กับตนเอง รวมทั้งกำหนดแนวทางการกระทำที่สอดคล้องกับนิยามดังกล่าว

จากหลักการข้างต้น บลูเมอร์ (Blumer, 1969 : 6 - 12) นำไปเป็นพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของมนุษย์ โดยได้แบ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ธรรมชาติของการปฏิบัติสร้างสรรค์ทางสังคม และธรรมชาติของวัตถุ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ธรรมชาติของสังคมมนุษย์

สังคมมนุษย์ประกอบด้วยมนุษย์ผู้เข้าร่วมกระทำ การกระทำนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลากหลายที่เกิดจากบุคคลกระทำขึ้นมาในขณะเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาสังคมมนุษย์คือ ต้องพิจารณาสังคมมนุษย์ในแง่การกระทำร่วมกันของมนุษย์ ถึงแม้จะมีแนวคิดเกี่ยวกับตัวกำหนดทางสังคมที่ยอมรับกัน 2 มโนทัศน์คือ วัฒนธรรม และโครงสร้างสังคมก็ตาม แต่แนวคิดที่เกิดขึ้นก็เป็น ผลมาจากการกระทำของมนุษย์ที่เป็นสมาชิกในสังคมประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่สลับซับซ้อนต่าง ๆ

ธรรมชาติของการปฏิบัติสร้างสรรค์ทางสังคม

การปฏิบัติสร้างสรรค์ในสังคมมนุษย์ประกอบด้วย 2 ลักษณะคือ การปฏิบัติสร้างสรรค์โดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) และการปฏิบัติสร้างสรรค์โดยไม่ใช้สัญลักษณ์ (Non-

¹เอกลักษณ์ หมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่ว่าตนเองมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากบุคคลอื่น. (แหล่งเดิม. หน้า 89)

Symbolic Interaction) การปฏิสังสรรค์โดยใช้สัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับการตีความหมาย เพื่อทำความเข้าใจความหมายของการกระทำซึ่งกันและกัน การปฏิสังสรรค์ส่วนใหญ่ของมนุษย์จะใช้ลักษณะเช่นนี้ แต่ก็มียุ่มน้อยที่มนุษย์ปฏิสังสรรค์โดยไม่ใช้สัญลักษณ์ คือ บุคคลโต้ตอบการกระทำของผู้อื่นโดยปราศจากการตีความหมายการกระทำดังกล่าว แต่โต้ตอบโดยตรงทันทีด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงออกต่าง ๆ และการเปล่งเสียงระดับต่าง ๆ เป็นต้น

ธรรมชาติของวัตถุ

โลกเชิงประจักษ์ ประกอบไปด้วย "วัตถุ" (Object) ที่เป็นผลผลิตจากการปฏิสังสรรค์โดยใช้สัญลักษณ์ วัตถุเหล่านี้ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่ถูกบ่งชี้หรืออ้างถึง เช่น วัตถุทางกายภาพที่มนุษย์สามารถมองเห็น มนุษย์คนอื่น ๆ สถาบันต่าง ๆ วัตถุที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ ความซื่อสัตย์ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ธรรมชาติของวัตถุทุกชนิดประกอบไปด้วยความหมายต่อบุคคลที่อ้างถึงวัตถุนั้น วัตถุนั้นหนึ่งอาจมีความหมายแตกต่างกันไป สำหรับแต่ละบุคคลที่มอง ดังนั้นเมื่อสภาพแวดล้อมประกอบไปด้วยวัตถุต่าง ๆ ที่บุคคลได้ให้ความหมายแตกต่างกันไป โลกเหล่านี้จึงเป็นโลกแห่งความหมายที่เป็นการสร้างสรรค์ทางสังคม อันเกิดจากกระบวนการนิยามและการตีความหมาย ซึ่งถูกสร้าง เรียนรู้ และถ่ายทอดผ่านกระบวนการบ่งชี้ ท่ามกลางการปฏิสังสรรค์ทางสังคม

กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมให้ความสำคัญกับธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะเป็นผู้กระทำ (Actor) ต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของการตีความหมายของสิ่งเหล่านั้น โดยมองว่าธรรมชาติของโลกเชิงประจักษ์ซึ่งปรากฏในสังคมมนุษย์ประกอบไปด้วย "วัตถุ" (Object) ที่เป็นผลผลิตจากการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นผลผลิตทางสังคมซึ่งมนุษย์ได้กระทำการตามความหมายที่มนุษย์ให้ไว้ ดังนั้นมนุษย์จึงใช้ชีวิตอยู่ใน "โลกแห่งความหมาย" (Meaningful World) ซึ่งกระบวนการนิยามความหมาย และตีความสามารถ สร้าง ปรับเปลี่ยน เรียนรู้ และถ่ายทอดไปท่ามกลางกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ทำให้มนุษย์มอง "โลกแห่งวัตถุ" (World of Objects) แตกต่างกันไป (Blumer, 1969 : 1 - 21)

ทัศนภาพในการศึกษาความเบี่ยงเบน

สังคมมีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงไม่เคยพบเห็นมาก่อน เพราะไม่มีกฎเกณฑ์หรือกฎหมายใดสามารถกำหนดการเปลี่ยนแปลงไว้อย่างแน่นอนได้ ถ้ามนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น (สุพัตรา สุภาพ. 2534 : 130) ระเบียบกฎเกณฑ์ทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากสมาชิกทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ และมีการติดต่อสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การฝ่าฝืนหรือละเมิดระเบียบสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอในทุกสังคมไม่มากก็น้อย เพราะจะไม่มีสังคมใดที่มีสมรรถภาพในการควบคุมให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทุกอย่างที่วางไว้ได้ เพราะบุคคลอาจจะกระทำการฝ่าฝืนเนื่องจากมีเหตุชักจูงใจให้กระทำไป เช่น อยากลอง อยากสนุก อยากรู้ อยากเห็น ฯลฯ

การทบทวนกฎหมายและการฝ่าฝืนจารีตประเพณีหรือการละเมิดศีลธรรมในรูปแบบต่าง ๆ จึงมักปรากฏอยู่เสมอ ซึ่งนักสังคมวิทยาเรียกการกระทำดังกล่าวว่า เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) อาจกล่าวได้ว่า ความเบี่ยงเบนและความเป็นระเบียบทางสังคม (Social Order) เป็นของคู่กันในทุกสังคม สังคมจะเป็นระเบียบได้จะต้องอาศัยการควบคุมทางสังคม (Social Control) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้อยู่ในขอบเขต ตลอดจนให้สมาชิกอดกลั้นต่อความรู้สึกหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่จะเป็นการคุกคามต่อสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของบุคคล แต่เมื่อสังคมไม่สามารถควบคุมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนหรือบรรทัดฐานของสังคมได้ ก็ย่อมก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐาน ดังนั้นความเบี่ยงเบนทางสังคมจึงเกี่ยวข้องกับการควบคุมทางสังคม

นักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้นิยามความเบี่ยงเบนไว้ ดังนี้

ความเบี่ยงเบน หมายถึง การละเมิดจากมาตรฐานทางบรรทัดฐานทางสังคม¹ ที่สร้างขึ้นมาจากการอยู่ร่วมกัน (Parsons. 1951 : 206)

ความเปี่ยงเบน หมายถึง กระบวนการปฏิสังสรรค์ที่เกิดจากนิยามของผู้ชมทางสังคม² (Social Audience) และปฏิกิริยาที่มีต่อคนอื่นว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน (Kitsuse. 1962 : 248)

ผู้เปี่ยงเบน หมายถึง ผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มทางสังคม (Becker. 1963 : 9)

พฤติกรรมเปี่ยงเบน หมายถึง ความประหลาดที่คนในกลุ่มหนึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นอันตราย น่าอาย บาดเจ็บตามาก จนต้องจัดการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (Goode. 1978 : 163)

พฤติกรรมเปี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมซึ่งไม่คล้อยตามหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังทางสังคม เป็นการละเมิดกฎเกณฑ์ของกลุ่ม (Eitzen. 1986 : 393)

พฤติกรรมเปี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าผิดไปจากบรรทัดฐานที่คนทั่วไปยึดถือปฏิบัติ และก่อให้เกิดการต่อต้านหรือลงโทษผู้กระทำผิด (จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคนอื่น ๆ. 2532 : 167)

ถึงแม้ว่านักสังคมวิทยาได้เสนอนิยามความเปี่ยงเบนที่แตกต่างกัน แต่อาจจะสรุปได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

นิยามเชิงบรรทัดฐาน (Normative Definition) เป็นนิยามที่ยึดถือกันมาแต่เดิม ตามนิยามดังกล่าวความเปี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม

¹บรรทัดฐานทางสังคม คือ แนวทางหรือวิถีทางของการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทางสังคมตามความคาดหวังของกลุ่มหรือตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 356)

²ผู้ชมทางสังคม หมายถึง คนอื่น ๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีการปฏิสังสรรค์ด้วยและเป็นผู้ที่ได้รับผลและมีปฏิกิริยาต่อการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มนั้น ๆ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. ความเปี่ยงเบน : นิยามเชิงสังคมวิทยา. 2529. หน้า 2)

หรือหมายถึง บุคคลผู้มีพฤติกรรมดังกล่าว นิยามเชิงบรรทัดฐานมุ่งจุดสนใจไปที่บุคคลผู้มีพฤติกรรมละเมิดบรรทัดฐาน

นิยามเชิงสัมพัทธ์ (Relativistic Definition) เป็นนิยามของนักสังคมวิทยาในสมัยต่อมา ตามนิยามแนวนี้ ความเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมหรือบุคคลซึ่งถูกนิยามว่าเบี่ยงเบนโดยผู้ชมทางสังคม นิยามเชิงสัมพัทธ์ไม่ได้เน้นที่ผู้เบี่ยงเบน แต่กลับให้ความสำคัญกับผู้ชมทางสังคมหรือคนอื่น ๆ ที่เป็นผู้นิยามบุคคลและพฤติกรรมเหล่านั้นว่าเป็นความเบี่ยงเบน (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2529 : 2 - 3)

ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างนิยามของความเบี่ยงเบนทั้งสองแนวจึงชี้ให้เห็นทัศนภาพ (Perspective) ที่แตกต่างกันในการศึกษาปรากฏการณ์สังคมในด้านความเบี่ยงเบนได้เป็น 2 แนว (Thio. 1988 ; Rubington and Weinberg. 1987 ; Orcutt. 1983 ; Suchar. 1978) ดังนี้

1. ทัศนภาพเชิงบรรทัดฐาน (Normative Perspective)
2. ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ (Relativistic Perspective)

ทัศนภาพเชิงบรรทัดฐาน (Normative Perspective)

ทัศนภาพเชิงบรรทัดฐาน เป็นการมองปรากฏการณ์ของความเบี่ยงเบนทางสังคมจากจุดยืนของการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่าใครหรือพฤติกรรมใดที่เบี่ยงเบน และใครหรือพฤติกรรมใดที่ไม่เบี่ยงเบน ดังนั้นการนิยามความเบี่ยงเบนเชิงบรรทัดฐานจึงอยู่บนพื้นฐานของบรรทัดฐานทางสังคมและมองสังคมว่ามีความสมานฉันท์¹ (Consensus)

¹ความสมานฉันท์ คือ การที่สมาชิกในกลุ่มเห็นชอบร่วมกันในคุณค่าบรรทัดฐาน ความเชื่อ ความรู้สึก หรือการที่กลุ่มพยายามปรับตัวไปในทิศทางเดียวกันและสมาชิกในกลุ่มต่างตระหนักถึงความสมัครสมานนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 82)

ความสมานฉันท์หรือข้อตกลงร่วมกันนี้ได้รับการแสดงออกในรูปของบรรทัดฐานทางสังคม เป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่บุคคลควรยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตทางสังคมไปสู่แบบแผนที่เป็นระเบียบ ดังนั้นพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดแบบแผนเชิงบรรทัดฐาน และผู้เบี่ยงเบนก็คือผู้ที่ละเมิดความสมานฉันท์ของบรรทัดฐานทางสังคมนั่นเอง

ทัศนภาพนี้จึงให้ความสำคัญกับการบ่งชี้บุคคลผู้ละเมิดบรรทัดฐานโดยการพรรณนาถึงลักษณะของผู้เบี่ยงเบนและแสวงหาคำอธิบายถึงสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้วยการค้นหาปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผลักดันบุคคลให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2529 : 7 - 8)

ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ (Relativistic Perspective)

เป็นทัศนภาพที่ให้ความสำคัญปรากฏการณ์ของความเบี่ยงเบนว่าอยู่ที่ผู้ชมทางสังคมและกระบวนการนิยามความเบี่ยงเบน รวมทั้งให้ความสำคัญกับผลของปฏิกิริยาจากผู้ชมทางสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ถูกนิยามว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน และเน้นการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงพื้นฐานของชีวิตทางสังคมว่ามีความหลากหลายมากกว่าความสมานฉันท์ เนื่องจากสังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนหลากหลาย ผู้คนและกลุ่มคนต่างมีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งและแข่งขันกัน เพราะฉะนั้นพฤติกรรมทางสังคมที่ได้รับการจัดระเบียบจึงเป็นผลของการต่อรองเชิงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มตรงข้ามกันหรือจากการบีบบังคับของฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่า การจัดระเบียบภายในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง ชีวิตทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) อย่างไรก็ตามทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ไม่ได้ปฏิเสธบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่ แต่บรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ความคาดหวังเหล่านี้เป็นเพียงตัวนำแนวทางพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้รับการสร้างหรือปรับปรุงผ่านไปยังกระบวนการทางสังคมที่มีลักษณะพลวัต สัมพันธภาพทางสังคม¹ จึงไม่ได้ถูกกำหนดอย่างเข้มงวดจากความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานที่ตายตัว แต่ได้รับการก่อรูปและเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคมที่มีลักษณะพลวัต ฉะนั้นบรรทัดฐานทางสังคมจึงไม่สามารถแยกความ

แตกต่างระหว่างผู้เบี่ยงเบนและผู้ไม่เบี่ยงเบนได้ เพราะแบบแผนของพฤติกรรมไม่ได้เกิดจากบรรทัดฐานร่วมที่แน่นอน และก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการนิยามพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ ดังแนวคิดของ เบคเกอร์ (Becker. 1963 : 8) ที่ว่า "สังคมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ มากมาย แต่ละกลุ่มต่างก็มีชุดของกฎเกณฑ์เป็นของตนเองและคนหนึ่ง ๆ อาจเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่การกระทำของบุคคลได้ละเมิดกฎเกณฑ์ของกลุ่มหนึ่ง แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการทำตามกฎเกณฑ์ของอีกกลุ่มหนึ่ง เขาเป็นผู้เบี่ยงเบนหรือไม่?"

จะเห็นได้ว่าในสังคมประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีกฎเกณฑ์และบรรทัดฐาน รวมทั้งความคาดหวังของกลุ่มถูกสร้างขึ้นในสถานการณ์ของกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคมที่เป็นพลวัต บุคคลนั้นมาใช้เป็นแนวทางนำพฤติกรรม จึงเป็นการยากที่จะระบุว่าพฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นการตอบคำถามว่าใครคือผู้เบี่ยงเบนจึงขึ้นอยู่กับจุดยืนของผู้ตอบท่ามกลางความหลากหลายของผู้ชมทางสังคมที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดการนิยามความเบี่ยงเบน นักสังคมวิทยาทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์จึงให้ความสำคัญกับผู้ชมทางสังคมมากกว่าการค้นหาสาเหตุจากผู้เบี่ยงเบนและกระบวนการในการนิยามความเบี่ยงเบนจึงไม่ได้เกิดจากการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ผู้ชมทางสังคมนิยามการกระทำและผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าเบี่ยงเบน

ทัศนภาพนี้จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการนิยามความเบี่ยงเบนและปฏิกิริยาของผู้ชมทางสังคมต่อบุคคลที่ถูกนิยามว่าเบี่ยงเบน

เบคเกอร์ (Becker. 1963 : 20) ได้อธิบายถึงรูปแบบต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปฏิกิริยาทางสังคมต่อบุคคลที่ถูกนิยามว่าเบี่ยงเบน ซึ่งเป็นสิ่งสร้างความเบี่ยงเบนมากกว่าพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในตัวมันเอง ดังตาราง 1

¹ สัมพันธภาพทางสังคม คือ สถานการณ์ใด ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปให้สัญลักษณ์หรือให้ความหมายซึ่งกันและกันบนลักษณะพิเศษเฉพาะ และแสดงออกซึ่งความหมายดังกล่าวตลอดช่วงของการพบปะระหว่างทั้งสองฝ่าย (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. 2530. หน้า 4)

ตาราง 1 แสดงถึงประเภทของพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากปฏิกิริยาทางสังคม

พฤติกรรม	พฤติกรรมอนุโลมตามกฎ	พฤติกรรมละเมิดกฎ
พฤติกรรมที่ถูกรับรู้ ว่าเป็นเบี่ยงเบน	การถูกกล่าวหาอย่างผิด ๆ (Falsely Accused)	การเบี่ยงเบนแท้จริง (Pure Deviance)
พฤติกรรมที่ไม่ถูกรับรู้ ว่าเป็นเบี่ยงเบน	การปฏิบัติตามกฎ (Conforming)	การเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้น (Secret Deviance)

ที่มา : Becker. 1963 : 20

ในตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม 4 แบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. พฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ พฤติกรรมปฏิบัติตามกฎและพฤติกรรมเบี่ยงเบนแท้จริง
2. พฤติกรรมที่ต้องมีคำอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมนั้น ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่

2.1 พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดจากการถูกกล่าวหาอย่างผิด ๆ (Falsely Accused) . เป็นพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดโดยความเป็นจริงแล้วเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำ เช่น ถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้ง ๆ ที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่บังเอิญอยู่ในกลุ่มผู้กระทำผิด ฯลฯ

2.2 พฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้น (Secret Deviance) เป็นการเบี่ยงเบนและกระทำผิดจริง แต่พวกเขาไม่ถูกนิยามว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนทั้งที่มีการละเมิดกฎเกณฑ์จนกว่าจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบจากสังคม เช่น พวกชายาเสพติดส่วนใหญ่ไม่ถูกรับรู้จากการกระทำเบี่ยงเบนของตน พวกเขาก็ยังมีความสัมพันธ์กับพวกไม่ชายาเสพติดได้

อย่างปกติ เป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปฏิกิริยาทางสังคมต่อการกำหนดว่าใครคือผู้เปี่ยงเบน เพราะฉะนั้นความเปี่ยงเบนจึงไม่ใช่คุณลักษณะของการกระทำที่บุคคลกระทำ แต่เป็นผลจากการที่ผู้ชมทางสังคมให้นิยามหรือมีปฏิกิริยาต่อผู้เปี่ยงเบนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลที่กระทำพฤติกรรมนั้นกับคนอื่น ๆ ผู้ซึ่งมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อคนที่กระทำพฤติกรรมนั้น (Becker. 1963 : 14 ; Erikson. 1962 : 308)

รูปแบบของพฤติกรรม 4 แบบดังกล่าว สร้างจากความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของพฤติกรรมและการตอบสนองของผู้ชมทางสังคม ก่อให้เกิดความแตกต่างของปรากฏการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งอาจทำให้เข้าใจผิดในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันด้วยคำอธิบายเดียวกัน โดยไม่ทราบว่าแต่ละปรากฏการณ์นั้นต้องการคำอธิบายที่ต่างกัน

เพราะฉะนั้นทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์จึงเป็นการพิจารณาพฤติกรรมเปี่ยงเบนจากจุดยืนของผู้ชมทางสังคม ดังนั้นผู้ชมทางสังคมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะตัดสินว่าเป็นความเปี่ยงเบนหรือไม่ โดยการมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อพฤติกรรมที่บุคคลกระทำว่าเป็นความเปี่ยงเบน

นักสังคมวิทยาหลายท่านที่จัดอยู่ในกลุ่มทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ เคยสนใจศึกษาความเปี่ยงเบนในลักษณะ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ ดังนี้

คิทซูส์ (Kitsuse. 1962 : 248 - 253) ได้เสนอแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์อธิบายความเปี่ยงเบน ดังนี้

ความเปี่ยงเบนได้รับการพิจารณาในฐานะ เป็นกระบวนการที่สมาชิกของกลุ่มชุมชนหรือสังคม ผ่านกระบวนการทางสังคมเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ตีความพฤติกรรมที่ไม่เหมือนคนอื่นว่าเป็นความเปี่ยงเบน (Interpretating)
2. นิยามบุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมดังกล่าวนั้นว่าเป็นผู้เปี่ยงเบนประเภทหนึ่ง (Defining)
3. ปฏิบัติต่อพวกเขาในลักษณะที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับผู้เปี่ยงเบนประเภทนั้น ๆ (Treating)

จะเห็นว่า กระบวนการทางสังคมที่นิยามความเปี่ยงเบนในทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ ให้ความสำคัญแก่นิยามของผู้ชมทางสังคมในรูปของขั้นตอนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการตามลำดับช่วงเวลา ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีภาวะเงื่อนไขสำคัญ ๆ เกิดขึ้น กระบวนการทางสังคมที่นิยามให้บุคคลกลายเป็นผู้เปี่ยงเบน จึงมิใช่เกิดจากการละเมิดกฎเกณฑ์เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ผู้ชมทางสังคม นิยาม ประทับตราและปฏิบัติต่อบุคคลที่ละเมิดกฎว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน

อย่างไรก็ตาม กระบวนการนิยามความเปี่ยงเบนและปฏิกิริยาเฉพาะที่เกิดขึ้นนั้น ระดับของการนิยามและปฏิกิริยาตอบสนองที่ต่างกัน นอกจากจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม แต่ละกลุ่มตัดสินว่าพฤติกรรมใดเปี่ยงเบนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปฏิกิริยาที่มีต่อบุคคลผู้ถูกนิยามว่าเป็นผู้เปี่ยงเบนด้วย โดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาอย่างเป็นทางการ ซึ่งเกิดจากการประทับตราของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมจัดการกับผู้เปี่ยงเบน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ จิตแพทย์ มากกว่าปฏิกิริยาอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สมาชิกในครอบครัว ผู้ร่วมงาน ฯลฯ ปฏิกิริยาทั้ง 2 แบบต่างก็มีอิทธิพลต่อกระบวนการนิยามความเปี่ยงเบนของบุคคลทั้งสิ้น

โดยสรุปแล้ว ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์มองสังคมว่ามีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละกลุ่มต่างมีกฎเกณฑ์เป็นของตนเอง ความเปี่ยงเบนที่เกิดขึ้นจึงอยู่ที่การพิจารณาของผู้ชมทางสังคมที่ประทับตราบุคคลว่าเป็นผู้ละเมิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ดังนั้นการศึกษาหรือการทำความเข้าใจกระบวนการที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้เปี่ยงเบนจึงต้องค้นหาว่า สถานการณ์ใดที่บุคคลถูกพิจารณาว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมารับเอานิยามที่เปี่ยงเบนได้อย่างไร เรามีค่านิยมอย่างไรต่อพฤติกรรมที่ถูกนิยามว่าเปี่ยงเบนนั้น มีสิ่งใดบ้างเปลี่ยนแปลงไปในการเป็นสมาชิกของกลุ่มเดิม ความรู้สึกและความคิดต่อตนเองตามบทบาทที่เปี่ยงเบนนั้นเป็นอย่างไร คำถามเหล่านี้เป็นการมองความเปี่ยงเบนที่เป็นผลกระทบจากผู้ชมทางสังคมที่นิยามและปฏิบัติต่อผู้เปี่ยงเบนตามนิยามนั้น

จากแนวคิดของทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า เป็นทัศนภาพที่มีความเหมาะสมในการศึกษากระบวนการติดเชิโรอื่นของเยาวชน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในระดับจุลภาค ทฤษฎีที่อยู่ในทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ คือ ทฤษฎีการประทับตรา (Labeling

Theory) เพื่อนำมาอธิบายถึงขั้นตอนต่อเนื่องที่ทำให้เยาวชนกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีน โดยมุ่งความสนใจไปที่ผู้ติดเฮโรอีนและปฏิกิริยาของผู้ติดเฮโรอีนต่อบุคลิกภาพเชิงลบของสังคมที่มีต่อตนเอง

ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ : ทฤษฎีการประทับตรา

นักสังคมวิทยาในแนวทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิยามความเบี่ยงเบนว่า ความเบี่ยงเบนเป็นผลมาจากการที่ผู้ชมทางสังคมให้นิยามหรือมีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยผ่านกระบวนการปฐิสังสรรค์ ทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวคิดนี้ ได้แก่ ทฤษฎีการประทับตรา (Labeling Theory) หรือนักทฤษฎีบางท่านใช้ชื่อว่า ทฤษฎีปฏิกิริยาทางสังคม (Social Reaction Theory) ทฤษฎีนี้ใช้วิธีการศึกษาระดับจุลภาคเชิงสัมพัทธ์ (Micro Relativistic Approach)

ทฤษฎีการประทับตราให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากผู้ชมทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ¹ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อบุคคลและสามารถนำบุคคลเข้าสู่การเป็นผู้เบี่ยงเบน

จุดกำเนิดของทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์เกี่ยวกับความเบี่ยงเบน เริ่มตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1938 แฟรงค์ แทนเนนบัม (Frank Tannenbaum) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่า ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำให้บุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนคือ การแสดงให้เห็นความชั่วร้าย (dramatization of evil) ซึ่งเป็นกระบวนการของปฏิกิริยาประเมินค่าเชิงลบของบุคคล ชุมชน หรือสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน แทนเนนบัม (Tannenbaum) เห็นว่า ปฐิสังสรรค์ทางสังคมมีบทบาทต่อการทำให้เกิดอาชญากรรมได้ โดยการกระทำพฤติกรรมที่บุคคลต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ ครู และเจ้าหน้าที่ นิยามว่าเบี่ยงเบน และจะถูกประเมินค่าตามค่านิยามนั้น ๆ เช่น อาจ

¹รายละเอียดในเรื่องนี้ จะกล่าวถึงในหน้า 38 - 40.

ถูกว่ากล่าวตักเตือน ตาหนิ หรือถูกจับกุมขึ้นศาล ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทีละน้อย จากการนิยามพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหาว่าเลวร้ายไปสู่การนิยามและปฏิบัติต่อบุคคลนั้นว่าเป็นคนเลวร้าย เช่น การที่เขาถูกแยกตัวออกจากสังคม ถูกรังเกียจ ทำให้เขามองตนเองเป็นไปตามที่ชุมชนนิยามไว้ ทำให้คำทำนายนั้นบรรลุผลในตัวเอง (Self-Fulfilling Prophecy) ซึ่งส่งผลให้พวกเขาเข้าร่วมกลุ่มกับผู้ถูกนิยามคล้ายกัน กลุ่มใหม่จะสร้างกฎเกณฑ์ของพวกตนขึ้นใหม่เพื่อสร้างความมั่นคงแก่สมาชิก ขณะเดียวกันสมาชิกจะมีความยึดมั่นผูกพันกับกลุ่มและพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการของความนึกคิดเกี่ยวกับตัวเองในทางเบี่ยงเบน ภายใต้วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (Deviant Subculture) นั้น

แทนเนนบัม (Thio. 1988 : 56 ; อ้างอิงมาจาก Tannenbaum. 1938)

อธิบายถึงกระบวนการกลายเป็นอาชญากร แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. การกระทำครั้งแรก (First Act) เป็นการกระทำซึ่งเป็นเรื่องปกติทั่วไปของเด็ก เช่น การก่อวุ่นวาย การป่วนหลังคา ฯลฯ
2. การกระทำครั้งสุดท้าย (Final Act) ทั้งผู้ถูกนิยามและผู้นิยาม ต่างยอมรับนิยามของความเบี่ยงเบนนั้น

ต่อมา ลีเมอรัท (Lemert. 1951 : 22 - 23) เป็นผู้เริ่มหันมาสนใจบทบาทของกระบวนการประทับตราที่ให้แก่พฤติกรรมเบี่ยงเบน เขาได้เสนอข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

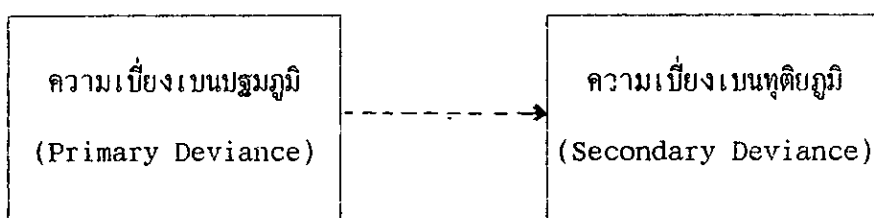
1. ประเภทต่าง ๆ ของพฤติกรรมมนุษย์และความเบี่ยงเบนจากพฤติกรรมนั้น ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตามเวลาและสถานที่
2. ความเบี่ยงเบนเป็นผลของความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
3. ปฏิกริยาของสังคมที่มีต่อความเบี่ยงเบนจะผันแปรไปตามระดับความเข้มข้นของความรุนแรงในการลงโทษ
4. พฤติกรรมเบี่ยงเบนคือพฤติกรรมที่ไม่น่าพอใจ
5. บุคคลที่เบี่ยงเบน คือ คนผู้ซึ่งบทบาท สถานภาพ ภาระหน้าที่ และการนิยามตนเองของเขา ถูกเปลี่ยนรูปตามความเบี่ยงเบนนั้น ตามระดับที่สังคมมองเห็นและความเข้มข้นของปฏิกริยาทางสังคม

6. ขอบเขตและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้เป็ยงเบน มีความเกี่ยวข้องกับสถานภาพ บทบาท และการนิยามตนเองของเขา

7. ผู้เป็ยงเบนจะถูกทำให้โดดเดี่ยว เป็นปัจเจกชนที่แยกตัวออกจากสังคม ซึ่งมีผลต่อนุคลิกภาพและการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลนั้น

จากข้อตกลงเบื้องต้นของ ลีเมอร์ท (Lemert) ชี้ให้เห็นว่าไม่เพียงแต่พฤติกรรมที่ไม่น่าพอใจจะเป็นพฤติกรรมเป็ยงเบนเท่านั้น ความสัมพันธ์ทางสังคมอื่น ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไป และมีผลกระทบต่อสถานภาพและการนิยามของบุคคลด้วย

นอกจากนี้ ลีเมอร์ท (Lemert) ได้แยกความเป็ยงเบนจากจุดยืนของบรรทัดฐาน มาสู่การพิจารณาของปฏิกิริยาทางสังคม โดยเห็นว่าปฏิกิริยาทางสังคมคือการตอบสนองทั้งหมดของคน และกลุ่มสังคมที่มีต่อความเป็ยงเบน (Lemert. 1951 : 449) และจะเข้าใจความเป็ยงเบนได้ โดยอาศัยปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมที่มีอิทธิพลอยู่และผู้เป็ยงเบนจะถูกแต่งรูปโดยทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น ผลกระทบของปฏิกิริยาทางสังคมที่มีต่อผู้เป็ยงเบน โดยพิจารณาความซับซ้อนของพฤติกรรมเป็ยงเบนออกเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในการพัฒนาบุคคลไปสู่ความเป็นผู้เป็ยงเบน จากความเป็ยงเบนปฐมภูมิ (Primary Deviance) ไปสู่ความเป็ยงเบนทุติยภูมิ (Secondary Deviance) ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็ยงเบนทุติยภูมิ

ลีเมอร์ท (Lemert. 1967 : 40 - 41) เห็นว่า ความเป็ยงเบนปฐมภูมิ (Primary Deviance) เป็นเพียงพฤติกรรมละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยผู้กระทำไม่ได้

มองตนเองว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน จุดนี้ความเปี่ยงเบนยังคงเป็นความเปี่ยงเบนปรนัยอยู่ ดังนั้นความเปี่ยงเบนปรนัยก็คือ "พฤติกรรมที่เกิดจากสาเหตุมากมายของปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา ซึ่งได้รับการจัดระเบียบหรือนิยามว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และไม่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและโครงสร้างทางจิตวิทยาของบุคคล ปัญหาที่ตามมาจะเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในปริมาณของความสัมพันธ์เชิงสถานภาพที่ถูกสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำให้เป็นความปกติ (Normalization) การเปี่ยงเบนนี้ได้ถูกรับรู้ว่าเป็นเพียงการผันแปรปกติ (Normal Variation) ในชีวิตประจำวันหรือผ่านทางการควบคุมแต่ในนามซึ่งไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการปรับเข้าหากันระหว่างบุคคลกับคนอื่น ๆ เลย"

นั่นคือ บุคคลอาจมีพฤติกรรมละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมได้ แต่การที่บุคคลจะมองตนเองว่าเป็นผู้เปี่ยงเบนจะยังไม่เกิดขึ้นทันทีเมื่อกระทำผิดครั้งแรก จนกว่าปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมเชิงลบจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการกระทำผิดมากขึ้นจนอาจถูกลงโทษหรือปฏิเสธจากคนอื่นด้วยกระบวนการที่ทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อตนเองและบทบาททางสังคมที่มีอยู่เดิมจนกลายเป็นผู้เปี่ยงเบนได้

ลีเมอร์ท (Lemert. 1951 ; อ้างอิงมาจาก Thio. 1988 : 57) ได้เสนอขั้นตอนที่จะนำบุคคลไปสู่ความเปี่ยงเบนทุติยภูมิ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลำดับของการปฏิเสธสังคมดังนี้

1. จากความเปี่ยงเบนปรนัย
2. ได้รับการลงโทษทางสังคม
3. เป็นความเปี่ยงเบนทุติยภูมิ
4. การลงโทษและการปฏิเสธทางสังคมมีมากขึ้น
5. คงความเปี่ยงเบนทุติยภูมิต่อไป บางครั้งก็เกลียดชังและไม่พอใจต่อการลงโทษนั้น
6. ถึงจุดวิกฤติซึ่งเป็นจุดที่สังคมจะยอมทนให้ได้ (Tolerance Quotient) สังคมใช้การกระทำอย่างเป็นทางการประทัประอบมลทินว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน
7. มีพฤติกรรมเปี่ยงเบนมากยิ่งขึ้น เป็นปฏิกิริยาตอบโต้ต่อการประทัประอบมลทินและการลงโทษ

8. ขั้นสุดท้ายยอมรับสถานภาพทางสังคมของความเบี่ยงเบน และพยายามปรับตัวจากพื้นฐานของบทบาทที่เกี่ยวข้อง (Associated Role Adjustment)

จากกระบวนการปฏิสังสรรค์ก็จะเปลี่ยนอัตมรณทัศน์¹ (Self Concept) และเข้าร่วมกลุ่มผู้เบี่ยงเบนจนเข้าสู่ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิในที่สุด

ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ จึงหมายถึง ลักษณะพิเศษของผู้เบี่ยงเบนซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อนิยามทางสังคมซึ่งคนที่มีปฏิสังสรรค์กับเขาสร้างขึ้นมาจากลักษณะของปฏิกิริยาตอบโต้ที่มีต่อผู้เบี่ยงเบน เช่น การลงโทษ การแยกตัว ผลที่ติดตามมาก็คือ ผู้เบี่ยงเบนแยกตัวออกจากสังคมเดิม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ผู้เบี่ยงเบนได้รับการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ จะถูกกระเทือนอย่างเป็นระบบ ทำให้เขาเกิดโครงสร้างทางจิตที่มีการจัดระเบียบเฉพาะของบทบาทและทัศนคติต่อตนเอง (Self Regarding Attitude) ดังนั้นผู้เบี่ยงเบนทุติยภูมิคือคนที่ชีวิตและเอกลักษณ์ของเขาถูกจัดระเบียบตามข้อเท็จจริงของความเบี่ยงเบน (Lemert. 1967 : 40 - 41)

ฉะนั้น ลีเมอร์ต (Lemert. 1967 : 41) จึงมีความเห็นว่าปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปสู่ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ ปัจจัยที่เขาให้ความสนใจ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และหน่วยควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ (Formal Control Agents)

เบคเกอร์ (Becker. 1963) แสดงให้เห็นว่า เบื้องหลังของปฏิกิริยาทางสังคมที่มีต่อความเบี่ยงเบนของบุคคลก็คือการควบคุมทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับอำนาจของกลุ่มคนซึ่งอยู่ในตำแหน่งทางสังคมในการบังคับใช้กฎต่อผู้เบี่ยงเบน ผลของการประทับตราบุคคลว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนจึงแตกต่างกันในลักษณะดังตาราง 2 ต่อไปนี้

¹อัตมรณทัศน์ หมายถึง ทัศนะและความรู้สึกของแต่ละคนที่มองดูตัวเองตามที่ผู้อื่นมองดูตัวเรา เปรียบเสมือนตัวตนเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพของตนเองตามที่ผู้อื่นคิดเห็น (ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 326)

ตาราง 2 แสดงระดับของผู้ชมทางสังคมและปฏิกิริยาตอบโต้ของสังคมตามลักษณะบรรทัดฐาน

ระดับของผู้ชมทางสังคม หรือผู้ควบคุมทางสังคม	บรรทัดฐาน	การลงโทษ
ผู้ชมในสังคมทั่วไป	ค่านิยมทั่ว ๆ ไปของสังคม จารีต ความเชื่อ	การประทัประตราอย่างไม่ เป็นทางการ (Informal Label)
ตัวแทนหน่วยควบคุม ทางสังคม	กฎหมาย	การประทัประตราอย่างเป็น ทางการ (Formal Label)
บุคคลนัยสำคัญ	ค่านิยมส่วนบุคคลที่ซึมซับ เอาบรรทัดฐานทางสังคม มาเป็นของตนเอง	การประทัประตราอย่างไม่เป็น ทางการ (Informal Label)

1. ระดับผู้ชมในสังคมทั่วไป ปฏิกิริยาทางสังคมที่มีต่อผู้เบี่ยงเบนมาจากผู้ชมในสังคมทั่วไป ซึ่งเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ มากมาย กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผู้แสดงปฏิกิริยาทั่ว ๆ ไป และให้การประทัประตราต่อแบบแผนต่าง ๆ ของพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ปฏิกิริยาของผู้ชมทางสังคมที่มีต่อผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นการประทัประตราพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดตามแบบตายตัว¹ (Stereotype)

¹แบบตายตัว คือ ความเชื่อแบบชาวบ้านหรือความคิดที่เชื่อกันในกลุ่มหนึ่งเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลว่ามีลักษณะต่าง ๆ ตามความเชื่อเช่นนั้น และแสดงออกเป็นคำพูดหรือทำกิจการทางที่ไม่ดี (แหล่งเดิม. หน้า 383)

ของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น ๆ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่ในความเชื่อ ค่านิยมกว้าง ๆ ของสังคมที่ไม่มีผลลงโทษต่อผู้ติดยาเสพติดโดยตรง การประทับตราจึงไม่ค่อยมีอำนาจบังคับบุคคลอย่างเด็ดขาด นอกจากให้ความหมายไปในเชิงลบหรือไม่ยอมรับ เช่น ตูถูก ประณาม ซึ่งเป็นการประทับตราเชิงลบอย่างกว้าง ๆ จากสังคม (James. 1978)

2. ระดับตัวแทนหน่วยควบคุมทางสังคม ปฏิกริยาตอบโต้ทางสังคมในระดับนี้มาจากผู้ชมทางสังคมอันประกอบด้วยตัวแทนที่ทำหน้าที่ควบคุมสังคม เช่น เจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่ทำหน้าที่ใช้อำนาจควบคุมบังคับผู้ติดตามกฎหมายซึ่งทุกคนต้องยึดถือ เป็นปฏิกริยาทางสังคมอย่างเป็นทางการในการประทับตราผู้เบี่ยงเบน โดยผ่านการกระจายการให้นิยามผ่านโครงสร้างทางสังคมที่มีการจัดระบบไว้เป็นสถาบันรองรับ เช่น กฎหมายเป็นบรรทัดฐานที่มีผลกระทบเชิงอำนาจบังคับหรือจับกุมหรือลงโทษผู้ทำผิดกฎหมาย เป็นตราประทับอย่างเป็นทางการจากการบันทึกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล เป็นตราประทับที่ติดตัวผู้เบี่ยงเบนไปตลอด ซึ่งเป็นผลในการผลักดันบุคคลให้กลายเป็นผู้เบี่ยงเบนต่อ ๆ ไป ผลอันนี้เรียกว่าความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (Rosenberg. 1975)

3. ระดับบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) ปฏิกริยาทางสังคมในระดับนี้ เป็นการประทับตราอย่างไม่เป็นทางการ แต่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความนึกคิดของผู้เบี่ยงเบน บุคคลนัยสำคัญมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมนูมีที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เพื่อน ครู หรือเป็นกลุ่มอ้างอิง ที่ใช้ประเมินหรือตัดสินเกี่ยวกับตนเอง ในฐานะใช้เป็นจุดเปรียบเทียบเพื่อประเมินค่าสถานภาพของเขาและจะผันแปรไปตามกลุ่มที่เขาใช้เปรียบเทียบกับตัวเขาเอง (Shibutani. 1972) และมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงหรือคงรูปความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองไว้ เพราะฉะนั้นการลงโทษจากบุคคลนัยสำคัญจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เดวิส (Davis. 1971 : 297 - 299) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจมายอมรับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่เบี่ยงเบน เป็นการสนองตอบต่อการประทับตราอย่างไม่เป็นทางการและไม่ใช่ทางการ โดยเฉพาะการประทับ

ตราอย่างไม่เป็นทางการ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดเอกลักษณ์ตนเอง¹ (Self Identification)

จะเห็นว่า ปฏิกริยาตอบโต้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ชมทางสังคมกับผู้ถูกนิยามว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน มีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของผู้เบี่ยงเบน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์อันเนื่องมาจากการได้รับสถานภาพใหม่ที่ต่างไปจากเดิม จึงมีแนวโน้มในการมองตนเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนตามนิยามของสังคม และพัฒนาการเข้าสู่ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิต่อไป

เบคเกอร์ (Becker, 1963 : 22) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนในลักษณะของกระบวนการมาใช้โดยเสนอตัวแบบขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ตามการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา เรียกว่า "ตัวแบบขั้นตอนต่อเนื่องของความเบี่ยงเบน" (Sequential Model of Deviance) ตัวแบบนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเข้าสู่การเป็นผู้เบี่ยงเบน จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ตามลำดับเวลาไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนวิถีอาชีพ² (Career Deviance) หรือยึดถือเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน (Deviant Identity) โดยกระบวนการเข้าสู่วิถีอาชีพความเบี่ยงเบน เรียกว่า วิถีอาชีพความเบี่ยงเบน¹ (Deviant Career) (Becker, 1963 : 24)

ดังนั้น "วิถีอาชีพความเบี่ยงเบน" (Deviant Career) จึงหมายถึง ลำดับของการเคลื่อนจากตำแหน่งของคนในโลกที่สังคมยอมรับ เข้าสู่โลกของความเบี่ยงเบน และนำไปสู่ความเบี่ยงเบนมากขึ้น จนในที่สุดเขามีเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน รวมทั้งวิถีชีวิตของเขาจะ

¹การกำหนดเอกลักษณ์ตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเองหรือเอกลักษณ์ตนเองโดยยึดถือบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนอกเหนือจากตนเองเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 181)

²ผู้เบี่ยงเบนวิถีอาชีพหรือเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน หมายถึง ตราประทับที่บุคคลใช้อธิบายตัวเขาเอง (Heiss. The Development of Identities, Roles and Presented Selves. 1981. p. 148)

ถูกจัดระเบียบตามความเบี่ยงเบนนั้น และภาวะเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งเปลี่ยนจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่ง ภาวะเงื่อนไขในแต่ละตำแหน่งมีอิทธิพลต่อการผลักดันหรือเอื้ออำนวยบุคคลเข้าสู่ลักษณะเชิงวิถิอาชีพ (Career) เรียกว่า ภาวะเงื่อนไขเชิงวิถิอาชีพ (Career Contingencies) (Becker. 1963 : 24 - 25)

วิถิอาชีพ (Career) มีลักษณะแตกต่างกัน 2 ประการ ดังนี้ (Stebbins. 1970)

1. วิถิอาชีพเชิงวัตถุวิสัย (Objective Careers) เป็นลักษณะที่ถูกเปิดเผยอย่างชัดเจนต่อสาธารณะ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต สถานภาพและตำแหน่งหน้าที่การทำงาน

2. วิถิอาชีพเชิงอัตวิสัย (Subjective Careers) เป็นลักษณะที่ไม่เปิดเผย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในมโนภาพแห่งตนที่เป็นกรอบความคิดในการตัดสินใจและคนอื่น ในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทใหม่

กระบวนการก้าวเข้าสู่วิถิอาชีพความเบี่ยงเบน จะมีลักษณะเป็นขั้นตอนต่อเนื่องที่แต่ละบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงตนเอง ดังนี้ (Becker. 1963 : 25 - 39)

1. ขั้นตอนแรก คือ เมื่อบุคคลได้กระทำการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แล้วมีการตอบสนองจากคนอื่นต่อการกระทำนั้น ๆ ซึ่ง ลีเมอร์ต (Lemert. 1951) เรียกการกระทำนั้นว่า ความเบี่ยงเบนปฐมภูมิ เบคเกอร์ (Becker) เชื่อว่าการกระทำละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม แม้จะเป็นครั้งแรก ไม่ได้ถูกผลักดันจากแรงขับภายใน แต่เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมกับกลุ่มผู้เบี่ยงเบนที่บุคคลปฏิบัติสังสรรค์ด้วย ทำให้เป็นแรงจูงใจที่จะเบี่ยงเบนต่อไป เนื่องจากบุคคลเล็งเห็นผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับและคิดถึงมโนลักษณะเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา ในการปฏิบัติสังสรรค์กับกลุ่มผู้เบี่ยงเบน บุคคลเรียนรู้ในการที่จะมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมย่อย¹ (Subculture) ของกลุ่มนั้น ซึ่งเป็นกิจกรรมเบี่ยงเบนจึงต้องดำเนินไปอย่างปิดบัง ซ่อนเร้น และเป็นความลับ เป็นการชักนำให้บุคคลเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบนนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

¹ขั้นตอนสุดท้ายของวิถิอาชีพความเบี่ยงเบน ตรงกับความเบี่ยงเบนทุติยภูมิของ ลีเมอร์ต (Lemert)

2. ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งคือ ประสบการณ์จากการถูกจับ และถูกประทับตราอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครมาก่อนจะถูกประทับตราปฏิบัติกริยาของคนอื่นที่มีต่อบุคคลในขณะนั้น จะมุ่งไปที่ตราประทับหรือสถานภาพที่เบี่ยงเบน ทำให้เขามีเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน เช่น จี้ยา คนบ้า หรือกระเทย เป็นต้น

3. ขั้นตอนที่สาม หลังจากบุคคลได้รับเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบนแล้ว แนวโน้มที่เขาจะถูกตัดขาดจากการเข้าร่วมในกลุ่มผู้ไม่เบี่ยงเบนจึงเกิดขึ้น เช่น เขาอาจต้องออกจากงาน ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน หรืออาจจะถูกปฏิเสธการเข้าทำงานที่มีลักษณะน่าเชื่อถือ ทำให้ต้องไปสู่อำชีพที่ผิดกฎหมาย เช่น ขรมย โจร และอาชญากร เป็นต้น ซึ่งผู้เบี่ยงเบนอาจไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการเข้าสู่กิจกรรมเบี่ยงเบนเหล่านั้น

4. ขั้นตอนที่สุดท้าย คือ บุคคลนั้น ๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้เบี่ยงเบนมากยิ่งขึ้น ด้วยการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบนจะเป็นการเสริมย้ำเอกลักษณ์แห่งตน (Self Identity)

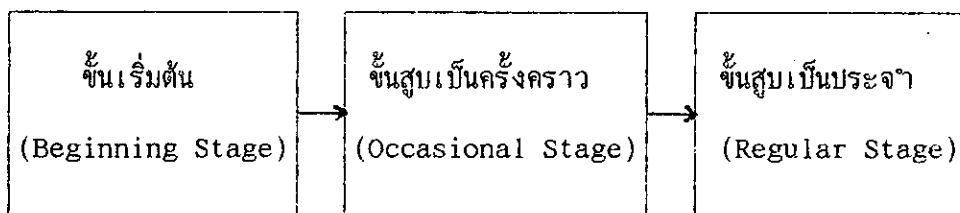
วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบนเกิดจากบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาร่วมกันในสถานการณ์เดียวกัน เมื่อมีการปฏิสังสรรค์กัน จะมีการแลกเปลี่ยนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ในที่สุดบุคคลเหล่านั้นก็ได้เข้าร่วมวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบนและกระทำกิจกรรมที่สังคมประทับตราว่าเบี่ยงเบนไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ดำรงเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบนให้คงทนและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป (Cohen. 1955)

¹วัฒนธรรมย่อย หมายถึง ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน ซึ่งแตกต่างจากประเพณีนิยมทั่วไป และวัฒนธรรมย่อยที่ยึดถือร่วมกันของบุคคลผู้ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม จึงเรียกว่า วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (Deviant Subculture) (Rubington and Weinberg. Deviance the Interactionist Perspectives Text and Reading in the Sociology of Deviance. 1987. p. 203)

การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของผู้เปียงเบน จะมีผลทำให้กลุ่มผู้เปียงเบนหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) ว่ามีความสมเหตุสมผลในการกระทำกิจกรรมเปียงเบนที่จะมีต่อ ๆ ไป จนในที่สุดพวกเขาจะมีอุดมคติหรือเหตุผลในการตัดสินใจร่วมกันยึดถือในวัฒนธรรมย่อยของผู้เปียงเบน ทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาดำเนินไปในทางเปียงเบนยิ่งขึ้น นอกจากนี้พวกเขายังมีการเรียนรู้ที่จะกระทำกิจกรรมเปียงเบนให้มีปัญหาน้อยที่สุดจากผู้มีประสบการณ์ความเปียงเบนมากกว่า เพื่อให้การดำเนินชีวิตในโลกของผู้เปียงเบนเป็นไปอย่างปกติ

ตัวอย่างการศึกษาเรื่องกระบวนการเข้าสู่วิถีอาชีพผู้เปียงเบน ได้แก่ การศึกษากระบวนการกลายเป็นผู้สูบกัญชาอาชีพ (Becker, 1963 : 61) ซึ่งผลจากการศึกษานี้พบว่า ขั้นตอนของการกลายเป็นผู้สูบกัญชาอาชีพมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้น (Beginning Stage)
2. ขั้นสูบเป็นครั้งคราว (Occasional Stage)
3. ขั้นสูบเป็นประจำ (Regular Stage)

ภาพประกอบ 2 แสดงกระบวนการกลายเป็นผู้สูบกัญชาอาชีพ

จากภาพประกอบ 2 อธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้น (Beginning Stage) เป็นการสูบกัญชาครั้งแรก
2. ขั้นสูบเป็นครั้งคราว (Occasional Stage) เป็นการสูบกัญชาเป็นครั้งเป็นคราว ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อให้มีโอกาสในการสูบกัญชาของแต่ละบุคคล

3. ขั้นสูงเป็นประจำ (Regular Stage) เป็นการสอบกัญชาที่สอบเป็นประจำทุกวัน จนกลายเป็นผู้สอบกัญชาอาชีพ

จากแนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่วิถีอาชีพผู้เปียงเบน สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน และการธำรงเอกลักษณ์นั้นให้คงอยู่ต่อไป เพื่อให้เข้ากระบวนการดังกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการวิถีอาชีพผู้เปียงเบนออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน
2. การธำรงเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน

1. กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน

ทฤษฎีประทับตราได้ให้ความหมายของกระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์ผู้เปียงเบนว่า คือจุดที่เคลื่อนจากการประทับตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประทับตราอย่างเป็นทางการต่อบุคคลที่กระทำกิจกรรมเปียงเบน ทั้งที่เป็นไปอย่างเปิดเผยและซ่อนเร้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ตนเองไปสู่สถานภาพใหม่ที่ต่างจากเดิม (Wolfson. 1984 : 98)

จากนิยามข้างต้นจะเห็นว่า กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน เป็นปรากฏการณ์สังคมที่บุคคลมีการกระทำกิจกรรมเปียงเบนและได้รับการตอบสนองจากคนอื่น ๆ ด้วยการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) ถ้าบุคคลนั้นยังคงความเปียงเบนต่อไปอีก พวกเขาจะได้รับการลงโทษทางสังคมมากขึ้น จนกลายเป็นผู้ที่คนในสังคมมองว่าพวกเขามีแบบแผนพฤติกรรมเปียงเบนจนกระทั่งในที่สุดทำให้พวกเขามองดูตนเองเป็นผู้เปียงเบนเช่นเดียวกับคนทั่วไปและยอมรับความเปียงเบนนั้นเป็นวิถีชีวิต และดำเนินชีวิตในแนวดังกล่าวต่อไป

พัฒนาการของเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน จะเกิดตลอดเวลาตามลำดับขั้นตอนของมัน ในระหว่างความเปียงเบนปฐมภูมิและทุติยภูมิ เฮเลน ชแนนเยสกี โรลิปตา (Helen Znaniecki Lopota. 1973 : 8 - 202) กล่าวถึงกระบวนการนิยามไปสู่เอกลักษณ์ผู้เปียงเบนไว้ ดังนี้

1. เอกลักษณ์ผู้เปียงเบนจะเกิดขึ้นในกระบวนการที่ซับซ้อนของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนิยามเชิงสัญลักษณ์ของอัตตะ (Self) และสถานการณ์ (Situation)

2. การปฏิสังสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการนิยามเชิงสัญลักษณ์ในลักษณะเดียวกัน แต่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่คล้าย ๆ กันในระยะยาว จะมีผลให้ "อัตตะ" และ "เอกลักษณ์" มั่นคง คงตัว และมีขอบเขตชัดเจน

3. เอกลักษณ์เหล่านี้จะถูกเปลี่ยนแปลงในแง่อัตตะหรือการนิยามเชิงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. การเปลี่ยนแปลงบุคคลนัยสำคัญ จากการปฏิสังสรรค์ในกลุ่มของผู้เปียงเบน เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้าง (Reformulate) เอกลักษณ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องด้วย

การเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ใหม่มาอมรับบทบาทที่เปียงเบนนี้ จะต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้คือ

1. การยึดมั่นกับกลุ่มผู้เปียงเบน โดยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มด้วยความสมัครใจและความพึงพอใจ เป็นการได้ปฏิบัติตามความสัมพันธ์ของบทบาทที่ก่อรูปขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ เกี่ยวกับตนเองร่วมกับบุคคลอื่นภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่มที่มีความผูกพันกัน

2. พฤติกรรมที่ทำในเงื่อนไขของสถานการณ์นั้น ๆ ต้องเหมาะสมกับการกำหนดเอกลักษณ์ตนเอง

3. การกระทำที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ จะเป็นตัวชี้แนวทางการกระทำเฉพาะสิ่งนั้น (Clinard and Meier, 1979 : 38)

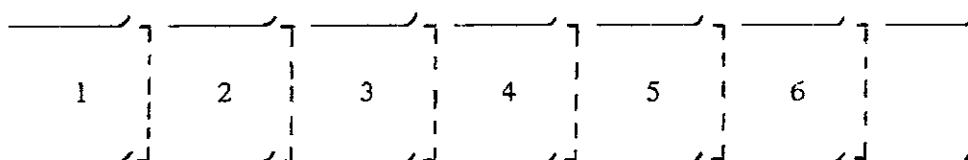
4. การพิจารณาค่าของคนอื่นต่อการกระทำบทบาทที่เปียงเบนนั้น หมายความว่า ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์นั้น บุคคลต้องละทิ้งจากความคาดหวัง และนิยามของสังคมเดิมมาผึกตนเองเข้ากับกลุ่มของผู้เปียงเบน อันเป็นผลมาจากการนิยามสถานการณ์ขึ้นใหม่ (Redefinition of Situation)

กล่าวโดยสรุปแล้ว จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญที่สุดของการกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนก็คือ บุคคลที่ถูกประทับตราจากสังคมจะต้องเปลี่ยนแปลงความหมายของพฤติกรรมที่ทาให้อยู่ใน สถานะผู้เบี่ยงเบน เป็นการตอบสนองต่อปัญหาและลดความขัดแย้งภายในจิตใจของบุคคลที่ เผชิญปัญหาอยู่ การให้เหตุผลเข้าข้างตนเองสำหรับการกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น เป็น แรงจูงใจที่ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเบี่ยงเบนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การ ยอมรับแรงจูงใจที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้วยความพอใจ เอกลักษณ์ที่เหมาะสมกับสถานภาพ ใหม่จะมีลักษณะการหลัก (Key Trait) ที่ให้ความแตกต่างระหว่างสถานภาพหลัก (Master Status) อันเป็นสถานภาพที่อยู่เหนือสถานภาพอื่นทั้งหมด และสถานภาพย่อย (Auxiliary Status) (Hughes, 1945 : 353 - 359) ดังเช่น ในกรณีของผู้ติดยาเสพติด บุคคล ที่ได้รับสถานภาพของผู้ติดยาเสพติด ก็มักจะถูกประทับตราตามแบบตายตัวที่มีอยู่ว่าเป็นคนไม่ดี และมักจะประทับตราการกระทำอื่น ๆ ของเขาเหมือนกับเป็นคนไม่ดีทุกอย่าง เช่น ลักขโมย อาชญากรรม โทก เป็นต้น รวมทั้งได้รับการปฏิบัติจากคนอื่นตามแบบตายตัวนั้น และที่สำคัญ ผู้ได้รับสถานภาพ ได้แสดงบทบาทและมองตนเองตามสถานภาพนั้น ๆ อีกด้วย

การได้มาซึ่งเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบนนั้นมิได้ดำเนินไปตามแบบแผนตายตัว ไม่มีการ หยุดนิ่งและปราศจากขั้นตอนต่าง ๆ แต่มันจะดำเนินผ่านระยะเวลาหนึ่งไปสู่อีกระยะ ระยะเวลาหนึ่งอย่างสลับซับซ้อน จนยากจะทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามมีทฤษฎีทาง สังคมวิทยาและจิตวิทยาหลายทฤษฎีพยายามอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการ ดังต่อไปนี้

รูบิงตัน และไวน์เบิร์ก (Rubington and Weinberg, 1987 : 199 - 200) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบนว่า เป็นกระบวนการที่เกิดอย่างเป็น ขั้นตอนต่อเนื่อง (Long Corridor) เรียกว่า เส้นทางเชื่อมโยงความเบี่ยงเบน (The Deviance Corridor) แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า การเข้าสู่เส้นทางความเบี่ยงเบนจะ ต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ย่อมประกอบด้วยปัจจัยหลากหลายที่มีส่วนสำคัญทาให้การเข้าสู่เส้นทางความเบี่ยงเบน แตกต่างกันไปดังนี้

1. บุคคลบางคนเข้าสู่เส้นทางความเบี่ยงเบนแล้วสามารถออกนอกเส้นทางโดย
ไม่กลับเข้าไปอีก
2. บุคคลบางคนเข้าสู่เส้นทางความเบี่ยงเบนแล้วออกนอกเส้นทาง แต่หวนกลับ
เข้าสู่เส้นทางเดิมใหม่อีก
3. บุคคลบางคนเข้าสู่เส้นทางแล้วก้าวผ่านแต่ละขั้นตอนจนถึงขั้นตอนสุดท้าย
กลายเป็นผู้มีเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน

1. Imputed Act	2. Definition	3. Deviance Status
4. Official Process	5. Subculture	6. Deviant Identity

ภาพประกอบ 3 รูปแบบแสดงขั้นตอนต่อเนื่องของพัฒนาการเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน

จากภาพประกอบ 3 แต่ละส่วนที่มีหมายเลขกำกับคือ ขั้นตอนหนึ่ง ๆ ของเส้นทาง
ซึ่งมีทางเข้าออกของแต่ละขั้นตอนและขอบเขตเชิงสัญลักษณ์ที่เกิดจากนิยามของผู้ชมทางสังคม
และผู้เบี่ยงเบน ซึ่งแทนด้วยจุดประ (Dotted Lines) เป็นส่วนที่ทำให้ผู้เบี่ยงเบนก้าวสู่
ขั้นตอนต่อไปหรือย้อนกลับสู่จุดเริ่มต้นใหม่

ขั้นตอนต่อเนื่องของเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เมื่อบุคคลกระทำพฤติกรรมที่คนอื่นนิยามว่าเป็นความเบี่ยงเบน เช่น การทำ
เสียงดัง การปิ่นรั่ว การทดลองเสพยาเสพติดเพราะความสนุก เป็นต้น
2. การนิยามตนเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนตามการนิยามของคนอื่นในสังคม
3. ได้รับความภาพที่เบี่ยงเบน ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีการปฏิบัติ
ไปตามสถานภาพใหม่นั้น

4. การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการของทางหน้าที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยควบคุมทางสังคม เช่น ถูกจับ จู่โจม ฯลฯ

5. เมื่อได้รับการประทับตราอย่างเป็นทางการ ทำให้บุคคลเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของผู้เปียงเบน เป็นการเสริมย้ำเอกลักษณ์ผู้เปียงเบนยิ่งขึ้น

6. ในที่สุดบุคคลนั้นกลายเป็นผู้มีเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน

2. การธำรงเอกลักษณ์ผู้เปียงเบน

เอกลักษณ์ผู้เปียงเบนเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคมของบุคคล ความคงทนของเอกลักษณ์จึงขึ้นอยู่กับความคงทนของการปฏิสังสรรค์ด้วย เช่น ความใกล้ชิดกันในหมู่สมาชิกของกลุ่มเปียงเบน ลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน เป็นต้น

บริบททางสังคมที่ผู้เปียงเบนถูกประทับตราว่าเป็นผู้เปียงเบนแล้ว ยังอาจมีผลทำให้ผู้เปียงเบนนั้นพัฒนาไปสู่การเป็นวิถีชีวิตความเปียงเบน นั่นคือ การที่ผู้เปียงเบนธำรงเอกลักษณ์ผู้เปียงเบนให้คงไว้ต่อไป ลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้จากการประทับตราตนเอง และการถูกประทับตราจากผู้อื่น ผลของการประทับตรานี้ เรียกว่า การครอบงำทางบทบาท (Role Engulfment) (Schur. 1971 : 69) กล่าวคือ เอกลักษณ์ผู้เปียงเบนได้ครอบงำบทบาทอื่น ๆ และกลายเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลนั้น พฤติกรรมต่าง ๆ จึงถูกจัดให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ การเปลี่ยนบทบาทจากผู้ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคมไปสู่ผู้ซึ่งถูกตราประทับ ถูกกีดกันออกจากกลุ่มสังคมเดิม เช่น เพื่อน ที่ทำงาน และสถานศึกษา ทำให้ผู้เปียงเบนเหล่านั้นมีความรู้สึกด้อยคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง ไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต จึงต้องหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ นานา เช่น การแยกตัวเองออกมาจากกลุ่มเดิมไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือเข้าร่วมกับกลุ่มผู้เปียงเบน ซึ่งการเข้าไปมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เปียงเบนด้วยกัน จะช่วยให้เขาสามารถนิยามตนเองและคนอื่นในทางที่ดีกว่าเดิม ตราประทับในกลุ่มใหม่จะทำให้ชีวิตของเขามีความสุขมากขึ้น และมีส่วนช่วยสนับสนุนการธำรงเอกลักษณ์ผู้เปียงเบนให้คงอยู่ต่อไป

ปัจจัยเชิงสาเหตุในการติดเฮโรอีน

การที่เยาวชนจะมีการเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่การติดเฮโรอีนนั้น ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เยาวชนกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีน พอจะสรุปได้ว่ามี 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านบุคคล (Personal Factors) มนุษย์ที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมจะต้องประสบกับปัญหาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และความเป็นอยู่ มนุษย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ ผู้ที่ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่หรือสภาพดังกล่าวไม่ได้ ก็อาจหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ใช้จ่ายเสพติด ขำตัวตาย เป็นต้น ปัจจัยทางด้านบุคคลที่ทำให้เยาวชนติดเฮโรอีน คือ

1.1 ด้านบุคลิกภาพ จากการศึกษาทางจิตเวช พบว่า ลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพเป็นสาเหตุหนึ่งของการติดเฮโรอีน กล่าวคือ บุคลิกภาพเดิมของเยาวชนติดเฮโรอีนเป็นผู้ที่มีความไม่มั่นคงทางด้านอารมณ์และจิตใจ ไม่สามารถทนต่อความตึงเครียด เปื่อหน่ายอ่อนแอ มีความวิตกกังวลและว้าวุ่นใจ จึงมักใช้เฮโรอีนขจัดความกังวล ความกลัว และความไม่สบายใจ ประกอบกับพฤติกรรมทางสังคมทั้งภายในครอบครัวและสังคมภายนอกที่มีต่อผู้ติดเฮโรอีน ทำให้เยาวชนติดเฮโรอีนเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ติดเฮโรอีนด้วยกัน ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดทางจิตใจและทางสังคม จึงมักกลับไปเสพเฮโรอีนอีก (วชิรา บุตรวิยวุฒิ. 2527 : 48 - 53)

1.2 การถูกประทุษร้าย กระบวนการประทุษร้ายสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติและทัศนคติที่มีต่อสังคม โดยผู้ติดเฮโรอีนแยกตัวเองไปเข้ากลุ่มกับผู้ติดเฮโรอีนเหมือนกัน เพื่อให้พวกเขาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นมาใหม่ ซึ่งทำให้มีการเสพเฮโรอีนเพิ่มขึ้นและสามารถเสพกันได้อย่างเปิดเผย มีการร่วมมือกันในการแสวงหาเฮโรอีน การหาแหล่งปลอดภัยในการเสพ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนทำให้เข้าสู่การเป็นผู้ติดเฮโรอีนได้รวดเร็วและยาวนานมากขึ้น

2. ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผู้ติดเฮโรอีนต้องเผชิญอยู่เป็นประจําตั้งแต่ครอบครัวยุติมิตร เพื่อนฝูง และที่อยู่อาศัย รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนเสพยาเฮโรอีนได้ ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการติดเฮโรอีน คือ

2.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวถือว่ามีผลสำคัญต่อเยาวชน เพราะเป็นสถาบันที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและให้การอบรมเลี้ยงดูเยาวชนให้เรียนรู้ ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงมีผลต่อชีวิตของเยาวชน ครอบครัวที่มีความสงบสุข มีความรักใคร่เอื้ออาทรต่อกัน ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ซึ่งทำให้สมาชิกของครอบครัวไม่ต้องออกไปแสวงหาความรัก ความเข้าใจนอกบ้าน แต่ก็มีเยาวชนบางคนติดเฮโรอีนเนื่องจากปัญหาครอบครัว เพราะสภาพภายในครอบครัว ความกดดันที่เกิดจากครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัวขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน พ่อแม่ ทะเลาะวิวาท หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ ทำให้ขาดโอกาสในการอบรมเลี้ยงดู ขาดความใกล้ชิดกัน ไม่เข้าใจปัญหาของลูก ทำให้เยาวชนไม่มีความสุขที่บ้าน จึงหาทางออกด้วยการ ไปคบเพื่อนนอกบ้าน ซึ่งอาจมีโอกาสดูแลเพื่อนไม่ดีและถูกชักจูงไปในทางเลื่อมเลี้ยว เช่น เสพยาเฮโรอีน เป็นต้น

2.2 ลักษณะของกลุ่มเพื่อน การคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเยาวชน การเลือกเพื่อนของเยาวชนโดยมากมักเลือกผู้ที่มีรสนิยมตรงกัน มีทัศนคติคล้ายคลึงกัน เมื่อเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน กลุ่มจะสร้างวัฒนธรรมของกลุ่มขึ้น สมาชิกของกลุ่มจะเกิดความรู้สึกหวงแหนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกอิสระ จะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นลักษณะก้าวร้าวไม่เกรงกลัวกฎหมาย หากเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้รับการอบรมดูแลที่ดี การคบเพื่อนไม่ดีอาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การเสพยาเฮโรอีน เล่นการพนัน มั่วสุมทางเพศ เป็นต้น จากผลงานของนักวิจัยหลายท่าน พบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำเยาวชนไปสู่การติดเฮโรอีน (เสรีน บุนนาคิตานนท์. 2527 ; นิรมล เป็ลยีนเจริญ. 2530 ; ยุกลวรรณ ประมวลรัฐการ. 2532 ; Akers and others. 1982 ; Marcos, Bahr and Johnson. 1986)

2.3 ด้านการศึกษา หมายถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการศึกษา ชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา การอบรมปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง และปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal เพราะสถาบันการศึกษาคือแหล่งสร้างประสบการณ์ที่ดีและไม่ดีให้แก่เยาวชน จากการศึกษาของ ครอน และคนอื่น ๆ (Kron and others. 1983 : 344 - 345) พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับโรงเรียนของเยาวชนเป็นสิ่งป้องกันการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ ถ้าเยาวชนอยู่ในโรงเรียนที่ดี มีชื่อเสียง มีการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม อันเป็นพื้นฐานการปฏิบัติตนที่ดีต่อสังคม เยาวชนเหล่านี้มีความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน พวกเขาจะขยันตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อให้ได้พบกับความสำเร็จในการศึกษาและนำมาซึ่งอาชีพที่ดี และก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ถ้ามีการกระทำใด ๆ ที่จะมีผลเสียแก่ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ก็พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น ๆ แต่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความก้าวหน้าทางการศึกษาและอาชีพที่มีเกียรติ (Marcos, Bahr and Johnson. 1986 : 137)

ส่วนเยาวชนที่ประสบความล้มเหลวทางการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น เกรดเฉลี่ยต่ำ หนีเรียน ไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา ทำให้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เยาวชนที่มีลักษณะดังกล่าว มักจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้น (ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. 2532 : 32 - 33)

ดังนั้นปัจจัยทางด้านการศึกษามีผลต่อการสร้างอัตมโนทัศน์ของเยาวชนด้วย ทำให้เยาวชนมองเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม แนวโน้มของการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลง

2.4 แหล่งซื้อขายเฮโรอีน เป็นปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้เยาวชนเริ่มเสพยาเฮโรอีนและเสพยาไปจนกระทั่งกลายเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน ในสถานการณ์ที่เยาวชนสามารถได้เฮโรอีนสะดวกหรือง่าย โอกาสที่ทำให้เยาวชนมีโรคาส

เริ่มทดลองเสพยาเฮโรอีน และทำให้มีการเสพยาเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก ผู้ติดยาเฮโรอีนจึงพยายามหาวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งเฮโรอีนเป็นการสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น

2.5 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการทำงานหรืออาชีพบางประเภทที่เอื้อต่อการติดยาเฮโรอีน การว่างงาน การมีรายได้น้อยหรือมากเกินไป ภาวะหรือความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจบีบบังคับ อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนไปเสพยาเฮโรอีนเพื่อหาทางออกหรือเพิ่มพลังความสามารถในอาชีพนั้น

2.6 ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม (Euphoria) และความเจ็บปวดจากการขาดยา (Withdrawal Distress) มีผลงานการวิจัย พบว่า แรงจูงใจที่ทำให้ผู้เสพยาเฮโรอีนมีความต้องการเสพยาต่อไป คือ ต้องการได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม หิงพวยใจ และต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดจากการขาดยา (MaAuliffe & Gordon. 1974 ; Lindesmith. 1947)

จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เยาวชนจำนวนหนึ่งเข้าสู่การติดยาเฮโรอีน แต่ก็มีเยาวชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดีบางคนที่ไม่เข้าสู่การติดยาเฮโรอีน

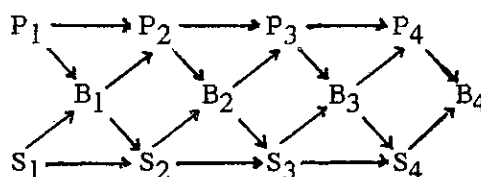
ดังนั้นปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวข้างต้น แม้จะเป็นส่วนที่ทำให้เยาวชนมีการเสพยาเฮโรอีนจนกระทั่งกลายเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน แต่ในภาวะเงื่อนไขเช่นเดียวกัน ก็ยังมีเยาวชนจำนวนมากที่ไม่เข้าสู่การกลายเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน เนื่องจากปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านั้นมีความหลากหลาย และเมื่อผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ ซึ่งผลของการปฏิสังสรรค์จะมีความหมายต่อบุคคลที่จะรับรู้ด้วยตนเอง มีความแตกต่างกัน

รันเยน (Runyan. 1978 : 569 - 593) ได้เสนอตัวแบบกระบวนการชีวิต (The Life Course) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนของการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสถานการณ์ (Sequences of Person x Behavior x Situation Interaction) ตามแผนภาพประกอบข้างล่างนี้

P = บุคคล

S = สถานการณ์

B = พฤติกรรม

ภาพประกอบ 4 แสดงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องของการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสถานการณ์

จากภาพประกอบ 4 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากการปฏิสังสรรค์ของบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งทำให้บุคคลเกิดการสร้าง คงไว้ และเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้าต่อไป พฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนไม่จำเป็นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นได้ เนื่องจากปัจจัยเชิงสาเหตุที่ต่างกันส่งผลในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกัน จากแนวคิดของตัวแบบดังกล่าวนี้ รันเยนได้นำมาใช้ในการอธิบายกระบวนการเสพเฮโรอีน พบว่า กระบวนการที่เยาวชนกลายเป็นผู้ติดเฮโรอีนมี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นทดลองเสพ (Experimental Use)
2. ขั้นเสพเป็นครั้งคราว (Occasional Use)
3. ขั้นเสพเป็นประจำหรือเป็นนิสัย (Regular or Habitual Use)
4. ขั้นเลิกเสพ (Termination of Use)

1. ขั้นทดลองเสพ (Experimental Use) เป็นขั้นเริ่มต้นหรือทดลองเสพเฮโรอีนครั้งแรกเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เพียงครั้งเดียวหรือมากกว่านั้น ขั้นนี้ผู้เสพมีความต้องการเสพเฮโรอีนยังไม่รุนแรงนัก โอกาสที่จะก้าวไปสู่ขั้นต่อไปขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะผลักดันหรือยับยั้งการเสพครั้งต่อไป จากการศึกษาพบว่า ในการทดลองเสพเฮโรอีนครั้งแรกของเยาวชนส่วนมากเกิดจากการชักชวนของเพื่อนหรือสมาชิกภายในกลุ่ม (Chein and Others. 1964)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นอีกหลายประการที่ทำให้เยาวชนทดลองเสพเฮโรอีน เช่น สามารถซื้อหาเฮโรอีนได้สะดวก อยากรทดลอง อยากรู้ อยากเห็น ความกดดันจากปัญหาครอบครัว ความล้มเหลวในการศึกษา และที่อยู่อาศัยแออัด เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดการทดลองเสพเฮโรอีนและเสพนั่นต่อไป แต่มีบางคนที่ทดลองเสพเฮโรอีนแล้วสามารถเลิกเสพได้

2. ขึ้นเสพเป็นครั้งคราว (Occasional Use) ซึ่งอาจมีการเสพเดือนละครั้ง หรือสัปดาห์ละครั้ง ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เสพเฮโรอีนมีโอกาสดำรงจากขั้นทดลองเสพมาสู่ขั้นเสพเป็นครั้งคราว ก็คือ ผู้เสพเฮโรอีนได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม (Euphoria) จากการเริ่มต้นเสพ ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจจนประสพการณ์ ทำให้มีความต้องการเสพเฮโรอีนเพิ่มขึ้น และพัฒนาสู่ขั้นต่อไป (McAuliffe and Gordon. 1974)

3. ขึ้นเสพเป็นประจำหรือเป็นนิสัย (Regular or Habitual Use) หมายถึง เสพวันละครั้งหรือมากกว่าเป็นการพัฒนาจากขั้นเสพเป็นครั้งคราวมาเป็นการเสพประจำ หรือเกิดการติดยาทางกาย ความต้องการเสพเฮโรอีนจะเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและความถี่ ถ้าไม่ได้เสพเพียงวันเดียวจะเกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา (Abstinence Syndrome) เช่น อาเจียน ท้องร่วง ถ้าอาการรุนแรงจะอาเจียนหรือถ่ายเป็นเลือด เป็นต้น กลุ่มอาการเหล่านี้ผู้ติดยาเชื่อว่ามีเมื่อได้เสพเฮโรอีนแล้ว จะทำให้มีอาการต่าง ๆ หมดไป ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว เป็นการนำไปสู่ความต้องการเสพเฮโรอีนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเสพซ้ำวนเวียนเรื่อยไป (Lindesmith. 1947) ภายหลังได้มีการศึกษาวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการเสพเป็นประจำเกิดจากแรงจูงใจที่ผู้เสพต้องการให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มในครั้งต่อไป จึงทำให้ต้องเพิ่มปริมาณการเสพเฮโรอีนมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกดังกล่าวเท่ากับการเสพในครั้งก่อน จึงทำให้เกิดการติดยาได้ (McAuliffe & Gordon. 1974)

นอกจากนี้ยังมีผลงานการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเสพเฮโรอีนเป็นประจำ เช่น การถูกประหัตประหารทำให้ผู้ติดยาเปลี่ยนทัศนคติและอัตมโนทัศน์ที่มีต่อสังคม พวกเขาจึงแยกตัวจากสังคมเดิมสู่สังคมผู้ติดยาด้วยกัน ทำให้มีสร้างสิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ ซึ่งทำให้

การแสวงหาเฮโรอีนได้สะดวกขึ้น และการเสพเฮโรอีนก็เป็นสิ่งไม่น่ารังเกียจ (Becker. 1963 ; Goode. 1973) สิ่งเหล่านี้จึงเสมือนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เสพเฮโรอีน มีการเสพเพิ่มขึ้นและสม่ำเสมอ จนในที่สุดไม่สามารถถอนตัวจากการติดเฮโรอีนได้

4. ^๕ขั้นเลิกเสพ (Termination of Use) การเลิกเสพนั้นพิจารณาจากการเลิกติดยาทางกาย ซึ่งผู้เสพจะเลิกเสพได้มีหลายวิธี เช่น การรักษาโดยการถอนพิษด้วยเมทาโดน¹ (Methadone Treatment) และการตัดสินใจเลิกเสพด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการยากถ้าจิตใจยังไม่เข้มแข็งพอ และสภาพแวดล้อมยังเหมือนเดิม โอกาสที่จะกลับไปเสพเฮโรอีนใหม่ย่อมเกิดขึ้นได้

สรุปว่า การเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีนนั้น เป็นขั้นตอนต่อเนื่องของการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสถานการณ์ที่มีอยู่ในประสบการณ์รอบ ๆ ตัวของแต่ละคน จะเป็นกระบวนการปฏิสังสรรค์ในวิถีทางเฉพาะตัวสำหรับแต่ละบุคคล

กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเปี่ยงเบน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมการติดเฮโรอีนของเยาวชน โดยอาศัยแนวความคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองโดยอัตโนมัติต่อสิ่งเร้า แต่เป็นผลผลิตจากการตีความสถานการณ์ตนเองและคนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลที่ประกอบด้วยปัจจัยเงื่อนไขที่หลากหลาย

¹การถอนพิษยาเสพติดด้วยเมทาโดน หมายถึง การให้ยาเมทาโดนเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดเฮโรอีน โดยกำหนดขนาดที่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ป่วยในระยะเริ่มการรักษา แล้วลดขนาดยาลงทีละน้อยจนครบกำหนดการรักษา

ในที่นี้ถือว่าการติดเฮโรอีนของเยาวชนเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนรูปแบบหนึ่งที่เป็น
 ผลิตผลของการบดบังสรรค์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ มิใช่ปรากฏการณ์ซึ่งเป็น
 ผลมาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งของปัจจัยเชิงสาเหตุทั่วไป เนื่องจากปัจจัยเชิงสาเหตุเมื่ออยู่
 ในสถานการณ์ที่ต่างกัน จะส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลในลักษณะที่แตกต่างกันด้วย
 เพราะปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน อีกทั้งปัจจัยเชิงสาเหตุซึ่ง
 ปรากฏขึ้นก่อนหน้ามิใช่เป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปโดยอัตโนมัติ แต่ปรากฏ
 การณ์ดังกล่าวจะค่อย ๆ พัฒนาทีละเล็กละน้อยอย่างเป็นแบบแผนตามลำดับเวลาและสถาน
 การณ์ที่เป็นภาวะเงื่อนไขเป็นสิ่งที่เอื้อหรือผลักดันต่อการเกิดและดำรงอยู่ของปรากฏการณ์
 นั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นในการอธิบายแบบแผนพฤติกรรมการติดเฮโรอีนของเยาวชนจึงศึกษาในลักษณะ
 กระบวนการหรือขั้นตอนต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับเวลาและการผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่ออธิบาย
 ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการเกิดของปรากฏการณ์ใน
 ที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่จุดเริ่มต้นของกระบวนการ ดำเนินผ่านช่วงระหว่างกลางจนกระทั่งถึง
 ขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้เยาวชนเป็นผู้ติดเฮโรอีน และเมื่อเป็นผู้ติดเฮโรอีนแล้วดำรงรักษาความ
 เป็นผู้ติดเฮโรอีนให้คงไว้อย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการติดเฮโรอีนของเยาวชนในลักษณะ
 กระบวนการด้วยการทำความเข้าใจกระบวนการบดบังสรรค์ที่เกิดขึ้นระหว่างเยาวชนกับบุคคล
 อื่น เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และบุคคลรอบข้าง โดยการนำความคิดที่เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เยาวชน
 ผู้ติดเฮโรอีนกลุ่มนั้นมาใช้อธิบายตนเอง และการกระทำของพวกเขาที่แสดงออกมามีลักษณะ
 ต่าง ๆ กันภายใต้ภาวะเงื่อนไขที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เอื้อหรือหยุดยั้งให้ดำเนินพฤติกรรม
 เบี่ยงเบนต่อไป

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนให้ชัดเจนขึ้น
 ผู้วิจัยจึงวางกรอบแนวคิดเป็นรูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนต่อเนื่องที่มีลักษณะ เป็นแบบ
 แผนร่วม (Common Pattern) ของกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเริ่มต้นเสพ (Beginning Stage)
2. ขั้นเสพต่อเนื่อง (Regular Stage)

1. **ขั้นเริ่มต้นเสพ (Beginning Stage)** โดยเริ่มจากการที่บุคคล (1) ในขั้นนี้ หมายถึงเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเข้าสู่กระบวนการปฏิสังสรรค์ในสถานการณ์ (1) หมายถึง ภาวะเงื่อนไขที่เอื้อหรือผลักดันให้บุคคล (1) เลือกกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบน (1) คือ การเริ่มต้นเสพเฮโรอีน นั่นคือ การปฏิสังสรรค์ของบุคคล (1) ในสถานการณ์ (1) เป็นอย่างไรจึงทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน (1) ได้

2. **ขั้นเสพต่อเนื่อง (Regular Stage)** เมื่อผ่านขั้นตอนเริ่มต้นเสพแล้ว บุคคล ได้เคลื่อนไปตามลำดับเวลาของการปฏิสังสรรค์ไปสู่ตำแหน่งที่เป็นบุคคล (2) และอยู่ใน สถานการณ์ (2) เป็นอย่างไรจึงทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน (2) จนกระทั่งบุคคลนั้นเคลื่อน ไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (3) หรือ การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (i) ที่ทำให้บุคคลเข้าสู่ การเป็นผู้ติดเฮโรอีน

กรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ เป็นตัวแบบที่นำมาใช้เป็นแนวทางกว้าง ๆ (Sensitizing) ในการศึกษากระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชน การกำหนดแบบแผนของขั้นตอนต่าง ๆ ของ การเข้าสู่กระบวนการจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลที่จะได้มาจากการศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาขั้นตอนและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติดของเยาวชน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เนื่องจากการติดยาเสพติดเป็นพฤติกรรมที่ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม จึงมีลักษณะปิดบังซ่อนเร้น ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดยาเสพติดของเยาวชนยังขาดความสมบูรณ์อีกมาก อีกทั้งประเด็นที่ศึกษาจะให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านความรู้สึนึกคิดและการให้ความหมายของผู้ถูกศึกษาที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งมีลักษณะสลับซับซ้อนและเป็นกระบวนการต่อเนื่องมากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สามารถกำหนดปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลซึ่งอาจเกิดขึ้นล่วงหน้าเพื่อการทดสอบ

การวิจัยนี้ต้องการจะศึกษาแบบแผนพฤติกรรมที่ซับซ้อนของกระบวนการดังกล่าวโดยวิธีอุปนัย (Inductive) เพื่อรับรู้ทัศนะความรู้สึนึกคิด และความหมายที่เป็นของผู้ถูกศึกษา และใช้ความรู้สึนึกคิดนั้นอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของกระบวนการอย่างเป็นระบบ แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาหาข้อสรุปในเชิงทฤษฎีเพื่อการอธิบายต่อไป

พื้นที่ที่จะศึกษา

ผู้วิจัยเลือกศึกษาที่คลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าวของสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการติดยาเสพติดของเยาวชนครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าคลินิกยาเสพติดแห่งนี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากในการจะเข้าไปศึกษา เพราะเป็นสถานที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา นอกจากนี้ยังมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป และที่ตั้งไม่ห่างไกลจากชุมชนและการคมนาคม ทำให้สะดวกในการเดินทางติดต่อ และความปลอดภัยต่อผู้วิจัยด้วย เมื่อเลือกสถานที่ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่

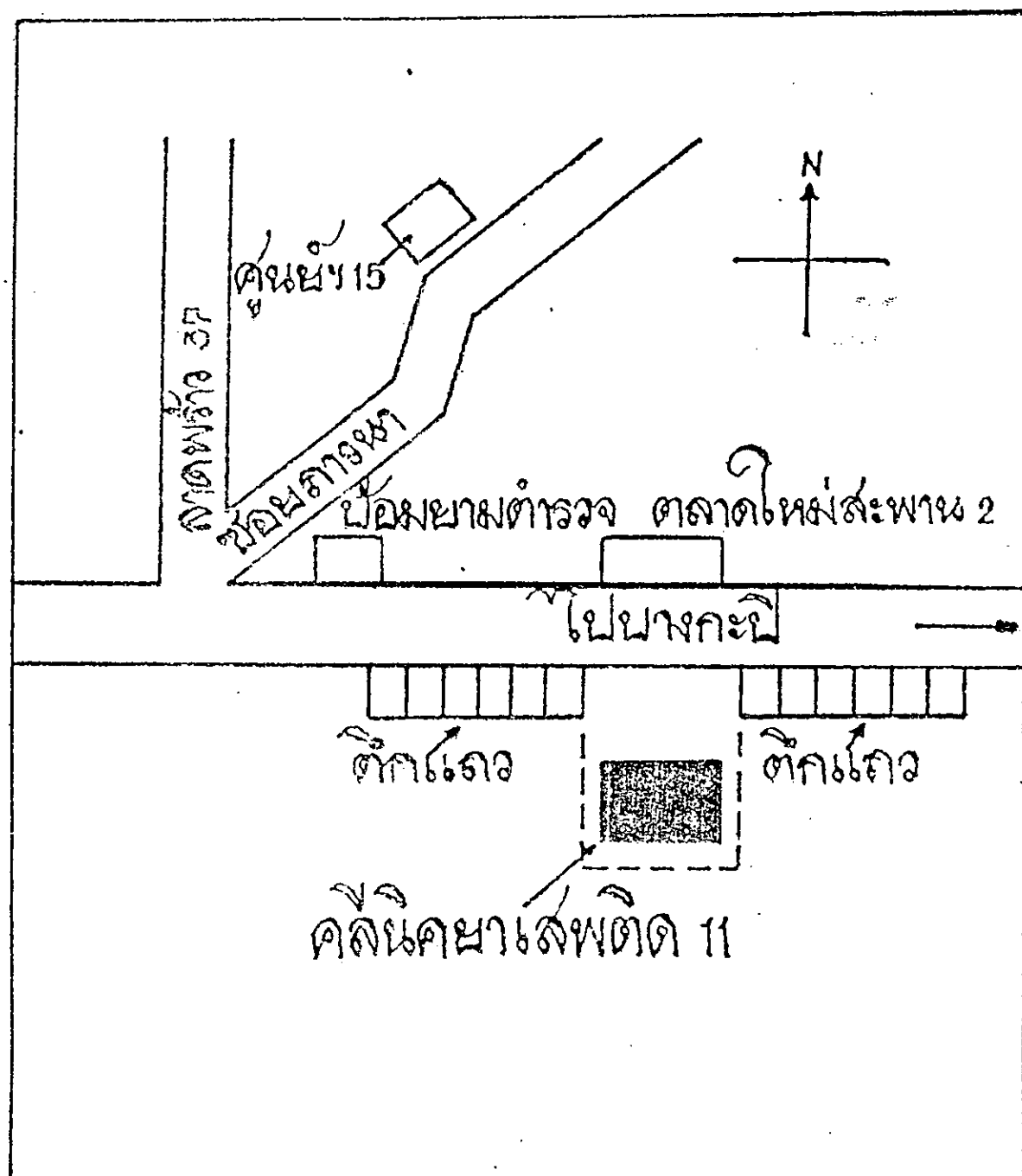
ของคลินิกยาเสพติดและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับความสะดวกและร่วมมือเป็นอย่างดีจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจึงเป็นเหตุผลสำคัญของการเลือกพื้นที่ที่จะศึกษา ดังนี้

1. ผู้วิจัยเลือกคลินิกยาเสพติดเป็นหน่วยในการเลือกผู้ถูกศึกษา เนื่องจากผู้ติดเฮโรอีนเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ผิดทั้งกฎหมาย ศีลธรรม และเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป จึงทำให้ผู้มีพฤติกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องปกปิดซ่อนเร้นจากผู้อื่น การเข้าถึงตัวผู้ถูกศึกษาจึงทำได้ค่อนข้างยากและใช้เวลานาน และแม้ว่าจะสามารถเข้าถึงตัวผู้ถูกศึกษาได้แล้วก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการสร้างความสนิทสนมไว้วางใจกับผู้ถูกศึกษานั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งไปที่คลินิกยาเสพติด ซึ่งจะทำให้มีโอกาสพบปะสนทนากับผู้ถูกศึกษาได้ง่ายขึ้น เพราะพวกเขาเหล่านี้ต้องมารับการบำบัดรักษาให้ครบกำหนดตามแพทย์สั่งที่คลินิกยาเสพติด ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดสถานการณ์โดยการกำหนดเวลา สถานที่ และผู้เข้าร่วมปฏิบัติงานได้ โดยวิธีการเลือกผู้ติดเฮโรอีน ที่มารับการบำบัดรักษาของคลินิกยาเสพติดในช่วงเวลาที่กำหนดช่วงหนึ่ง และได้ผู้ถูกศึกษามีลักษณะตามที่ต้องการ วิธีการนี้ผู้วิจัยสามารถทำความรู้จักกับผู้ถูกศึกษาได้อย่างเต็มที่ เป็นการสร้างความสนิทสนมไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกศึกษา ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างละเอียด และตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งยังติดต่อกับผู้ถูกศึกษาและติดตามผลได้ง่าย นอกจากนี้ผู้มารับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติดต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับตนเองและประวัติการติดยาเสพติด ทำให้ทราบข้อมูลเชิงสถิติและประชากรที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการเลือกผู้ถูกศึกษา

2. การเลือกคลินิกยาเสพติดแทนโรงพยาบาลทั่วไปที่มีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดหรือโรงพยาบาลที่มีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะ เช่น โรงพยาบาลธัญารักษ์ ฯลฯ เพราะขนาดของพื้นที่ที่จะศึกษาไม่ใหญ่เกินไป จำนวนผู้มารับการบำบัดรักษา และลักษณะของข้อมูลไม่กระจัดกระจายมาก และเพื่อให้ผู้วิจัยซึ่งมีเพียงคนเดียวสามารถสัมภาษณ์ได้ง่ายและทั่วถึงเป็นการสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเบื้องต้นของผู้วิจัยจากงานวิจัยและผู้ติดยาเสพติด พบว่าผู้มารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลส่วนใหญ่มักถูกจับกุม เนื่องจากมีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและสภาพของโรงพยาบาลซึ่งมีระเบียบกฎเกณฑ์ควบคุมผู้มารับการบำบัดรักษาอย่างเข้มงวด ทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึก

ว่าโรงพยาบาลมีสภาพเช่นเดียวกับคุณมากกว่าเป็นสถานรักษาพยาบาล การสร้างความสนิทสนมไว้วางใจอาจทำได้ลำบาก ทำให้ขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูล ส่วนผู้มารับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติดส่วนใหญ่สมัครใจมาเอง จำนวนผู้มาใช้บริการไม่มากเท่าโรงพยาบาล และบรรยากาศมีลักษณะเป็นกันเอง การสร้างความสนิทสนมไว้วางใจจึงทำได้ง่ายกว่ากัน ผู้มาบำบัดรักษาเองมีความเต็มใจที่จะให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

3. ผู้วิจัยเลือกคลินิกยาเสพติดของรัฐแทนการเลือกคลินิกยาเสพติดของเอกชน เนื่องจากกระบวนการติดยาเสพติดเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เกิดจากปัจจัยหลากหลาย เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางประชากร ฯลฯ ผู้วิจัยต้องการผู้ติดเฮโรอีนที่มาบำบัดรักษาซึ่งมีคุณลักษณะหลากหลายพอสมควร เช่น การศึกษา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและลักษณะของกลุ่มเพื่อน คลินิกยาเสพติดของรัฐจึงน่าจะเป็นสถานบำบัดรักษาที่มีผู้ติดเฮโรอีนซึ่งให้ข้อมูลหลากหลายมากกว่าคลินิกยาเสพติดของเอกชนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงเป็นการจำกัดกลุ่มผู้ถูกศึกษาบางกลุ่มไป และผู้เลือกไปรับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติดของเอกชน มักจะมีจุดประสงค์ต้องการปกปิดพฤติกรรมของตนเองไม่ให้คนอื่นทราบ ทำให้ขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริงเท่าที่ควร

ภาพประกอบ 6 แผนที่คลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว

วิธีการศึกษา

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดของเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนในการตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีน รวมทั้งเงื่อนไขที่เป็นแรงผลักดันหรือหยุดยั้งต่อการเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งถึงความหมายของปรากฏการณ์นั้น ๆ จากความคิด ทักษะและมูลเหตุจูงใจของเยาวชน โดยการศึกษานี้ได้ใช้วิธีการหลักที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์ระดับลึก (In Depth Interview) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลซึ่งสามารถให้ข้อมูลรายละเอียดของเรื่องที่ต้องการศึกษาได้มากที่สุด คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากผู้ติดเฮโรอีนที่ตัดสินใจเข้ารับบริการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอกโดยการถอนพิษด้วยเมทาโดน เป็นระยะเวลาไม่เกิน 45 วัน/ในคลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว ของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ของปี พ.ศ./2535 โดยไม่รวมถึงผู้ติดเฮโรอีน แต่ไม่เข้ารับบริการบำบัดรักษาในคลินิกยาเสพติดดังกล่าว ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านสังคมสถิติและลักษณะทางประชากรของผู้ติดเฮโรอีน ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ครอบครัว การทดสอบทางจิตวิทยา และประสบการณ์ในชีวิตเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด โดยการใช้การเลือกแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) เลือกผู้ติดเฮโรอีนเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเพศชายอายุ 15 - 25 ปี และเป็นผู้ที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตหลากหลาย แล้วจึงนำพื้นฐานทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการติดเฮโรอีนไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านั้น เพื่อให้ทราบถึงแบบแผนร่วม (Common Pattern) ของการเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีน รวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผลักดันให้ผู้ติดเฮโรอีนแต่ละคนพิจารณาในการตัดสินใจเลือกเข้าสู่กระบวนการดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเริ่มต้นการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาสภาพทั่วไปของคลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร โดยได้ติดต่อเป็นการภายในผ่านหัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัย เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากการศึกษาพฤติกรรมการติดเฮโรอีนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้วิจัยไปสังเกตการณ์การปฏิบัติงานทุกวันทำการตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.00 - 12.00 น. เป็นเวลาประมาณ 1 เดือน เพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับขั้นตอนการบำบัดรักษา วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่มารับการบำบัดรักษา การติดตามผลภายหลังการบำบัดรักษา และข้อมูลทางด้านสังคมสถิติและลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ การศึกษา และครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ผู้ที่มารับการบำบัดรักษา เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนที่จะมีการสัมภาษณ์จริง พร้อมทั้งได้ทำหนังสืออย่างเป็นทางการถึงผู้อำนวยการป้องกันและบำบัดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับผู้มารับการบำบัดรักษาถือว่าเป็นเรื่องปกปิดระหว่างคลินิกยาเสพติดและผู้มารับการบำบัดรักษา ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างละเอียด จึงได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

2. ผู้วิจัยนำแนวคำถามการสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้มารับการบำบัดรักษา โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง และมีเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์เป็นผู้นำคนมาผู้มารับบริการบำบัด ในการสัมภาษณ์นั้น หัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุข ได้จัดห้องปรับอากาศเป็นการเฉพาะระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ทำให้บรรยากาศมีความเป็นกันเอง ไม่ต้องระมัดระวังเช่นเมื่ออยู่ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ของคลินิก ซึ่งผลการสัมภาษณ์ในช่วงแรกยังไม่ได้ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์มากนัก เพราะไม่ยอมพูด มีความกระวนกระวายตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยได้ทราบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ยังไม่ได้รับยาเมทาโดน จึงต้องการยา ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ครั้งต่อมาผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์หลังจากที่ผู้ให้สัมภาษณ์กินยาเมทาโดนมาแล้ว ซึ่งผลการสัมภาษณ์ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์มาพิจารณาเกี่ยวกับความชัดเจนในคำถาม ปฏิกริยาของผู้ให้สัมภาษณ์ ความต่อเนื่องของเนื้อหา และการตอบของผู้ให้

สัมภาษณ์ นามารับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย

3. ผู้วิจัยนำแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 32 ราย ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.00 - 12.00 น. เนื่องจากผู้มารับการบริการบำบัดรักษาจะมากินยาเมทาโดนในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น

วิธีการสัมภาษณ์

1. ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้ทั้งวิธีจดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเก็บข้อมูล ทำให้สามารถบันทึกทุก ๆ คำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประการสำคัญคือการจดบันทึกด้วยมืออาจทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไปได้ การสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยต้องบอกและขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกครั้ง

2. ก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลของการวิจัยนี้จะไม่ส่งผลใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลหลักในทุกรณี แล้วจึงสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการพูดคุยถึงเรื่องทั่วไป รวมทั้งการแสดงท่าทีของผู้วิจัยที่ให้ความจริงใจ และซื่อสัตย์ต่อข้อมูลและความเป็นผู้หนึ่ง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความเต็มใจ ปลอดภัย และอิสระในการให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยทำให้เขาเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ที่เข้าใจดีมากกว่าผู้อื่น เพราะอยู่ในสถานการณ์จริง

นอกจากนี้การทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักใช้ภาษาท่าทางซึ่งเป็นมนต์ศักดิ์สิทธิ์พื้นฐาน จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

3. การสัมภาษณ์ควรเลือกสัมภาษณ์หลังจากผู้ให้ข้อมูลหลักกินยาเมทาโดนแล้ว ซึ่งทำให้พวกเขาเข้าไปอยู่ในโลกของเขาซึ่งเป็นสถานการณ์จริงทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์นั้น

4. ในขณะที่สัมภาษณ์บางครั้งการบอกเล่าถึงเหตุการณ์ทำให้เกิดความสับสนใจ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่สามารถให้ข้อมูลต่อไปได้ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามคลี่คลายบรรยากาศ

ดังกล่าวด้วยการหยุดพักการสัมภาษณ์ และเริ่มต้นใหม่เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักพร้อมสำหรับการให้ข้อมูลหรือในบางครั้งก็ต้องนัดแนะกันใหม่ และผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามหลีกเลี่ยงคำถามลักษณะเดิม ทำให้การสัมภาษณ์ดำเนินต่อไปได้

5. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้มารับการบริการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักวันละ 1 ราย ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งประมาณ 1-3 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยคนละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ปัญหาที่พบในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งแตกต่างกันไป เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนไม่ค่อยยอมพูด ต้องพยายามทะลอมถาม (Probe) บางคนจำเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้ เพราะเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นนานมาแล้ว ผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามช่วยผู้ให้ข้อมูลหลักนึกถึงสถานการณ์เหล่านั้นให้ได้ ด้วยการซักถามและนำไปตรวจสอบกับข้อมูลของคลินิควาเสพติด แต่ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนเป็นคนขอบพูด ซึ่งเป็นการดีสำหรับผู้วิจัยที่เขาเล่าเหตุการณ์ได้อย่างละเอียด ทำให้ได้ข้อมูลค่อนข้างมาก

ปัญหาในการเก็บข้อมูล

ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์เพียงพอ จำเป็นต้องมีการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของวิธีการบำบัดรักษาและเวลาในการถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียง ซึ่งผู้วิจัยคนเดียวไม่สามารถทำได้ในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นในบางครั้งการติดตามข้อมูลที่ขาดหายไปต้องประสบปัญหาคือ ไม่สามารถติดตามผู้ให้ข้อมูลหลักคนเดิมได้ เนื่องจากกรอบของการบำบัดรักษาเป็นเวลา 45 วัน และจากบันทึกทางสถิติของทางคลินิค พบว่าผู้มารับการบริการบำบัดรักษามักจะไม่มารับการบำบัดรักษาอีกจนกว่าจะถึงช่วงเวลาห่างออกไป บางคนมารับการบริการบำบัดรักษาไม่ครบกำหนด วิธีการแก้ปัญหาของผู้วิจัยก็คือ ถ้าเป็นข้อมูลเชิงสถิติและลักษณะทางประชากร เช่น อายุ การศึกษา หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดก็จะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ของคลินิควาเสพติด แต่ถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดทัศนคติ และเงื่อนไขสำคัญ ถ้าไม่สามารถติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักได้ ผู้วิจัยได้ตัดผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้ออกไป มีผู้ให้ข้อมูลหลักบางรายก็ให้ความร่วมมืออย่างดีในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง

ความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity)

ผู้วิจัยได้พยายามทำให้ข้อมูลที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงตรงมากที่สุดด้วยการใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) (Denzin. 1978 : 339 - 380) ด้วยการผสมผสานวิธีการรวบรวมข้อมูลหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง แสดงให้เห็นกระบวนการตัดสินใจอื่นที่ต้องการศึกษาครั้งนี้

วิธีการตรวจสอบสามเส้า ทำได้ดังนี้

1. ตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลัก การบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ของคลินิกยาเสพติด และข้อมูลที่ถูกบันทึกของคลินิกยาเสพติด เป็นต้น
2. ตรวจสอบเชิงสถานการณ์ เช่น เมื่อสัมภาษณ์ตอนผู้ให้ข้อมูลหลักยังไม่ได้รับยาเมทาโดน และเมื่อได้รับยาเมทาโดน ข้อมูลที่ได้เปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือเมื่อสัมภาษณ์ต่อนักสังคมสงเคราะห์กับสัมภาษณ์กับผู้วิจัย ข้อมูลเปลี่ยนแปลงหรือไม่
3. ตรวจสอบด้านเวลา เช่น เมื่อผู้วิจัยกลับไปสัมภาษณ์ใหม่ ข้อมูลที่ได้เหมือนเดิม หรือเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

วิธีการตรวจสอบสามเส้า ทำให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลที่ได้จากสถานการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด โดยใช้ขั้นตอนพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลักมาพิจารณาประกอบกับแนวคิดทางทฤษฎีโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป "The Ethnograph" ช่วยในการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Code Mapping) เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนร่วมของกระบวนการตัดสินใจอื่นของเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ติดเฮโรอีนเพศชายที่มารับการบริการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอกของคลินิกยาเสพติด โดยการตอบพินัยด้วยเมทาโรน อายุระหว่าง 15-25 ปี การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาขั้นตอนและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ติดเฮโรอีนของเยาวชน

การพิจารณาว่ากระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนเป็นไปได้อย่างไรนั้น การศึกษานี้มุ่งความสนใจไปที่ทัศนะ ความรู้สึกนึกคิด และการนิยามความหมายต่าง ๆ ที่เยาวชนรับมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และกำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิต พฤติกรรม การตัดสินใจเลือกของตนเอง ในการเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีน จนกระทั่งก้าวเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือ เป็นผู้ติดเฮโรอีน และเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนเหล่านั้นมีการดำเนินชีวิตเพื่อการธำรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนของตนเอง

ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนมีลักษณะเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาจากเยาวชนไปสู่ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนคือ เป็นผู้ติดเฮโรอีน โดยเริ่มต้นจากขั้นเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนดำเนินผ่านช่วงระหว่างกลางของกระบวนการ จนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายในการยอมรับตนเองว่า เป็นผู้ติดเฮโรอีน และเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนเหล่านั้นได้ธำรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนนั้นได้อย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลาที่ผ่านมา

ผลจากการศึกษา พบว่า กระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนจะมีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ติดเฮโรอีนดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้นเสพยา (Beginning Stage)
2. ขั้นเสพยาต่อเนื่อง (Regular Stage)

1. ขั้นเริ่มต้นเพศ (Beginning Stage)

พฤติกรรมการเพศเฮรัอินของเยาวชนเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกหรือด้วยความตั้งใจในการเพศเฮรัอิน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลก็ตามเยาวชนบางคนมีโอกาสเลือกที่จะเพศเฮรัอินหรือไม่เพศก็ได้ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น ไม่รู้ว่าเป็นเฮรัอินหรือโดยบังเอิญ ดังนั้นการที่เยาวชนเข้าสู่กระบวนการติดเฮรัอินด้วยการเริ่มเข้าไปเริ่มต้นเพศเฮรัอินได้นั้น มีชบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใดหรือโดยบังเอิญ แต่เป็นการเกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน และมีการพัฒนาไปทีละเล็กละน้อยตามช่วงเวลาที่ผ่านมา และแต่ละขั้นตอนมีลักษณะแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ

เงื่อนไขด้านบุคคล

ผลจากการศึกษา พบว่า เงื่อนไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของเยาวชนเป็นเงื่อนไขสำคัญส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้เยาวชนตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ การเข้าไปเริ่มต้นเพศเฮรัอินได้ดังนี้

1. การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน และการเชื่อมโยงไปสู่การเริ่มต้นเพศเฮรัอิน

ในขั้นแรกของการเข้าสู่ขั้นเริ่มต้นเพศเฮรัอินของเยาวชน มีขั้นเริ่มต้นด้วยการเข้าไปเพศเฮรัอินเลยทันที แต่เริ่มจากการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นบุหรี่ยา กัญชา ฝิ่นเนอร์ และแอลกอฮอล์ เป็นต้น โดยการพบเห็นจากการใช้ยาเสพติดเหล่านั้นของบุคคลในครอบครัว เช่น บิดา พี่น้อง หรือเครือญาติ เช่น การสูบบุหรี่หรือกัญชา เป็นต้น แต่ในสถานการณ์นั้นพวกเขายังอยู่ในวัยเด็กอายุประมาณ 6-11 ปี การได้รับคำสั่งสอน ตักเตือน หรือห้ามปรามจากพ่อแม่พี่น้องตลอดเวลาว่า "อย่าทำ" จากท่าทีของพ่อแม่พี่น้อง ทำให้พวกเขายังคงยึดถือนิยามของพฤติกรรมที่ได้พบเห็นในขณะนั้นตามที่ได้รับถ่ายทอดจากบุคคลดังกล่าวข้างต้น

ถาม : พ่อสูบบุหรี่ไหมคะ

หรั่ง : สูบครับ

ถาม : แล้วพ่อพูดหรือห้ามสูบบุหรี่ไหมคะ

หรั่ง : พูดครับ ตลอดเวลาที่เป็นเด็กเขาบอกมึงอย่าสูบบุหรี่นะไม่ดี เขาก็พูดเขาก็บอก

ถาม : เวลาเราเห็นพ่อสูบบุหรี่ เรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

หรั่ง : ผมก็เฉย ๆ ครับ ตอนนั้นเฉย ๆ ครับ

ถาม : พ่อแม่เคยห้ามสูบบุหรี่ไหมคะ

บอย : เขาก็ห้าม เขาบอกยังเรียนหนังสืออยู่ ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามกินเหล้า ถ้าเกิดทำงานอะไรแล้วจะสูบจะกินก็ไม่ว่าหรอก

ถาม : แล้วเรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

บอย : ผมก็ไม่คิดอะไร เพราะตอนนั้นยังเด็ก ๆ

แต่เมื่อพวกเขายังได้พบเห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวจากบุคคลในครอบครัวหรือเครือญาติเป็นประจำต่อไป และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้พบเห็นกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายขึ้นเช่นกัน การสูบบุหรี่ในกลุ่มเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่พบเห็นเสมอ นอกเหนือจากที่ได้พบเห็นจากบุคคลในครอบครัวหรือเครือญาติ จึงทำให้มีการประเมินคุณค่าของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเปลี่ยนไป อันส่งผลให้การบิดื้อนิยามความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวตามท่าทีของพ่อแม่และพี่น้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย พวกเขาจึงเริ่มมีความคิดอยากเข้าไปมีประสบการณ์จริงกับพฤติกรรมที่เคยพบเห็นมาตลอด จึงได้กระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นบ้าง

หมู : ก็ผู้ใหญ่ว่าสูบบุหรี่ เขาก็กั๊กบุหรี่ ผมก็ไปหยิบมาดูดนะครับ

ถาม : ทำไมจึงหยิบขึ้นมาดูดคะ

หมู : ผมอยากรู้ว่ามันเป็นอย่างไรนะครับ

ถาม : แม่เขาว่าอย่างไรไหมคะ

หมู : แม่เขาบอกว่าอย่าดูเข้าไป มันไม่ดี เขาก็ให้ดูเห็นไหมหน้าสุขภาพไม่ดีเลย
สูบบุหรี่แล้ว

ตู : ตอนนั้นพ่อผมสูบบุหรี่ ผมอยากลองก็ไปขโมยมาลองดูตูด ๆ อู ตอนนั้นแล้วก็ไม่ได้
ดูอีก

ถาม : พ่อรู้ไหมคะ

ตู : ไม่รู้ครับ

ถาม : ดูไปมากไหมคะ

ตู : ผมหยิบกัน ๆ มาลองแล้วก็ทิ้ง

ถาม : ตอนนั้นอยู่ชั้นอะไรคะ

ตู : ประมาณ ม.1 ครับ

อย่างไรก็ตาม การสูบบุหรี่ของเยาวชนในสายตาของผู้ใหญ่ยังเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ
แต่ในความคิดของพวกเขา มองว่า การกระทำนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถยอมรับได้
ในสังคม คนทั่ว ๆ ไปประพฤติปฏิบัติกันตั้งแต่เด็ก เยาวชนจนกระทั่งผู้ใหญ่ ทำให้พวกเขา
มีความรู้สึกว่าการสูบบุหรี่ไม่ใช่พฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมหรือสังคมไม่ยอมรับ
จากการประเมินคุณค่าและการให้ความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าว มีผลต่อการ
ผลักดันให้พวกเขาเข้าไปมีพฤติกรรมนั้น

ถาม : การสูบบุหรี่เป็นอย่างไรบ้างในความคิดของเธอ

โจ : สูบบุหรี่มันไม่ค่อยเป็นอะไรมาก มันก็เป็นเรื่องธรรมดา

ถาม : คิดว่าบุหรี่เป็นอย่างไรคะ

ป๋อง : ผมว่าเป็นของธรรมดามากกว่าครับ

ถาม : ทำไมละคะ

ป๋อง : แบบเห็นคนเขาสูบกันทั่วไปอะ มันไม่อันตรายเท่าไร คนอายุ 70-80 ยังสูบ
ยังมีเลย

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าตามทัศนะของเยาวชนที่ยึดถือนิยามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ว่า เป็นพฤติกรรมปกติที่คนทั่วไปประพฤติปฏิบัติกัน ดังนั้นการที่พวกเขาเข้าไปสูบบุหรี่ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถกระทำได้เช่นกัน ขณะอยู่ในโรงเรียนหรือตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ และลานสเก็ต เป็นต้น พวกเขาได้เห็นเพื่อนฝูงสูบบุหรี่กันทั่วไป จึงให้ความหมายและตีความการสูบบุหรี่เป็นเรื่องรักเก๋ สูบแล้วเท และอยากรั้วอวดผู้หญิง ทำให้มีการกระทำตามอย่างกันหรือเลียนแบบกันขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่มนั้น

ถาม : ทำไมถึงเข้าไปสูบบุหรี่คะ

บอย : แบบเห็นเพื่อนสูบ ก็สูบบ้าง เพราะเพื่อนก็รุ่นราวคราวเดียวกันกับเรา เห็นมันสูบก็สูบบ้างครับ

หรั่ง : ก็เห็นเพื่อนเขาสูบกินตามสบายในห้องน้ำ เห็นเขาสูบบุหรี่ เดินนั่งดูกันตามสบายเลยไม่ต้องหลบใคร ก็เลยอยากลองครับ

ถาม : ทำไมจึงอยากลองละคะ

หรั่ง : ผมก็คิดว่าเอามันก็ดีว้ย ดูบุหรี่ ก็เลยคิดอยากลองครับ

ถาม : ทำไมคิดว่าการสูบบุหรี่แล้วรักเก๋คะ

หรั่ง : ก็เห็นเขาสูบบุหรี่แล้วพวกเพื่อน ๆ ก็ถาม เฮ้ยไปไหนมาวะ ไปหัดบุหรี่ว้ย เขาบอกเออรักว้ย อย่างนี้

ถาม : เริ่มสูบบุหรี่ได้อย่างไรคะ

โจ : โรงเรียนใหม่ตอนแรกก็ไม่มีอะไรครับ เหมือนกับชั้นประถม พอช่วง ม.3 เริ่มเป็นผู้ใหญ่ก็เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นฮะ แล้วก็คบเพื่อนดูบุหรี่อะไรอย่างนี้ ตอน ม.3

ถาม : แล้วสูบกินอย่างไรคะ

โจ : กิริ ๆ กันเอง เพื่อนเขาบุหรี่มา อยากลองดูว่ามันเป็นอย่างไร อยากโชว์มากกว่า อยากโชว์พวกผู้หญิง

ถาม : ทำไมถึงอยากโชว์พวกผู้หญิงคะ

โจ : คิดว่ามันเก๋

ถาม : ทรัพย์เริ่มสูบบุหรี่เพราะอะไรคะ

ทรัพย์ : เออ ผมก็อยากลองครับ

ถาม : ทำไมอยากลองละคะ

ทรัพย์ : ผมคิดว่าสูบลแล้วเทดีครับ

เมื่อได้ผ่านประสบการณ์การสูบบุหรี่มาแล้ว เยาวชนเหล่านั้นมีการติดต่อคบหาสมาคมกับเพื่อนซึ่งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ได้รับประสบการณ์ทางด้านยาเสพติดหลากหลายขึ้น เช่น บุหรี่ กัญชา ทินเนอร์ หรือแอลกอฮอล์ เป็นต้น ดังนั้นการที่ได้พฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ เหล่านั้น ทำให้มีการจําแนกและประเมินสิ่งที่ได้พบเห็นจากการคบหาสมาคมกันว่า "ให้ कुछ" หรือ "ให้โทษ" ในกรณีที่มีการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น เช่น เมื่อเห็นเพื่อนในกลุ่มมีการสูบกัญชาแล้วมีอารมณ์ร่าเริง สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำทางสบาย หัวเราะง่าย จึงมีการให้นิยามความหมายพฤติกรรมนั้นในทางให้ कुछ มากกว่าให้โทษ ถ้าตนเองมีพฤติกรรมเช่นนั้น จึงเป็นแรงผลักดันให้เข้าไปสูบกัญชา เพื่อให้ตนเองได้รับสิ่งที่ต้องการเมื่อสูบกัญชาแล้ว คือ ความสนุก ความสบาย

อู๋ : เริ่มแรกก็เข้าไปสูบกัญชาตอนที่บ้านก็มี ถึงผมจะยังไม่ได้สูบ แต่ผมก็เห็นทุกวัน เพราะรู้ว่าเพื่อน ๆ ก็มีคนสูบ ตอนแรกก็นึกสนุกกับเพื่อน 2-3 คน ตอนแรกซื้อกัญชามาสูบบุหรี่ตุ๊ด เริ่มจากตรงนี้

ถาม : แล้วเข้าไปสูบกัญชาได้อย่างไรคะ

บอย : แบบอย่างไง เพื่อนเขาเอาขี้ตาสานบุหรี่ ผมก็นั่งดูบุหรี่ สักพักหนึ่งแล้วก็บอกเพื่อน ไหนก็ลองดูดูพอดูไปก็เมา แบบว่าก็คิดเออมันเมาดีนีหว่า อะไรอย่างนี้ ก็คิดว่าสนุก เออเม้าหัวเราะก็คิดว่าเพลินดี

ถาม : ตอนที่เห็นเพื่อนสูบกัญชา เป็นอย่างไรบ้างคะ

เก้ : เห็นเขาแบบทาท่าสบายอะไรอย่างนี้ ผมก็สูบด้วยกับเขา ผมก็เมาครับ
เมาแล้วมันก็สนุกสนานเฮฮาสนุกสนาน ผมก็ชอบ

ถาม : เวลาสูบกัญชาแล้วเป็นอย่างไรคะ

รจิก : ตอนที่สูบก็นสบาย สนุก

ถาม : ชอบไหมคะ

รจิก : ก็ชอบ มันไหลไปเรื่อย ๆ ครับ

ถาม : ทำไมไม่ไปลองสูบกัญชาคะ

เกรียง : ชอบ ลองอยากทำให้สบาย ผมชอบสบาย พุดง่าย ๆ

เล็ก : เห็นเขาสูบกัญชาแล้วหัวเราะสนุกสนานเพลินเลยแหละ ผมก็ลองดูดูก็เพลิน
ที่แรกดูไป 2 ที่ เมาเลยครับพี่เพลิน

โรส : เห็นเพื่อนเขาอะไรแบบนี้เลยอยากเมา เห็นเพื่อนแล้วมันเมาก็อยากเมบบ้าง
ว่ามันเมาอย่างไร

ถาม : เพื่อนเมาอย่างไรคะ

โรส : เขาก็ไร้แรงไม่มีอะไร เพลินแบบเขา ปล่อยอารมณ์ไปตามสบาย

หลังจากสูบกัญชาแล้ว อาการเบื้องต้นจะกระตุ้นประสาท ทำให้ไร้แรง ช่างพูด หัวเราะตลอดเวลา นอกจากนี้ยังทำให้ครี้มอกครี้มใจ สนุกสนาน ซึ่งผู้สูบกัญชา ใช้คำว่า "ไหล" หมายถึงอารมณ์ ความคิด และการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ขาดการควบคุม ทำให้เกิดเป็นอารมณ์เคลิ้มฝัน จินตนาการไปต่าง ๆ นานา

การทำงานหรืออาชีพบางประเภทที่เอื้อต่อการเข้าไปเสพยาเสพติด เช่น นักดนตรีหรือศิลปิน ผู้ที่มีอาชีพเหล่านี้มีความคิดว่า กัญชาหรือเฮโรอีนช่วยเพิ่มพลังจิตความสามารถในงานอาชีพที่ทำอยู่ ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นว่า เยาวชนเมื่อต้องมามีอาชีพเป็นนักดนตรีหรือทำงานเกี่ยวกับเสียงเพลง ก็จะเสวกัญชาหรือเฮโรอีนเพื่อเพิ่มความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์ของตนเองผ่านเสียงเพลงได้อย่างซาบซึ้ง

รจิก : เพราะว่าเห็นนักดนตรีส่วนมากเขาจะใช้กัญชา มื่อมันจะไวแล้วประสาทมันจะเคลิ้ม มันจะไหลไปเรื่อย ๆ ตูมันสนุกกว่าธรรมดา

เอ้ : ก็ไปหัดเป็นดีเจ ไปเปิดเพลงในเซค เป็นบ้านของนักดนตรีที่ผมไปหัดกับเขา เขาเล่นกัญชากันตลอด

เมื่อได้มีการสูบกัญชาแล้ว เขาวนได้รับรู้ถึงความรู้สึกสนุกสนาน รื่นรมย์ จนกระทั่งเกิดความรู้สึกเต็มใจและเกิดการนิยามการกระทำเช่นนั้นทำให้เกิดความพึงพอใจ จึงทำให้มีการสูบกัญชาครั้งต่อ ๆ ไป จนสูบดีต่อกันไปเรื่อย ๆ อีกทั้งมีบางคนเข้าใจว่ากัญชาไม่เป็นอันตราย หลังจากสูบลั้วระยะเวลาหนึ่ง ประมาณ 2-4 ชั่วโมง อาการจะกลับสู่ภาวะปกติ

ถาม : ทำไมไม่ถึงสูบกัญชาต่อไปคะ

เก้ : ผมคิดว่ามันไม่เป็นอันตรายร้ายแรงถึงขนาดนั้น เพราะผมลองสูบบุหรี่ด้วยมันก็สร้างเหมือนคนธรรมดา ก็ปกติก็สูบต่อไป

ถาม : คิดอย่างไรจึงสูบกัญชาต่อคะ

ยุทธ : กัญชามันไม่ติดนะครับ

ถาม : รู้ได้อย่างไรว่าไม่ติดคะ

ยุทธ : ไม่ติดที่ผมดูมา 3 ปี นึกอยากจะเลิกก็เลิกเฉย ๆ ฮะ

ถาม : เข้าใจคำว่าติดยาว่าเป็นอย่างไรคะ

ยุทธ : ติดยาแบบเรามีอาการแบบอยาก มันอย่างจี๊ฮะ ขาดแล้วปางตายครับพี่
แบบกินอะไรไม่ได้ นอนไม่หลับ แต่กัญชาแบบไม่ได้เสพก็ไม่มีโรนะพี่
ไม่มีก็ไม่ได้เสพ

ถาม : ทำไมสูบกัญชาต่อไปคะ

ชน : แบบลองแล้วมันเมา แบบว่าเวลาช่วงเมาพี่ ยอมรับว่าป้อว่าโรงครับ แต่
เวลาสร้างแล้วเป็นปกติเหมือนคนปกติครับ

"สร้าง" เป็นคำที่ผู้สูบกัญชาใช้เมื่อถึงเวลาที่กัญชาหมดฤทธิ์ หลังจากสูบกัญชาไปหนึ่งมวนภายในเวลา 15 นาที กัญชาจะออกฤทธิ์และมีผลอยู่นาน 2-4 ชั่วโมง ผู้สูบกัญชาจะมีอาการเป็นปกติดังเดิม ระยะเวลาของการสร้างเร็วช้าขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละบุคคลด้วย

ประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ จากการที่เยาวชนมีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุหรี่ยากัญชานั้น มีการเชื่อมโยงไปสู่การเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนได้อย่างไร ผลจากการศึกษา พบว่า การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้บุหรี่ยากัญชาเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งในการนำไปสู่การตัดสินใจเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนดังนี้

1.1 แรงจูงใจในการเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีน การที่พวกเขาได้ผ่านประสบการณ์การใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูบกัญชาและผลที่ได้รับก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจที่เป็นการตอบสนองความต้องการของตนเองให้ได้รับความสนุกสนานและความสบาย ถือว่าเป็นการเสริมแรงกับตนเองในทางบวก ทำให้เขาประเมินตนเองกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความ "ชอบ" มากกว่า "ไม่ชอบ" จึงทำให้ยึดถือนิยามความหมายในการที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไป เพราะยังติตใจในรสชาติของฤทธิ์กัญชา และชอบในความเมา แรงจูงใจดังกล่าวทำให้พวกเขาตัดสินใจเลือกเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนทันที เมื่อได้รับรู้ว่าเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกสบาย

ถาม : วันแรกที่เพื่อนเอาผงมาให้ลิ้มเสให้ไหมคะ

ทอม : ไม่ลิ้มเลยครับ คิดอย่างเดียวว่าเอาหมันเมาแบบเทียบให้มากที่สุดได้ยิ่งดี

ถาม : ทำไมละคะ

ทอม : ผมคิดว่าตัวผมอยากลองมาก ๆ ผมชอบเมา อะไรอย่างนี้

ถาม : ตอนแรกที่เข้าไปเสพมีความคิดอย่างไรคะ

โรนง : ไม่นานครับ ผมโดดเข้าไปได้เลยครับ

ถาม : ทำไมละคะ

โรนง : แบบผมพูดถึงนะพี่ จิตใจผมมันอยากจะเมาอยู่แล้วนะพี่ ชอบเมามากพี่

ถาม : ตอนแรกที่เข้าไปเสพเฮรอนัน ตัดสินใจนานไหมคะ

เกรียง : ไม้ลังเลเลยครับ เพราะใจรักอยู่แล้ว ชอบไปถึงเสพแล้วมัสบาย อยาก
สบายผมชอบสบาย พุดง่าย ๆ

นอกจากนั้นจากการที่เขาวชนได้เสพกัญชาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน และยอมรับว่า
ตนเองติดกัญชาแล้ว เนื่องจากเมื่อพวกเขาเสพกัญชาในระยะหลัง ๆ แม้จะเสพเป็นระยะเวลา
นานและมีการเพิ่มปริมาณกัญชาที่ไม่เกิดความรู้สึกเมาเท่ากับเมื่อเริ่มต้นเสพกัญชาในครั้งแรก ๆ
แต่เมื่อพวกเขายังอยากเมากัญชาเพราะติดนิสัยของมันอยู่ เพราะชอบความรู้สึกสบาย
สนุกสนานร่าเริงที่ได้รับจากการเสพกัญชา แต่การเสพกัญชาอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เขาเกิด
ความรู้สึกเมาเท่าเดิมหรือเท่ากับเมื่อเริ่มต้นเสพครั้งแรก ๆ ฉะนั้นเมื่อเพื่อนำเอาเฮรอนันมา
เสพกัญชาให้และบอกเล่าถึงฤทธิ์ของเฮรอนันที่ทำให้พวกเขาสามารถเกิดความรู้สึกเมาเท่าเดิม
หรือมากขึ้น จึงตัดสินใจเข้าไปเสพเฮรอนันเนื่องจากยังรักในความรู้สึกเมาที่ได้รับจากกัญชาอยู่

โรส : พอช่วงนั้นเริ่มติดกัญชาแล้วมาเอาผงรียกัญชามันเอาไม่อยู่แล้ว ชักไม่เมาแล้ว

ถาม : พอเอาผงรียกัญชา ผลเป็นอย่างไรคะ

โรส : ก็เพลิน ทำให้สบายไปเลย

ทักษ์ : ก็คือว่ามันเล่นกัญชา คือว่ามันเล่นจนไม่เมาแล้วครับ มันดี มันเจ็บหัวอะไร
ไม่เมาแล้ว ก็เอออยากจะลองดูว่าเป็นอย่างไร

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

ทักษ์ : รียครับ เอาเนื้อใส่บ้องแล้วก็รียนิด ๆ แล้วก็จูดจูดครับ

ถาม : จูดแล้วเป็นอย่างไรคะ

ทักษ์ : รู้สึกว่าสบายครับ มันเจ็บไปหมด ในหัวไม่อื้อ ไม้ดีอ๊อ สบายใจ จูดแล้ว

เจียบ : เพราะจูดกัญชามันไม่เมาแล้วละพี่ มันทำอย่างไรละพี่ มันไม่เมาแล้ว

มันเริ่มต้นแล้วจูดมัน ๆ ก็ไม่เมาแล้ว เราก็อยากหาสิ่งที่มันทดแทนที่มัน
เมาขึ้นมา

ถาม : อาการไม่เมมาเป็นอย่างไรคะ

เจ๊ียบ : ดูดแล้วมันรู้สึกเฉย ๆ ไม่มีอาการอะไร มันเฉย ๆ นะ มันก็ดูด ๆ ๆ ๆ

ถ้าดูด ๆ จนไม่เมาดูดจนเรียกว่าตายไปข้างหนึ่ง

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

เจ๊ียบ : เขาก็สอนเออเอานี่ดักอย่างนั้นะ รอย ๆ แรก ๆ รอยแค่นั้นะ

ถาม : เสพเข้าไปมันมีความรู้สึกอย่างไรคะ

เจ๊ียบ : อู้ยเมามันเมาเหมือนขึ้นสวรรค์ ดูดไปที่อยู่ไปได้ทั้งวันเลย

การเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีน มีข้อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเอง แต่มาจากแรงกระตุ้นที่ทำให้ผลักดันเข้าไปมีพฤติกรรมดังกล่าว เช่น เมื่อเยาวชนได้มีประสบการณ์จากการสูบบุหรี่ และกัญชาแล้ว ได้รับความรู้สึกพึงพอใจที่เกิดขึ้น และติดใจในรสชาติของมัน ดังนั้นเมื่อได้รับคำบอกเล่าถึงฤทธิ์ของเฮโรอีนที่มีมากกว่ายาเสพติดชนิดอื่น เช่น กัญชา ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันให้พวกเขาต้องการมีประสบการณ์จริงจึงตัดสินใจเข้าไปเสพเฮโรอีน

ถาม : ทำไมถึงเข้าไปเสพเฮโรอีนคะ

อามีน : ก็อยากรู้ว่ามันเมออย่างไร อย่างอื่นเราก็ผ่านมามาหมดแล้ว

ถาม : อย่างอื่นหมายถึงอะไรบ้างคะ

อามีน : ก็กัญชาอะไรพวกนี้

ถาม : ทำไมจึงเข้าไปเสพเฮโรอีนคะ

หรั่ง : ก็ตอนแรกผมดูดแต่กัญชา เห็นเพื่อนเขาสูบผงกัน เขาบอกว่ามันดีกว่า

ก็เลยลอง

1.2 การที่เยาวชนซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาแล้ว โดยเฉพาะการสูบบุหรี่และกัญชานั้น ทำให้พวกเขารู้จักวิธีการสูบบุหรี่และกัญชา และนำมาใช้กับการเสพเฮโรอีน จึงเป็นการสะดวกที่เข้าไปเสพเฮโรอีนโดยไม่ต้องเรียนรู้ถึงวิธีการเสพ

าให้ยุ่งยากและไม่ต้องการอุปกรณ์การเสฟเพิ่มเติม การที่พวกเขา "สูบเป็น" ทำให้ได้รับความรู้สึกพึงพอใจจากระชาดของเฮรอื่น ตัวอย่างเช่น ถ้าเสฟเฮรอื่นด้วยวิธีการสอดใส่ นนุหรี่ที่นักเสฟเฮรอื่นเรียกว่า "สอยนุหรี่" ทำให้ได้รอยดิงเอาใส่หรี่ออกมา แล้วเอาเฮรอื่นใส่แล้วบีบให้เป็นเมวนนามาจุดสูบหรือใช้วิธีการเสฟกับกัญชา โดยการเอาผงเฮรอื่นรยบนกัญชา แล้วใส่ในบ้องไม้ไผ่หรือบ้องกัญชา จากนั้นเอาบ้องไปอังไฟให้ร้อนขึ้นทีละน้อย พอผงเฮรอื่นที่ผสมค่อย ๆ ละลายก็จะสูบควันหรืออัดไอระเหยเข้าไปในปอด ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่า "รยกัญชา" ส่วนวิธีการฉีดด้วยเข็มฉีดยา ครั้งแรกเริ่มต้นเสฟเยาวชนที่เข้าไปเสฟ มักยังไม่กล้าใช้วิธีการนี้ เพราะกลัวเจ็บบ้าง กลัวมีร่องรอยให้เห็นบ้าง และฉีดไม่เป็นทำให้มีความยุ่งยาก

ถาม : ตอนสูบทาอย่างไรคะ

เจ : ก็เหมือนเดิมเหมือนตอนสูบกัญชา ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

ถาม : ताอย่างไรคะ

เจ : ก็เหมือนสูบกัญชาเพียงแต่ผสมกับผงขาวลงไปแค่นั้น แล้วใส่สับ้องกัญชา แล้วลนไฟดูดก็เหมือนกัญชา

เก : ก็เพื่อนผมก็เอาเฮรอื่นมาอย่างเดียว พวกผมก็ดูดกัญชากันอยู่แล้ว ใช้บ้องไม้ไผ่สูบกันอยู่แล้ว คนนี้เขามาเขาก็เอาเฮรอื่นมา เขาก็ถามใครดูดบ้าง เขาก็เอาเฮรอื่นรยหน้ากัญชาให้

ถาม : เวลาสูบทาอย่างไร

ทรัพย์ : บั้นหรี่หรืออั้ง นุหรี่ที่สูบบั้นออกเอาออกกะครึ่งมวนให้มันหลวม ๆ จ้ แล้วเอาใส่บัก แล้วก็ดูดขึ้นมา

2. เจื่อนใจด้านบุคคลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสฟเฮรอื่นก็คือ การที่เยาวชนเหล่านั้นมีการให้ความหมายต่อฤทธิ์ของเฮรอื่นอย่างไรเมื่อเสฟเข้าสู่ร่างกาย การที่พวกเขามองว่า เฮรอื่นเป็นยาเสฟติดที่ร้ายแรงเมื่อมีการเสฟต่อเนื่อง

และในปริมาณมาก แต่ถ้าเป็นการเสฟครั้งแรกเพียงครั้งหรือสองครั้ง คงไม่ทำให้เกิดการเสฟต่อเนื่องจนกระทั่งถึงขั้นติดเฮรอื่น เป็นการให้ความหมายของความรุนแรงจากฤทธิ์ของเฮรอื่นในทางที่สนับสนุนมากกว่าการต่อต้าน จึงทำให้เป็นแรงผลักดันให้เข้าไปเริ่มต้นเสฟเฮรอื่น

อู๋ : ผมบอกว่าไม่เป็นไรหรอกน่าครั้งแรกเดียว นิดเดียวมันไม่ติดหรอก

หนุ่ย : คิดว่ามันไม่ร้ายแรงเท่าไรครับ คิดว่าคงเลิกกันได้

สรรรค์ : ผมบอกว่าไม่เป็นไรหรอกน่า ครั้งเดียวนิดเดียวมันคงไม่ติดหรอก

ยัน : ก็คิดว่ามันไม่ร้ายแรง ตอนแรกครับ

ทักษ์ : ก็ผมว่าผมลองซักที่สองทีคงไม่ติดหรอก แต่ผมลองดูแค่นี้

ด้วยการให้ความหมายของความร้ายแรงของเฮรอื่นในลักษณะเช่นนั้น รวมทั้งการที่พวกเขามีความมั่นใจว่าจะควบคุมตนเองให้เสฟเพียงครั้งเดียวเพื่อต้องการให้รู้ว่าเฮรอื่นเป็นอย่างไรเท่านั้น คงไม่มีการเสฟต่อเนื่อง จึงตัดสินใจเข้าไปเสฟเฮรอื่น

อู๋ : ตอนแรกผมก็ดูตกใจแล้วเพื่อนก็เอาเฮรอื่นมา ครั้งแรก ๆ ผมเห็นผมก็ยังไม่ได้คิดอะไร ผมก็ยังไม่ได้ทดลองเลยตอนเห็นครั้งแรก จนเห็นเรื่อย ๆ หลายครั้ง ๆ เข้าก็อยากลอง เลยขอเพื่อนเขาลอง เพื่อนเขาก็ห้าม บอกว่าอย่าลองเลยไม่ดีหรอกเดี๋ยวติด ผมบอกไม่เป็นไรหรอกน่า สองครั้งเดียวใจผมคิดว่าจะสองครั้งเดียว

อัน : ผมสูบกัญชาอยู่ด้วยกัน เล่นอยู่ที่เดียวกันนะพี่ คนอื่นเขาเล่นผงผมเล่นกัญชา

ถาม : แล้วเข้าไปเสฟเฮรอื่นได้อย่างไรคะ

อัน : เพราะเพื่อนเอามาเล่นอีกตั้งนาน แบบผมสูบกัญชา เพื่อนเอาผงขามาเล่น ผมก็จะเล่นไม่เล่น เห็นมาประมาณปีหนึ่งได้ถึงได้มาเล่นช่วงหลัง เห็นเขาเล่นมามากก็เลยอยากลองดูสักครั้งว่ามันเป็นอย่างไร

ถาม : ทำไมไม่ละคะ

อัน : คิดอยากรู้ว่ามันมาเป็นอย่างไร

3. การขัดเพื่อนไม่ได้ จากการที่เยาวชนมีการมองว่า เฮโรอีนถ้าเสพครั้งแรกฤทธิ์ของมันไม่ร้ายแรงเท่าการเสฟต่อเนื่องและเสฟในปริมาณมาก พวกเขาจึงไม่ตระหนักถึงพิษภัยที่แท้จริงของมัน และพวกเขาขาดความมั่นคงในตนเอง ไม่อาจ "ต่อต้าน" พฤติกรรมเบี่ยงเบนได้เพียงพอ เมื่อเพื่อนชักชวนให้เสฟเฮโรอีน จึงตัดสินใจเข้าไปเสฟเฮโรอีน เพราะคิดว่าเสฟครั้งแรกเดียวคงไม่ทำให้ติดเฮโรอีนได้

เบิ้ม : มีเพื่อนคนหนึ่งเขาถูกรพกับกัญชา เอาเฮโรอีนมาอุดรอยหน้ากัญชา แล้วดูด แบบว่าผมกำลังจะดูดกัญชา พอตีเพื่อนก็ว่า เฮ้ยเตี้ยก่อน เขาก็รยรให้ผม ผมก็ร้อง เฮ้ยเตี้ยเตี้ย แล้วไม่รู้เป็นไงผมก็ไหน ๆ เขานั่นให้แล้วลองดูสักทีมันเป็นไง เพราะผมคิดว่าไม่ติดหรอกก็ลองแค่พอรู้ว่าเป็นอย่างไร พอตอนแรกแค่นั้นพอแล้วไม่เอา ผมก็ลองดูดพอดูดไปเรื่อย ๆ ผมไม่เคยซื้อดูดเลย เขามีมาดูดทุกวัน ๆ จนแบบว่าผมไม่คิดว่าผมติดหรอก ผมก็จะหยุด ผมก็ตัดสินใจไม่เอาเลยดีกว่า ไม่เอาตั้งเดือนกว่า ๆ

บอย : เพื่อนคนหนึ่งเขาอยากดูดกัญชา เพื่อนเขาก็พามาบ้านผม พอเข้ามาดูดได้ที่สองที เขาก็ควักผงขึ้นมาใส่หลอด ผมก็บอกเฮ้ย เอามาทำไม อะไรอย่างนี้ ผมก็บอกว่าไอ้เนี่ยเอาเข้ามาดูดไม่ได้ละ แล้วพอสักพัก เพื่อนก็บอกเฮ้ยไม่เป็นไรหรอก ครั้งเดียวแล้วอย่าเอามาอีกนะ เขาก็เล่นกันผมก็เล่นด้วย ผมเล่นไปทีแล้วเพื่อนเขาเล่นคนละอีกที

4. ทศนคติของเยาวชนที่มีต่อเฮโรอีน การที่เยาวชนมองว่าเฮโรอีนไม่ใช่ว่าสิ่งไม่ดีจากการที่ไม่มีปฏิกิริยาใด ๆ ในแง่ต่อต้านต่อสิ่งนี้ ทำให้พวกเขาให้ความหมายของการเข้าไปเริ่มต้นเสฟเฮโรอีนว่าไม่ใช่ว่าสิ่งไม่ดี เป็นการแสดงให้เห็นถึงการข้ามพ้นทัศนคติของเยาวชนในแง่

ของการปกป้องการถูกรังแกจากบุคคลในแนวที่ยึดถือบรรทัดฐานของสังคมเดียวกัน เป็นการลดความรู้สึกที่ถูกกดดันจากทางสังคมจากการกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น

แอ๊ด : พูดถึงช่วงนั้นส่วนมากแล้วเพื่อนในกลุ่มของผมส่วนมากแล้วถ้าเป็นเฮโรอีนนี่
ไม่ว่าจะมีปฏิกิริยาอะไรอย่างนี้กับแบบว่าเฉย ๆ กัน

เงื่อนไขด้านเพื่อน

นอกจากเงื่อนไขด้านบุคคลเป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนแล้ว ผลจากการศึกษาพบว่า เงื่อนไขด้านเพื่อนก็เป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเลือกเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การคบหาสมาคมกับเพื่อนและการเชื่อมโยงไปสู่การเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีน การที่เยาวชนมาอยู่รวมกัน ทำให้แต่ละคนได้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น เล่นกีฬา เล่นดนตรี ดูภาพยนตร์ เที่ยวตามสถานเริงรมย์ หรือแม้กระทั่งการเสพยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นมูห์รี่ กัญชา หรือเฮโรอีน เป็นต้น การเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนของเยาวชนเป็นปรากฏการณ์ที่มีสาเหตุจากปรากฏการณ์โดยตรงของเยาวชนเอง ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเพื่อนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการชักนำเข้าสู่การไปเสพยาเฮโรอีนครั้งแรก โดยเฉพาะเพื่อนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเสพยาเฮโรอีนมาแล้ว ซึ่งเป็นผู้ที่บอกกล่าวถึงฤทธิ์ของเฮโรอีนที่ก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจมากกว่ากัญชา ทำให้เยาวชนได้รับรู้ถึงฤทธิ์ของเฮโรอีนดังกล่าว จึงเกิดการประเมินความรู้สึกของตนเองกับสิ่งที่ได้รับจากการบอกเล่าของเพื่อน ความรู้สึกต้องการมีประสบการณ์จริงจึงเป็นแรงผลักดันให้ตัดสินใจเข้าไปเสพยาเฮโรอีน

ถาม : ตอนนั้นเพื่อนเขาบอกว่าอย่างไรคะ

ยัน : เขาบอกว่าลองไอนี้ดีกว่า ลองดูซิ ไอนี้เปื้อนแล้วรสชาติ ลองรสชาติใหม่
ดีกว่า ดูซิอะไรแบบนี้

ถาม : รสชาติของอะไรคะ

ยัน : ของเฮโรอินครับ

ถาม : เพื่อนเขาพูดว่าอย่างไรบ้างคะ

หรั่ง : ก็ตอนแรกผมดูดแต่กัญชา เห็นเพื่อนเขาสูบผงกัน เขาบอกว่ามันดีกว่า
ก็เลยลอง

เมื่อเขาชวนได้มีประสบการณ์ตรงจากการเสพเฮโรอินแล้ว ทำให้พวกเขาเกิด
กระบวนการตีความและยึดถือนิยามว่า เฮโรอินนั้นก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจมากกว่ากัญชา
ทำให้เกิดการประเมินตนเองกับความรู้สึกที่ได้จากการเสพเฮโรอินครั้งแรกเป็นความ "ชอบ"
มากกว่า "ไม่ชอบ"

ทอม : เพื่อนเขาจัดการใส่กับกัญชาตั้งแต่สูบกัญชามายังไม่รยผงฟี่ ไม่เคยคิดที่จะ
เล่นเลย แต่พอลองเข้าไปแล้วฟี่เห็นกัญชาเบลา ๆ นี่ไม่ยากสูบลุย ยอมรับ

ถาม : มันเป็นอย่างไรรคะ

ทอม : พูดถึงว่ามันเมาก็เมาดีสะ ชอบมาก

ชน : เพื่อนบอกครับ แบบว่าเล่นผม 3 ฟีลน 3 ครั้ง จะเมากว่ากัญชาหลายเท่า
ผมก็ลองดู ๆ ที่แรกมันเมาคิดว่ากันเยอะ มันเมแบบกัญชาที่มันเมแบบ
หลอนประสาทเว่อ ๆ อย่างนี้ แต่เล่นผงขาวมันรู้สึกแบบมันเมดี มันเม
แบบคนนอนนิ่ง ๆ

หนึ่ง : เพื่อนเขาชวนครับ

ถาม : เพื่อนเขาชวนอย่างไรคะ

หนึ่ง : เพื่อนเขาบอกเล่นกัญชาอย่างเดียวมันไม่เมหรอก

ถาม : แล้วเป็นอย่างไรรคะ

หนึ่ง : มันก็เมสนุกดี

นอกจากนี้การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีนยังส่งผลไปถึงเงื่อนไขสำคัญอีกหลายประการ ได้แก่ การเรียนรู้วิธีการเสพยาเฮโรอีน เพื่อนเป็นแหล่งซื้อขายเฮโรอีน และเป็นเครือข่ายไปยังเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีนกลุ่มอื่นด้วย ในกรณีที่มีเพื่อนเสพยาเฮโรอีนหรือเคยเสพยาเฮโรอีนมาก่อน ช่วยทำให้เยาวชนได้เรียนรู้เทคนิควิธีการเสพยาเฮโรอีนที่ "เสพยาเป็น" ซึ่งทำให้ผู้เสพยาได้รับความพึงพอใจ เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) จากการเสพยาเฮโรอีนครั้งแรก

ถาม : ตอนดูครั้งแรกเพื่อนสอนหรือเปล่าคะ

หรั่ง : เขาบอกสอนให้ตั้งช้า ๆ เคี้ยวมันสาละกั ขม ผมก็บอกอะไรวะมันบอกว่าเออน่า ดี ๆ ดูแล้วมันก็เมาดี

ถาม : เพื่อนเขาสอนวิธีสูบไหมคะ

รณรงค์ : สอนครับ แบบว่าให้มันถึงใจอะไรให้มันเขาไปถึงจมูก ไม้ไซฟั่นแค่โน้นมันก็ไม่เมาอะไรอย่างนี้

ถาม : เขาสอนอย่างไรคะ

ชน : ค่อย ๆ สูดไปเรื่อย ๆ ห้ามคัดออกกะฮะ แบบเราดูที่เตี๋ยว ดูตาให้หมดเลย แบบอัดลมหายใจที่เตี๋ยว

ถาม : เราทำตามหรือเปล่าคะ

ชน : ทำตามครับ

ถาม : เป็นอย่างไรคะ

ชน : มันเมาดีกว่าฮะ เมาดีกว่ากัญชาแบบมันจิ้นหมดเลยที่เตี๋ยวครับ

การติดต่อกับสมาคมกับเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีน มีการเชื่อมโยงไปสู่การชักชวนให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนได้โดยเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีนเหล่านั้นจะนำเฮโรอีนมาให้เสพโดยไม่คิดเงิน เป็นการสร้างแรงผลักดันให้เยาวชนผู้เริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนมองว่า เฮโรอีนเป็นสิ่งที่ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องเสาะแสวงหา เมื่อต้องการเสพเพื่อนก็สามารถหามาให้ได้ เพราะเพื่อนเป็นแหล่งที่ซื้อขายเฮโรอีนอยู่แล้ว

เบิ้ม : มีเพื่อนผมคนหนึ่งเขาตุตโรพบกับกัญชา เอาเฮโรอินมาตุตโรยหน้ากัญชา แล้ว
ตุต แบบว่าผมกำลังจะตุตกัญชาพอดีเพื่อนก็ว่าเฮ้ยเดี๋ยวก่อนเขาก็กัญชาให้ผม
ผมก็ร้องเฮ้ยคำเดียวแล้วไม่รู้เป็นไงผมก็ไหน ๆ เขานั่นให้แล้วลองดูสักทีมัน
เป็นไง เพราะผมคิดว่าไม่ติดหรอกก็ลองแค่พอรู้ว่าเป็นอย่างไร พอตอนแรก
แค่สั้นพอแล้วไม่เอา ผมก็ลองตุตพอตุตไปเรื่อย ๆ ผมไม่เคยซื้อตุตเลย เขา
มีมาตุตทุกวัน ๆ จนแบบว่าผมไม่คิดว่าผมคิดหรอก ผมก็จะหยุด ผมก็ตัดสินใจ
ไม่เอาเลยดีกว่า ไม่เอาตั้งเดือนกว่า ๆ

ถาม : คนที่เขาเอามาเขาคิดเงินหรือเปล่าคะ

เก้ : ไม่อะ เขาก็เอามาให้พวกผมเล่นกันเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างงี้

ถาม : เพื่อนที่ปล่อยของ เขาเอามาให้หรือคะ

อามีน : ครับ

ถาม : เพื่อนเขาจัดการให้เรียบร้อยเลยหรือคะ

อามีน : ทำให้เสร็จเลยพี่ ช่วงแรกนี้สนิทกันมาก เขาก็ให้ฟรี ๆ คิดดูซิโดยไม่คิด
อะไรเลย ฟรีผมก็เลี้ยงน้ำอะไรเขาบ้าง อะไรบ้าง

ถาม : ครั้งแรกที่เขาเอามาให้ เขาคิดเงินหรือเปล่าคะ

ชน : ำให้ฟรีครับ

ถาม : เขาบอกว่าอย่างไรหรือเปล่าคะที่ไม่คิดเงิน

ชน : ที่แรกเขาเอามานี้ก็หนึ่งซองหนึ่งซองครับ นึกหนึ่งพวกผมก็เล่นถอยบ้องอยู่ เขาก็ค่อย ๆ
เหยาะให้รัยหน้าอย่างนี้ เขาบอกว่าเฮ้ยเล่นเต็มที่เลยวันนี้รัยมาได้ของนี้มา
เช็ดเลย

การคบหาสมาคมกับเพื่อน ทำให้เกิดเครือข่าย (Network) ต่อไปยังเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ
ทำให้มีการปฏิสังสรรค์ระหว่างกัน ทำให้เยาวชนแม้มีเพื่อนที่ไม่เสพเฮโรอินก็ติดต่อหรือคบหา
สมาคมกับเพื่อนที่เสพเฮโรอินได้ด้วยการติดต่อผ่านทางเพื่อน เป็นการแนะนำกันมาหรือติดตาม

เพื่อนเข้ามาเพื่อเสพเฮโรอีนด้วยกัน เมื่อได้คบหาสมาคมกัน ก็มีการชักชวนกันให้เริ่มต้นเสพเฮโรอีนเมื่อมีโอกาสเหมาะ เช่น ให้เสพติดไม่คิดเงิน แนะนำให้ใช้เฮโรอีนแทนกัญชา เป็นต้น

บอย : คือเพื่อนของเพื่อนคนหนึ่งเข้ามา เขาอยากดูดกัญชา เพื่อนเขาพามาบ้านผม พอเข้ามาดูดได้ 2 ที่ เขาก็ควักผงขึ้นมาใส่หลอด ผมก็บอกเฮียเอามาทำไมอะไรอย่างนี้ ผมก็บอกว่าอันนี้เอาขึ้นมาดูดไม่ได้ละ แล้วพอสักพักเพื่อนก็บอกเฮียมาไม่เป็นไรหรอกครั้งเดียว แล้วอย่าเอามาอีกนะ เขาก็เล่นกัน ผมก็เล่นด้วยไปที่ แล้วเพื่อนเขาเล่นคนละอีกที่

ถาม : เขาติดเฮโรอีนหรือยังคะ

บอย : ติดแล้ว ตอนหลังถึงรู้ว่าเขาติดมาแล้ว

ถาม : ตอนที่เสพครั้งแรกใครเป็นคนเอาผงมาคะ

เก้ : เพื่อนที่ถูกชักชวนเข้ามาใหม่

ถาม : ครั้งแรกเขาทำอะไรคะ

เก้ : เขาบอกว่าพี่ลองดูซิลองเอาผงโดยกัญชาดู สูดแล้วเมา แต่เพื่อนผมในกลุ่มก็ไม่มีใครเคยนะครับ แต่คนที่เขาเข้ามาพี่เคย เขาก็บอกผม พวกเพื่อนผมก็บอกเฮียลองดูดีกว่าเว้ย พวกผมก็เลยสูบกันโดยโรย

ถาม : เสพพังก์กันมากไหมคะ

แอ๊ด : ก็ดูดกันแบบว่ามีหลายห้องมารู้จักกันหลายห้อง คนนั้นรู้จักอีกคนหนึ่ง คนนั้นคนนี้

ถาม : แล้วมารู้จักกันได้ยังไงคะ

แอ๊ด : กลุ่มที่ติดผงอยู่อีกห้องหนึ่ง แล้วผมอยู่อีกห้องหนึ่ง แต่ว่าผมก็มาเข้ากลุ่มที่เขาติดผงที่เขาเล่นพังก์กัน เพื่อนผมคนหนึ่งเขารู้จักกับคนนี้ แล้วคนนี้ก็ติดผงด้วยพอดี พอช่วงนั้นกัญชาขาด เขาก็ไปเอาผงกับคนนี้ พามาเสพกัน

2. เมื่อมีการคบหาสมาคมหรือติดต่อกับเพื่อน ก็ทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำให้มีการกระทำตามอย่างกันหรือเลียนแบบกันขึ้น ซึ่งมีทั้งการกระทำตามแบบอย่างที่เป็น พฤติกรรมปฏิบัติตามบรรทัดฐานและการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับ ของเพื่อน ดังนั้นถ้าเยาวชนได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การเสพ เฮโรอีน จากเพื่อนที่คบหาสมาคมเป็นประจำ จึงยึดถือนิยามของการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มากกว่าการยึดถือนิยามของการมีพฤติกรรมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม

ทรัพย์ : เริ่มคบเพื่อนอะไรอย่างนี้ กลับบ้านเห็นเพื่อนฉีดยาอะไร ดูดดมอะไรอย่างนี้

เรา ก็เข้าไปดูบ้าง

หมู : เห็นเพื่อนสูบกัญชาบ้าง เพราะเพื่อนก็รุ่มราวคราวเดียวกับเรา เห็นมันสูบ เราก็สูบบ้างครับ

ถาม : ตอนแรกก่อนสูบเขาพูดว่าอย่างไรคะ

หมู : ตอนแรกเขาให้ผม ผมก็บอกว่าไม่เอาหรอก เดี๋ยวยายตี เขาบอกว่า ถ้า กลัวยายก็ไปนั่งฝึกลงอย่างนี้ครับ

ถาม : เราทำอย่างไรคะ

หมู : ก็คิดว่าไหน ๆ ก็เกิดเป็นผู้ชายก็ต้องให้เหมือนกับเขาครับ

ตู : ในกลุ่มเขาทำกันเราไม่ทำกลัวไม่ทำเหมือนกับเพื่อนกลุ่มนั้น เป็นเพื่อนที่รักกัน มาก ที่อะไรก็ทำด้วยกัน ไปไหนก็ไปด้วยกัน

ถาม : ทำอะไรคะ

ตู : จะได้แบบเพื่อน จะได้ไม่ว่าเราทำไม่เหมือนกัน ใจแบบเพื่อนเขาพูดกัน ผมก็กลัวว่าเพื่อนคิดว่าผมทอดทิ้งครับ

3. เหตุผลในการเลือกคบหาสมาคมกับเพื่อน การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับรู้ว่าเป็นเพื่อน คนไหนเป็นอย่างไร เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ก่อให้เกิดการประเมินความรู้สึกของ

ตนเองที่มีต่อเพื่อนว่าพอใจหรือไม่พอใจกับการกระทำและความคิดของเพื่อนที่คบหาสมาคมด้วย ดังนั้นเหตุผลในการเลือกคบหาสมาคมกับเพื่อนของแต่ละคน จึงแตกต่างกันไปดังนี้

3.1 มีความเข้าอกเข้าใจกัน เมื่อเยาวชนต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ ก็ต้องการแรงสนับสนุนทางสังคม อารมณ์ หมายถึงการที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือทางด้านอารมณ์จากบุคคลที่มีความใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ พี่น้อง หรือเพื่อน เช่น การปลอบใจ การให้กำลังใจ เป็นต้น เมื่อไม่ได้รับจากบุคคลในครอบครัวจึงต้องออกไปคบหาสมาคมกับเพื่อน ทำให้เกิดความผูกพันกับเพื่อน จนกระทั่งในที่สุดกระทบพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่นเดียวกับเพื่อน

ถาม : เวลาเหนื่อยใจทำอะไรคะ

คู่ : ผมก็อยากอยู่กับคนที่เข้าใจผม ผมก็ออกไปอยู่กับเพื่อน แบบผมมีเพื่อนคนหนึ่ง แบบว่าเขาเป็นเพื่อนที่ดี เวลาที่มีปัญหาอะไรในบ้าน ผมก็จะไปปรับทุกข์กัน 2 คน ผมไปนอนกับเพื่อน ระบายให้เพื่อนฟัง เพื่อนคนนี้เขารู้หมดเลยครับว่า ครอบครัวผมเป็นอย่างไร

ถาม : แล้วทำไมไปเกี่ยวข้องกับผงขาวละคะ

คู่ : ผมคิดว่าเขาเข้าใจผม ผมก็เข้าใจเขา ก็ควรอะไรที่เหมือนกันครับ

ถาม : ที่บอกว่าทำอะไรเหมือนกันคะ

คู่ : อยู่ก็อยู่ด้วยกัน มีก็กินด้วยกัน ไปไหนก็ไปด้วยกัน

ถาม : แล้วเสฟผงขาวละคะ

คู่ : ก็ชวนกันไปเล่นกันหมด

ถาม : เวลามีปัญหาเกิดขึ้นทำอะไรคะ

เจ๊ียบ : ก็จะคุยกับเพื่อนซะมากกว่า มีอะไรไม่สบายใจจะคุยกับเพื่อนมากกว่าเพราะ เพื่อนส่วนใหญ่จะมีปัญหาคล้าย ๆ กัน คือ พ่อแม่เลิกกัน ก็จะมาคุยกันว่าเธอเป็นไงพ่อเธอมีแฟนใหม่หรือยังอะไรอย่างนี้ จะอยู่กับเพื่อนตลอด

3.2 ชอบความสนุกสนาน เยาวชนชอบคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีอายุใกล้เคียงกัน ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับเพื่อน เพื่อการแสดงออกของตนเอง

อัน : ตอนนั้นผมติดเพื่อนด้วย ชอบอยู่บ้านเพื่อน สนุกดี ชอบสนุก

ถาม : สนุกอย่างไรคะ

อัน : มีเพื่อนหลายคนคุยกัน ทำอะไรก็ได้

3.3 ช่วยเหลือกันและกัน เมื่อเยาวชนมีการคบหาสมาคมกัน มีการร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ดังนั้นเมื่อเพื่อนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็จะมี ความร่วมมือที่จะไปกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนเช่นเดียวกับเพื่อนด้วย

ถาม : เวลาอยู่ด้วยกันค่าใช้จ่ายทำอย่างไรคะ

ทรัพย์ : ใครมีใครก็ออกช่วยกันออก

ถาม : แล้วคนไม่มีล่ะคะ

ทรัพย์ : ไม่มีก็ชวนไปก็ออกกันไปก่อน พอเงินมาก็เอามาคืนรวมกัน

ถาม : สนุกกันมากไหมคะ

ทรัพย์ : เยอะ ต่างจังหวัดขึ้นมาอยู่กันอย่างนี้ก็สนิทกัน

ถาม : เพื่อนเป็นอย่างไรบ้างคะ

ทักษ์ : คือตอนนั้นเราเป็นผู้ใหญ่พอมีอะไรก็จริงจังกันก็พอใจกันมีอะไรก็เติมที่เลยครับ

ถาม : เติมที่หมายถึงอะไรคะ

ทรัพย์ : อดก็อดครับ มีก็กินครับ

4. การให้ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่คบหาสมาคม ในการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เสพเฮร้ออื่น เมื่อรู้ว่าเพื่อนที่คบหาสมาคมด้วยติดเฮร้ออื่น ก็ยังติดต่อหรือมีความสัมพันธ์ด้วย การกระทำดังกล่าวเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เยาวชนนั้นเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮร้ออื่นได้

ถาม : ตอนแรกรู้ว่าเพื่อนเสพพงคิดจะ เลิกคบเพื่อนใหม่คะ

ทอม : ไม่คิดอะ เพราะว่าตัวผมเองคิดว่าผมไม่เคยแะอยู่แล้ว ผมไม่เคยเพื่อน
เพื่อนจะมานะรูปไหนก็แล้วแต่ ขออภัยกันซักพักหนึ่ง

ถาม : รู้ไหมคะว่าเพื่อนเสพพงคะ

บุษ : รู้ฮะ

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

บุษ : ก็เพื่อนคบกันมาตั้งแต่เด็ก ตั้งแต่เด็กรักกันมาก

ถาม : แล้วเข้าไปเสพพงได้อย่างไรคะ

บุษ : เขาเอามาให้ลองดู ก็เลยลองดู ผมคิดว่าผมคงไม่ติดหรอก

เงื่อนไขด้านครอบครัว

เงื่อนไขด้านครอบครัว เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพ
เฮโรอีน

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัญหาการติดเฮโรอีนของเยาวชน ชี้ให้เห็นว่า
ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวคือ ครอบครัวแตกแยก ส่งผลให้เยาวชนเข้าไปทดลอง
เสพเฮโรอีน (ลาดทองใบ ภูภิรมย์. 2530 : บทคัดย่อ ; สนิท สัมครการ และคนอื่น ๆ.
2530 : 163) สำหรับงานวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวแตกแยก มิใช่มีความหมายแคบ
เพียงครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางหรือหย่าร้างกันเท่านั้น มีความหมายครอบคลุมไปถึงครอบครัวที่
พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้ากันอีกด้วย แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเหล่านั้นเป็น
อย่างไร และเป็นบริบทที่เอื้อหรือผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีน

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ หรือพ่อแม่กับ
ลูก และความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับเครือญาติที่อาศัย
อยู่ร่วมกัน

1. ครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางหรือหย่าร้างกันหรือถึงแก่กรรม ลูกต้องไปอยู่กับฝ่าย
หนึ่งฝ่ายใดหรือไปอยู่กับครอบครัวใหม่ รวมทั้งญาติพี่น้องของฝ่ายพ่อหรือแม่ด้วย

ในกรณีที่พ่อแม่ต้องแยกกันอยู่หรือหย่าร้างกันไป ลูกต้องตัดสินใจเลือกว่าจะต้องไปอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ไปอยู่กับพ่อหรือแม่ และในบางกรณีจำเป็นต้องไปอยู่กับญาติพี่น้อง ในการตัดสินใจเลือกนั้นเยาวชนต้องตัดสินใจเอง ขาดคนคอยให้คำแนะนำปรึกษา จึงเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจ ไม่รู้ว่าจะตัดสินใจไปอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ในบางสถานการณ์เยาวชนต้องอยู่ในภาวะจำยอม ไม่สามารถเลือกได้ ต้องไปอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ภาวะดังกล่าวมีผลกระทบต่อความรู้สึกของพวกเขาเป็นอย่างมาก ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก ในกรณีของโจ แสดงให้เห็นว่า เมื่อพ่อแม่เลิกกัน โจต้องไปอยู่กับพ่อทั้งที่อยากไปอยู่กับแม่ แต่แม่ไม่เปิดโอกาสให้ไปอยู่ด้วย จึงทำให้เขาเกิดความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว นอกจากนั้นยังไม่ได้รับการปลอบใจจากพ่อจึงต้องออกไปหาเพื่อน เพื่อนก็ตกอยู่ในสถานการณ์คล้ายคลึงกัน ต่างก็จะพูดคุยระบายความทุกข์ใจให้กันและกัน เกิดเป็นความเห็นอกเห็นใจกัน และเมื่อเพื่อนสูบบุหรี่หรือเฮโรอีนอยู่แล้ว ก็เข้าไปสูบบุหรี่กับเพื่อนด้วย เริ่มแรกก็เป็นการสูบบุหรี่ก่อน และสถานการณ์ในบ้านยังเป็นเช่นเดิมจึงเกิดความเครียด คิดมาก ต้องไปปรับทุกข์กับเพื่อนเสมอ และเมื่อไปหาเพื่อน ๆ ชักชวนให้เสพเฮโรอีน จึงตัดสินใจเข้าไปเสพเฮโรอีนกับเพื่อนทันที

ถาม : เวลาพ่อแม่ทะเลาะกัน โจทำอย่างไรคะ

โจ : ผมก็ออกจากบ้าน ผมไม่อยากเห็นสภาพแบบนี้ครับ

ถาม : เวลาออกจากบ้านไปทำอะไรบ้างคะ

โจ : ผมก็ไปสูบบุหรี่กับเพื่อนให้ลืมมัน

ถาม : ตอนที่แม่เลิกกับพ่อ โจอยากไปอยู่กับใครคะ

โจ : แม่เขาไปแล้วไม่มีให้เลือก แม่เขาก็ไปเอง ไปคนเดียวอะ

ถาม : แล้วโจอยากไปอยู่กับแม่ไหม

โจ : อยากไปครับ แต่เป็นห่วงพ่อครับ ก็เคยอยู่กับพ่อ ไม่เคยได้อยู่กับแม่ แม่เขา

ไม่เคยได้ชวนผม เขาไปคนเดียวอะนะ เขาไม่บอกใคร

ถาม : ตอนนั้นโจมีความรู้สึกอย่างไรคะ

โจ : คิดมากครับ

ถาม : แล้วไปเสพพงขาวได้อย่างไรคะ

โจ : เพื่อนเขาพาไป ช่วงนั้นผมคิดมากด้วย ผมก็ลองอีกครั้งหนึ่งผมก็ลอง ๆๆๆ
จนติด

นอกจากนี้เมื่อในสถานการณ์ต้องตัดสินใจเลือกไปอยู่กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เช่น พ่อหรือแม่ กรณีของเจี๊ยะ เมื่อไปอยู่กับพ่อ พ่อต้องออกไปประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูก ต้องอยู่กับพี่น้องตามลำพัง และในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองอยู่คนเดียว เมื่อมีความต้องการคำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาที่ต้องแก้ไข การที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ อารมณ์ และการให้คำแนะนำจากบุคคลในครอบครัว จึงเกิดความรู้สึกเหงา ดังนั้นจึงออกไปหาเพื่อนเพื่อลบเลือนความคิดที่ว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการของใคร แม้กระทั่งพ่อแม่ พี่น้อง และเพื่อไม่ให้รู้สึกที่ตนเองตัดสินใจผิดที่เลือกมาอยู่กับพ่อ เมื่ออยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น จึงแสดงออกด้วยการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อเรียกร้องความรักความสนใจจากเพื่อนและไม่กลับบ้านเช่นเดียวกับพ่อ โดยการออกไปค้างกับเพื่อน จนในที่สุดก็ออกไปอยู่กันตามลำพังตามหอพัก บ้านเช่า และอพาร์ทเมนต์ ทำให้สามารถเสพกัญชาหรือเฮโรอีนกันอย่างเต็มที่ ไม่ต้องแอบซ่อนพ่อแม่ เพื่อนฝูงไปมาหาสู่กันสะดวกสบาย ทำให้มีเพื่อนหลายกลุ่มเข้า ๆ ออก ๆ มาก การนำเฮโรอีนเข้ามาเสพกันในกลุ่มรอโอกาสที่จะเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีนจึงเป็นไปได้

เจี๊ยะ : พ่อส่งพี่สาวไปนอก หนูก็บอกพ่อว่าหนูเหงา หนูไม่อยากอยู่บ้าน มันเหงา

ถาม : แล้วทำไมจึงไปอยู่กับเพื่อนละคะ

เจี๊ยะ : ก็อยู่กับเพื่อนแล้วมันสนุกนะพี่ อยู่บ้านก็ไม่เจอะใคร เจอแต่ยายอย่างนี้แล้วก็ไม่ค่อยสนุก

ถาม : เวลาเหงาทำอย่างไรบ้างคะ

เจี๊ยะ : เวลาเหงาจะไปหาเพื่อนเลย เพราะเพื่อนจะอยู่มอาร์ทเมนต์เยอะ

แต่ก่อนหนูไม่ค่อยกลับบ้าน ตอนแรกยังไม่ได้ขอพ่อมารู้อยู่ข้างนอก หนูจะมา

ต่างกับเพื่อนเรื่อย ๆ จะไม่ค่อยกลับบ้าน คุณพ่อไม่กลับ หนูก็ไม่กลับ ต่างคนต่างก็ไม่กลับก็ไม่เจอกัน เวลาจะเอาเงินหรือเงินหมดก็จะโทรไปทำงานของพ่อว่าเงินหมดนะ แล้วให้พ่อเอาเงินไว้ในบ้าน แล้วหนูจะกลับไปเอาเอง

สำหรับกรณีของหนึ่ง เมื่อแม่แยกทางกับพ่อ หนึ่งต้องไปอยู่กับแม่ ก็เช่นเดียวกับกรณีของโจ คือ แม่ต้องไปประกอบอาชีพจนไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ หนึ่งต้องช่วยตัวเองมาตลอด จึงเกิดความรู้สึกเหงาเมื่ออยู่บ้าน เพราะไม่มีใครอยู่บ้าน ทำให้เป็นคนที่ไม่ชอบอยู่คนเดียว ต้องมีเพื่อนตลอดเวลา แต่แม่ไม่เข้าใจความรู้สึกของลูก ก็บังคับให้อยู่บ้าน เขาจึงแสดงออกด้วยการหนีออกจากบ้านเป็นประจำ โดยไปอาศัยอยู่กับเพื่อน หมุนเวียนกันไป เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ในมุมมองของแม่คิดว่าการหนีเที่ยวเป็นความผิด โดยไม่พิจารณาจากพื้นฐานปัญหาของลูกก่อน จึงลงโทษทุกครั้งที่ลูกหนีออกจากบ้าน แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ เพราะแม่ไม่เข้าใจว่าการที่ลูกหนีออกจากบ้านไปอยู่บ้านเพื่อน เพราะเวลาอยู่บ้านแม่ก็ไม่มีเวลาให้ นอกจากนั้นจากความไม่เข้าใจกัน ทำให้ลูกมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนยิ่งขึ้นจากการที่มีเพื่อนฝูงมากหมุนเวียนกันไป จึงทำให้มีโรคกาฬโรคเข้ากลุ่มเพื่อนที่มีการเสพยาหรือเฮโรอีน เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาความสัมพันธ์กับแม่ การไปเริ่มต้นเสพยาเฮโรอีนจึงเป็นทางออกทางหนึ่ง

หนึ่ง : แม่ไม่ทำให้หนีไปครับ

ถาม : กลับมาแม่ทำอะไรคะ

หนึ่ง : อดตี

ถาม : เรามีความรู้สึกอย่างไรคะ เวลาแม่ตี

หนึ่ง : ก็โกรธ แล้วก็หนีอีก หนีไปหาเพื่อน ไปนอนกับเพื่อน คนนั้นบ้างคนนี้บ้าง

ถาม : ทำบ่อยไหมคะ

หนึ่ง : บ่อยครับ

ถาม : ทำไมคิดหนีออกจากบ้านคะ

หนึ่ง : เหงา ไม่อยากอยู่บ้าน อยากไปหาเพื่อน

ถาม : ไปหาอะไรกันบ้างคะ

หนึ่ง : ก็ไปเที่ยวกัน

ถาม : แล้วไปเสพเฮโรอีนได้อย่างไรคะ

หนึ่ง : เฮโรอีนเล่นตอนปี 1 ตอนไปเที่ยวกับเพื่อน ไปโรงเรียนก็ดูทีวีโรงเรียนบ้าง
ไปเที่ยวบ้านเพื่อนก็ดูที่บ้านเพื่อน ก็มาพักก่อน ๆ ดูตาสักงา เล่นกันไป
เรื่อย ๆ เล่นกินเหล้าบ้างไปเที่ยวบ้าง

สำหรับกรณีนี้เยาวชนที่ไม่สามารถไปอยู่กับพ่อหรือแม่ได้ จำเป็นต้องไปอยู่กับญาติพี่น้อง
เช่น ตายาย ลุงป้า เป็นต้น เมื่อต้องไปอยู่กับครอบครัวของญาติพี่น้อง และต้องไปพบกับสถาน
การณ์ที่ทำให้ต้องอยู่ในสภาพเก็บกดความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่รู้จะปรึกษาหารือกับใคร
ไม่มีใครปกป้องคุ้มครองได้เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น ทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่าตนเอง
ตัดสินใจผิดเป็นการตอกย้ำความรู้สึกว่าตนเองถูกกระทำฝ่ายเดียวตลอดเวลา จึงเกิดความรู้สึก
น้อยเนื้อต่ำใจ และแสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น กรณีของบอย เมื่อ
พ่อแม่แยกทางกันต้องไปอยู่กับยาย ๆ คอยว่าพ่อไม่ดีตลอดเวลา ทำให้ขาดแรงสนับสนุนทางสังคม
อารมณ์ (Socio - Emotional Support)¹ เช่น การปลอบใจ ให้อภัยใจ และการแสดง
ความเห็นใจจากยายที่ตนเองต้องตกในสถานการณ์สภาพบ้านแตก พ่อแม่ไปคนละทิศละทาง จึง
เกิดความน้อยใจและขาดคนให้คำปรึกษา จึงเกิดความเครียด และเมื่อถึงจุดที่ทนไม่ได้ก็แสดง
ออกด้วยการหนีออกจากบ้านยายไปหาพ่อ ๆ ก็ส่งกลับไปอยู่กับยายอีก ทำให้ต้องทนอยู่ในสภาพ
เช่นนี้มาตลอด และเมื่อต้องกลับมาอยู่กับพ่อ ๆ ก็ไม่เอาใจใส่ดูแลเพราะติดผู้หญิง กินเหล้า
ทำให้ความผูกพันที่มีต่อครอบครัวของตนเองน้อยลงหรือสลายไป ทำให้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่

¹แรงสนับสนุนทางสังคมอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือทางด้าน
อารมณ์จากสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง รวมทั้งเพื่อนด้วย

ต้องคำนึงถึงพ่อแม่หรือครอบครัวหมดไป จึงไปคบเพื่อน เมื่อเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ เสพกัญชาหรือ เฮโรอีนก็ตัดสินใจเข้าไปเสพด้วย เพราะไม่ต้องแคร่ความรู้สึกของบุคคลใกล้ชิดอีกต่อไป

ถาม : ทำไมไม่ไปอยู่กับยายละคะ

บอย : แบบอย่างไงครับ ผมคิดมากเรื่องพ่อแม่ต้องมาเลิกกันด้วย ผมอายเพื่อนฝูงด้วย

ถาม : เวลา มีเรื่องอะไรไปปรึกษาใครคะ

บอย : ผมก็เก็บกดอยู่คนเดียว ตอนที่อยู่ที่ได้ผมก็ไม่ว่าปรึกษาใครซะ กลัวเขาจะว่าอะไรผมอย่างนี้

ถาม : แล้วยายเป็นอย่างไรบ้างคะ

บอย : เขาคอยว่าพ่อแม่ไม่ได้อย่าไรนัอย่างนี้ ผมก็มาว่าจะไปปรึกษาใครครับ กลับเข้าบ้านผมก็อยู่คนเดียว บางทีก็นอนร้องไห้ครับ

ถาม : แล้วเราทำอะไรต่อไปคะ

บอย : ผมเคยหนีออกจากบ้านมาย 2 ครั้งครับ กลับไปหาพ่อ

ถาม : แล้วพ่อทำอะไรคะ

บอย : เขาก็ให้กลับไปอยู่กับยายไปเรียนให้จบ ผมก็กลับไป ทนอยู่จนเรียนจบ

สำหรับหนู ต้องไปอยู่กับตาซึ่งเป็นคนเจ้าระเบียบ และด้วยความหวังดีตาจึงวางแผนและกรอมาให้ตาเนินชีวิตไปตามที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการเรียนและการคบเพื่อน แต่ด้วยการมองชีวิตกันคนละทัศนะจึงทำให้ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน หนูเกิดความรู้สึกขี้ใจน้อย เมื่อไม่สามารถทำตามที่ตากำหนดให้ก็เกิดความรู้สึกต่อต้านด้วยการกระทำที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของตาด้วยการคบเพื่อน เที่ยวเตร่ สูบบุหรี่ และเสพกัญชา จนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และถูกตาไล่ออกจากบ้าน ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดกระทบต่อความรู้สึกของเขาให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจมากยิ่งขึ้น และเมื่อเขาคุ้นเคยกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดอยู่แล้ว จึงทำให้เขาตัดสินใจเลือกทางออกด้วยการเข้าไปเสพเฮโรอีน

หมู : ตาเขาหนักใจหลายเรื่องครับ 1 หนเรื่องโดนไทร์¹ หลายโรงเรียนแล้ว เขาก็พูดแล้วก็ไม่ฟัง เขาก็เลยไปออกจากบ้าน

ถาม : เราทำอย่างไรคะ

หมู : ผมก็พูดให้เพื่อนในกลุ่มฟัง เขาก็ชวนให้ไปอยู่หอพักกับเขา

ถาม : แล้วเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างไรคะ

หมู : ตอนหลังก็มาดูดฝง คือตอนที่ดูดนั้น คือคิดว่าพอดูดไปแล้ว คืออะไรก็ได้ที่ทำให้ลืมเรื่องที่ตาตำราครับ แล้วก็น้อยใจตัวเอง พ่อแม่เป็นแบบนี้แล้วตายังตำอีก

ในบางกรณี เมื่อพ่อแม่ต้องแยกทางกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีครอบครัวใหม่ ซึ่งต่างจากกรณีของเจี๊ยบและหนึ่ง เพราะในกรณีนี้มีบุคคลที่สามของครอบครัว คือ ภรรยาใหม่หรือสามีใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในสถานการณ์ที่พวกเขาต้องไปอยู่กับครอบครัวใหม่ และพบกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เปลี่ยนไป ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของลูกที่ก่อให้เกิดความเกลียดและคับแค้นใจ จึงแสดงออกด้วยการไปมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการประชดพ่อแม่และตัวเอง ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นว่า เมื่อลูกต้องไปอยู่กับครอบครัวใหม่ของพ่อ พ่อไม่ได้กระทบทบทวนของพ่อตามที่ลูกคาดหวังไว้ เช่น ละเลยตนเองถึงขั้นไม่ยอมส่งเสียให้เล่าเรียน จนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ทำให้เขามีความรู้สึกว่าพ่อขาดความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง และมีความคิดว่า การกระทำของพ่อเกิดจากความเกลียดชัง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นไม่สามารถขอคำแนะนำหรือปรึกษาหาหรือใครต้องตัดสินใจด้วยตนเอง จึงแสดงออกในรูปของการประชดตัวเองหรือการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของพ่อด้วยการเข้าไปเสพยาหรือน

¹ไทร์ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Retire หมายถึง ปลด (ข้าราชการ), ออกจากราชการ, ให้ออกจากมหาวิทยาลัย, พัก (ออกจากงาน) ในที่นี้ใช้ในความหมายว่า ออกจากโรงเรียนกลางคัน

ยุทธ : ตอนผมเรียนช่างตอนปี 2 เทอมแรกผมเรียนช่างไหมที่ พ่อเทอม 2 เขาไม่ส่ง
เงินมาเลย ผมก็ไม่มีค่าเทอมมาช่างไหมที่ ผมก็ต้องออกจากเรียนผมเรียนแค่ปี 2
เป็นที่ ๆ เสียหายหรือเปล่าละช่างไหมที่ เสียหายไหมละ ผมถึงแค่นั้นเลยไป
เสฟพงเลย

ถาม : ทำไมถึงไปเสฟพงละคะ

ยุทธ : ผมคิดว่าเขาทำผมได้ ผมทำใครไม่ได้ผมก็ทำตัวเองดีกว่า

ถาม : เคยคิดจะปรึกษาใครบ้างไหมคะ

ยุทธ : ไม่เคยคิดเลย คิดด้วยตัวเอง

เป๋ม : แบบพ่อกับแม่เขาเล็กกัน เขาก็เลยไม่สนใจผม ๆ ก็ทนเรียนไปยังงั้นแหละ

ถาม : ทำไมต้องทนเรียนด้วยละคะ

เป๋ม : ผมสายตาสั้น เรียนไม่ทันเขาก็เลยถูกโทษ

ถาม : แล้วทำไมไม่ใส่แว่นสายตาละคะ

เป๋ม : ผมไปขอเงินแม่ ๆ ก็ไม่ห้ บอกให้ไปขอพ่อเอาเอง ผมก็เลยมรโห โยน

กันไปโยนกันมา ผมก็เลยไม่ห้ก็ไม่เอาวะ

อีกประเด็นหนึ่ง เมื่อลูกต้องไปอยู่กับครอบครัวใหม่ของแม่ เริ่มต้นความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวยังปกติ แต่เมื่อเวลาผ่านไปความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงไป
ลูกมีความรู้สึกที่แม่แสดงความเอาใจใส่สามีใหม่มากกว่าตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกอิจฉา
พ่อเลี้ยงและเกลียดแม่ จึงแสดงออกด้วยการตั้งใจทำงานสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพื่อเรียกร้อง
ความสนใจ หากได้รับการตอบสนองจากแม่ด้วยพฤติกรรมและคำพูดที่แสดงถึงความไม่แคร์ต่อ
ความรู้สึกของเขาเลย ในสถานการณ์เช่นนั้นจึงเป็นแรงผลักดันให้เสฟเฮร้อนอีก

ถาม : แล้วพ่อเลี้ยงละคะเป็นอย่างไรบ้าง

ตู : ตอนใหม่ ๆ เขาก็ดีครับ ตอนหลังแม่ผมก็แยกมาเข้าบ้านดังหาก

ถาม : เวลาอยู่ในบ้านเป็นอย่างไรคะ

คู่ : ก็แบบตอนเล็ก ๆ ยายผมเป็นคนเลี้ยงครับ แล้วแม่ผมเขาเพิ่งมาอย่างไงละ
แบบผมเกลียดเขาตอนโต เขาไม่ค่อยเข้าใจผม ๆ ก็ไม่เข้าใจเขาครับ

ถาม : ทำไมละคะ

คู่ : เขานั่นรู้ใจผมก็ไม่เข้าใจ ถ้าเกิดเขาผิด เขาจะไม่ยอมรับครับ เขาจะเอาชนะ
ผมเท่านั้นเองอย่างนั้นะครับพูดมาก

ถาม : เรื่องอะไรบ้างที่แม่เขาจะเอาชนะคะ

คู่ : แบบเมื่อก่อนผมก็นอนแบบไม่ได้กินข้าว พอแม่ผมมาปั๊บน้องเลี้ยงผมบอกว่าซื้อ
นมมันจืดกรมาหยอดพัฒลมน้อย พอแม่ผมเข้ามายังไม่ทันเข้าประตูแม่ผมรู้รีบ
วิ่งไปซื้อมาให้ เขาซื้อมาปั๊บน้องบอกแม่ขอ 5 บาทสิ แต่ผมไม่ได้บอกว่าเอา
ไปทำอะไร ผมก็จะไปซื้อมามารองท้องนะ เขาก็บอกเดี๋ยวก่อนเขาจะทำ
ร่นก่อน มันนานครับผมก็หงุดหงิดครับ อันที่จริงเงิน 5 บาท เขารับควักให้
ผมก็ได้ ไข่ไหมครับ ผมก็พูดว่าเขาฟังเขาก็ทำแบบช้า ๆ จนเขาทำพัฒลมนก่อน
ผมก็ทนไม่ไหว ผมก็โธผมก็ว่าเขา ผมจะกลับไปดูอีก คราวนี้ไม่ดูแล้ว
จะจืดเลย เขาก็บอกตามใจ เขาชอบพูดคำนี้แบบตามใจผมไม่ชอบครับ มัน
เหมือนกับทำครับผมไม่ชอบ แล้วผมก็เอาเงินโยนไปแล้วก็เดินไปข้างนอก
ผมก็บอกเดี๋ยวจะไปซื้อผงขาวมาดู ดูแล้วผมก็ซื้อผงขาวมานั่งดูครับ

2. ครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน แต่เยาวชนยังเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮรอื่นได้อย่างไร
ผลจากการศึกษาพบว่า การที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ท่าทีของพ่อแม่ลูกที่แสดงออกต่อกัน นับว่าเป็นสิ่ง
สำคัญมาก ดังเช่น

2.1 บทบาทที่คาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ลูกมีความคาดหวังว่าพ่อแม่ควรมี
บทบาทในด้านการให้ความรัก ความยุติธรรม การเอาใจใส่ดูแล อบรมสั่งสอน และให้คำ
แนะนำปรึกษา เป็นต้น สำหรับในด้านการให้ความรักต่อลูก เมื่อพ่อแม่แสดงบทบาทใน
ลักษณะตรงข้ามกับที่ลูกคาดหวังไว้ เช่น การลงโทษ ทำให้ลูกมองว่าการถูกลงโทษจากพ่อแม่
เป็นการแสดงถึงความไม่รักลูก เป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม เพราะเมื่อพ่อแม่ไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาท

ที่เพิ่งมีให้กับลูกแล้ว มาคาดหวังให้ลูกปฏิบัติตามบทบาทของลูกที่ดี จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ลูก ซึ่งลูกมีวิธีการแสดงออกที่ต่างกันไป ตัวอย่างเช่น อามีน แสดงออกชัดเจนด้วยการหนีออกจากบ้านเสมอ เมื่อถูกลงโทษจากพ่อแม่ จนกระทั่งใช้ชีวิตอยู่นอกบ้านมากกว่าในบ้าน ได้ไปคบหาสมาคมกับเพื่อนหลากหลาย ถ้าเป็นการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน แนวโน้มของการถูกชักนำให้ไปสู่วิถีชีวิตเบี่ยงเบนจึงเกิดขึ้นได้

อามีน : เสียใจที่ว่า เขาดีเรามาก เขาไม่น่าดีเรามากเลย เรื่องนี้คนเดียวเอง

ถาม : เรื่องอะไรคะ

อามีน : มันมีหลายเรื่องครับ อย่างขอไปเที่ยวกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน เขาได้เที่ยวกัน แต่ผมไม่ได้ไปครับ ก็คิดน้อยใจเหมือนกันที่เขาได้ไป แต่ผมไม่ได้ไป

ถาม : ตอนนั้นทำอะไรคะ

อามีน : ก็ไม่ได้ทำอะไรก็ทนนอยู่

ถาม : หลังจากนั้นล่ะคะ

อามีน : ก็หนีอีก หนีไปเที่ยวอีกกับเพื่อน ออกจากบ้านมานานมากเลย ตอนนั้นเที่ยวมาก

สำหรับหรั่ง ความขัดแย้งระหว่างตนเองกับพ่อแม่ไม่ได้ถูกเก็บซ่อนไว้ จนกระทั่งทำให้หรั่งเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ลักษณะดังกล่าวถูกชักนำไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้เมื่อมีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เพื่อนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

หรั่ง : ผมไม่ชอบให้ใครมาดุด่าครับ ผมใจมันฝ่อ ถ้าเผื่อมีใครมาว่าผมใจไม่ดี ใจผมฝ่อ

ถาม : ทำไมเป็นอย่างนั้นคะ

หรั่ง : มันเป็นมาตั้งแต่เด็กครับ เพราะว่าตอนอยู่บ้านผมโดนว่า ผมก็จะขึ้นไปบ้านขึ้นไปนอน ผมไม่เคยได้ยังสักนิดหนึ่ง

นอกจากคาดหวังในบทบาทของพ่อแม่ในเรื่องความรักที่มีต่อลูกแล้ว ท่าทีของพ่อแม่แสดงออกซึ่งความยุติธรรมต่อลูกแต่ละคนนั้นส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมลูกได้เช่นกัน เพราะลูกจะมีการเปรียบเทียบการกระทำของพ่อแม่ที่แสดงออกต่อลูกแต่ละคนเสมอ ดังนั้นเมื่อเขาเกิดความรู้สึกว่าพ่อแม่แสดงออกต่อลูกไม่เท่าเทียมกัน จึงเกิดความรู้สึกน้อยใจจากการกระทำนั้น และเมื่อถูกกระทำในลักษณะเดียวกันบ่อยครั้ง และไม่สามารถปรึกษาหารือหรือได้รับการบอกรับใจจากใครเลย จึงแสดงออกด้วยการกระทำที่เขาคิดว่าไม่ถูกต้อง เพื่อเป็นการเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่ และเมื่อไม่ได้รับการสนองตอบในสิ่งที่ต้องการ จึงหาทางออกด้วยการออกไปคบหาอยู่กับเพื่อน และเชื่อมโยงไปสู่การเข้าไปเริ่มต้นเสพยาหรือนินในที่สุด

ถาม : ที่บอกว่าพ่อคู่มากเป็นอย่างไรคะ

สรรรค์ : แบบเราต้องทำตามใจเขาตลอดเวลา ขัดใจอะไรเขาไม่ได้ครับ

ถาม : ขัดใจพ่อเรื่องอะไรคะ

สรรรค์ : แบบว่าในพี่น้องผม 3 คน พี่ 2 คน พี่ผมเป็นคนกลาง ถ้า 2 คน พี่สาวผม

ผมมีพี่สาวแล้วก็มีน้องชาย พี่สาวผมกับน้องชายผมขัดใจเขา ๆ จะเฉย ๆ

ครับ มีผมคนเดียวครับ แบบผมขัดใจอะไรเขาปุ๊บเขาจะรวบรวายทันทีเลย

ถาม : แล้วเรามีความรู้สึกอย่างไรบ้างคะที่พ่อทำแบบนี้

สรรรค์ : นี่แหละครับเป็นต้นเหตุให้ผมมาเสพยาครับ

ถาม : ทำไมล่ะคะ

สรรรค์ : ผมก็แค่นใจ ทำไมทำกับผมแบบนี้ ผมก็ถูกเหมือนกัน

หรั่ง : นี่พ่อเขาไม่ค่อยเอาใจใส่ผม มีแต่แม่เขารักน้องมากกว่า ไม่รักผม

ถาม : พ่อเป็นอย่างไรที่บอกว่าไม่รัก

หรั่ง : แบบเขาชอบด่าผมมากกว่า แล้วน้องไม่ค่อยโดน แบบมีอะไรเขาก็ให้น้อง

ไม่เคยช่วยให้ผมเลย

ถาม : ตอนนั้นเรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

หรั่ง : แบบน้อยใจครับ

ถาม : แล้วเราเล่าให้ใครฟังบ้างไหมคะ

หรั่ง : ไม่เคยเล่าให้ใครฟังเลย แม่ก็ไม่เล่าผมก็เก็บเอาไว้

ถาม : ทำไมไม่เล่าให้แม่ฟังคะ

หรั่ง : เล่าให้เขาฟัง เขาก็อือ ช่างมันเถิดเด็ก ๆ ก็เป็นแบบนี้ เขาก็พูดได้แต่แบบนี้
พอเขาพูดแบบนี้ก็ไม่เล่าให้ฟังอีกเลย

ความคาดหวังของลูกที่มีต่อบทบาทของพ่อแม่อีกประการหนึ่งก็คือ ความเอาใจใส่ดูแลที่พ่อแม่ควรจะมีให้แก่ลูก แต่เมื่อพ่อแม่ไม่สามารถแสดงบทบาทดังกล่าวได้เท่าที่ควร เนื่องจากต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แม้มีเวลาอยู่ด้วยกันบ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกก็อยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ สถานการณ์ภายในครอบครัวที่เกิดขึ้น ทำให้ลูกเกิดความรู้สึกเหงา จึงไม่อยากอยู่คนเดียวในบ้าน ด้วยการออกไปคบหาสมาคมกับเพื่อน จนกระทั่งเกิดความรู้สึก "ติดเพื่อน" ดังนั้นการที่เพื่อนจะชักนำไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การสูบบุหรี่หรือเฮโรอีน พวกเขาจึงมีความรู้สึกเอนเอียงที่จะทำตามอย่างเพื่อนมากกว่าการไม่ปฏิบัติตามการชักนำของเพื่อน

สรรรถ : ก็แบบผมพ่อแม่เขาไม่มีเวลามาดูแลผม เพราะเขาต้องไปทำงาน ไปเข้า
ประมาณ 7 โมงอย่างจ้ะ เข้างาน 7 โมง แล้วกลับบ้าน 6 โมงเย็น กลับ
บ้านมากินข้าวกินอะไรเสร็จปุ๊บ เขาก็กลับไปทำงานอีก อย่างนี้กลับมาอีกที
5-6 หุ่่ม เที่ยงคืน ตีหนึ่งอย่างนี้

ถาม : แล้วแม่ล่ะคะ

สรรรถ : แม่ก็ทำงานที่เดียวกับพ่อ แบบนี้เหมือนกันครับ

ถาม : แล้วเราเป็นอย่างไรบ้างคะ

สรรรถ : ผมรู้สึกเหงา ก็ออกไปเล่นกว่าจะกลับก็มีอะไรอย่างนั้น

ถาม : ออกไปเล่นกับใครคะ

สรรค์ : ส่วนมากจะเล่นกับเพื่อนมากกว่า

ถาม : พ่อเป็นอย่างไรคะจึงไม่สนิทด้วย

ชน : เขาไม่ค่อยแบบมาพูดอะไรกับผม คล้าย ๆ ต่างคนต่างอยู่อะไรอย่างนี้
ตัวใครตัวมันอะไรอย่างนี้

ถาม : ทำไมถึงเป็นแบบนั้นละคะ

ชน : แบบคุณพ่อคุณแม่ไม่มีวันหยุดเลยครับ เขาทำงานตลอด 7 วันเลยครับ

ถาม : เวลาเหงาทำอะไรคะ

ชน : ผมก็ออกไปหาเพื่อน

บทบาทที่คาดหวังของพ่อแม่ที่พึงกระทำต่อลูกก็คือ การอบรมสั่งสอนเมื่อลูกมีพฤติกรรมที่ไม่สมควร เช่น การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเรื่องการสูบบุหรี่ สูบกัญชา หรือไม่กลับบ้าน พ่อแม่ไม่ได้แสดงท่าทีจริงจังในการชี้แนะให้เห็นถึงความถูกต้องในการกระทำของลูกดังกล่าว ฉะนั้นจากท่าทีของพ่อแม่ที่ไม่ตักเตือน ห้ามปราม และดูดำ ในสิ่งที่ถูกต้องคิดว่า เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำ แต่ปล่อยปละละเลย ไม่ได้ว่ากล่าวตักเตือน หรือลงโทษ เมื่อตนเองมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงทำให้พวกเขาคิดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องปกติธรรมดา จึงยังคงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไป หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนยิ่งขึ้น

ยัน : ไปเที่ยวกันแถวในเมือง บ้านผมอยู่ในชนบทก็เข้าไปหาคุณใหญ่ ไปเที่ยวดูหนัง
ไปบ้านเพื่อน บางวันก็ไม่กลับบ้านหรอก

ถาม : พ่อแม่ว่าอย่างไรบ้างคะ

ยัน : ก็บอกว่าไปนอนบ้านเพื่อนทุกครั้งเลยพ่อแม่ก็ตามใจ

ถาม : เวลาไปค้างบ้านเพื่อนทำอะไรกันบ้างคะ

ยัน : ไปเที่ยว สูบบุหรี่ กินเหล้าอะไรแบบนี้

ถาม : ลุงทราบไหมว่าสูบบุหรี่

เก้ : เขาก็รู้ละ

ถาม : ลุงเขาพูดว่าอย่างไรคะ

เก้ : เขาก็ไม่ค่อยว่าอะ

ถาม : เวลาสูบบุหรี่พอจับได้บ้างไหมคะ

โจ : ผมเอามาสูบนในห้องน้ำที่บ้านพ่อเขา เขาก็รู้ เขาก็ไม่ว่า ผมก็รีบหนี

บอย : พ่อเขาพูดด้วยว่า ถ้าเกิดเราทำงานได้ มีรายได้อะไรจะสูบจะกินเหล้าพ่อก็ไม่ว่า

นอกจากนี้การแสดงออกระหว่างพ่อแม่ที่มีต่อกันนั้น ส่งผลไปยังการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของลูกด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อพ่อแม่มีปัญหาคัดแย้งกัน อันเนื่องมาจากสาเหตุใดก็ตาม เช่น ดิดการพนัน เที่ยวเตร่ กินเหล้า คบหาผู้หญิงอื่น กลับบ้านช้าไม่กลับบ้านบ้าง ไม่เอาใจใส่ดูแลสมาชิกภายในครอบครัว ความขัดแย้งนั้นถูกแสดงออกมาในรูปของการทะเลาะเบาะแว้งหรือทารายร่างกายกัน ในสถานการณ์ของความขัดแย้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของลูกเป็นอย่างมาก ทำให้ความผูกพันของลูกที่มีต่อครอบครัวหรือพ่อแม่ลดน้อยหรือสลายลงไป พวกเขาจึงมีความรู้สึกว่าถูกปล่อยทิ้งจากการควบคุมของพ่อแม่ ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพ่อแม่ ทำให้พวกเขามีอิสระในการกระทำใด ๆ ที่ไม่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของพ่อแม่อีกต่อไป เช่น เยาวชนบางคนแสดงออกด้วยการกระทำที่ขัดแย้งต่อความปรารถนาและความคาดหวังของพ่อแม่ ไม่แคร์ความรู้สึกของพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่ทะเลาะกันไม่ให้ตนเองเข้าไปยุ่งเกี่ยว ดังนั้นการที่ตนเองออกไปคบเพื่อน ไปเที่ยวเตร่ พ่อแม่ก็ไม่ควรว่ากล่าวเช่นกัน เนื่องจากพวกเขาไม่มีที่พึ่งทางจิตใจ ขาดคนคอยให้คำแนะนำปรึกษาหารือ นั่นคือ เขาไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) จากบุคคลภายในครอบครัว เช่น พ่อหรือแม่ เป็นต้น ทำให้เยาวชนเหล่านั้น ซึ่งแม้มีทางเลือกของตนเองหลายทางก็ตาม แต่เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว เยาวชนก็มีทางออกของตนเองโดยไปคบหาสมาคมกับเพื่อนเพื่อขอคำแนะนำปรึกษาหรือหาทางแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของตนเอง ถ้าไปคบเพื่อนที่มีการเสพยาหรือเฮโรอีนอยู่แล้วเข้าไปเสพยา จึงเป็นทางออกทางหนึ่งของพวกเขา แต่เมื่อสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเช่นเดิม โอกาสที่ทำให้เขาตัดสินใจเลือกไปเสพยาหรือเฮโรอีนกับเพื่อน ซึ่งมีการเสพยาหรือเฮโรอีนจึงเป็นหนทางที่เขาตัดสินใจเลือกในสถานการณ์นั้น

โจ๊ก : แม่เขาติดการพนัน

ถาม : แล้วพ่อเขาทำอะไรคะ

โจ๊ก : เขาก็ทะเลาะกัน ช่วงนั้นผมก็ไม่สบายใจ

ถาม : เวลาารู้สึกไม่สบายใจทำอะไรคะ

โจ๊ก : ผมก็เดินไปหาเพื่อนข้างนอก เพื่อนแถวบ้านผมก็ไปดูคักดูชา กับเพื่อนให้ลืมนั่น

ถาม : เวลาพ่อกับแม่มีเรื่องกัน ร้องไห้ความรู้สึกอย่างไรคะ

โจ : ผมก็โกรธ ผมก็บอกว่าทะเลาะกันอยู่ได้ ผมก็เตะรถน แล้วผมก็วิ่งออกจากบ้าน
ไปเลย

ถาม : ทำไมต้องวิ่งออกจากบ้านละคะ

โจ : ผมไม่อยากเห็นสภาพแบบนี้ครับ

ถาม : แล้วออกไปทำอะไรคะ

โจ : ผมก็ไปสูบบุหรี่กับเพื่อนให้ลืมนั่น

เก่ง : พ่อเขาก็เที่ยวแล้วก็ติดผู้หญิงตั้งแต่ผมเล็ก ๆ แล้วครับ พ่อแม่จับได้ เขาก็
ทะเลาะกัน ผมก็ทราบเหตุการณ์มาตลอด ผมก็เห็นเองด้วย

ถาม : เก่งรู้สึกอย่างไรคะ

เก่ง : เสียใจ

ถาม : ทุกครั้งที่มีการทะเลาะกันเป็นอย่างไรบ้าง

เก่ง : ถึงขั้นลงไม้ลงมือ แล้วบางทีหายไปหลายวัน แล้วก็กลับมา

ถาม : เกิดเหตุการณ์แบบนี้บ่อยไหมคะ

เก่ง : ก็ทะเลาะกันตลอด

2.2 การเรียกร้องของลูก สิ่งที่ถูกมองมีความคิดว่าเป็นสิทธิที่เขาพึงกระทำได้

ก็คือ ความเป็นอิสระในการมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ และการใช้เวลาว่าง เป็นต้น พวกเขาที่มีความคิดว่าการกระทำดังกล่าว เป็นเรื่องปกติที่ทุกคนควรมีอิสระในการ

กระทำนั้นอย่างเต็มที่ ดังนั้นเมื่อข้อเรียกร้องของเขาถูกแทรกแซงจากพ่อแม่ จึงมีความรู้สึกไม่พอใจที่ถูกล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลของตัวเอง

ป๋อง : สำหรับผม ๆ ว่าแม่ดีมาก เหมือนกับดีมาก แก่แรงเกินไบนะครับ

ถาม : เป็นอย่างไรคะ

ป๋อง : เรื่องจุก ๆ จิก ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ นี้อะไรไม่ได้เลยอะ เขายุ่งทุกอย่างเลย

ถาม : เรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

ป๋อง : ตอนนั้นผมก็ไม่ค่อยพอใจเท่าไรครับ แบบรู้สึกเขายุ่งมากเกินไบนะ

เงื่อนไขด้านโรงเรียน

เงื่อนไขด้านโรงเรียน เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮร้ออื่นได้ มากน้อยเพียงใด ผลจากการศึกษา พบว่า เงื่อนไขด้านโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่ การเลือกคบเพื่อน ทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อการเรียนของลูก บรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด

1. การเลือกคบเพื่อน การที่บุคคลคนหนึ่งรับรู้ว่าเป็นอย่างไร และเมื่อได้รู้จักสนิทสนมกัน ความรู้สึกที่ว่าเพื่อนเป็นคนดีหรือไม่ดี ความพอใจหรือไม่พอใจกับการกระทำและความคิดของเพื่อนที่คบด้วย เหตุผลในการคบเพื่อนของบุคคลนั้น ๆ และการตัดสินใจที่จะประพฤติตนอย่างไรต่อเพื่อน พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลจะเป็นวิถีทางการของการดำเนินชีวิต และการคบเพื่อนได้ในระยะต่อมา ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นว่า การเลือกคบเพื่อนของเด็กช่วงอายุ 6-11 ปี พวกเขายังมีโลกทัศน์แคบและความสนใจของเขาก็จำกัด เพียงการเรียนและเล่นเท่านั้น ดังนั้นการตัดสินใจเลือกคบเพื่อนจึงใช้ตัวเองเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะคบหรือไม่คบเพื่อนเหล่านั้น เด็กวัยนี้มักจะคบเพื่อนเพื่อเล่นสนุกสนานหรือคบด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นส่วนตัว เช่น บ้านใกล้กันหรือสนิทสนมกันตั้งแต่เด็ก เป็นต้น ส่วนเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เกเร ลักขโมย ตามสายตาของพวกเขาคิดว่า เป็นการกระทำที่ไม่ดี จึงไม่เลือกคบเพื่อนกลุ่มนี้

ถาม : กิจกรรมระหว่างเรียนเป็นอย่างไรบ้างคะ

หรั่ง : เที่ยงก็เล่นกัน ผมเลือกคบคนครับ คนไหนเก ผมก็ไม่คบครับ เพราะผมไม่เก
คนไหนเล่นสนุก ๆ ผมก็เล่นกับเขา เป็นเลิกเรียนแล้วก็กลับบ้าน ผมเดิน
กลับบ้าน

ถาม : ช่วงที่เรียนมีกิจกรรมอะไรบ้างคะ

สรรค์ : ก็ส่วนมากก็เล่นกับเพื่อนที่สนิทแล้วก็อยู่ใกล้บ้าน คนที่อยู่ไกลบ้านก็ไม่ไปเล่น

ถาม : เพื่อนเป็นอย่างไรบ้างคะ

ยุทธ : เขาไม่เกเรื่องเกนี้ไม่มีเลยครับ เรื่องลักขโมยไม่เคยมี ถ้าเพื่อนลักขโมยนี้
ผมไม่เคยคบ

ถาม : เป็นอย่างไรบ้างคะตอนอยู่ ป.1-ม.6

ทักษ์ : มันสนุกดีครับ พอเข้าเรียนเข้ากับเพื่อนได้ เป็นก็กลับมาเล่นกับเพื่อนอีกเลยสนุก

ถาม : นอกจากนั้นเป็นอย่างไรอีกคะ

ทักษ์ : ก็ไม่มีครับ เรียนแล้วก็เล่นสนุกดี

ในการเลือกคบเพื่อน มีประเด็นน่าสนใจก็คือ การเข้าไปคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มี
พฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น หนีเรียน สูบบุหรี่ สูบกัญชา หรือเฮโรอีน ของเยาวชนมีเหตุผล
อย่างไรในการตัดสินใจเลือกคบหรือไม่คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จากการศึกษาพบว่า การ
ตัดสินใจเลือกคบเพื่อนเหล่านั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญหลายประการ ได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์
ภายในครอบครัว ความพร้อมของเยาวชน ทำหน้าที่ของพ่อแม่ และการให้ความหมายต่อการคบ
เพื่อนและพฤติกรรมของเพื่อน

ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ดังเช่น กรณีของเก้ พ่อแม่เลิกกัน เก้และพี่น้อง
ต้องมาอยู่กับแม่ ในระยะแรกแม่ยังมีเวลากับลูก พฤติกรรมของเก้เป็นปกติทั่วไป แต่ต่อมาแม่
ทำงานมากขึ้นและต้องไปทำงานเมืองนอก เก้และพี่น้องต้องไปอยู่กับลุง ซึ่งเจ้าระเบียบ และ
มีความคาดหวังในเรื่องการเรียนของหลานมาก เมื่อไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็ลงโทษ ซึ่งเก้
มองการลงโทษของลุงว่าไม่ชอบธรรม เพราะตนเองก็ได้กระทบทาบของตนเองเต็มความ

สามารถแล้ว จึงออกไปคบเพื่อน เทียวเตร ทำให้การเรียนตกลง จึงถูกลงโทษอีก ทำให้เก้
มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อลุง เพราะคิดว่าตัวเองถูกจำกัดความอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง
แม้กระทั่งการคบเพื่อนก็ถูกลงโทษ จึงมีปฏิกิริยาต่อต้านต่อลุงมากขึ้น จนถูกไล่ออกจากบ้าน
ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้ไปกระทบความรู้สึกน้อยใจเป็นอย่างมากที่พ่อแม่เลิกกันแล้วลุงยังด่าและไล่
ออกจากบ้านอีก จึงเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮร้อกับเพื่อน

เก้ : ผมคิดว่าทำไมชอบว่าผมเพราะผมว่าผมทำดีที่สุดแล้ว แต่มันออกมาอย่างนี้
ทำไมต้องว่าด้วยเดี๋ยวก็ทำตามอย่างที่พูดซะเลยอย่างนี้

ถาม : ทำอะไรคะ

เก้ : ทำให้เรียนตกเลย

ถาม : ตอนที่ไปคบเพื่อนเทียว แล้วลุงทำโทษ มีความรู้สึกอย่างไรคะ

เก้ : ก็รู้สึกทำไมต้องตีด้วยแค่คบเพื่อนอะไรอย่างนี้ ทำไมต้องตีด้วยแต่คราวต่อไป
ก็เทียวอีก

ถาม : ทำไมไปเทียวอีกละคะ

เก้ : พูดถึงมันก็เป็นการใช้ชีวิตที่สนุก แต่การเรียนอ่อนลง แ่ลง

สำหรับกรณีของโจ ยังขาดความพร้อมในการเรียน เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เรียนบาง
วิชาไม่เข้าใจ เช่น ภาษาอังกฤษฟังไม่เข้าใจ จึงไม่อยากเรียนหนังสือ ทำให้ไม่เข้าเรียน
และไปคบเพื่อน เทียวเตร และโดดเรียนเสมอจึงทำให้ผลการเรียนไม่ดี ทำให้มีความรู้สึกว่
การเที่ยวกับเพื่อนมีความสุขมากกว่าการเข้ามานั่งเรียนหนังสือ

ถาม : ทำไมถึงโดดเรียนบ่อยละคะ

โจ : ผมไม่ชอบเรียนด้วยครับ ผมเบื่อตอนนั้นผมไม่อยากเรียนทุกวิชาเลยครับ ผม
ไม่อยากเรียน ตอนนั้นผมอยากเทียว กว่าจะจบ ม.3 ก็ 5 ปี ผมเข้าไปเรียน
แล้วก็ออกอีกเข้าไปเรียนใหม่อีก

ถาม : ทำไมไม่เข้า ๆ ออก ๆ ละคะ

โจ : เปื่อด้วยครับ วิชาเรียน เช้ง

ถาม : ทำไมเมื่อเรียนละคะ

โจ : ช่วงนั้นผมไม่อยากเรียน ยังติดเพื่อน ยังอยากเที่ยว

ท่าทีของพ่อแม่ที่มีต่อการคบเพื่อนของเยาวชน ด้วยการแสดงออกว่าเพื่อนเป็นคนไม่ดี แต่ในความคิดของลูกมองว่าการกระทำของพ่อแม่เป็นการล่วงล้ำสิทธิของตัวเองมากเกินไป ไม่มีอิสระในการกระทำบางอย่าง เช่น การเที่ยว และการคบเพื่อน แม่มักจะใช้เหตุผลของตนเองพิจารณาเพื่อนของลูกมากเกินไป จนเห็นว่าเพื่อนเป็นคนไม่ดี ไม่ให้คบเพื่อนเหล่านั้น แต่ในสายตาของลูก เพื่อนไม่ได้เป็นเช่นที่ถูกประเมินจากแม่เลย จึงออกไปคบเพื่อนนอกบ้านอีก และมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามที่พ่อแม่คาดหวังและไม่ฟังปรารภณา ด้วยการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น คบเพื่อน เที่ยวเตร่ สูบบุหรี่ หรือสูบกัญชา

ถาม : เพื่อนมีความประพฤติเป็นอย่างไรบ้างคะ

ป๋อง : ดีก็มีไม่ดีก็มี ธรรมดาเนะครับ ตามประสาของเด็ก ๆ ชนบ้างอะไรบ้าง ถึงเก

ก็ไม่เท่าไรเนะครับ ผมว่าดีมากกว่าเนะครับ

ถาม : แม่เขาบอกว่าเพื่อนป๋องเป็นอย่างไรคะ

ป๋อง : เขาว่าเพื่อนเอ็งแต่ละคนดี ๆ ที่ไหน

ถาม : ทำไมแม่เขาจึงพูดอย่างนั้นคะ

ป๋อง : บางทีเขาดูเิน ๆ เขาก็ว่าคนไม่ดี บางทีเขายังไม่รู้ว่สูบบุหรี่หรือไม่

สูบบุหรี่เขาเดาเอาละว่เป็นคนไม่ดี ดูแค่เิน ๆ เขาก็เดาคนมั่ว ๆ ไป

ดูท่าทางเอา

ถาม : แล้วเราท่อย่างไรคะ

ป๋อง : ก็ออกไปหาเพื่อน

อย่างไรก็ตามในการตัดสินใจเลือกคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การสูบบุหรี่หรือกัญชา เป็นต้น ของเยาวชนเริ่ม จากการที่เยาวชนมองว่าการสูบบุหรี่หรือกัญชาไม่ใช่พฤติกรรมเบี่ยงเบนจนสังคมไม่ยอมรับ ดังนั้นการที่เขายึดถือนิยามดังกล่าวจึงเข้าไปสูบบุหรี่หรือกัญชา กับเพื่อนโดยไม่คิดว่าเป็นความผิดหรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

โหน่ง : สูบบุหรี่มันไม่ค่อยเป็นไรมาก มันก็ธรรมดา

เจี๊ยบ : ให้อีกขวามันไม่เท่าไร เพราะเราคิดว่าวัยรุ่นทั่ว ๆ ไป เขาก็สูดกันเกลื่อนกลาดไป สูบบุหรี่ดูตบงที่ในเขายังมีดูเลย เราคิดว่ายาเสพติดตัวนี้มันไม่ค่อยร้ายแรงเท่าไร

ถาม : ทำไมคิดว่ามันไม่ร้ายแรงคะ

เจี๊ยบ : เรื่องกัญชามันไม่ค่อยเท่าไร เช่น เสพกัญชาติดลูกไปกับประกันออกมาได้

ถาม : เคยถูกจับเรื่องกัญชาบ้างไหมคะ

เจี๊ยบ : เคยครับ

การสูบบุหรี่หรือสูบกัญชานิสัยตาของคนทั่วไปมองว่า เป็นเรื่องของการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่เยาวชนมองว่าการสูบบุหรี่หรือสูบกัญชาเป็นพฤติกรรมทั่วไป ดังนั้นการที่พวกเขาจะเลือกคบเพื่อนที่สูบบุหรี่หรือสูบกัญชา จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายหรือกระทำไม่ได้

โหน่ง : โรงเรียนใหม่ตอนแรกก็ไม่มีอะไรครับ เหมือนเดิม เหมือนประถม พอช่วงม.3 เริ่มเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นซะ แล้วก็คบเพื่อนดูนู่นหรืออะไรอย่างนั้น ตอน ม.3

ถาม : มีการสูบบุหรี่กันมากไหมคะ

โหน่ง : บางคนก็สูบ บางคนก็ไม่สูบ

ถาม : แล้วเราอยู่กลุ่มไหนคะ

โหน่ง : กลุ่มที่สูบครับ

ถาม : ทำไมเข้าไปสูบได้คะ

โหน่ง : ตอนแรกก็ไม่ได้สูบครับ ตอนแรกผมก็ไม่อยากสูบครับ เห็นเขาสูบกัน เราก็
เอาหน่อย เราก็นึกหน่อย คงไม่เป็นไร

2. ทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อผลการเรียนที่ไม่ดีของลูก เมื่อผลการเรียนของลูกไม่ดี ปฏิบัติหรือทำหน้าที่ของพ่อแม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมของลูก ทำหน้าที่ของพ่อแม่เมื่อได้รับรู้ถึงผลการเรียนที่ไม่ดี มีดังนี้

สำหรับสถานการณ์แรก ปฏิบัติของครอบครัวที่มีต่อผลการเรียนไม่ดี แสดงออกในรูปของการไม่กล่าวตักเตือน เนื่องจากไม่มีเวลาสนใจ จึงปล่อยปละละเลย เช่น กรณีของเจี๊ยบ พ่อแม่แยกทางกัน เจี๊ยบต้องมาอยู่กับพ่อ ซึ่งต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของเจี๊ยบ ที่สำคัญคือพ่อไม่เคยถามเรื่องการเรียนของลูกเลย ทำให้เจี๊ยบไม่สนใจการเรียนของตนเองว่าจะเป็นเช่นไร เนื่องจากพ่อไม่เคยรู้เรื่องการเรียนของตนเองเลย

ถาม : พ่อพูดว่าอย่างไรบ้างคะ เมื่อผลการเรียนตกอย่างนี้

เจี๊ยบ : พ่อก็ไม่ค่อยว่า พ่อก็ไม่ค่อยรู้ฐานะที่นะ ขนาดจ่ายค่าเทอมก็ครั้งพ่อยังไม่รู้เลย หนูเรียนปีไหน ปีายังไม่รู้เลยด้วยจนจำแล้วพ่อก็ยังไม่รู้ ไม่เคยถามเลย ว่าปีขึ้นปีไหน ปีนี้อยู่ปีไหน เพียงแต่ถึงเวลาจ่ายเงินค่าเทอมก็ปีของตังค์ค่าเทอม เขาก็ให้มาแล้วเดี๋ยวพันเดี๋ยวพันห้า ปีขอค่าเสื้อผ้า ๆ ขาดเสื้อผ้าไม่มี หนังสือหาย

ถาม : แล้วเจี๊ยบทำอะไรต่อไปละคะ

เจี๊ยบ : หนูก็ชอบชื้อ มีเงินใช้ไม่ขาดมือ

กรณีที่สอง เมื่อผลการเรียนไม่ดี ก็มีปฏิกิริยาจากครอบครัว อาจเป็นพ่อหรือแม่ก็ตาม ในลักษณะที่ไม่มีแรงสนับสนุนทางสังคมอารมณ์ (Socio-Emotional Support) เลย ด้วยการไม่ให้ความสนใจ แต่กลับซ้ำเติมความผิดพลาดของผู้เป็นลูก ทำให้ลูกเกิดการต่อต้านด้วยการกระทำที่คิดว่าไม่ถูกต้องด้วยการออกไปคบเพื่อน และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เที่ยวเตร่ สูบกัญชาหรือเฮโรอีน เช่น ในกรณีของหรั่งพ่อแม่อยู่ด้วยกัน แต่พ่อเป็นคนขี้บ่น หรือมีความคิดว่าพ่อไม่รักตนเอง ไม่มีความยุติธรรม และไม่สามารถปรึกษาหารือกับใครได้เลย จึงเป็นคนเก็บกดความรู้สึกลงของตัวเองไว้ เมื่อผลการเรียนไม่ดี พ่อไม่ให้ความสนใจหรือปลอบใจ แต่ลงโทษลูกด้วยคำพูดและการกระทำที่ทำให้ผู้เป็นลูกเกิดความเครียดและคิดมาก จึงหาทางออกด้วยการออกไปคบเพื่อน และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเมื่อได้ไปคบหาสมาคมกับเพื่อน

ถาม : เวลาเรียนตกพ่อรู้ไหมคะ

หรั่ง : รู้ครับ

ถาม : แล้วพ่อเป็นอย่างไรคะ

หรั่ง : เขาบอกไอ้ฉันไม่ค่อยสนใจเรียนหรอก มันจึงไม่ต้องเรียนแล้วออกมาเหอะ

ถาม : เราความรู้สึกอย่างไรคะ

หรั่ง : ผมเสียใจครับ

ถาม : แม่ละคะ เป็นอย่างไรบ้าง

หรั่ง : แม่เขาบอกไม่ต้องร้องไห้หรือกรีดร้องเรื่องแค่นี้เอง

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

หรั่ง : ก็ทำอย่างงั้นละ ก็เก็บกดไว้ครับ แต่ผมไม่ระบายกับใครครับ

สำหรับกรณีของปอง ครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ปองเป็นลูกคนกลางเรียนไม่ดี แม่จึงมักนำไปเปรียบเทียบกับพี่น้องที่เรียนดี ปองเกิดความไม่พอใจการกระทำของแม่ แต่ก็ไม่ได้แสดงออกเก็บไว้ในใจตลอดเวลา ทำให้เป็นคนเก็บตัวไม่พูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ

ถาม : ผลการเรียนตกลง แม้ว่าอย่างไรบ้างไหมคะ

ป๋อง : เขาก็ว่าเหมือนกัน ทาไมเรียนแม่ตกเยอะ

ถาม : พี่ชายน้องชายเป็นอย่างไรบ้าง

ป๋อง : เขาเรียนดีซะ

ถาม : แม่เคยเอาเราไปเปรียบเทียบกับพี่น้องบ้างไหมคะ

ป๋อง : เปรียบบ่อยเลยครับ

ถาม : แล้วเรารู้สึกอย่างไรคะ

ป๋อง : ก็ไม่ค่อยพอใจเท่าไร

3. บรรยาการการเรียนการสอนในห้องเรียน ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียน บรรยาการในห้องเรียนและการสอนของครู สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลการเรียนของพวกเขาเป็นอย่างมาก

กรณีที่เยาวชนไม่มีความพร้อมในการเรียน เพราะถูกพ่อแม่บังคับให้เรียนในสาขาวิชาที่ตัวเองไม่ชอบเรียน แต่ต้องตามใจพ่อแม่ต้องทนเรียนไปด้วยความไม่สนใจเรียน ไม่เข้าเรียนบ้างหนีเที่ยวกับเพื่อน จนกระทั่งทำให้ผลการเรียนไม่ดี ในที่สุดบางคนต้องออกจากโรงเรียน บางครั้งทำให้ต้องหยุดเรียนหรือมีช่วงเวลาที่ยังหาที่เรียนไม่ได้ ในช่วงเวลาดังกล่าว ถ้าได้เข้าไปคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีการเสพกัญชาหรือเสพเฮโรอีนก็เข้าไปร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีน

เกรียง : ตอนผมจบ ม.3 พ่อเขาให้ต่อ ม.4-5-6 แล้วพ่อเขาจะเสียเงินให้ไปเข้าตำรวจะโรยอย่างนั้น แต่ใจผมไม่รัก ผมไม่ชอบ ผมจะเรียนศิลป์ ใจผมไม่อยากเรียน

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

เกรียง : จำยอมครับ ก็ต้องทนเรียนไปแบบไม่อยากเรียน เถกมะเทร็กเกรหนีเรียนเพื่อนด้วย

แอ๊ด : พอจบ ม.3 ขึ้น ม.4 เรียนได้ครึ่งเทอม ผมก็ออกครับ

ถาม : ทำไมถึงออกจากโรงเรียนละคะ

แอ๊ด : ตอนนั้นผมไม่ชอบแผนกที่เรียนครับ แต่พ่อเขาบอกว่าให้ไปลงเรียน ถ้าไม่ลงเรียนวันหลังจบออกมาแล้วเขาต้องให้เข้าที่นั่นไม่ได้ ก็เรียน ๆ ไป พอถึง ม.4 ก็คิดว่ามันไม่ไหวแล้ว ก็เลยออกครับ

บรรยากาศในห้องเรียนมีส่วนทำให้ผู้เรียนสนใจหรือไม่สนใจเรียน ถ้าบรรยากาศในห้องเรียนน่าเบื่อหน่าย ทำให้พวกเขาเกิดการเปรียบเทียบกับการคบเพื่อนเที่ยวหรือการไปสูบบุหรี่หรือกัญชา จึงทำให้พวกเขาเลือกที่จะไม่เรียนมากกว่า และเมื่อพวกเขามีแรงผลักดันให้ไปคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ทำให้การเข้าไปมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงเกิดขึ้น

ถาม : ทำไมเบื่อเรียนคะ

ยัน : บอกตามตรงนะครับ ผมว่าเบื่ออะไรอย่างนี้ วันหนึ่งนั่งฟังเพื่ออยากไปเที่ยวหาความสนุกมากกว่า

ถาม : ผลการเรียนเป็นอย่างไรคะ

ยัน : มันก็ออก ๆ เข้า ๆ อยู่ครับ ผมไม่จบเรียน

ถาม : ทำไมไม่อยากไปเรียนคะ

หมู : แบบไปทุกวัน มันจำเจ ก็เบื่อเหมือนกันครับ

ถาม : เบื่ออะไรคะ

หมู : เบื่อครูจู้จี้จุกจิกครับ แล้วยังตีเล่นมากกว่านะครับ เห็นเขาเล่นก็นึกสนุกกับเขามั่ง

นอกจากนั้น การสอนของครูมีผลต่อความตั้งใจเรียนของเยาวชนเช่นกัน ถ้าครูลงโทษหรือดุด่าเสมอ ผู้เรียนก็มักไม่อยากเรียน เนื่องจากเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมาทำให้ผลการเรียนไม่ดี

หนึ่ง : มันไม่อยากเรียนครับ

ถาม : ทำไมล่ะคะ

หนึ่ง : กลัวอาจารย์ครับ อาจารย์ทำโทษอายเขาครับ

ถาม : ทำไมถูกทำโทษคะ

หนึ่ง : ก็หนีเรียน เกเรียน การบ้านไม่ทำ

ถาม : ทำไมไม่อดเรียนคะ

ทักษ์ : ไม่อยากเรียนครับ เรียนแล้วมันอย่างไร มันนั่งเรียนไม่รู้เรื่อง มันง่วงนอน
มันหงุดหงิดอะไรอย่างเงี้ย ถ้าวิชาไหนเราเรียนรู้เรื่อง มันทำให้เราชอบ
ตั้งใจเรียนขึ้น

ถาม : เวลานั่งหลับในห้องครูว่าอย่างไรบ้างคะ

ทักษ์ : ครูก็ดูเอา ก็จนครับ เลยไม่อยากเรียน

4. สภาพทั่วไปภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด ตั้งแต่บุหรี กัญชา และ
เฮโรอีน เมื่อเยาวชนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่โรงเรียน และได้พบเห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน
เช่น การสูบบุหรี่ สูบกัญชา และเสพยาเฮโรอีน ทั้งในที่เปิดเผยและลับตา สภาพแวดล้อม
ดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพยาเสพติดเหล่านั้นได้มากขึ้นเพียงใด ผลจากการ
สัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นว่า เมื่อเยาวชนเข้าไปอยู่ในโรงเรียน ได้พบเห็นการสูบบุหรี่
ของเพื่อน รุ่นพี่ หรือครูอาจารย์ ทำให้เยาวชนเหล่านั้นให้ความหมายการสูบบุหรี่ว่าไม่ใช่
พฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่เป็นเรื่องธรรมดาที่บุคคลในโรงเรียนก็สูบบุหรี่กัน

หรั่ง : ก็เห็นเขาสูบบุหรี่กันตามสบายภายในห้องนี่ พวกรุ่นพี่เห็นเขาสูบบุหรี่

เค็น : นั่ง ดูกันตามสบายไม่ต้องหลบใคร

เมื่อเยาวชนมีโอกาสดำเนินการเสพกัญชาและเฮโรอีน พวกเขาเข้าไปเริ่มต้นเสพด้วยอย่างไร ผลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีนได้นั้นเพราะปัจจัยหลายประการ เช่น รู้สึกปลอดภัยเพราะมีคนดูเินทาง มีเพื่อนร่วมกิจกรรมด้วยและเกิดความรู้สึกตื่นเต้น เป็นต้น เยาวชนที่เข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีนมักยังไม่กล้าเข้าไปเสพในช่วงแรก เนื่องจากกลัวครูจะจับได้ เพราะเป็นพฤติกรรมขัดต่อระเบียบของทางโรงเรียน แต่เมื่อเกิดความมั่นใจว่าปลอดภัย มีคนดูเินทางให้จึงเข้าไปเสพเฮโรอีน

หนุ่ม : ตอนแรกก็กลัว ๆ เหมือนกันว่าทำไมต้องใช้ขนาดผงเลย

ถาม : กลัวอะไรคะ

หนุ่ม : มันก็กลัวหลายอย่าง กลัวว่าผมจะไปมีส่วนร่วมด้วย แล้วไปติดด้วย อะไรอย่างนี้ แล้วกลัวอาจารย์จับได้แบบนี้

ถาม : แล้วทำไมเข้าไปเสพได้ล่ะคะ

หนุ่ม : แบบไอ้คนเป็นเวรยามเขาเป็นใจซะ พออาจารย์ลงมา เขาก็จะบอกให้ว่า อาจารย์มา ๆ เราก็หลบได้แบบนี้

ถาม : เข้าไปเสพเฮโรอีนได้อย่างไร

หนึ่ง : เห็นเพื่อนเสพในห้องน้ำที่โรงเรียน

ถาม : ทำไมกล้าเข้าไปลองล่ะคะ

หนึ่ง : เพราะมีเพื่อนดูเินทางให้

เงื่อนไขเกี่ยวกับเฮโรอีน

การได้มาซึ่งเฮโรอีนเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีน โดยเฉพาะในการเสพครั้งแรก เยาวชนได้เสพเฮโรอีนโดยไม่ต้องเสียเงิน การได้เฮโรอีน "ฟรี" เป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเสพเฮโรอีน หลังจากเขาคิดใคร่ครวญถึงฤทธิ์ที่ได้รับจากการเสพเฮโรอีนจากการบอกเล่าของเพื่อนกับการไม่ต้องลงทุนเสียเงินซื้อเฮโรอีน .

ถาม : เพื่อนที่บ่ส่อยของเขาเอามาให้หรือคะ

อามีน : ครับ

ถาม : เพื่อนเขาจัดการให้เรียบร้อยเลยหรือคะ

อามีน : ทำให้เสร็จเลย ที่ช่วงแรกนี้สนิทกันมาก เขาก็ให้ฟรี ๆ คิดดูซิโดยไม่คิด

อะไรเลย ฟรี ผมก็เลี้ยงน้ำอะไรเขาบ้าง อะไรบ้าง

ถาม : วันแรกที่เพื่อนมาเสพพงเขาเป็นคนเอาของมา เขาเก็บเงินเราไหมคะ

บอย : ไม่เก็บครับ

ถาม : เขาบอกไหมคะว่าทำไมไม่เก็บเงิน

บอย : เขาแบบเอามาเล่นกัน เขาบอกเพื่อนเขาให้มา

ถาม : ครั้งแรกที่เขาเอามาให้ เขาคิดเงินหรือเปล่าคะ

ชน : ำให้ฟรีครับ

ถาม : เขาบอกว่าอย่างไรหรือเปล่าคะ ที่ไม่คิดเงิน

ชน : ที่แรกเขาเอามาบีกหนึ่งไซ้ไหมครับ บีกหนึ่งพวกผมก็เล่นถือบ้องอยู่เขาก็

ค่อย ๆ เพาะมาใช้รับหน้าอย่างนี้ เขาบอกว่าเฮ้ยเล่นเต็มทีเลยวันนี้รวย

มาได้ของนี้มาซื้ดเลย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเขาจะจะได้มาซึ่งเฮรัอินโดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาจะได้เฮรัอินมาในลักษณะนั้นตลอดไป การติดต่อซื้อขายเฮรัอินจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เสพคือเขาจะต้องแสวงหา เนื่องจากเฮรัอินเป็นสิ่งผิดกฎหมายต้องทำการซื้อขายกันอย่างปิดบัง และภายในแวดวงของผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น การหาเครือข่าย (Network) ของการซื้อขายเฮรัอินจึงเกิดขึ้น จุดเริ่มต้นของเครือข่ายก็คือ เพื่อนสนิทที่เสพเฮรัอินด้วยกันนั่นเอง

ถาม : ได้ผงขาวมาอย่างไรคะ

อามีน : เพื่อนเขาเป็นคนบ่ส่อยของพี่ ช่วงแรกก็สนิทกันมาก เขาก็ให้ฟรี ๆ คิดดูซิ

โดยไม่คิดอะไรเลย ฟรี ผมก็เลี้ยงน้ำอะไรเขาบ้าง อะไรบ้าง

ถาม : ได้ฟังขามมาได้อย่างไร

โจ : เพื่อนเขาเอามาขายนะฮะ คือ เขาเป็นคนบ่ส่วยของ เขาเคยไปซื้อ เขา
เล่นมานานแล้วครับ เขาถามลองรีเบล่า เขาว่าเอาไหมเอาตั้งค้มาด้วย
50 บาท เขาไม่ซ้เพื่อนสนิทผมนะ แต่เขามาดูคัญชาด้วย

แก่ง : เขาบอกเขาเอามาขาย เขาบอกว่าเพื่อนของเพื่อนเขาฝากขาย ตอนนั้นเขา
ก็ยังไม่ได้เล่น เพิ่งมาเล่นพร้อมกับผมก็เลยเอามาลองเล่นหลอดหนึ่ง

"บ่ส่วยของ" เป็นคำพูดของนักเสพเฮโรอีน ซึ่งหมายถึง การนำเฮโรอีนมาขาย
ให้ผู้เสพเฮโรอีน

จากการที่เพื่อนเสพเฮโรอีนด้วยกัน เป็นผู้นำเฮโรอีนมาขายนั้น ทำให้เกิดกระบวนการ
ซึ่งนักเสพเฮโรอีน เรียกว่า "ตอน" เกิดขึ้น นั่นคือ วิธีการที่มีอาชีพคือผู้ที่ขายเฮโรอีนเอารัด
เอาเปรียบมือใหม่ คือ ผู้ที่เริ่มเข้าไปเสพเฮโรอีน

สรรค์ : ก็ต้องฝากเงินเขาไปซื้อทุกครั้งเลย ครั้งหนึ่งบางที 500 อย่างนี้ผมก็บอก
ว่าให้หาเงินมันแพงอะไอย่างนี้ มันแพงนะทีละ 500 ะ

ถาม : แล้วของที่ได้มาเป็นอย่างไรคะ

สรรค์ : ก็ได้ของมาแค่ครึ่งเดียวเอง

ถาม : แล้วเรารู้ได้อย่างไรว่าได้มาครึ่งเดียวคะ

สรรค์ : แบบเพื่อนอีกคนที่อูฐิ ผมถามเขาว่าไ้ตั้งหายไ้ไหน เขาก็ถามทำไมหรือ
ผมบอกเขาของเขามอบซื้อเราไ้เปล่า ผมบอกไ้ได้ ผมบอกเขาอันหนึ่งนะ
ผมบอกเขา 500 นะ เขาก็เอามาให้ผมเต็มอัน 500 ผมก็เข้าไปถามเขา
ว่าอันละเท่าไ้ไรวะ เขาบอก 500 แล้วครึ่งละ มันบอก 250 ผมก็เริ่มรู้ที่นี้
ผมก็เลยไม่คบกับเขาเลยตั้งแต่ผมรู้

เจ๊ียบ : แรก ๆ เรากียังไม่รู้จักที่ซื้อ เขาจะเป็นคนปล่อย เราซื้อตลอด เราจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบตลอด คือเราให้เงินเขาไปซื้อ เขาก็จะตอนเรามั่ง สมมติพี่เป็นเพื่อนหนูอย่างนี้ หนูให้เงินพี่ไปซื้อ เขาก็จะอ้างว่าโดนจับมั่งทั้งที่ไม่ได้โดนจับหรอก บางทีเจ็ดเงินไปมั่งอะไรอย่างนี้ บางทีให้เงินไป 500 ซื้อของแค่ 200

"ของ" เป็นศัพท์ที่นักเสพเฮรอนินใช้ หมายถึง เฮรอนิน นั่นเอง

นอกจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากมืออาชีพแล้ว ผู้เสพเฮรอนินต้องการแสวงหาแหล่งซื้อขายเฮรอนินเพื่อความสะดวกในการได้มาซึ่งเฮรอนิน เพื่อเข้าไปสนองความต้องการเสพของตนเองได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น เริ่มแรกของการเข้าไปในแหล่งซื้อขายเฮรอนิน จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายของพวกเขาด้วยกันคือ เพื่อนที่เสพเฮรอนินหรือคนขายซึ่งเพื่อนรู้จัก

ถาม : ทำมาถึงรู้จักคนซื้อละคะ

เกรียง : รู้ละ แบบพาไปเป็นทอด ๆ ไปจ้ะ

ถาม : ทำอย่างไรคะ

เกรียง : ผมก็ไปกับเพื่อนผม ๆ รู้จักตัวมันก็พาไปแล้วก็บอกเขาว่าถ้าไอ้คนนี้มาก็ขายไปนะเพื่อนกูไม่ต้องกลัว ก็เท่านี้

ถาม : ถ้าคนไม่เคยไปละคะ

เกรียง : เขาก็จะไม่ขายให้

ถาม : เวลาไปชมของทำอย่างไรคะ

ชน : ไปกับเพื่อนจะต้องมีคนที่เคย แล้วอะไรอย่างนี้เอาได้อย่างนี้พาเข้าไป

ถาม : แล้วเคยเข้าไปเองตามลาหังไหมคะ

ชน : เคยครับ แต่ไม่ได้ของ

ถาม : ทำไมไม่ละคะ

ชน : พอผมรู้ว่าคนนี้เขาเป็นคนบ่ส่อยของอย่างนั้นะครับ ผมก็ไปบอกกับพี่ เอาของ
หน้อย เขาก็บอกที่นี้ไม่มีอะไรอย่างนี้ เขาบอกที่นี้ไม่ได้ขายอะไร ผมก็รู้แล้ว
อ้อถ้าเอาง่าย ๆ ต้องเอาคนที่เคยมาแล้วก็รู้จักกันง่าย

ถาม : เวลาไปกับเพื่อน ๆ เขาทำอะไรคะ

ชน : บอกพี่นะพี่คนนี้มาเอาให้เขาด้วยอะไรอย่างนี้

"ชนของ" เป็นคำที่นักเสพเฮโรอีนใช้ หมายถึง การเข้าไปซื้อเฮโรอีน

เงื่อนไขเสพด้วยความไม่รู้

เป็นการเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีนด้วยความไม่รู้อنهاเป็นเฮโรอีน จากผลการศึกษา
พบว่า มีเยาวชนเพียง 2-3 คนเท่านั้นที่เข้าไปเริ่มต้นเสพด้วยความเข้าใจคิดคิดว่า เป็นบุหรี่
หรือกัญชาที่ตนเองเคยใช้หรือกำลังใช้อยู่ จึงทำให้เข้าไปเสพเฮโรอีน

สรรรถ : เขาบอกเข้าสู่นุหรี่หน้อย จังหวะเป็นช่วงคิวเขาออกรดพอดี้ มีผู้โดยสาร
เขาบอกเข้ามาหาเขาส่งบุหรี่ให้ผม ๆ ก็สูบ เพราะเขารู้ว่าผมบางครั้งก็สูบ
บุหรี่ บางครั้งก็ไม่สูบบ้างอะไรอย่างนี้

ถาม : ตอนนั้นรู้ไหมคะว่าเป็นบุหรี่สอคได้เฮโรอีน

สรรรถ : ตอนนั้นยังไม่รู้ครับ แต่บุหรี่ช่วงนี้ผมก็สูบบ้างไม่สูบบ้าง เพื่อนเขาส่งให้ผม
ก็สูบบ้างไม่สูบบ้าง แต่บุหรี่เขาใส่ผงขาวผมไม่รู้จนผมติดแล้ว ผมก็ยังไม่รู้
เลยว่ามันเป็นผงขาว

หมู : ตอนนั้นผมมาอยู่หาดใหญ่ เห็นเพื่อนวันนั้นเขาชวนผมไปสูบกัญชา พอดี้กัญชาหมด
ไม่รู้จะไปซื้อที่ไหน ก็ผมไม่ได้เสพก็ไปอยู่ในกลุ่มกับเขาด้วย เขาจะสูบกัญชา
กัน แต่วันนั้นกัญชาหมดก็ไปซื้ออันนี้ครับ ไปซื้อผงขาวมาเอามาสูบนุหรี่
แล้วเขาก็สูบกันละละ 2-3 ที แล้วเขาก็ส่งมาให้ผม

ถาม : ตอนเขาส่งให้เราเขาพูดว่าอย่างไรคะ

หมู : เขาบอกว่าเอาไหม บอกว่าอะไรนี่ตอนนั้นผมไม่รู้หรือว่าเป็นผงขาว เขา
บอกว่าเนื้อครับ เนื้อสีขาว แบบคล้าย ๆ ไรเคน นะเขาบอก

ถาม : ตอนนั้นเรายังไม่รู้จักผงขาวเลยหรือคะ

หมู : ยังไม่รู้จักครับ

ถาม : แล้วเนื้อรู้จักไหมคะ

หมู : เนื้อรู้จักครับ

ถาม : ตอนนั้นที่เขาส่งมาให้ไม่สงสัยอะไรเลยหรือคะ

หมู : ก็ไม่ได้คิดครับ ก็คิดว่ามันคงเป็นเนื้อ ตอนนั้นแถว ๆ บ้านผมเขายังไม่รู้หรือ
ครับว่าผงมันเป็นอย่างไรละอะ

"เนื้อ" เป็นศัพท์ที่นักสุขภาพใช้เรียก หมายถึง กัญชา นั่นเอง

เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเริ่มต้นเสพ
เฮโรอีน แต่จากการศึกษาพบว่า มีเงื่อนไขบางประการที่ทำให้การตัดสินใจเข้าไปเริ่มต้นเสพ
เฮโรอีนถูกทำให้ล่าช้าออกไป เงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเกิดความลังเลไม่เข้าไปเสพเฮโรอีน
ทันที แม้อยู่ในสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเสพก็ตาม เงื่อนไขนั้นได้แก่ ความกลัว และสภาพ
ที่ไม่น่าดูของผู้เสพเฮโรอีน

ในเรื่องของความกลัว เยาวชนแม้เห็นเพื่อนในกลุ่มเสพเฮโรอีนบ่อยครั้ง แต่ตนเอง
ยังมีความรู้สึกกลัวว่าตัวเองติดเฮโรอีน หรือกลัวว่าจะถูกอาจารย์หรือตำรวจจับได้ แต่เมื่ออยู่
ในสถานการณ์ที่เพื่อนยังเสพเฮโรอีนและไม่เคยถูกโรงเรียนหรือตำรวจจับได้ นอกจากนั้นใน
ขณะที่เสพก็มีคนดูต้นทาง ทำให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่กลัวคงไม่เกิดขึ้น และมีความคิดว่าขอเสพ
เพียงครั้งเดียวเท่านั้นจึงตัดสินใจเข้าไปเสพเฮโรอีน เช่น กรณีของอุ๊และหนุ่ม

อู๋ : ตอนแรกผมก็ดูตกใจแล้วเพื่อนเอาเฮโรอีนมา ครั้งแรก ๆ เห็นผมก็ยังไม่คิดอะไร ผมยังไม่ได้ทดลองเลย

ถาม : ทำไมล่ะคะ

อู๋ : ผมไม่ยากลองเพราะกลัวติด

หนุ่ม : ตอนแรกก็กลัว ๆ เหมือนกันว่าทำไมต้องใช้ขนาดผงเลย

ถาม : กลัวอะไรคะ

หนุ่ม : มันก็กลัวหลายอย่าง กลัวว่าผมจะไม่มีส่วนร่วมด้วย แล้วไปติดด้วย อะไรอย่างนั้น แล้วกลัวอาจารย์จับได้แบบนี้

ถาม : แล้วทำไมเข้าไปเสพกับเขาล่ะคะ

หนุ่ม : แบบไอ้คนเป็นเวรยามเขาเป็นโจ๊ะ พออาจารย์ลงมาเขาก็บอกให้ว่าอาจารย์มา ๆ เราก็หลบได้แบบนี้

นอกจากความกลัวของเยาวชนแล้ว การที่พวกเขาได้พบเห็นสภาพของผู้ติดเฮโรอีนมีลักษณะที่น่าเกลียดน่ากลัว ทำให้พวกเขาคิดความว่า ถ้าตนเองตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นก็คงน่ากลัวและเป็นที่ยรังเกียจของคนทั่วไป จึงเกิดความลังเลใจในการเข้าไปเริ่มต้นเสพเฮโรอีนได้ระยะเวลาหนึ่ง แต่การที่มีการติดต่อหรืออยู่ในกลุ่มที่เสพเฮโรอีนบ่อยครั้ง จึงทำให้เกิดความรู้สึกอยากสนุกสนาน สบาย เช่นเดียวกับเพื่อนที่เสพให้เห็นนั้น การตีความสภาพของผู้ติดเฮโรอีนเมื่อเทียบกับความรู้สึกนึกพอใจที่จะได้รับจากฤทธิ์ของเฮโรอีน ทำให้เขาตัดสินใจเข้าไปเสพเฮโรอีน เช่น กรณีของอาหมื่นและอัน

ถาม : สภาพคนเสพเฮรอื่นที่เห็นเป็นอย่างไรคะ

อามีน : พวกชาวเสพ¹ ที่เข้ามาขายยี่สภาย่มากเลย เราจะไม่เป็นอย่างนั้นอะไร
อย่างนี้

ถาม : แล้วตอนนั้นมีความรู้สึกอย่างไรที่เห็นคะ

อามีน : กลัวชะ ตอนนั้นกลัวชะ

ถาม : ตอนที่เห็นเพื่อนเสพ มีความรู้สึกอย่างไรคะ

อั้น : ตอนแรกรู้สึกไม่ชอบเลย

ถาม : ทำไมไม่ล่ะคะ

อั้น : แบบสภาพที่ผมเห็นเข้า ถ้าผมเล่นก็คงน่าเกลียด

ถาม : สภาพน่าเกลียดอย่างไรคะ

อั้น : สภาพของคนเสพแบบคนที่เสพมานานสภาพไม่น่าดู น่าเกลียด สภาพที่เห็นน่า
ทุเรศ ผมว่าน่ากลัว ดูแล้วเขาหอมเหลือง หน้าเหลืองเลยครับ

¹ชาวเสพ หมายถึง ผู้ที่เสพเฮรอื่นอย่างต่อเนื่อง

2. ขั้นเสฟต่อเนื่อง (Regular Stage)

ขั้นเสฟต่อเนื่องเป็นขั้นตอนที่เยาวชนได้ผ่านขั้นเริ่มต้นเสฟเฮรอรินคา เนินไปสู่การมีพฤติกรรมการเสฟซ้ำจนกระทั่งถึงขั้นเสฟต่อเนื่อง การดำเนินผ่านจากขั้นเริ่มต้นเสฟไปสู่ขั้นเสฟต่อเนื่อง เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ผ่านกระบวนการตีความและให้ความหมายของเยาวชน ในขณะที่มีการปฏิสังสรรค์ระหว่างกัน ผลจากการศึกษาพบว่า เยาวชนเมื่อผ่านขั้นเริ่มต้นเสฟเฮรอรินแล้ว มีพฤติกรรมเสฟเฮรอรินต่อขึ้นอยู่กัยเงื่อนไขสำคัญหลายประการดังนี้

2.1 การให้ความหมาย

เมื่อเยาวชนได้ผ่านขั้นเริ่มต้นเสฟเฮรอรินมาแล้ว การที่พวกเขาตัดสินใจว่าจะเสฟต่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการตีความและให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสฟเฮรอรินไปแล้วในเชิงบวกหรือเชิงลบ ผลจากการศึกษาพบว่า เยาวชนได้เสฟเฮรอรินแล้ว เขาได้รับรู้ฤทธิ์ของเฮรอรินที่ทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) ซึ่งความรู้สึกที่ได้รับจากการเสฟเฮรอรินนั้น พวกเขาได้ให้ความหมายในเชิงบวกคือ เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเอง จึงทำให้ตัดสินใจเสฟเฮรอรินต่อเนื่อง

อาหมิน : ก็ 50 บาทก็ใส่ที่เดียวหมดเลย เมาก็เมาสุดยอดของเมาเลย อย่างนี้เราก็กี่ผ่านมามากแล้ว

โรหน่ง : เล่นแบบเคลิบเคลิ้มเหมือนไม่มีอะไร ไม่มีความคิดอะไร

บอย : ผมว่ามันรังตัว สบายตัวไปเลยครับ

ทรัพย์ : รู้สึกว่ามันสบายใจครับ มันแจ่มไปหมด ในหัวมันไม่อึดอัด สบายใจสุดแล้ว

อัน : อาการแบบเคลิ้มไปเลยที่ แบบมันหลอนประสาท เคลิ้มดี

เจียบ : อู๋ยเมามันเมา เหมือนขึ้นสวรรค์ ดูไปก็อยู่ไปได้ทั้งวันเลย

นอกจากนั้นการให้ความหมายในเชิงบวกต่อความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบายที่เกิดจากฤทธิ์ของเฮโรอีน เยาวชนได้นำไปเปรียบเทียบกับความรู้สึกที่ได้รับจากการสูบกัญชาที่เขามีประสบการณ์มาแล้ว ทำให้การให้ความหมายต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนออกมาในรูปของการทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่า จึงให้นิยามว่า ความรู้สึกที่ได้รับจากฤทธิ์ของเฮโรอีนดีกว่ากัญชา จึงเกิดการยึดถือนิยามดังกล่าวซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเกิดการเสพยาเฮโรอีนต่อเนื่องขึ้น

ทอม : ตั้งแต่สูบกัญชามายังไม่รยผงนี้ ไม่เคยคิดที่จะเล่นเลย แต่พอลองเข้าไปแล้ว
นี่เห็นกัญชาเปล่า ๆ พี่ ไม่อยากสูบลเลย ยอมรับ

ถาม : มันเป็นอย่างไระคะ

ทอม : รู้แต่ว่ามันเมามากกิตะ คือว่าดูกัญชานี้นั่งตาลอยอย่างเดียว แต่ผงนี้มันเมาดีกว่าชะ

ชน : เพื่อนบอกครับแบบว่าเล่นผง 3 ที่ สน 3 ครั้ง จะเมากว่ากัญชาหลายเท่า
ผมก็ลองดู ๆ ที่แรกมันเมามากกว่ากันเยอะ มันเมามากกัญชานี้ มันเมามาก
หลอนประสาทเว่อ ๆ อย่างนี้ แต่เล่นผงขามันรู้สึกแบบมันเมาก็ มันเมามาก
แบบคนนอนนิ่ง ๆ

ถาม : เมื่อเทียบกับกัญชาแล้ว เป็นอย่างไรคะ

ชน : เมาดีกว่าครับ

การปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีนด้วยกันช่วยเยาวชนให้ความหมายต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนในเชิงบวกและดีกว่ากัญชาชัดเจนขึ้น ซึ่งทำให้การให้ความหมายของเพื่อนดังกล่าวเป็นแรงกระตุ้นให้เยาวชนตัดสินใจเสพยาเฮโรอีนต่อไป

หรั่ง : ก็ตอนแรกผมดูแต่กัญชา เห็นเพื่อนเขาสูบลผงกัน เขาก็บอกว่ามันดีวกากิเลสลอง

ถาม : เพื่อนเขาก็บอกหรือเปล่าว่าดีวกว่าอย่างไร

หรั่ง : มันบอกว่าเอน่าดี ๆ ดูดแล้วมันก็เมาก็ มันหลับไป

หนึ่ง : เพื่อนเขาบอกเล่นกัญชาอย่างเดียวมันไม่เมาหรอก

ถาม : แล้วเป็นอย่างไรคะ

หนึ่ง : มันก็เมาสนุกดี

ชน : แบบว่ามันเมาจากว่ากันครับ

ถาม : มีใครบอกหรือเปล่าคะ

ชน : แบบเพื่อนเขาบอกว่ามันเมาแล้วสนุกดีอะไรอย่างนี้ เพราะว่าเมากัญชา
ส่วนมากเวลาเราเล่น ๆ บวดท้อง แต่ผงนี้เขาบอกว่ามันเมาดีกว่า แต่
อย่าเล่นหนักเกินไปอาจติดได้

เมื่อเยาวชนได้ให้ความหมายในเชิงบวกต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนแล้วทำให้เกิดความรู้สึก
"ดีใจ" ความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบายนั้น ทำให้ต้องการความรู้สึกดังกล่าวตลอดไป จึงเป็น
การเสริมแรงทางบวกให้กับเยาวชน ทำให้เกิดแรงผลักดันให้เข้าไปเสพเฮโรอีนอย่างต่อเนื่อง

ถาม : แล้วครั้งต่อไปละคะ

เจ : ก็เสพต่อไปเลยครับ เพราะดีใจ

ถาม : ครั้งต่อไปละคะ

เจ : ก็เสพอีกนะพี่ เสพเรื่อย ๆ

ถาม : เสพติดต่อกันนานเท่าไรคะ

เจ : ประมาณอาทิตย์หนึ่งได้ ไม่ไปไหนเลย อยู่ในห้องไม่ไปไหนเลย พอเมาแล้ว
ก็นอน เมาแล้วก็นอน หายเมาก็เสพต่อ

ถาม : คิดอย่างไรถึงไปเล่นอีก

เจ : ติดใจความสนุกที่เสพเข้าไป

ถาม : ใจคิดถึงมันบ้างไหมคะ

เจ : คิดครับ ถึงได้เสพมาเรื่อย ๆ พอเข้ามาประมาณอาทิตย์หนึ่งก็รู้สึกจะเริ่มติดแล้ว

2.2 การประเมินความรู้สึกของตนเอง

การที่เยาวชนผ่านการเริ่มต้นเสพเฮโรอีนแล้ว การตัดสินใจเลือกเสพเฮโรอีนต่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การประเมินความรู้สึกของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมการเสพเฮโรอีนในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร กล่าวคือ เมื่อเสพเฮโรอีนแล้วได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบายจึงเกิดความพึงพอใจ พวกเขาจะประเมินความรู้สึกของตนเองจากการยึดถือนิยามของพฤติกรรมการเสพเฮโรอีนนั้นว่า "ชอบ" จึงเลือกที่จะมีพฤติกรรมนั้นต่อไปคือ มีการเสพเฮโรอีนต่อเนื่อง

- เก้ : ก็คิดว่าตอนแรกคิดว่าเล่นแล้วจะไม่ติดอะไร ก็อยากลองเฉย ๆ เล่นไปมาแล้วเออสนุกดี คราวต่อไปก็เล่นอีกจนติด
- อัน : คิดอยากลองดูบ้าง เห็นเพื่อนสูบได้ตั้งนาน อยากลองดูบ้างมันเป็นอย่างไรบ้าง มันเป็นอย่างไร พอลองดูก็เลยชอบ ก็เลยลอง ๆ อีก
- ชน : ช่วงนั้นก็คิดนานเหมือนกันครับว่าจะเอาดีหรือไม่เอาดี อะไอย่างนี้คิดเพื่อนก็บอกเอ๊ยลองแค่ว่าไม่เป็นไรหรอกนึกเดียว คงไม่ติดหรอกแค่ก็เดียวลองไปซักคิดใจซะก็เลยลองเรื่อย ๆ

สำหรับเยาวชนที่เสพเฮโรอีนและได้รับความรู้สึกจากฤทธิ์ของเฮโรอีนที่พวกเขาให้ความหมายในเชิงลบทำให้รู้สึกไม่พึงพอใจ การประเมินความรู้สึกของตนเองจากการยึดถือนิยามของพฤติกรรมดังกล่าว จึงออกมาในแง่ของความ "ไม่ชอบ" ดังนั้นจึงไม่กระทำพฤติกรรมนั้นต่อไป ก็คือ ไม่เสพเฮโรอีนต่อนั่นเอง

ถาม : หลังจากสูบครั้งแรกมีความรู้สึกอย่างไรคะ

หนึ่ง : มันก็เมา

ถาม : เมาอย่างไรคะ

หนึ่ง : มันมีหัวเลยครับ เอียงเลย

ถาม : ความรู้สึกแบบนั้นชอบหรือไม่ชอบคะ

หนึ่ง : ไม่ขอครับ

ถาม : แล้วท้ออย่างไรคะ

หนึ่ง : ไม่ชอบก็ไม่เอาเลยครับ หยุดเลย

เล็ก : คุณครั้งแรกผมอ้วกแต่ก็เลยครับ

ถาม : อาการอย่างนั้นเรารู้สึกอย่างไรบ้างคะ

เล็ก : ไม่ชอบเลยครับ รู้สึกแบบจะไม่เอามันอีกแล้ว

2.3 การอธิบายเหตุผล (Account)

นักสังคมวิทยาให้ความหมาย "การอธิบายเหตุผล" ว่าเป็นการที่บุคคลอธิบายเหตุผลในการมีพฤติกรรมที่สังคมถือว่าผิด แต่ตนเองได้กระทำลงไปแล้ว การอธิบายเหตุผลเป็นความพยายามลดความรุนแรงของปฏิกิริยาทางสังคมที่จะมีต่อตนเอง รวมทั้งเป็นการปฏิเสธหรือลดน้ำหนักของความเปี่ยงเบนของตนเองด้วย

การอธิบายเหตุผลให้กับพฤติกรรมของตนเองจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการจัดการกับปฏิกิริยาเชิงลบจากคนอื่น ๆ รวมทั้งทำให้พวกเขาสามารถเสพยาเสพติดต่อไปได้โดยไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ของตนเองมากนัก ดังนั้นการอธิบายเหตุผลจึงเป็นกระบวนการสำคัญต่อการที่เยาวชนผู้เสพยาเสพติดตัดสินใจเลือกที่จะเสพยาเสพติดหรือไม่ จากภูมิหลังและประสบการณ์ชีวิตของเยาวชนผู้ติดยาเสพติดที่แตกต่างกัน ทำให้การหาข้ออธิบายเหตุผลในการตัดสินใจเสพยาเสพติดของแต่ละคนมีการให้คำอธิบายที่ต่างกันไปด้วย

2.3.1 การแก้ตัว (Excuses)

การแก้ตัวเป็นคำอธิบายเหตุผลที่ผู้ติดยาเสพติดใช้อธิบายการเสพยาเสพติดของตนเองว่ามีสาเหตุจากความตั้งใจกระทำจริง ๆ แต่การกระทำที่เกิดขึ้น เนื่องจากแรงขับทางธรรมชาติและสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้นผลักดันให้เข้าไปเสพยา การแก้ตัวจึงเป็นคำอธิบายเหตุผลที่ผู้ติดยาเสพติดต้องการอธิบายให้คนอื่นรับรู้ว่าตนเองไม่ได้กระทำผิดโดยสมัครใจ และจะได้มองตนเองในแง่ดี

ตัวอย่างเช่นกรณีของอู๋ ใช้ลักษณะความไม่มั่นคงทางจิตวิทยาอธิบายพฤติกรรมการ
เสพยาเสพติดอื่นของเขาว่าเกิดขึ้นเพราะตนเองขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ จึงไม่สามารถ
ควบคุมตนเองได้จึงเสพยาเสพติดอื่น

ถาม : ทำไมถึงเข้าไปเล่นอีกคะ

อู๋ : เป็นเพราะผมใจอ่อนด้วย ใจไม่แข็ง สิ่งแวดล้อม คนรอบข้าง ๆ ทำให้เห็น
ทุก ๆ วัน คือ ออกจากบ้านก็เห็นแล้ว บางวันก็คิดว่าอย่าไปยุ่งก็หนีออกมา
บ้าง แล้วก็ออกมาเจออย่างงี้ทุกวัน ๆ บางครั้งมันก็หนีไม่รอด เจอทุกวันเข้า
ก็เลยเข้าไปหามันอีก

กรณีของแอ๊ดและอ้น อธิบายเหตุผลในการเสพยาเสพติดอื่นของพวกเขาว่า พวกเขาไม่ได้
ตั้งใจกระทำผิดแต่เป็นเพราะเป็นช่วงอายุอยู่ในระยะที่ทางจิตวิทยาถือว่าการเปลี่ยนแปลงมาก
ที่สุดช่วงหนึ่งของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจและพื้นฐานความต้องการ เช่น
อยากลอง เป็นต้น พวกเขาคิดการเป็นการอยากลองตามประสาวัยรุ่นเท่านั้น จึงไม่น่าเป็นการ
กระทำที่ผิด คนอื่นควรมองเขาในแง่ดี

แอ๊ด : ก็ช่วงนั้นเพราะความเป็นวัยรุ่น ก็เพื่อนอีกหลายคนเขาก็ลอง

อ้น : คิดอยากลองดูบ้างเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ตั้งนาน อยากลองดูบ้างมันเป็นอย่างไรบ้าง
พอลองดูก็เลยชอบ

นอกจากนี้ผู้ติดเฮโรอีนไม่ยอมรับว่าตนเองกระทำผิด คิดโดยมีข้อแก้ตัวว่าการที่เขา
ไปเสพยาเสพติดอื่นเพราะไม่รู้ว่าเป็นเฮโรอีน ดังนั้นการเสพยาเสพติดอื่นจึงมิใช่เกิดจากความตั้งใจที่
จะไปเสพยาเสพติดอื่นแต่เพราะอยู่ในสถานการณ์แวดล้อมที่พาให้ตนเองเข้าไปเสพยาเสพติดอื่นโดยที่ไม่
รู้ว่าเป็นเฮโรอีน

สรรรค์ : เขาบอกเข้าสู่บุหรืหนอยแบบว่าจ้งหะเป็นช่วงคิวเขาออกรถพอดี

มีผู้โดยสารเขาบอกเข้าสรรรค์เขาส่งบุหรืให้ผม ๆ ก็สูบ

ถาม : แล้วรู้ไหมคะว่าเป็นบุหรืยัดไส้ผง

สรรรค์ : ตอนนั้นยังไม่รู้ครับ แต่บุหรืผมก็สูบบ้างไม่สูบบ้าง เพื่อนเขาส่งให้ผม ๆ
ก็สูบจนติดแล้วผมก็ยังไม่รู้

หมู : ...วันนั้นก็ดูขำหมดเขาก็ไปซื้อไอ้นี้ครับไปซื้อผงมาเอามาใส่ในบุหรื เขา
ก็สูบกันคนละ 2-3 ที แล้วเขาก็ส่งมาให้ผมสูบ ผมก็สูบทันที

ถาม : ตอนเขาส่งมาให้เขาพูดว่าอย่างไรคะ

หมู : เขาบอกว่าเอาไหมผมก็ว่าอะไรพี่ ตอนนั้นผมไม่รู้หรอกว่าเป็นผง เขา
บอกว่าเนื้อครับเนื้อสีขาว ๆ

ถาม : ตอนนั้นรู้จักผงหรือยังคะ

หมู : ยังไม่รู้จักครับ

กรณีของตู้และบ้อง อยู่ในสถานการณ์ที่มีปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจากสมาชิก
ในครอบครัว คือ พ่อแม่ และพี่น้อง ไม่ให้ความเชื่อใจต่อพฤติกรรมของพวกเขา สถานการณ์
ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่บีบบังคับให้เขาตัดสินใจไปเสพเฮร้ออื่น จึงพยายามอธิบายให้คนอื่นมอง
ตนเองว่ามีใจเจตนาที่แท้จริง แต่เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์บีบบังคับเช่นนั้น จึงเข้าไปเสพ
เฮร้ออื่น

บ้อง : บางทีผมไม่ตาแดง เขายังหาว่าผมไปเมาอะไรมาอะไรอย่างนี้ แต่ทำอะไร
นิดหน่อยไม่ได้เลย แต่เข้าห้องน้ำน้อยเขายังว่าเลยครับแม่ผม ทาไมเอ็ง
เข้าห้องน้ำน้อยอะไรอย่างนี้

ถาม : เวลาแม่เป็นอย่างนั้นเรารู้สึกอย่างไรคะ

บ้อง : ก็ตลอดเวลาเลยแม่ผมเป็นอย่างนี้ ก็อยากจะเสพต่อยิ่งว่าเหมือนยิ่งยุครับ

ตู : พอผมออกมา ผมก็บอกกับทางบ้านว่าผมหายแล้ว เขาก็ไม่เชื่อ เขาคอยจับ
ผิดผมอีก

ถาม : ทุกคนเลยหรือคนที่คอยจับผิดเรา

ตู : เขาก็ไม่คอยเชื่อปากเขาก็บอกว่าฮือ ๆ แต่เขาก็ไม่คอยเชื่อผมพูดอีกครั้ง
ถ้าไม่เชื่อผมจะเข้าไปเสฟอีก พวกเขายากให้ติดตีนัก ยากให้ติดไข้ไหมละ
ให้ติด จี๊ดเลย

2.3.2 การแสดงความสมเหตุสมผลของพฤติกรรม (Justification)

เป็นคำอธิบายเหตุผลของผู้ติดเชื้ออื่นที่ยอมรับว่ากระทำจริง แต่เขาพยายามชี้ให้เห็นว่า การ
กระทำนั้นไม่ใช่ความผิดแต่มีความสมเหตุสมผล จึงพยายามอธิบายให้คนอื่นมองว่า การที่เขา
เสฟเชื้ออื่นไม่ใช่การกระทำที่ผิด เพราะพวกเขากระทำพฤติกรรมดังกล่าวในลักษณะเหมาะสม
สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น กรณีของโรจิกมีอาชีพเป็นนักดนตรี เวลาเล่นดนตรีจะเสฟเชื้ออื่น
ก่อนเสมอ

โรจิก : เวลาเล่นกีตาร์พอเราซั่มมันช่วยได้ มือมันจะไวแล้วระสากมันจะเคลิ้ม
มันจะไหลไปเรื่อย ๆ มันสนุกกว่าธรรมดา

กรณีของเป้ม ได้รับอุบัติเหตุรถชนกัน ทำให้เป้มได้รับบาดเจ็บและทนความเจ็บปวด
ไม่ไหว จึงใช้เชื้ออื่นลดอาการเจ็บปวดที่เกิดขึ้น จึงเป็นคำอธิบายเหตุผลของเขาว่าที่เสฟ
เชื้ออื่นเพราะสถานการณ์เฉพาะบีบบังคับทำให้เขาเสฟเชื้ออื่นเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายกับชีวิต
ตนเอง ดังนั้นเขาคิดว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่เป็นการสมเหตุสมผล

เป้ม : ...ผมก็ขี่รถมาตลอดมีรถวิ่งขวามาเลย มันก็เห็นพวกผมอยู่มันไม่ยอมหลบ
เลย พอตีเพื่อนผมเขาไม่ทันเห็น เขาก็วิ่งแข่งมา เขาก็ชนเพื่อนผมก็นิ้วขาด
ส่วนผมหัวเข่าแผลเยอะมากเลยฮะแล้วเรียกกรตั้งขึ้นไปแต่ผมเห็นแผลเพื่อน

ผมก็เลยไม่กล้าไปโรงพยาบาลผมเลยกลับมารักษาตัวที่บ้านผมเลยทนไม่ไหว
ที่นี้ผมทนไม่ไหวนอนไม่หลับนอนพลิกก็ไม่ได้นอนคว่ำก็ไม่ได้ขยับตัวก็ไม่ได้
ขยับนิดก็ปวดผมก็เพื่อนเขาดู ๆ ชักทีหนึ่งเขื่อนั่นก็รู้สึกหายใจปวดแปลเป็น
ปลิดทิ้งเลย ผมก็นอนหลับตลอดพอที่นี้ผมก็ดูไปเรื่อย ๆ จนแผลหาย ที่นี้
มันก็เริ่มขาดไม่ได้แล้ว

การอธิบายเหตุผลในลักษณะนี้เป็นความพยายามอธิบายเหตุผลของผู้ติดเฮโรอีนว่า
การเสพเฮโรอีนของเขามีความสมเหตุสมผลที่กระทำลงไป เพราะต้องตกอยู่ในสถานการณ์
ที่เป็นปัญหาวิกฤติของชีวิตที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่มีทางออกอื่น จึงเข้าไปเสพ
เฮโรอีน ดังนั้นการที่เขากระทำเช่นนั้นจึงไม่ใช่สิ่งที่ไม่ดี (Neutralization) คำอธิบาย
เหตุผลดังกล่าวเพื่อให้เห็นมองตนเองในแง่ดีขึ้น

หรั่ง : แค้นพ่อ แค้นว่าไม่ทำเราไม่ได้เขาก็หาว่าเราไปเอา ผมก็เลยสูบ

ถาม : ทำไมทำอย่างนั้นละคะ

หรั่ง : ผมก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร ไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร

ถาม : คิดจะปรึกษากับใครบ้างไหมคะ

หรั่ง : ไม่มีครับ เขาก็หาว่าผมเป็นคนไปเอา จ้องจับผิดผมทั้งนั้นเลย

ยุทธ : ตอนผมเรียนช่วงตอนปี 2 เทอมแรกผมเรียนใช้ไหมเฟ้ พอเทอม 2 เขาไม่
ส่งเงินมาเลย ผมก็ไม่มีค่าเทอมใช้ไหมเฟ้ ผมก็ต้องออกจากเรียนผมเรียน
แค่ปี 2 เป็นเฟ้ ๆ เสียหายหรือเบส่าละใช้ไหมเฟ้ เสียหายไหมละ ผมถึงแค้น
เลยไปเสฟงเลย

ถาม : ทำไมถึงไปเสฟงละคะ

ยุทธ : ผมคิดว่าเขาทำผมได้ ผมทำใครไม่ได้ผมก็ทำตัวเองดีกว่า

ถาม : เคยคิดจะปรึกษากับใครบ้างไหมคะ

ยุทธ : ไม่เคยคิดเลย คิดด้วยตัวเอง

2.4 การปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เสพเฮร้ออื่น

เขาวชนเมื่อเสพเฮร้ออื่นแล้วเกิดความรู้สึกติดใจในรสชาติของฤทธิ์เฮร้ออื่น จึงออกไปคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เสพเฮร้ออื่นเพื่อต้องการได้เฮร้ออื่นมาเสพ เมื่อมีการคบหาสมาคมกันเป็นประจำและมีกิจกรรมการเสพเฮร้ออื่นด้วยกัน จึงทำให้เกิดการเสพเฮร้ออื่นต่อเนื่อง

รจิก : ตอนเข้าก่อนไปโรงเรียนจะต้องแวะไปหาเพื่อนที่แฟลตก่อนทุกวัน เสพเสร็จก็ไปโรงเรียนแล้วตอนเย็นก็แวะอีกทีก่อนกลับบ้าน

ถาม : เป็นแบบนี้ทุกวันเลยหรือคะ

รจิก : ทุกวันเป็นอันรู้กันว่าต้องไปเจอกันที่นั่น

ทรัพย์ : ก็ไปแหละไปทุกวัน ไปเที่ยวทุกวัน เหมือนกับว่าเป็นจุดอะไรว่าวันนี้เราต้องไปที่ไหนทุกวันอะไรอย่างนี้ แบบเป็นจุดศูนย์กลางรวมที่เพื่อนต้องมาเจอกันที่นั่นะบ้านไอ้คนนี้นะ

นอกจากนั้นการที่พักอาศัยอยู่ร่วมกันทำให้มีการปฏิสังสรรค์ระหว่างพวกที่เสพเฮร้ออื่นด้วยกันตลอด การได้พบเห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวเป็นประจำ ทำให้เกิดแรงผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง

หมู : แบบเพื่อนก็เอามาให้เรื้อบ ๆ ละครับพี่ แบบมันอยู่ในหอพักชายคือในห้องนั้นเล่นกันหมดทุกคนเลย

ทอม : ก็ทุกแฟลตก็มีทุกแฟลตเป็นกลุ่มย่อยก็มีบ้าง

ถาม : แล้วรู้จักกันไหมคะ

ทอม : ก็รู้จักกันหมดครับ เพราะมันถึงกันหมดอยู่แล้ว

ถาม : ถึงหมายถึงอะไรคะ

ทอม : แบบพวกที่เสพเฮร้ออื่นด้วยกันรู้จักกันหมดครับ

การที่ได้ติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เสพยาอื่นทำให้มีเฮโรอีนสำหรับเสพตลอด จึงทำให้มีการเสพยาอื่นอย่างต่อเนื่องขึ้น เพราะเมื่อต้องการเสพก็ได้เสพทันทีโดยไม่ต้องไปแสวงหาเฮโรอีนอีก

สรุทธิ์ : แบบของที่เพื่อนเขายังมีก็เลยได้เสพครับ

ถาม : แล้วไปเสพอีกเพราะอะไรคะ

เก่ง : เพราะเพื่อนเอามาอีกก็เลยเล่นอีก

หนู่ย : ก็ไปเสพบ้านเพื่อนไปค้างบ้านเพื่อนเป็นเดือน

ถาม : ทำไมต้องไปค้างบ้านเพื่อนด้วยละคะ

หนู่ย : เพราะที่บ้านเพื่อนมีของเลยค้าง

เกรียง : ผมรู้ผมเข้าใจว่ามันต้องติดแน่เพราะว่าวันไหนไม่ได้เสพ มันจะหาวน้ำลาย

น้ำตาไหล มันปวดหลัง กินอะไรไม่ได้

เยาวชนที่เสพยาอื่นได้รับรู้ถึงกลุ่มอาการเนื่องจากหยุดยา (Withdrawal or Abstinence Syndrome) แล้ว การรับรู้้นั้นมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพื่อนที่เสพยาอื่นมาแล้ว ตัวเยาวชนเอง และจากหนังสือเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น จากการรับรู้ดังกล่าว พวกเขาจะมีการให้ความหมายกับกลุ่มอาการนั้นว่าเป็นในเชิงบวกหรือเชิงลบ เมื่อผ่านกระบวนการตีความหมายนั้นแล้ว ก็มีการประเมินความรู้สึกของตนเองในการ "ทน" หรือ "ไม่ทน" ต่อกลุ่มอาการนั้น ผลจากการศึกษาพบว่า เยาวชนที่ตัดสินใจเลือก "ไม่ทน" ด้วยการหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยาโดยวิธีการป้องกันด้วยการไปเสพยาอื่นเมื่อถึงเวลาที่ต้องได้รับเฮโรอีนครั้งต่อไป เงื่อนไขนี้จึงทำให้เป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเสพยาอื่นต่อเนื่อง

2.5 การหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา (Withdrawal or Abstinence Syndrome)

การเสพเฮโรอีนอย่างต่อเนื่องไประยะหนึ่ง ทำให้ผู้เสพเฮโรอีนเกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา เช่น อาการหนาวนอน เหงื่อออก น้ำตาไหล ชนลุก ปวดท้อง และอาเจียน เป็นต้น ผู้เสพเฮโรอีนแต่ละคนมีศักยภาพในการทนต่อกลุ่มอาการดังกล่าวได้มากน้อยแตกต่างกันไป บางคนทนได้มากบางคนทนได้น้อย ดังนั้นเมื่อเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้ไม่ได้เสพเฮโรอีน ทำให้พวกเขามีการรับรู้ที่เกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยาขึ้น

หรั่ง : ก็ไม่ได้เสพ ลองไม่เสพนันดู

ถาม : ทำไมคะ

หรั่ง : ก็อ้อ อาจจะเลิกซะ ดูซิว่ามันจะเป็นอย่างไร มันก็ไม่ไหวก็ปวดเมื่อยแบบปวดร่างกายทุกส่วนเลยครับ

ยัน : เพราะไม่อยากรจะสูบแล้ว ไม่มีสตางค์ แล้วก็อยากรจะเลิก ตอนแรกมันเริ่มหนาว น้ำตามันเริ่มไหลก่อน ผมก็เลยคิดว่ามันเสียแล้ว

ถาม : ครั้งแรกที่คุณมีความรู้สึกอย่างไรคะ

หนึ่ง : มันก็เมา

ถาม : เมาอย่างไรคะ

หนึ่ง : ผมมันหัวเลยครับ เอียงเลย

ถาม : ชอบความรู้สึกแบบนั้นไหมคะ

หนึ่ง : ตอนแรกไม่ชอบครับ

ถาม : เมื่อไม่ชอบแล้วหนึ่งทำอะไรคะ

หนึ่ง : ไม่ชอบก็ไม่เอาเลยครับ หยุดเลย

ยุทธ : เสพเสร็จกลับมาอนบ้านอ้าวก ๆ เกือบทั้งวันเลย

ถาม : ตอนนั้นมีความรู้สึกอย่างไรคะ

ยุทธ : ไม่ชอบเลย รื้อหัวไม่อยากจะคิดถึงมันเลย แบบเซ็ด แบบเสพครั้งแรก

เล็ก : ดูนครครั้งแรกผมอ้วกแตกเลยครับ

ถาม : อาการอย่างนั้นมีความรู้สึกอย่างไรคะ

เล็ก : ครั้งแรกยังไม่ชอบครับ รู้สึกแบบผมจะไม่เอามันแล้ว

อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายในเชิงลบต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เยาวชนที่เสพเฮโรอีนทำให้เยาวชนที่เสพเฮโรอีนบางคนตัดสินใจเลือกไม่เสพเฮโรอีนต่อเนื่องจากนั้น แต่เมื่อได้มีการปฏิบัติสังสรรค์กับเพื่อนที่เสพเฮโรอีนมาก่อน พวกเขาเหล่านั้นจะช่วยให้มีกระบวนการให้ความหมายใหม่ เมื่อผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วจะทำให้การให้ความหมายในเชิงลบต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนครั้งแรกเป็นการให้ความหมายในเชิงบวก และทำให้เยาวชนยึดถือนิยามที่ได้รับจากการตีความใหม่นั้นเป็นแรงผลักดันให้เข้าไปเสพเฮโรอีนอีก

หรั่ง : แบบมันเมา ๆ แบบกินข้าวไม่ได้ กินแล้วอ้วก ๆ อย่างนี้ครับ

ถาม : แล้วชอบไหมคะที่เมาจนอ้วก

หรั่ง : ก็ชอบ เขาบอกอย่างนี้ดีฮะ ผมก็ไม่รู้หรอก เห็นเขาบอกว่าดี ผมก็ว่าดีกับเขาด้วย

ยัน : ผมว่ามันไม่ธรรมดาหรอกครับ ผมว่ายิ่งอ้วกยิ่งมัน

ถาม : ทำไมล่ะคะ

ยัน : เพื่อนบอก ถ้าได้อ้วกยิ่งมัน

ถาม : แล้วเป็นอย่างไรที่เพื่อนบอกให้

ยัน : ก็รู้สึกดีครับ

เล็ก : ช่วงที่เราอ้วก เราก็คิดว่าอันนี้ไม่ไหวแล้ว อันนี้มันรุนแรงเกินไป พอช่วงอาการอาเจียนของเราหายไปแล้ว ที่นี้อาการเมามันขึ้นมา ผมก็คิดแบบอาการมันเมามากกว่ากันหาอะไรอย่างนี้

ถาม : แล้วเพื่อนเขาว่าอย่างไรบ้างคะ

เล็ก : เขาบอกนี้อ้วกไปสร้างเลย เขาบอกสร้างแล้วมีงเอาอีกซิเดี๋ยวไม่เมาแล้ว ๆ

สำหรับเยาวชนที่เสพเฮโรอีนบางคนได้รับรู้ว่าเมื่อเสพเฮโรอีนในระยะหนึ่ง ถ้าไม่ได้เสพเฮโรอีนจะเกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา ทำให้พวกเขาจึงหาทางป้องกันกลุ่มอาการดังกล่าวด้วยการเสพเฮโรอีนต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดกลุ่มอาการดังกล่าวและได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม การกระทำเช่นนั้นจึงเป็นเงื่อนไขที่เขาต้องตัดสินใจเสพเฮโรอีนต่อเนื่อง

เจียบ : ใช้การอยากยานี้แหละ มันเป็นช่วงที่เรียกว่าคนส่วนใหญ่จะมาพูดว่าเป็นผลทำให้เลิกเสาก็เป็นไปไม่ค่อยได้ เพราะว่าอาการอยากยานี้จะไม่มีใครที่เรียกว่าอยากให้มันเกิดกับเขามากกว่า เพราะว่ามันจะทรมาณ เขาจะกัน ๆ ะมากกว่า เขาจะกันว่าช่วงนี้เราจะมีอาการ เขาจะรู้ขีดเขาเองว่าก็รมง ๆ เขาจะอยากเขาจะรีบหาทดแทนให้ได้เร็วที่สุด

สำหรับเยาวชนเมื่อไม่ได้เสพเฮโรอีน จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น ต้องการเลิกหรือไม่มีเฮโรอีน เป็นต้น ทำให้เกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยาขึ้น และไม่คิดจะทนต่อกลุ่มอาการเหล่านั้นได้ ดังนั้นเมื่อได้รับการบอกถึงวิธีการหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการนั้นจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการเสพเฮโรอีนมาก่อนว่าการเสพเฮโรอีนแล้วอาการดังกล่าวจะหายไป จึงเป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้เขาย้อนกลับไปเสพเฮโรอีนต่อเนื่อง

ถาม : มีใครบอกหรือเบลาว่าเมื่อมีอาการอย่างนั้นแล้ว เสพผงจะหาย

อู๋ : เพื่อนเขาบอก เห็นเขาบอกปวดท้องแล้วพอเพื่อนเขาไปเสพก็หายทันที

ถาม : แล้วอู๋เชื่อไหมคะ

อู๋ : เชื่อ เพราะมันเป็นจริง ๆ พอผมมีอาการ พอได้เสพอาการที่เป็นมันก็หาย

เก่ง : ตอนแรกผมก็ไม่ทราบ เพราะผมดูก็ดูชา ก็ไม่มีอาการแบบนั้น เพื่อนบอกว่ามีอาการอย่างนี้ลองไปเสพมันจะหาย

ถาม : แล้วเก่งทำอะไรคะ

เก่ง : ก็ไปเล่นกับเขาก็หาย

2.6 ติติจรสรหษษษษษษษษษษษษ

เมื่อผ่านการรับรู้ที่มีต่อกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยามาแล้ว เยาวชนที่เสพรเฮรอรอินที่มีศักยภาพสามารถ "ทน" ต่อความรู้สึกที่เกิดจากกลุ่มอาการดังกล่าวได้ แต่จากการที่พวกเขาได้ผ่านกระบวนการให้ความหมายในเชิงบวกต่อความรู้สึกที่ได้จากการเสพรเฮรอรอินเป็นความพึงพอใจที่เขาไม่อาจลืมได้ และได้ประเมินความรู้สึกดังกล่าวในลักษณะ "ชอบ" จึงเกิด "ติติจ" รสรหษษษษษษษษษษษษ เจื่อนไข่นี้จึงเป็นแรงผลักดันให้เยาวชนนั้นเข้าไปเสพรเฮรอรอินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับความรู้สึกพึงพอใจนั้นตลอดไปนั้น

ถาม : ความเจ็บปวดและการติติจรสรหษษษษษษษษษษษษจะทำให้เกิดการเสพรหษษษษษษ
มากกว่ากันคะ

เกรียง : ผมคิดว่าติติจรสรหษษษษษษษษษษษษ เพราะปวดเรพรหษษษษษษได้ แต่ติติจเรพรหษษษษษ
รสรหษษษษษ

อามีน : ก็ผมคิดว่าผมคิดแล้วที่ผมต้องหาเสพรหษษษษษษได้ก็ยังคงล้าย ๆ กับว่ายังชอบในรสรหษษษษษ
ของมันอยู่อย่างจี้

ถาม : อาการทางกายละคะเป็นอย่างไรบ้าง

อามีน : ก็ทนได้ครับ

3. การหษษษษษษษษษษษษษษษษษษ

การที่เยาวชนเข้าสู่กระบวนการติติจรสรหษษษษษษษษษษษษเริ่มจากขั้นเริ่มต้นเสพรหษษษษษษผ่านช่วงกลางไปจนกระทั่งถึงขั้นเสพรหษษษษษษเนื่องนั้นได้ผ่านเจื่อนไขสำคัญหลายประการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สำหรับเยาวชนบางคนเมื่อได้ผ่านขั้นเริ่มต้นเสพรเฮรอรอินแล้ว มีเจื่อนไขบางประการที่ทำให้การดำเนินผ่านจากขั้นเริ่มต้นเสพรหษษษษษษสู่ขั้นเสพรหษษษษษษเนื่องได้ถูกหษษษษษหษษษษออกไป เนื่องจากเยาวชนนั้นได้ตัดสินใจเลือกไม่เสพรเฮรอรอินต่อ ผลจากการศึกษาพบว่า มีเจื่อนไขที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเลือกไม่เสพรเฮรอรอินต่อเนื่อง มีดังนี้

3.1 การให้ความหมายในเชิงลบ

เมื่อเยาวชนได้ผ่านการเสพเฮโรอีนแล้วความรู้สึกที่ได้รับจากฤทธิ์ของเฮโรอีน เช่น การอาเจียน มีนหัวหรือปวดหัว เป็นต้น โดยผ่านกระบวนการตีความและให้ความหมายในเชิงลบต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้น ในสถานการณ์เช่นนั้นทำให้การประเมินความรู้สึกของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมเปี่ยงเบนดังกล่าวเป็นไปในทางที่ "ไม่ชอบ" จึงตัดสินใจไม่เสพเฮโรอีนอีกต่อไป ทำให้การดำเนินผ่านจากขั้นเริ่มต้นเสพไปสู่ขั้นเสพต่อเนื่องล่าช้าออกไป

สรรค์ : สูบไปก็ไม่หมดมวนเลย แบบว่าใกล้จะหมดมวนรู้สึกปวดหัวครับ ก็จับ

มอเตอร์ไซด์เข้าบ้านแล้วไปนอนเลยครับ อ้าวผมก็เอ๊ะเกิดเป็นอะไร

ขึ้นวะ คงสูบบวกเกินไปมัง ผมก็หยุดสูบไปเลย

3.2 การไม่รู้วิธีเสพที่ถูกต้อง

การเสพเฮโรอีนมีหลายวิธี เช่น สูดดม สูบ กิน นัด หรือนิด วิธีที่อันตรายมากก็คือ การฉีดเข้าหลอดเลือดดำ ปกติผู้ที่เสพเฮโรอีนจะเริ่มต้นด้วยการสูบควัน ต่อมาก็ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง ขึ้นสุดท้ายฉีดเข้าหลอดเลือดดำ

การสูบควัน มีหลายวิธี เช่น

1. เอาผงเฮโรอีนผสมกับกัญชา โดยเอาผงเฮโรอีนใส่ในบ้องไม้ฝ่หรือบ้องกัญชา จากนั้นเอาไปอังไฟหรือร้อนขึ้นทีละน้อย พอผงที่ผสมค่อย ๆ ละลาย ไอระเหยหรือควันที่ออกมา จะถูกสูบหรืออัดเข้าไปในปอด

2. เป็นการเอาผงเฮโรอีนใส่ผสมกับบุหรี่ โดยการใส่ปลายบุหรี่หรือยัดใส่บุหรี่ ด้วยการเอาใส่บุหรี่ออกบางส่วนแล้วเอาผงเฮโรอีนผสมเข้าไป จุดบุหรี่จุดหรืออัดควันเข้าปอด

การเสพเฮโรอีน "เป็น" นั้น ส่วนหนึ่งทำให้ผู้เสพเฮโรอีนได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม สุขสบาย ดังนั้นเมื่อเสพ "ไม่เป็น" จึงทำให้ความรู้สึกที่ได้รับจากฤทธิ์ของเฮโรอีนถูกให้ความหมายในเชิงลบ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จะลดการไปสู่ขั้นเสพต่อเนื่องล่าช้าไป

ถาม : เสพเฮโรอีนครั้งแรกเป็นอย่างไรคะ

แอ๊ด : ปวดหัวไปหมดเลย

ถาม : ทำไมถึงมีอาการปวดหัวคะ

แอ๊ด : ตอนแรกที่ดูดเข้าไป ไม่รู้ว่าเขาดูดกันอย่างไงอะ ก็ดูดมากแล้วก็มีอาการปวดหัว

ถาม : แล้วเสพครั้งหลังละคะ

แอ๊ด : ที่นี้ก็สูบก้นน้อย ๆ ไม่เหมือนตอนแรกครับ ตอนแรกไม่รู้ครับดูดกันอย่างไร งบแบบร่างกายเรารับไม่ได้อะ แบบดูดเข้าไปมากที่ลองที่แรกเราดูดแบบ นุหรีเราซี้ดเข้าไปเยอะนะครับ ที่นี้เราก็ค่อย ๆ ดูดเข้าไป

วิธีการเสพเฮโรอีนนั้นจะแตกต่างจากการสูบบุหรี่และกัญชา ดังนั้นถ้าเยาวชนเสพ "ไม่เป็น" ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกต่อฤทธิ์ของเฮโรอีนที่ดูให้ความหมายในเชิงลบ แต่การปฏิเสธร่วมกับเพื่อนที่เสพเฮโรอีนมาก่อน จะทำให้มีการเรียนรู้ถึงวิธีการเสพเฮโรอีนเพื่อให้ได้รับความรู้สึกที่ดูให้ความหมายในเชิงบวกได้เช่นกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การตัดสินใจกลับไปเสพเฮโรอีนอีก

หรั่ง : เขาบอกสอนให้ตึงช้า ๆ เดี๋ยวมันสลักขม ผมก็บอกอะไรวะมันบอกว่าเออน่า ดี ๆ ดูดแล้วมันก็เมาก็

ถาม : เขาสอนอย่างไรคะ

ชน : ค่อย ๆ สนไปเรื่อย ๆ ห้ามคัดออกนะอะ แบบเราดูดทีเดียว ดูดให้หมดเลย แบบอัดลมหายใจทีเดียว

ถาม : เราทำตามหรือเปล่าคะ

ชน : ทำตามครับ

ถาม : แล้วเป็นอย่างไรคะ

ชน : มันเมามากกว่าครั้งแรกอะ

3.3 เงื่อนไขด้านสถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการเสพเฮโรอีนต่อ

การอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อต่อการเสพเฮโรอีนนั้นส่งผลต่อการเสพเฮโรอีนต่อเนื่อง ทำให้กระบวนการติดเฮโรอีนถูกชะลอให้ช้าออกไป กรณีของโจ มีอาชีพทำงานบนเรือน้ำมัน ต้องทำงานอยู่บนเรือครั้งละ 28 วัน และได้กลับบ้านพักครั้งละ 14 วัน สลับหมุนเวียน เช่นนี้ จากการอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นทำให้ไม่สามารถเสพเฮโรอีนต่อเนื่อง จึงทำให้กระบวนการช่วงเริ่มต้นเสพไปสู่ขั้นเสพต่อเนื่องถูกชะลอให้ล่าช้าออกไป

โจ : ช่วงอยู่บนเรือผมไม่ได้เสพช่วงอยู่บนเรือมันอยู่ห้องแอร์มันเย็น มันทำให้ไม่รู้สึกลับแต่ผมบอกผมไม่เคยเสพของไอ้ผงในเรือนผมไม่เคยเสพเลยอะผมพาลงไปมาได้ ผมไม่มีตั้งช่วงนั้นผมจำยั้งคั้หมดแล้วผมก็เลยพากันหาไปอย่างเดียว ก็อยากเลิกด้วยพอดี

กรณีของยันหลังจากเสพเฮโรอีนไปได้ระยะหนึ่งได้รับโทษต้องติดคุก ในสถานการณ์เช่นนั้นทำให้ต้องหยุดการเสพเฮโรอีนเพราะสถานการณ์ดังกล่าวไม่เอื้อที่จะทำให้เสพเฮโรอีนไปได้

ยัน : คือเราหยุดมันได้ แต่ก็คิดถึงผงคิดถึงถ้าไม่เจอก็ไม่เป็นไร ถ้าไม่มีคิดถึงรสชาติแต่ไม่มีผงก็ไม่เป็นไร

สถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการเสพเฮโรอีนต่ออีกสถานการณ์หนึ่งก็คือ ขาดการติดต่อกับเพื่อนที่เสพเฮโรอีน เช่น กรณีของเกรียงและโหน่ง กรณีของเกรียง หลังจากเริ่มต้นเสพเฮโรอีนแล้ว ต้องขึ้นมาเรียนต่อในกรุงเทพฯ ทำให้ขาดการติดต่อกับเพื่อนที่เสพเฮโรอีนด้วยกันที่ต่างจังหวัด และไม่รู้จักรับประทานกรุงเทพฯ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสพเฮโรอีน ดังนั้น ในสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ไม่ได้เสพเฮโรอีนต่อ การเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีนของเขาจึงถูกชะลอให้ล่าช้าออกไป

เกรียง : ครั้งแรกดูเนื้อกัญชาก่อนแล้วถึงไปเสพผง

ถาม : ขึ้นมาอยู่กรุงเทพฯ ได้เสพเฮโรอีนอีกไหมคะ

เกรียง : พอมายู่กรุงเทพฯ ก็เลิกได้เพราะที่นี่ไม่มีใครรู้จัก ไม่รู้จักใครมันก็เลิก
ไปได้โดยปริยายซะ

สำหรับน้อง ขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้เข้าไปเสพกัญชาและเฮโรอีน
เมื่อพ่อแม่ได้ทราบถึงผลการเรียนที่ไม่ดีและรู้เพียงว่าน้องเสพกัญชาได้แยกให้น้องไปเรียนที่
ต่างจังหวัด จึงทำให้ขาดการติดต่อกับเพื่อนที่เสพเฮโรอีน ทำให้ไม่ได้เสพเฮโรอีนอีก

ถาม : เข้าไปเกี่ยวข้องกับผงเมื่อไรคะ

น้อง : ตอน ม.6 ครั้บ ตอน ม.5 เสพแต่กัญชา แล้วก็ไปเสพผงแต่ยังไม่ติด
ไปอยู่นั่นก็ไม่ได้เลพเลย

ถาม : ทำไมละคะ

น้อง : ไม่มีเพื่อนที่เสพเลย เพื่อนไม่ได้เสพผงเลย

4. การทรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีน

เมื่อเยาวชนได้เริ่มต้นเสพเฮโรอีนและได้ตัดสินใจเสพต่อ ทำให้กระบวนการดำเนิน
ต่อไปจนกระทั่งถึงขั้นเสพต่อเนื่อง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เยาวชนมีการจัดระเบียบเฉพาะของบทบาท
และทักษะในการมองตนเอง และให้นิยามตนเองว่าเป็นผู้ติดเฮโรอีน คือ เยาวชนเหล่านั้นได้
ยอมรับการเป็นผู้ติดเฮโรอีนเข้าไปในระบบความคิด ความเชื่อ และค่านิยมในการดำเนินชีวิต
ที่แตกต่างจากเมื่อยังไม่ได้เสพเฮโรอีน พวกเขากำหนดการมองคนอื่น ๆ ในสังคมทั่วไปใน
ลักษณะหนึ่งและวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเองไปอีกลักษณะหนึ่ง ทำให้สามารถทรง
การเป็นผู้ติดเฮโรอีนต่อไปได้

4.1 การยอมรับและการให้นิยามตนเอง

การที่เยาวชนที่เสพยาเฮโรอีนยอมรับและนิยามตนเองว่าเป็นผู้ติดยาเฮโรอีนนั้น เกิดจากการที่พวกเขาให้ความหมายตนเองว่าเป็นผู้ติดยาเฮโรอีน ซึ่งในการให้ความหมายดังกล่าวของเยาวชนมาจากประสบการณ์ของตนเองที่เกิดจากการได้รับรู้สภาพร่างกายที่เกิดกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา เช่น การหนาว น้ำตาไหล ปวดท้อง ปวดกระดูก และอาเจียน เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงอาการติดยาทางกายเกิดขึ้น นอกจากนั้นพวกเขามีการรับรู้ว่ามีอาการติดยาจากการบอกเล่าของเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีนและแหล่งข้อมูลอื่น เช่น หนังสือแบบเรียนหรือหนังสือเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น จากการรับรู้ดังกล่าว ทำให้พวกเขายอมรับและนิยามตนเองว่าได้กลายเป็นผู้ติดยาเฮโรอีนแล้ว

ทอม : นานแล้ว ติดแล้ว

ถาม : ที่บอกว่าติดแล้วเป็นอย่างไรคะ

ทอม : คือว่าเวลาไม่มีเงินใช้วันนี้จะแบบว่าจะร้อนวาบ ๆ แล้วแบบปวดไปหมดทั้งตัวเลยอะ

ถาม : แล้วยอมรับไหมคะว่าตัวเองติดยา

ทอม : ยอมรับครับ

ถาม : ทำไมถึงรู้ว่าขาดไม่ได้แล้วคะ

โจ๊ก : เพราะว่าคนที่เคยดูดเขาเล่าอาการให้ฟัง พอเราไม่ได้ดูดจะรู้

ถาม : โจ๊กยอมรับไหมคะว่าตัวเองติดยา

โจ๊ก : ตอนหลังยอมรับครับ เพราะมันติดจริง ๆ เพราะร่างกายไม่สมบูรณ์ เหนื่อยง่าย

ถาม : เรายอมรับไหมคะว่าตัวเองติดยา

บอย : ก็ยอมรับครับ

ถาม : เพราะอะไรคะ

บอย : เพราะว่าถ้าเกิดไม่มีผงผมก็อยู่ไม่ได้ อาการมันมี

ถาม : ตอนนี้อยอมรับไหมคะว่าติดยา

ยุทธ : ยอมรับครับ แบบเรานึกว่าเราไม่ติดอย่างงี้ ตอนเย็นเราก็มองไป พอดอน
กลางคืนประมาธลักทุ่มหนึ่ง มีอาการตั้งแต่เช้าแล้ว พอสองทุ่มผมก็ไปเลย

ถาม : แล้วเป็นอย่างไรคะ

ยุทธ : ผมก็ไปเลย พอไปโดนชักก็ก็หาย

ถาม : มีใครบอกหรือเปล่าคะ

ยุทธ : เพื่อนบอก

นอกจากนั้นการให้นิยามตนเองว่าเป็นผู้ติดเฮโรอีนยังมาจากการที่พวกเขาให้ความ
หมายด้วยการเอาสภาพร่างกายของตนเองไปเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์สภาพร่างกายของผู้ติด
เฮโรอีนคนอื่น ดังนั้นการให้ความหมายต่อสิ่งที่เขาพบเห็นหรือรู้สึกเกี่ยวกับผู้ติดเฮโรอีน จึง
เป็นส่วนหนึ่งในการนิยามตนเองว่าเขาเป็นผู้ติดเฮโรอีน

ถาม : ตัวเองยอมรับไหมคะว่าเราติดผง

อามีน : ใจที่ผมไม่ถึงขั้นที่ว่าสภาพแย่มาก บางครั้งเขายังดูผมไม่ออกว่าผมเสพหรือ
ไม่เสพ ผมคิดว่าผมยังไม่ถึงขั้นนั้น แต่ผมรู้ว่าเล่นหนัก แต่ว่าร่างกายผมผอม
ไปยิ่งใจผมก็ไม่ทราบมันถึงไม่ทราบ ผมเสพมาก แต่สภาพของผมยังไม่ถึงกับ
แย่มากอย่างที่เห็น ๆ กัน

ถาม : แล้วสภาพอย่างไรที่น้องเรียกว่าติดยา

ยุทธ : แบบว่าโรคมแย่มาก เดินโง่แบบอธิบายไม่ถูก บางทีเดินหลังทางไปเลยที่
แบบไม่รู้เรื่อง ของผมยังดีกว่าเขามากเลยพี่ อาการยังไม่มียังรู้เรื่อง

4.2 เครือข่ายความสัมพันธ์

เมื่อเยาวชนยอมรับและให้นิยามตนเองว่าเป็นผู้ติดเฮโรอีน รวมทั้งการถูกให้นิยามว่า
เป็นผู้ติดเฮโรอีนจากคนอื่น ผลของการถูกให้นิยามทำให้เยาวชนผู้ติดเฮโรอีนกำหนดพฤติกรรม

และวิถีทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทนั้น การเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้ที่มีพฤติกรรมเสพติดอื่นเช่นเดียวกัน จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่เขาได้เลือกมาใช้ในการดำรงอยู่ในการเป็นผู้ติดเสพติดอื่น จึงมีการติดต่อและคบหาสมาคมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นแรงดึงดูดใจร่วมกัน คือ การมีพฤติกรรมการเสพติดอื่น จากเป้าหมายดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงไปยังผู้ติดเสพติดอื่นอื่น ๆ อย่างที่เรียกกันว่า "ถึงกันหมด" คือ เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นพวกเสพติดอื่นด้วยกัน ทำให้การติดต่อขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ

ทอม : ก็ทุกแพลตฟอร์มก็มีทุกแพลตฟอร์ม เป็นกลุ่มย่อยก็มีบ้าง

ถาม : แล้วรู้จักกันไหมคะ

ทอม : ก็รู้จักกันหมดครับ เพราะมันถึงกันหมดอยู่แล้ว

ถาม : ถึงกันหมด หมายความว่าอย่างไรคะ

ทอม : ก็รู้ว่าเป็นพวกเล่นผงเหมือนกัน

4.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

ในระยะเริ่มแรกของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างผู้ติดเสพติดอื่นด้วยกันมาจากมูลเหตุจูงใจของการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของการต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชีวิต คือ การติดเสพติดอื่น ดังนั้นเมื่อเยาวชนผู้ติดเสพติดอื่นตัดสินใจเสพติดอื่นต่อเนื่อง พวกเขาจึงมีความคาดหวังว่าการเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้ติดเสพติดอื่นด้วยกัน ทำให้พวกเขาสามารถทำตามบรรทัดฐานของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างเดียวกันได้มากกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมแตกต่างจากพวกตนเอง การคาดหวังเช่นนั้น ไม่ใช่เพราะเห็นว่าผู้ติดเสพติดอื่นดีกว่าผู้ที่ไม่ติดเสพติดอื่น เพราะแต่ละคนต่างรับรู้การเป็นผู้ติดเสพติดอื่นของกันและกัน ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นพวกเดียวกัน มีความเข้าอกเข้าใจกัน ทำให้พวกเขาเสพติดอื่นได้อย่างเปิดเผย มีการปลดปล่อยหมุนเวียนกันไปเสพติดในกลุ่มผู้ติดเสพติดอื่นด้วยกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่พวกเขามีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีการติดต่อถึงกันนั่นเอง

ดังนั้นผู้ติดเชื้ออื่นจึงได้พิจารณาครครวณแล้วเห็นว่าการไปอยู่กับผู้ที่ติดเชื้ออื่นด้วยกันเป็นทางเลือกที่ดีกว่าทางเลือกอื่นในสถานการณ์ขณะนั้น

ถาม : เวลาอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่เสฟ เรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

บอย : ก็รู้สึกเหมือนกัน พี่น้องกันอะไรอย่างนี้ เราก็เสฟเหมือนเขา

ถาม : เราเข้าไปอยู่ในกลุ่มพวกที่เสฟเพราะอะไรคะ

หมู : แบบบอกที่หาเพื่อนที่เสฟเหมือนกัน

ถาม : แล้วมีเหตุผลอย่างอื่นอีกไหมคะ

หมู : ก็มี ถ้าอยู่กับคนที่ไม่ได้เสฟ เวลาเราไม่มีดิงค์จะครบ เราก็เสีย ถ้าเราออกปากยืมเขามันก็กระไร ๆ อยู่ เพราะเราเอาไปซื้อของ แต่ถ้าอยู่กับพวกที่เสฟด้วยกันเราคิดว่าถ้ามันไม่มีของมันก็ต้องอยู่ไม่ได้ ถ้าเขามีของวันไหนเราก็ต้องได้เล่นนะครับ

ถาม : เวลาอยู่ในกลุ่มพวกที่เสฟมีความรู้สึกเป็นอย่างไรคะ

ป๋อง : เห็นว่าทุกคนเหมือนกันหมด

ถาม : แล้วมีความสุขดีไหมเวลาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

ป๋อง : ก็มีความสุขครับ ตอนที่เสฟผมคิดว่าอยากอยู่ในกลุ่มเสฟมากกว่า เพราะรู้อะไรกันมากกว่า เข้าใจกันมากกว่า

ถาม : เวลาอยู่ในกลุ่มที่เสฟเป็นอย่างไรคะ

เจี๊ยบ : เราจะทำอะไรก็ได้สบาย

ถาม : ชอบสภาพแบบนี้ไหมคะ

เจี๊ยบ : ก็ส่วนมากคนติดยามันก็จะมิกกลุ่มของมัน ๆ ก็จะเป็นกลุ่มติดยา มันเป็นไปไม่ได้หรอกอย่างคนติดยาจะไปอยู่กลุ่มคนไม่ติดยา ไม่มีใครรับ แล้วยิ่งบางคนร่างกายยิ่งส่อเลย ก็ยิ่งไม่มีใครรับใหญ่เลย

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มของผู้ติดเชื้ออื่นยังอาจมีรากฐานมาจากเป้าหมายอย่างอื่นได้เช่นกัน นั่นคือ ความต้องการเชื้ออื่นสำหรับเสพหรือต้องการรู้จักแหล่งซื้อขายเชื้ออื่น เป็นต้น วิธีการที่จะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว วิธีที่พวกเขาพิจารณาแล้วเห็นว่าง่ายและปลอดภัย คือ การเข้าไปมีความสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้ออื่นด้วยกันนั่นเอง

ดังนั้นการรวมกลุ่มที่มีรากฐานมาจากเป้าหมายดังกล่าว จึงเป็นการรวมกลุ่มกันแบบชั่วคราวและลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปอย่างหลวม ๆ เพื่อเป้าหมายบางประการของตนเอง เท่านั้น จึงมีความสัมพันธ์ที่นักสังคมวิทยาบางท่านเรียกว่า แบบ "ใกล้กลุ่ม" (Near Group) กลุ่มแบบนี้ความมั่นคงของการอยู่ร่วมกันขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์นั้นช่วยทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือยัง เช่น ต้องการรู้จักแหล่งซื้อขายเชื้ออื่น เมื่อสามารถซื้อเชื้ออื่นได้เองก็ไม่ต้องพึ่งผู้ติดเชื้ออื่นคนอื่น นั่นคือเป้าหมายของเขาได้รับการสนองตอบแล้ว นอกจากนั้น พวกเขาได้พิจารณาครครวญแล้วว่า เมื่อบรรลุเป้าหมายและมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้ออื่นคือ การแยกตัวออกไปอยู่ตามลำพัง ซึ่งให้ผลดีกว่าในแง่ของการประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อเชื้ออื่น มีความปลอดภัยจากการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น พวกเขาจึงตัดสินใจแยกตัวออกจากกลุ่มเดิมไป

ถาม : การที่เราเข้าไปอยู่ในกลุ่มพวกที่เสฟ เราต้องการอะไรคะ

รhone : ต้องการไปเอายาครับ เวลาเสฟเสร็จต่างคนต่างแยกย้ายกันกลับ

ถาม : ทำไมต้องแยกย้ายกันกลับละคะ

รhone : มันอยู่เป็นกลุ่มไม่ได้ครับ เดี่ยวตำรวจจับ มองเห็นสภาพตำรวจเขารู้เลย

เล็ก : แยกมาดูดที่บ้าน

ถาม : แล้วของละจะทำอย่างไร

เล็ก : ผมไปซื้อของผมเองครับ

ถาม : ซื้อเองตั้งแต่แรกเลยหรือคะ

เล็ก : ติดแรก ๆ พวกรุ่นใหญ่เขาซื้ออะ เขาแนะนำไป บางทีก็มีปล่อยอะไรอย่างนี้
ที่นี้ก็รู้จักก็ไปเอง .

ถาม : ตอนคิดแยกตัวมาแล้ว คิดอยากเลิกไหมคะ

เล็ก : ใช่ว่าเรื่องเลิกตอนนั้นไม่เคยคิดเลยนะ

ถาม : ทำไหมละคะ

เล็ก : ไม่รู้เหมือนกัน ไม่ได้คิดอะไรเลยตอนนั้น

ถาม : ตอนหลังไปซื้อเองไหมคะ

เจียบ : ได้ก็ได้ แล้วพอได้ก็เริ่มติดใจ ก็เริ่มไปเอาเอง ก็เริ่มไม่แคร์ใครแล้ว

เราก็เริ่มอยู่คนเดียว

ถาม : คิดแยกตัวออกมาตอนไหนคะ

ชน : ที่แยกตัวออกมาตอนเปิดเทอมนะ เพราะกะจะไม่เจอหน้ากันอยู่แล้ว ะ ช่วงนั้น

ผมก็ไปเอาของเองได้แล้ว

ถาม : ก็เลยไม่จำเป็นต้องไปหาเพื่อนอีกหรือคะ

ชน : ครับ

นอกจากนี้การที่ความสัมพันธ์ของผู้ติดเชื้ออื่นในการอยู่รวมกันมาจากวัตถุประสงค์ด้านวัตถุ (Instrumental Object) มิใช่มีรากฐานมาจากด้านจิตใจ (Expression) ความสัมพันธ์จึงไม่พัฒนาไปถึงระดับที่ยึดมั่นตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมผู้ติดเชื้ออื่น ลักษณะของความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างหลวม ๆ รวมทั้งการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ยังอยู่ในสังคมทั่วไป ทำให้นาเอาทักษะของสังคมทั่วไปมาใช้ในการประเมินการกระทำของผู้ที่ร่วมอยู่ในกลุ่มตน เช่น การเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว เป็นต้น ทำให้มองความสัมพันธ์ที่มีต่อกันออกมาในเชิงลบจากการที่เขาคาดหวังว่าในเมื่อทุกคนถูกสังคมประณามหยามเหยียดแล้ว ผู้ติดเชื้ออื่นด้วยกันควรมีความเห็นอกเห็นใจกันมากกว่าคนอื่น ๆ แต่เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ทำให้ต่างฝ่ายต่างประเมินความเชื่อใจกันและกันตลอดเวลา ดังนั้นลักษณะของความสัมพันธ์จึงมีความเปราะบาง ไม่คงทนถาวร เมื่อมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่า พวกเขา ก็จะตัดสินใจแยกตัวออกจากกลุ่มทันที

ถาม : มีการเอารัดเอาเปรียบกันบ้างไหมคะ

บอย : ตอนแรก ๆ ก็ดี แต่พักหลัง ๆ ก็เริ่มเอารัดเอาเปรียบกัน คนนี้เซฟ¹ รัน คนนั้นเซฟนี่ จนผมไม่ค่อยชอบอะไรอย่างนี้

ถาม : เสียเปรียบเรื่องอะไรคะ

เล็ก : เรื่องออกเงินกันเนี่ยพี่ ผมเคยพูดเลย พักหลัง ๆ ผมเคยพูดต่อหน้าก็บางที ผมออกเงินกันเนี่ยเนี่ยมันต้องให้เงินผมวันละ 20-30 ผมก็ไปออกนี้หมด บางทีก็ 50 ส่วนรุ่นใหญ่เขาออกกันคนละ 5 บาท 10 บาท ผมคิดนะไอ้ห่า มันยังโงะวะ รุ่นเล็กออกเงินกันทั้งนั้นเลย แล้วไม่ค่อยเมาด้วย รุ่นใหญ่ตูดพองกันทั้งนั้น แล้วเอาเงินเราไปซื้อ ผมคิดพวกรุ่นใหญ่ต้องการให้เราติดก็เพราะอย่างนี้ เราช่วยออกเงินให้เขา เพราะมาพักหลัง ๆ นี่ผมติดยาแล้ว บางทีถ้าวันไหนผมไม่ได้ชนาให้เขา ๆ ก็ไม่ให้อร่อยผมวิ่ง ผมก็หาเงินไม่ได้อะไรอย่างนี้ ผมก็ไม่มีเงิน ผมคิดแล้วมันเอาเปรียบ ๆ มันมากเกินไปทั้ง ๆ ที่เขารอวิ่งผมก็จ่ายเงินเขา

ถาม : ตั้งแต่นั้นมาเราก็แยกตัวออกมาเลยหรือคะ

เล็ก : แยกมาอยู่ที่บ้าน

เจี๊ยบ : คือมันชักไม่ไหวแล้ว คือ เริ่มให้เพื่อนไปชักไม่ไหวแล้ว มันชักเริ่มรู้ เพราะมันเล่นมากขึ้น ก็เริ่มรู้ เขาเริ่มโกงเราแล้ว เริ่มอะไรแล้ว ก็เริ่มหาแหล่งไปซื้อเองก็ไม่ได้ชักที่ ำให้เพื่อนพาไปเขาก็ไม่ต้องการให้เราไป เพราะเขาต้องการให้เราซื้อจากเขา ๆ จะได้เป็นนกต่อซื้อจากเขา ๆ ได้ของ ได้ยอด ได้เงิน ได้ทั้งอะไรต่อมิอะไร เขาก็เลยไม่พาไป ถ้าเราไปซื้อเอง เขาก็ไม่ได้ผลประโยชน์เลย ตอนหลังเลยไปซื้อเอง

¹เซฟ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Save แปลว่า เก็บรักษา ใช้ในความหมายของผู้ติดเฮโรอีน หมายถึง การเก็บเฮโรอีนของตนเองไว้

4.4 การถูกประทับตรา

การประทับตรา (Labelling) เกิดจากปฏิกิริยาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากผู้ชมทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีหน้าที่ในการควบคุมทางสังคม มีผลกระทบต่อบุคคลและนาบุคคลนั้นเข้าสู่ความเปี่ยงเบนต่อไป เนื่องจากการถูกประทับตราทำให้พวกเขามองตนเองและจำต้องยอมรับนิยามที่สังคมให้และปฏิบัติต่อเขาในฐานะของผู้เปี่ยงเบนในที่สุด

การทรงการเป็นผู้ติเตหะรอื่นส่วนหนึ่งมาจากการถูกประทับตราจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่ทำให้ผู้ติเตหะรอื่นเหล่านั้น ธารงสภาพภาพความเป็นผู้เปี่ยงเบนของตนเองต่อไป ผู้ชมทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่ส่งผลต่อความเปี่ยงเบนมีหลายประเภทดังนี้

4.4.1 ผู้ชมทางสังคมทั่วไป ได้แก่ กลุ่มคนต่าง ๆ จะเป็นผู้แสดงปฏิกิริยาทางสังคมและให้การประทับตราตามลักษณะที่ปรากฏในความเชื่อและค่านิยมกว้าง ๆ ของสังคม เช่น มองว่าผู้ติเตหะรอื่นเป็นคนไม่ดี ไม่น่าไว้วางใจ ถูกดูถูก ประณาม เป็นต้น ผลของการประทับตรานี้ทำให้ผู้ติเตหะรอื่นนั้นได้รับการให้ความหมายในเชิงลบ

ถาม : เขาแสดงท่าทีอะไรกับเราบ้างไหมคะ

บ้อง : ทาแบบท่าทางเขาจะถูกฮะเขาถูกว่าไอ้นี้ติดยาเกะกะเกะเรอะไรอย่างนี้

ดูจากสายตาของเขาตามสายตาจะเขะเขะเขะอะไรอย่างนี้

ถาม : ตอนนั้นเรารู้สึกอย่างไรคะ

บ้อง : ช่างเขะครับ ชีวิตของเรามาทางนี้แล้ว

ถาม : แล้วเคยคิดจะเลิกไหมคะ ที่มีคนอั้นมองเราอย่างดูถูกอย่างนั้น

บ้อง : ผมเป็นไงครับ เขายังว่าผมยังเฮอะ

ถาม : เอาในที่นี้หมายถึงอะไรคะ

บ้อง : ผมก็ไปเสพพงต่ออีก

4.4.2 ตัวแทนหน่วยควบคุมทางสังคม ปฏิกริยาทางสังคมมาจากบุคคลที่ทําหน้าที่เป็นตัวแทนของหน่วยควบคุมทางสังคม เช่น ตำรวจ ศาล และหน่วยบำบัดรักษา เป็นต้น ผลของการประทับตรา จะเป็นสิ่งที่ติดตัวผู้เบี่ยงเบนทําให้พวกเขาถูกนิยามให้เป็นผู้เบี่ยงเบนตลอดไป ซึ่งส่งผลให้พวกเขาได้รับปฏิกริยาในเชิงลบจากสังคมตลอดไป ดังนั้นพวกเขาจึงพยายามหลีกเลี่ยงการถูกประทับตราจากผู้ชมทางสังคมประเภทนี้ ด้วยการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้นหรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับตัวแทนหน่วยควบคุมทางสังคม

ถาม : ทำไมต้องเข้าไปเสพนางพญาารก ๆ ละคะ

เล็ก : จะได้หลบสายตาตำรวจได้

ถาม : เคยถูกจับบ้างไหมคะ

เล็ก : ไม่เคย อดหนีทันทุกที

4.4.3 บุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) เป็นปฏิกริยาทางสังคมที่มีต่อผู้เบี่ยงเบน เป็นการประทับตราอย่างไม่เป็นทางการ แต่มีผลกระทบต่อการธํารงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนของเยาวชนเป็นอย่างมาก บุคคลนัยสำคัญ ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อน บุคคลเหล่านี้มักมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเหนียวแน่นยืนยาว ปฏิกริยาใด ๆ จากบุคคลเหล่านี้จึงส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ติดเฮโรอีน เช่น การที่พ่อแม่พี่น้องไม่ให้ความไว้วางใจหรือคอยจับผิดพฤติกรรมต่าง ๆ ทําให้เป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่ทําให้เขายังคงเสพนเฮโรอีนต่อไป

หรั่ง : แค้นพ่อ แค้นว่าไอ้หาเราไม่ได้เอาก็หาว่าเราไปเอา ผมก็เลยสูบ

ถาม : ทํายังไงอย่างนั้นละคะ

หรั่ง : ผมก็ไม่ว่าจะทํายังไง ไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร

ถาม : คิดจะปรึกษากับใครบ้างไหมคะ

หรั่ง : ไม่มีครับ เขาก็หาว่าผมเป็นคนไปเอา ซ้องจับผิดผมทั้งนั้นเลย

ถาม : การที่เราติดยาแล้วพอแสดงท่าทีกับเราอย่างนั้น มีความรู้สึกอย่างไรคะ

สรณ์ : พอเขาเคยเห็นเวลาผมเสพแล้วคอยดู เขาก็เฝ้าผมไปเสพยามา

เขาก็ว่าผมว่านี่ไปเลิกมาบอกว่าไปเลิกมาแล้วนั่นคอยดูอย่างนั้นะ เหม

หน้าหน้าอย่างมึงนี่หรือจะเลิกได้ ทำอย่างนี้ผมก็น้อยใจครับ

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

สรณ์ : แบบว่าเวลาพอว่าพอพูดอะไรอย่างนี้ แบบเขาคือว่าเขาประหลาดผมอะไร

แบบนี้ ผมบางครั้งผมทำประหลาดเขาครับ

ถาม : ตอนนั้นมีความคิดอย่างไรคะ

สรณ์ : ไม่เคยคิดจะเลิกเลย เวลาพอทำอย่างนั้นครับ

ป๋อง : บางทีผมไม่ตาแดง เขายังหาว่าผมไปเมาอะไรมาอะไรอย่างนี้ แต่ทำอะไร

นิดหน่อยไม่ได้เลย แต่เข้าห้องน้ำบ่อยเขายังว่าเลย ครับแม่ผม ทาไมเอ็ง

เข้าห้องน้ำบ่อยอะไรอย่างนี้

ถาม : เวลาแม่เป็นอย่างนั้นเรารู้สึกอย่างไรคะ

ป๋อง : ก็ตลอดเวลาเลยแม่ผมเป็นอย่างนี้ ก็อยากจะเสพต่อยิ่งว่าเหมือนยิ่งๆครับ

4.5 การรับรู้การติดยา (Drug Tolerance)

เฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่ทำให้ผู้เสพเกิดการพึ่งยาทางจิตใจ (Psychological Dependence) การพึ่งยาทางร่างกาย (Physical Dependence) และการติดยา (Drug Tolerance) การพึ่งยาทางร่างกายเป็นสภาวะทางสรีรวิทยาที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเกิดจากการรับยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำอีก และจำเป็นต้องได้รับยาต่อไปอีกเพื่อป้องกันกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา เนื่องจากแต่ละคนทนต่อยาเสพติดได้แตกต่างกันไป บางคนทนต่อยาได้มาก บางคนทนต่อยาได้น้อย ทั้งนี้เนื่องจากร่างกายของแต่ละคนมีสมรรถภาพในการกำจัดยาได้แตกต่างกัน การกำจัดยาได้เร็วก็ทนต่อยาได้มาก และยิ่งขึ้นอยู่กับว่าตัวเซลล์ประสาทสามารถปรับตัวเองให้ทนต่อเฮโรอีนได้มากน้อยเพียงใด ถ้าปรับตัวได้ดี ก็จะไม่เกิดความเคยชินต้องได้รับยาเป็นประจำจนเกิดการติดยา ซึ่งการได้รับยาเป็นประจำนั้นทำให้เกิดการสะสม

ของสารเคมีบางชนิดที่ก่อให้เกิดการติดยาได้ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2535 : 107, 111) ผู้ติดยาเฮโรอีนรับรู้การติดยาได้จากความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพเฮโรอีนในครั้งหลัง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับครั้งแรก ๆ ว่าไม่ได้รับความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบายเท่าเดิม ทว่าจำเป็นต้องมีการเพิ่มปริมาณเฮโรอีนในการเสพแต่ละครั้งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบายเท่ากับเมื่อเสพครั้งแรก ๆ

ถาม : วันหลัง ๆ ต้องเพิ่มยาไหมคะ

เจ : ต้องเพิ่มขนาดมาเรื่อย ๆ ทีละนิดครับ

ถาม : ทำไมต้องเพิ่มยาด้วยคะ

เจ : เล่นแล้วไม่เมา ถ้าไม่เพิ่มเล่นแล้วไม่เมา

ถาม : ตอนหลังต้องเพิ่มจำนวนมากขึ้นไหมคะ

อัน : ก็เสพมากขึ้น เพิ่มจำนวนขึ้น ถ้าเสพเท่าเก่ามันก็ไม่เมาเลย

ถาม : ที่บอกว่าไม่เมาเป็นอย่างไรรคะ

อัน : มันไม่เคลิ้มอะไรอย่างนี้เหมือนกับกินเหล้าไม่เมาแบบนั้น

ถาม : มีใครบอกหรือเบลาว่าต้องเพิ่มจำนวนถึงจะเมา

อัน : เพื่อนไม่ได้บอกเราเพิ่มเอง เรารู้ตัวสูบให้เมาเร็วอีกนิด เราก็เพิ่มขึ้นมา

ถาม : แต่ละครั้งที่ใช้ปริมาณเท่าเดิมหรือเบลาคะ

ตู : หลัง ๆ มากขึ้น

ถาม : ทำไมล่ะคะ

ตู : มันชักไม่เมา มันเมาไม่เยอะ

ถาม : เป็นอย่างไรคะ เมาไม่เยอะ

ตู : เมาไม่เต็มที เมาเต็มทีหันทันอึก มันอึกสบาย ตอนหลัง ๆ ทุกครั้งต้องเมาให้อึก ไม่งั้นเหมือนไม่ได้เสพ

ถาม : ตอนหลังเสพวันละกี่ครั้งคะ

ตู : แล้วแต่ถ้ามีเยอะก็เสพเยอะ

นอกจากนี้การดื้อยาทำให้ผู้เสพยาอื่นต้องเปลี่ยนวิธีการเสพยาอื่นจากการเสพกับบุหรี่หรือกัญชามาใช้เข็มฉีดยา เนื่องจากการดื้อยาทำให้ผู้เสพต้องเพิ่มปริมาณเฮโรอีนขึ้น การเสพด้วยวิธีการเดิมจึงก่อให้เกิดผลข้างเคียง เช่น เจ็บคอหรือมีน้ำ เป็นต้น

ชน : เพราะว่าเล่นผงมันเล่นแค่ระยะอาการมันยังไม่ค่อยหนักเท่าไรครับ

ถาม : พอเล่นไปได้ 2 เดือนเกิดอะไรขึ้นอีกคะ

ชน : ก็ชักไม่เมามากแล้วครับ

ถาม : แล้วเราทำอย่างไรคะ

ชน : ขึ้นมาฉีดครับ

ถาม : ทำไมเปลี่ยนมาเป็นฉีดละคะ

ชน : ก็รู้สึกว่ามันไม่ค่อยเมามากแล้วครับ รู้สึกมันต้องเพิ่มปริมาณยา เมื่อเพิ่มปริมาณยา เราดูเนื้อเรายังเจ็บคอ

นอกจากอาการข้างเคียงที่เกิดขึ้นกับผู้เสพยาอื่น ยังมีเงื่อนไขที่ทำให้ผู้เสพเปลี่ยนวิธีการเสพไปใช้เข็มฉีดยา ก็คือ การเสพเฮโรอีนด้วยเข็มฉีดยา ฉีดเฮโรอีนเข้าเส้นโลหิตดำ จะออกฤทธิ์เร็วกว่าการเสพกับบุหรี่หรือกัญชา นอกจากออกฤทธิ์เร็วแล้ว การเสพเฮโรอีนด้วยวิธีการฉีดยังให้ผลต่อร่างกายได้นาน

เป๋ม : ดูดกัญชาก็เหมือนการดูดครั้งแรก ไม่เคยลองมันก็เมามาก จนพอถึงจุดที่ธรรมดา ก็รู้สึกพอเคลิ้ม ๆ พอเพลิน ๆ พอมาเล่นผงก็เหมือนกัน พอเล่นครั้งแรกก็เมามากว่าเหมือนกับดูดกัญชาครั้งแรก ตอนนั้นดูดไปพอไปเรื่อย ๆ มันถึงจุดมันก็คือ ที่นี้ก็มาลองเข็มมันก็เหมือนกับครั้งแรก มันก็เมามาก

อามีน : ก็เริ่มสอยอีก ไม่รู้เรื่องชักเปลืองของพี่ ก็เลยหันมาใช้เข็มฉีด

เจ๊บบ : อยู่ได้ 2-3 วัน เข็มแรกของคนที่ฉีดยาจะหยาบ หนูรับรองได้อยู่ได้ 2-3 วัน

มันจะเมา มันจะเคลิ้ม มันจะเบลอ มันจะตึกว่าสูบเขอะ

4.6 การปรับตัวเพื่อทรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีน

การที่ผู้ติดเฮโรอีนสามารถทรงสภาพการเป็นผู้ติดเฮโรอีนได้ เนื่องจากเงื่อนไขของการเป็นผู้เบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้น (Secret Deviance) ซึ่งแม้เขาจะมีการเสพยาเฮโรอีนจริง แต่เขายังไม่ได้รับปฏิกิริยาทางสังคมโดยตรงว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ทำให้เขาสามารถมีชีวิตอยู่ได้ทั้งในสังคมผู้ติดเฮโรอีนและสังคมทั่วไป ดังนั้นการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้นจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้ติดเฮโรอีนพยายามใช้เพื่อหลีกเลี่ยงจากการถูกตักเตือนหรือการถูกจากผู้อื่น พวกที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้นจึงมีวิธีการปกปิดความเป็นผู้ติดเฮโรอีนของตนเมื่อต้องเข้าไปพบปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีพฤติกรรมปกติ เช่น สถานที่ทำงาน บ้าน และกลุ่มเพื่อน เป็นต้น วิธีการที่เยาวชนผู้ติดเฮโรอีนนำมาใช้เพื่อปกปิดพฤติกรรมติดเฮโรอีนของตนเองก็คือ การแสดงตัวว่าเหมือนกับคนอื่น ๆ (Passing) วิธีการนี้นอกจากจะใช้เป็นวิธีการปกปิดความเป็นผู้ติดเฮโรอีนแล้ว ยังเป็นการแสดงตัวให้เหมือนกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ตนเองเข้าไปพบปฏิสัมพันธ์ด้วย จากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่า เยาวชนผู้ติดเฮโรอีนใช้วิธีการปกปิดความเป็นผู้ติดเฮโรอีนของตนเอง เช่น การแต่งตัว การพูดคุย และวิธีการเสพยาเฮโรอีนที่ไม่ปรากฏร่องรอย เช่น การยัดใส่หูหรือการรยหรือพอกกัฐยา หรืออาจใช้วิธีการฉีดยาในส่วนของร่างกายที่ไม่เปิดเผย การกระทำความดังกล่าวทำให้สามารถทรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนต่อไป

เจ : แบบมีรอยแล้วถ้าเราติดจริง แต่ถ้าคนอื่นไม่รู้ก็ยังไม่เป็นไร ถ้าคนอื่นเขารู้สังคมก็รังเกียจ เพราะพวกนี้จะมีรอย

ถาม : ถ้าคนอื่นไม่รู้ทำไมคะ

เจ : แบบยังคบหาสมาคมกันได้กับเพื่อนก็ยังไม่รู้

ถาม : ทำไมถึงสนใจว่าคนภายนอกจะมองเราว่าเป็นอย่างไร

ทรัพย์ : ก็เขามองว่าเธอคนนี้ติดยา สังคมสมัยนี้รังเกียจคนติดยาอะไรอย่างนี้

ถาม : เวลาอยู่ในกลุ่มคนอื่นที่ไม่เสพยาอย่างไรคะ

เกรียง : ก็คุยกันธรรมดา เล่นกันสนุกสนานเฮฮา เวลาอยู่ที่.....ผมจะอยู่

กลุ่มที่ไม่เสพยา พอกลับมาบ้านผมจะไปหากกลุ่มที่เสพากัน

ถาม : ทำไมต้องแต่งตัวดี ๆ ค่ะ

ทรัพย์ : มันบังคับได้ ถ้าแต่งตัวดี ๆ เขาก็มองอีกแบบหนึ่งของคนนี้แต่งตัวดีนะคงไม่เล่น
หรืออะไรแบบนี้

ถาม : ทำอย่างไรคะ จึงทำให้คนอื่น ๆ ไม่รู้ว่าเราติดเฮโรอีน

ชน : ก็ผมฉีดท่อนแขนด้านบนละ

ถาม : ทำไมฉีดท่อนแขนด้านบนละคะ

ชน : แบบมันหลบอาจารย์ได้ดีกว่า แบบในร่มผ้า ดีกว่านอกร่มผ้า

4.7 สิ่งที่ได้รับจากการเป็นผู้ติดเฮโรอีน

เมื่อผู้ติดเฮโรอีนได้รับการนิยามว่าเป็นผู้ติดเฮโรอีน สิ่งที่เราได้รับจากปฏิกิริยาทางสังคม ทั้งทำดีและการทำให้ความหมายในเชิงลบด้วยการแสดงออกทางการกระทำ ทางวาจา หรือทางสายตา ที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ติดเฮโรอีนให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม ทำให้พวกเขาแก้ปัญหาด้วยการกีดกันตนเองออกจากสังคมทั่วไปหรือเข้าสู่กลุ่มผู้ติดเฮโรอีนด้วยกัน ปฏิกริยาตอบโต้ดังกล่าวจะนำไปสู่การดำรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนต่อไป

ยัน : เขาก็บอกว่า พวกขี้ยาอย่าไปคบ อย่าไปคุยดีกว่า

ถาม : พอเขาว่าเราเป็นขี้ยา เรามีความรู้สึกอย่างไรคะ

ยัน : ช่วงนั้นหรือครับ เหมือนแะด้าในฝูงขาวครับ ผมก็ดูเวลาผมเดินไปไหน
คนเขาก็มองดูกันหมด พอเดินไปตรงนั้น พ่อแม่ก็ไม่รู้ว่าเอาหน้าไปไว้ที่
ไหน เพื่อนที่เรียบร้อยก็เรียนจบหมดที่เรียนรุ่นเดียวกับผม

ถาม : ตอนนั้นเราทำอย่างไรคะ

ยัน : ก็รู้สึกสงสารตัวเอง ไม่อยากไปไหนเลย อยู่ที่บ้าน มีความรู้สึกเหมือน
มีมดด้อยอะไรอย่างนี้

ทอม : เหมือนกับว่าบอกไม่ถูกครับ เหมือนกับอยู่ในโลกมืด

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นเสพจนกระทั่งถึงขั้นเสพต่อเนื่อง และแต่ละขั้นตอนมีเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้าไปสู่กระบวนการดังกล่าว รวมทั้งการดำเนินชีวิตเพื่อระงับการเป็นผู้ติดเฮโรอีนไว้คงอยู่ต่อไป

วิธีการศึกษา

ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ติดเฮโรอีนที่มารับบริการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอกเพศชาย อายุระหว่าง 15-25 ปี ในคลินิกยาเสพติด 11 ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยวิธีการเลือกแบบเชิงทฤษฎีจากผู้ติดเฮโรอีนที่มารับบริการบำบัดรักษาในคลินิกยาเสพติดดังกล่าว ให้มีภูมิหลังหลากหลายในด้านการศึกษา ครอบครัว และเพื่อน เป็นต้น จำนวน 32 ราย

วิธีการสัมภาษณ์ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษาอย่างกว้าง ๆ โดยผู้สัมภาษณ์ใช้วิธีการพูดคุยที่มีความยืดหยุ่นในการรับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าประสบการณ์ของตนเองและแสดงความคิดและทัศนะของตนอย่างเต็มที่

สรุปผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษาข้อมูลจากเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนซึ่งมีภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตแตกต่างกัน เช่น ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว และด้านเพื่อน เป็นต้น พบว่า กระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนมีแบบแผนร่วมดังนี้

-----> หมายถึง ส่วนที่ทำให้เยาวชนผู้ติดเฮโรอีนก้าวเข้าสู่ขั้นต่อไปหรือถอนตัว
ออกจากกระบวนการ

แบบแผนร่วมของกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนก็คือ เมื่อเยาวชนได้ผ่านขั้น
เริ่มต้นเสพเฮโรอีนแล้ว พวกเขาตัดสินใจเสพเฮโรอีนต่อเนื่องจนเป็นผู้ติดเฮโรอีน จาก
ภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของเยาวชนก่อนเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีนที่หลากหลาย
ทำให้เงื่อนไขที่เป็นแรงผลักดันหรือแรงดึงให้เยาวชนแต่ละรายตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการติด
เฮโรอีนแตกต่างกันไป

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เยาวชนที่เสพเฮโรอีนแล้วตัดสินใจเสพต่อไปจนกระทั่งถึงขั้น
เสพต่อเนื่อง มีดังนี้

1. ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม (Euphoria) เป็นเงื่อนไขสำคัญมากที่ทำให้เยาวชน
ตัดสินใจเสพต่อไป หลังจากมีประสบการณ์ครั้งแรกและดำเนินไปถึงขั้นเสพต่อเนื่อง เพราะ
เฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ต่อผู้เสพแตกต่างจากกัญชาหรือยาเสพติดอื่น กล่าวคือ เมื่อผู้เสพ
ได้เสพเฮโรอีนแล้ว ความรู้สึกที่เกิดขึ้นทำให้เขามีความรู้สึกว่าหลุดไปจากโลกของความเป็น
จริงที่ไม่ต้องรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เขาอยากอยู่ในโลกของเขาตลอดไปจึงเสพเฮโรอีน
อย่างต่อเนื่องด้วยความรู้สึกที่เรียกว่า "ลึ้มไม่ลง" หรือ "ติดใจ"
2. การประเมินตนเอง หลังจากเยาวชนเสพเฮโรอีนแล้ว จากการให้ความหมาย
ของความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพเฮโรอีน พวกเขาจะมีการประเมินความรู้สึกตนเองว่า "ชอบ"
มากกว่า "ไม่ชอบ" จึงตัดสินใจเลือกเสพเฮโรอีนอย่างต่อเนื่อง
3. การอธิบายเหตุผล นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเสพ
เฮโรอีนต่อไป เนื่องจากพฤติกรรมการเสพเฮโรอีนพวกเขาต่างตระหนักว่าสังคมมีท่าทีและ
ให้ความหมายว่าเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นการที่เขาตัดสินใจเสพ

ต่อไป จึงต้องพยายามหาเหตุผลมาอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวให้ตนเองและผู้อื่นเห็นว่าเป็นการสมเหตุสมผล เพื่อลดการดูถูกหรือการประณามจากสังคมและมีการยอมรับและมองพวกเขาในแง่ดีขึ้น

นอกจากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีเงื่อนไขอีกหลายประการที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเสพยาเฮโรอีนต่อเนื่อง เช่น ต้องการหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา การปฏิเสธสรรคกับเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีน และติดยาเสพติดของเฮโรอีน

นอกจากนี้ผลจากการศึกษายังพบว่ากระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนนั้นตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นเสพยาไปถึงขั้นเสพยาต่อเนื่องเร็วมาก เนื่องจากเฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่ทำให้ผู้เสพยาติดง่ายกว่ายาเสพติดชนิดอื่น ประกอบกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดันจึงทำให้กระบวนการดำเนินไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แม้กระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนจะมีช่วงสั้นมาก แต่ในเยาวชนบางราย จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ายังมีเงื่อนไขบางประการที่ทำให้กระบวนการดังกล่าวถูกชะลอให้ล่าช้าออกไป เงื่อนไขที่สำคัญมีดังนี้

1. การให้ความหมายฤทธิ์เฮโรอีนในเชิงลบ เช่น การอาเจียน มีนหัวหรือปวดหัว เป็นต้น ทำให้การตัดสินใจเสพยาเฮโรอีนต่อของเยาวชนถูกชะลอให้ล่าช้าออกไป จนกระทั่งได้รับการให้ความหมายใหม่จากความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพยาเฮโรอีนจึงตัดสินใจกลับมาเสพยาต่อไป

2. ความกลัว ทั้งเรื่องของการกลัวว่าเสพยาต่อเนื่องแล้วจะทำให้เกิดการติดเฮโรอีน จึงทำให้เกิดความรู้สึกกลัว ๆ กลัว ๆ แต่เมื่อได้รับแรงผลักดันจากเงื่อนไขที่ทำให้ความกลัวน้อยลงหรือหมดไป ก็ตัดสินใจกลับมาเสพยา ส่วนเรื่องของความกลัวต่อการควบคุมทางสังคม (Social Control) เช่น กลัวถูกครูจับได้หรือถูกตำรวจจับ เป็นต้น เป็นเงื่อนไขที่ทำให้กระบวนการถูกชะลอให้ช้าลง

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขอื่น ๆ อีก เช่น การไม่รู้วิธีเสพยาที่ถูกต้อง และเงื่อนไขด้านสถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการเสพยาเฮโรอีน เงื่อนไขเหล่านี้ทำให้การตัดสินใจเสพยาเฮโรอีนต่อของเยาวชนหยุดชะงักลง ทำให้กระบวนการติดเฮโรอีนถูกชะลอให้ช้าลงในเงื่อนไขดังกล่าว ถ้าเยาวชนเหล่านั้นได้รับการแนะนำและปรึกษาหารือที่ถูกต้องและทันที่ทันใดก็สามารถทำให้เยาวชนสามารถถอนตัวออกจากกระบวนการติดเฮโรอีนได้

สำหรับการกำหนดขั้นตอนของกระบวนการติดเฮโรอีนนั้น นับว่าเป็นเรื่องยากเนื่องจากแต่ละขั้นตอนของกระบวนการไม่ชัดเจนเหมือนยาเสพติดชนิดอื่น เช่น กัญชาหรือแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ที่มองเห็นแต่ละขั้นตอนโดยเฉพาะขั้นตอนระหว่างการเริ่มต้นเสพติดการเสพต่อเนื่องได้ชัดเจนกว่า สำหรับเฮโรอีนนั้นติดง่ายทำให้กระบวนการระหว่างขั้นเริ่มต้นเสพยาจนกระทั่งถึงขั้นเสพติดเนื่องสั้นมาก

เมื่อเยาวชนเสพเฮโรอีนต่อเนื่องจนกระทั่งยอมรับและให้โน้มน้าวตนเองว่าเป็นผู้ติดเฮโรอีนแล้ว การดำเนินชีวิตของพวกเขามีความแตกต่างจากคนอื่นทั่วไป เนื่องจากพฤติกรรมการเสพเฮโรอีนเป็นการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมและผิดกฎหมาย ดังนั้นการดำเนินชีวิตของพวกเขาจึงเป็นไปอย่างบิดบัง ซ่อนเร้น ไม่สามารถเปิดเผยพฤติกรรมของตนเองต่อสาธารณชนได้

ดังนั้นพวกเขาจะสามารถสร้างการเป็นผู้ติดเฮโรอีนได้นั้น จำเป็นต้องมีวิธีการจัดการกับวิถีชีวิตเพื่อให้การดำเนินชีวิตในสถานภาพและบทบาทที่ได้รับเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสุข วิธีการอย่างหนึ่งก็คือ การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ด้วยการไปรวมกลุ่มกับผู้ติดเฮโรอีนหรือหลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับผู้ไม่เสพเฮโรอีน

อย่างไรก็ดี ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของผู้ติดเฮโรอีนเป็นไปอย่างหลวม ๆ และไม่คงทนถาวร ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดจากความผูกพันทางอารมณ์ แต่เป็นการรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการมีเฮโรอีนเพื่อเสพและความสัมพันธ์มักไม่ราบรื่น เช่น คิดว่ามีการเอาัดเอาเปรียบกันทำให้การใช้ชีวิตร่วมกันมีระยะสั้นมาก เมื่อมีทางเลือกที่ดีกว่าก็จะแยกตัวออกมาทันที

นอกจากนั้นพวกเขายังต้องการปกปิดตนเองจากการประทัประตราทั้งทางด้านกฎหมายและการต่อต้านจากสังคม (Negative Sanction) เช่น การไม่รับเข้าทำงาน เป็นต้น การปกปิดสถานภาพใหม่จึงเป็นการป้องกันตนเองให้พ้นจากการตำหนิติเตียนหรือดูหมิ่นจากผู้อื่นโดยการแสดงตัวเหมือน ๆ กับคนอื่น (Passing) การแสดงตัวในลักษณะเช่นนี้ไม่เพียงแต่ป้องกันสถานภาพใหม่ของตนเอง แต่ต้องแสดงตัวให้เหมือนกับคนอื่น เช่น การแต่งตัว การ

แสดงกิริยาท่าทางและการพูดคุยเช่นคนทั่วไป ซึ่งการแสดงตัวเหมือน ๆ กับคนอื่นนี้ ทำให้พวกเขามีความผูกพันกับบทบาทและสถานภาพใหม่มากยิ่งขึ้น

การดำรงการเป็นผู้ติดยาอื่นทำให้เยาวชนผู้ติดยาอื่นต้องมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากคนทั่วไปแล้ว พวกเขายังได้รับปฏิกิริยาทางสังคมในเชิงลบ เช่น การถูกดูถูกเหยียดหยาม ไม่ได้รับความไว้วางใจ เป็นต้น ผลจากปฏิกิริยาทางสังคมดังกล่าวนำไปสู่การดำรงการเป็นผู้ติดยาอื่นต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการดังนี้

1. แบบแผนร่วมของกระบวนการติดยาอื่นของเยาวชน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการติดยาอื่น มีลักษณะแตกต่างจากกระบวนการติดยาเสพติดชนิดอื่น เช่น กัญชาหรือแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ซึ่งเราสามารถแยกขั้นตอนแต่ละขั้นตอนได้อย่างชัดเจน เช่น ขึ้นเสฟเป็นครั้งแรก ครึ่งของยาบ้าซึ่งคนจับรถบรรทุกสลิปสไล่นิยมาใช้นั้น พวกเขาใช้เฉพาะช่วงที่ต้องจับรถเท่านั้น หรือพวกคนงานตัดอ้อยจะใช้ยาบ้าเฉพาะเวลาที่ต้องตัดอ้อยอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สำหรับกระบวนการติดยาอื่นนั้น การแยกขั้นตอนให้เห็นแต่ละขั้นตอนยากมาก พวกเขาเมื่อเริ่มต้นเสฟแล้วจะดำเนินผ่านช่วงกลางจนกระทั่งไปสู่ขั้นเสฟต่อเนื่องเลย เพราะเฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่เสฟแล้วติดได้ง่ายมาก และความรู้สึกที่ผู้เสฟได้รับจากฤทธิ์ของเฮโรอีนยังแตกต่างจากยาเสพติดชนิดอื่นในลักษณะที่ทำให้ความรู้สึกพึงพอใจมากกว่า จึงทำให้ผู้เสฟติดยาธรรมชาติของเฮโรอีนจนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พวกเขาเสฟเฮโรอีนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ช่วงระหว่างขั้นเริ่มต้นเสฟไปยังขั้นเสฟต่อเนื่องแยกจากกันไม่ชัดเจนนัก

แบบแผนร่วมของกระบวนการติดยาอื่นที่เป็นข้อค้นพบดังกล่าวเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงมากของปัญหาการติดยาอื่นของเยาวชน เพราะทำให้เยาวชนเมื่อเริ่มต้นเสฟแล้วเสฟต่อจนกระทั่งเป็นผู้ติดยาอื่นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อการเลิกเสฟและการบำบัดรักษา

าให้กลับสู่สภาพปกติเป็นไปได้อีก นอกจากนั้นผู้ติดเชื้ออื่นที่เสพยาอื่นด้วยการใช้เข็มฉีดยา มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี

2. การวิจัยครั้งนี้ยังได้ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มของผู้เป็ยงเบนและผู้ถูกประณามจากสังคม (Thio. 1988 : 56 ; อ้างอิงมาจาก Tannenbaum. 1938 ; นิรมล เบลีนจรรยา. 2530 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Sutherland and Gressey. 1966) ซึ่งมักจะนำไปสู่การมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม เพราะสมาชิกในกลุ่มต้องอยู่ในสถานการณ์ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน จึงมีความเข้าใจ เข้าใจกัน แต่จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเยาวชนผู้ติดเชื้ออื่นครั้งนี้ พบว่า การไปอยู่รวมกันของพวกเขา ไม่ได้เกิดจากการร่วมปัญหาและนำไปสู่การทำให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ แต่เป็นการเข้าไปอยู่รวมกันเพื่อหวังผลทางวัตถุ ด้วยวัตถุประสงค์บางประการเท่านั้น เมื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีทางเลือกที่ดีกว่าก็จะแยกตัวออกจากกลุ่ม

3. การติดเชื้ออื่นของเยาวชนเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ใช้ทฤษฎีที่มุ่งอธิบายสาเหตุของการติดเชื้ออื่นได้ แต่การใช้ทฤษฎีแนวดังกล่าวอธิบายได้ว่ามีสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวเท่านั้น แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่าปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น ครอบครัวแตกแยกทำให้เยาวชนติดเชื้ออื่น แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญที่จะอธิบายว่าครอบครัวแตกแยกทำให้เยาวชนติดเชื้ออื่นได้อย่างไร เป็นต้น การอธิบายในเชิงสาเหตุเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ ณ จุดหนึ่งของเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้น เป็นการแยกปรากฏการณ์ออกจากเวลา สถานการณ์ และความหมายของปรากฏการณ์ในสภาพจริง

ดังนั้นการใช้การอธิบายในลักษณะกระบวนการทำให้เราสามารถอธิบายและทำความเข้าใจได้ว่า การติดเชื้ออื่นเกิดขึ้นได้อย่างไร และแต่ละขั้นตอนมีเงื่อนไขอะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ การอธิบายกระบวนการติดเชื้ออื่นในงานวิจัยครั้งนี้ จึงทำให้การอธิบายการติดเชื้ออื่นได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดเชื้ออื่นภายหลังการบำบัดรักษาอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลเกี่ยวข้องกับกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งคือ กระบวนการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล การเสพรอื่นของเยาวชนก็เช่นกัน การที่พวกเขาตัดสินใจว่าจะเสพรหรือไม่เสพรอื่นขึ้นอยู่กับเหตุผลของตนเองภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ในสถานการณ์นั้น การอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะเสพรหรือไม่ของผู้เสพรอื่น เป็นเหตุผลที่แตกต่างจากเหตุผลของบุคคลทั่วไป ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อเหตุผลในการนำมาใช้ตัดสินใจเลือกเสพรอื่นจึงเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลจริงที่เขานำมาใช้ในการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแต่ละครั้ง การวิจัยครั้งนี้ได้พยายามที่จะค้นหาเหตุผลจริงที่ทำให้เยาวชนผู้ติดเฮอรอื่นกลุ่มนี้ใช้ในการตัดสินใจเลือกเสพรหรือไม่เสพรต่อ แม้จะเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนก็ตาม เพราะจะทำให้เราเข้าใจกระบวนการติดเฮอรอื่นของเยาวชนชัดเจนยิ่งขึ้น

5. กระบวนการติดเฮอรอื่นเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่อเนื่องในแต่ละขั้นตอน ผู้เสพรอื่นมีการถอนตัวออกจากกระบวนการได้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจว่าจะเสพรหรือไม่ การตัดสินใจเป็นไปตามเงื่อนไขในสถานการณ์เวลานั้น ซึ่งเงื่อนไขที่ไม่เอื้อให้เขาตัดสินใจเสพรต่อจะเป็นแรงดึงให้ถอนตัวออกจากกระบวนการติดเฮอรอื่น แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ เยาวชนผู้ติดเฮอรอื่นผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ในขั้นตอนของการเสพรต่อเนื่อง จึงทำให้ไม่สามารถเห็นการถอนตัวออกจากกระบวนการติดเฮอรอื่นได้ชัดเจนนัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านโรงเรียน

1.1.1 ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาที่มีคุณภาพเกี่ยวกับการเผชิญกับปัญหาในชีวิตแก่นักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างเหมาะสม

1.1.2 การเรียนการสอนเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ควรเน้นในเรื่องอันตรายร้ายแรงเพียงอย่างเดียว ควรให้ทราบถึงกระบวนการติดเฮอรอื่นด้วย

1.2 ด้านครอบครัว

1.2.1 ทุกคนในครอบครัวต้องร่วมมือกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเมื่อมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่จะเยาวชนเข้าสู่กระบวนการติดยาเสพติด

1.2.2 ทุกคนในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านอารมณ์และจิตใจแก่สมาชิกในครอบครัวที่มีปัญหาการติดยาเสพติด เพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถถอนตัวออกจากกระบวนการติดยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด

1.3 ด้านสังคม

ควรให้โอกาสและช่วยเหลือให้ผู้ติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคม เพื่อทำหน้าที่ของพลเมืองดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถทำการศึกษากระบวนการติดยาเสพติดของเยาวชนได้อย่างละเอียด และลุ่มลึกเท่าที่ควร เพื่อให้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นไปอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงขอเสนอให้มีการศึกษาในเรื่องการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์ผู้ติดยาเสพติดต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข. สรุปสถานการณ์โรคเอดส์. ประจำเดือนพฤศจิกายน 2537.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด. กรุงเทพฯ : กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2533.

_____. ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด. กรุงเทพฯ : กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2537.

_____. ตอบปัญหาเสพติด. กรุงเทพฯ : กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2533.

_____. รายงานสถิติเกี่ยวกับยาเสพติดประจำปี 2531 - 2532. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2533.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคนอื่น ๆ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.

ชมรมวิชาการ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. "เผยแพร่ความรู้เรื่องสุขภาพ," สกุลวิทยา. 1988(35) : 24 พฤศจิกายน 2535. หน้า 107, 111.

นพพร พานิชสุข. อิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยากระตุ้นประสาทประเภทแอมเฟตามีนของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.

นิรมล เปี้ยนจรรณ. การใช้กัญชาและสารระเหยของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร : การเรียนรู้ทางสังคม. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530. อัดสำเนา.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พร้อมด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎ

กระทรวงและประกาศกระทรวงสาธารณสุขกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติด พ.ศ. 2519 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และคำพิพากษาศาลฎีกา

เกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติดให้โทษ. รวบรวมโดย สัก กอแสงเรือง, ประภาส

พฤษาพงษ์ ผู้จัดทำ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2530.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. ระเบียบวิธีวิจัยตามกรอบแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม.

(เอกสารรณเียว) โครงการปริญญาโท คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

_____. "ความเปี่ยงเบนนิยมเชิงสังคมวิทยา," เอกสารประกอบการบรรยายวิชา

ปัญหาสังคม และพฤติกรรมเปี่ยงเบน. โครงการฝึกอบรมเสริมความรู้ทาง

สังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

_____. จิตวิทยาสังคมของจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มัค. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ

ส่งเสริมการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโครงการพัฒนา

วิชาการ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

_____. "แนวการศึกษาความเปี่ยงเบนตามกรอบการวิเคราะห์เชิงการปฏิสังสรรค์

สัญลักษณ์," วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

5 (ธันวาคม 2530).

ไพบูลย์ นุชประจักษ์ และคนอื่น ๆ. "การศึกษาเพื่อหามาตรฐานกำหนดภาวะยาเสพติด,"

วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 2(2) : 43 - 53 ; กันยายน 2528 - กุมภาพันธ์

2529.

ไพศาล ไกรสิทธิ์. การศึกษากับการพัฒนา. ราชบุรี : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะ

ศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง, 2531.

เยาวลักษณ์ ราชแพทยาคม. "การวิเคราะห์สภาพแรงงานไทย," วารสารการศึกษา

นอกระบบ. 5(15) : 12 ; พฤษภาคม - สิงหาคม 2533.

ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. ตัวแบบสมมุติฐานการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่น : ทดสอบ
เฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี. วิทยานิพนธ์
 ศ.ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 2532. อัดสำเนา.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
 กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.

รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2529 เรื่อง การป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาและ
สารเสพติด. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2529.

ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. บทบาทของครอบครัวในการป้องกันยาเสพติด : รายงานการ
วิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2530.

วิชัย รัชยะจินดา. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหายาเสพติดให้โทษ. กรุงเทพฯ :
 สถาบันวิทยาศาสตร์และการแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

วชิรา บุตรวัยวุฒิ. "การศึกษานุคลิกภาพผู้ติดยาเสพติด," ใน รายงานการประชุม
วิชาการประจำปี 2529 เรื่อง การป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติด.
 หน้า 48 - 53. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2529.

สุลีมาน นฤมล. กระบวนการกลายเป็นหมอนวด : กรณีศึกษาหญิงบริการในสถานอาบ
อบ นวด. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530. อัดสำเนา.

สนธิ สมัยการ และคนอื่น ๆ. พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาว
ไทย : รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
 ศาสตร์, 2530.

สุธีรา วิสารทพงศ์. ผลของความเครียดและแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด.
 วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.

- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : แผนกสังคมวิทยา-
มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2534.
- สุนทร (ศิลาพิพัฒน์) พรหมเมศ และพองจิตต์ อธิคมนันทะ. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา
อังกฤษ - ไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.
- เสริน บุญะหิตานนท์. การกระทำผิดในสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2527.
- โรสภา ชูพิกุลชัย และคนอื่น ๆ. การศึกษาการแพร่ระบาดของ การติดสารเสพติดในเด็กและ
เยาวชนย่านชุมชนแออัด : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการพัฒนาชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2533.
- Ahuja, Ram. Sociology of Youth Subculture. Jaipur Delhi : Rawat
Publications, 1982.
- Akers, Ronald L. and others. "Social Learning and Deviant Behavior :
A Specific Test of a General Theory," American Sociological
Review Vol 44. p.636 - 655. 1982.
- Becker, Howard Saul. Outsiders : Studies in The Sociology of
Deviance. New York : The Free Press, 1963.
- Blumer, Herbert. "The Methodological Position of Symbolic
Interactionism," in H. Blumer (ed.) Symbolic Interactionism :
Perspective and Method. p. 1 - 60. Englewood Cliffs, New
Jersey : Prentice-Hall, 1969.
- Chein, I. and others. The Road to Heroin Narcotics. Delinquency
and Social Policy : New York : Basic, 1964.
- Clinard, M.D. and R.F. Meier. "Prostitution," in Sociology of
Deviant Behavior. Holt, New York : Rinehart and Winton, 1979.
- Cohen, Albert K. Delinquent Boys : The Culture of the Gang.
Glencoe, Illinois : Free Press, 1955.

- Davis, Nanette J. "The Prostitute : Developing a Deviant Identity," in Jame M. Henslin (ed.) Studies in the Sociology of Sex. p. 297 - 322. New York : Meridith Corporation, 1971.
- Davis, Nanette J. Sociological Constructions of Deviance. Dubuque, Iowa : William C. Brown Company, 1975.
- Denzin, Norman K. The Research Act : A Theoretical Introduction to Sociological Method. 2nd ed. New York : McGraw-Hill Book Company 1978.
- Eitzen, Stanley. Social Problems. Massachusetts : Allyn and Bacon, Inc., 1986.
- Ginberg, Irving J. and Jame R. Greenley. "Competing Theories of Marijuana Use a Longitudinal Study," Journal of Health and Social Behavior. 19 : 22 - 32 ; March, 1979.
- Glaser, Barney G. Theoretical Sensitivity. Mill Valley, California : The Sociology Press, 1978.
- Goode, Eric. Deviant Behavior : Interactionist Approach. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1978.
- _____. "The major drugs of use among adolescents and young adults," in E. Harms (Ed.), Drugs and youth : The challenge of today. Elmsford, New York : Pergamon, 1973.
- Heiss, Jerold. "The Development of Identities, Roles and Presented Selves," in The Social Psychology of Interaction. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1981.
- Hochman, Joel Simon and Norman Q. Brill. "Chronic Marijuana Use and Psychosocial Adaptation," The American Journal of Psychiatry. 130 : 132 - 139 ; February, 1973.

Hughes, Everett. "Delimmas and Contradictions of Status,"
American Journal of Sociology. 1 : 353 - 359 ; March, 1945.

Kitsuse, John I. "Societal Reaction to Deviant Behavior : Problems
of Theory and Method," Social Problems. 9(3) : 247 - 256 ;
Winter 1962.

Kron, Marvin D. and others. "Social Bonding Theory and Adolescent
Cigarette Smoking : A Longitudinal Analysis," Journal of
Health and Social Behavior. 24 (December) 1983 : 337 - 349.

Lemert, Edwin M. Social Pathology. New York : McGraw-Hill Book
Co., 1951.

Lemert, Edwin M. Human Deviance, Social Problems and Social Control.
Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1967.

Lindesmith, Alfred R. Opiate Addiction. Bloomington, Indiana :
Principia, 1947.

Lopota, Helen Znaieck. "Self Identity in Marriage and Windowhood,"
in Manis and Meltzer (eds.) Symbolic Interaction : A Reader
in Social Psychology (3rd.). Boston : Allyn and Bacon, 1978.

McAuliffe, William E. and Robert A. Gordon. "A Test of Lindesmith's
Theory of Addiction : The Frequency of Euphoria Among Long-
Term Addicts," American Journal of Sociology. 79(4) : 795 -
840 ; January, 1974.

Marcos, Anastasios C., Stephen J. Bahr, and Richard E. Johnson.
"Test of a Bonding/Association Theory of Adolescent Drug
Use," Social Force 1-2. 65 : 135 - 161 ; 1986.

Orcutt, James D. Analyzing Deviance. Homewood, Illinois : The
Dorsey Press, 1983.

Parsons, Talcott. The Social System. New York : The Free Press, 1951.

Platt, Jerome J. and Christina Labate. Heroin Addiction : Theory, Research, and Treatment. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1976.

Rosenberg, M.M. The Sociology of Deviance. New York : St.Martin's Press, 1975.

Rubington, Earl and Martin S. Weinberg. Deviance the Interactionist Perspectives Test and Reading in The Sociology of Deviance. 5th ed. New York : Macmillian Publishing Co. Inc., 1987.

Runyan, W.M. "The Life Course as a Theoretical Orientation Sequences of Person-Situation Interaction," Journal of Personality. 46(2) : 569 - 593 ; December, 1978.

Schur, Edwin M. Labeling Deviant Behavior : Its Sociological Implication. New York : Harper and Row Publishers, 1971.

Shibutani, Tamotsu. "The Reference Group Reconsidered," in Maniss and Meltzer (eds) Symbolic Interaction : A Reader in Social Psychology. (2nd). Boston : Allyn and Bacon, 1972.

Stebbins, Robert A. "Career : The Subjective Approach," The Sociological Quarter. 11 : 32 - 50 ; Winter, 1970.

Tannenbaum, Fränk. Crime and The Community. New York : Columbia University Press, 1938.

Thio, Alex. Deviant Behavior. 3d ed. New York : Harper & Row Publishers, 1988.

Wolfson, Charles. Social Deviance and The Human Services. Charles C. Thomas Publisher Springfield Illinois, 1984.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ของ	:	เฮโรอิน
ชนของ	:	การไปซื้อเฮโรอินจากแหล่งซื้อขายเฮโรอิน
วิธี	:	วิธีการฉีดเฮโรอินเข้าเส้นเลือดดำ
เซฟ	:	การเก็บเฮโรอินของตนเองไว้
ตอน	:	การเอารัดเอาเปรียบระหว่างมืออาชีพกับเด็กใหม่
ติดของ	:	ติดเฮโรอิน
เนื้อ	:	กัญชา
บ้อง	:	ไม้ไผ่ที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการสูบกัญชา เวลาใช้ใส่กัญชาลงใบแล้วนำไปเผาไฟที่ร้อนที่ละนิด แล้วดูดควันกัญชาเข้าไปในปอด
บีก	:	ขนาดของเฮโรอินที่ใช้ในการซื้อขายกัน
ปล่อยของ	:	การนำเฮโรอินมาขายให้กับผู้เสพ
โรกหรือโรย	:	เป็นวิธีการเสพเฮโรอินโดยการนำผงเฮโรอินใส่บนกัญชา แล้วนำไปเผาไฟดูดควันเฮโรอินเข้าปอด
ยา	:	เป็นวิธีการเตรียมกัญชาโดยการนำใบหรือยอดช่อดอกกัญชาตัวเมียไปตากแห้ง แล้วนำมาบดให้เป็นผงหยาบ ๆ หรือหั่นเป็นผอยชิ้นเล็ก ๆ ผสมใส่ในบุหรี่หรือบ้องกัญชาก็ได้
เล่น	:	การเสพเฮโรอิน
สอยบุหรี่	:	การเอาเฮโรอินใส่ผสมกับบุหรี่โดยเอาใส่บุหรี่่ออกทั้งหมด แล้วเอาเฮโรอินใส่เป็นไส้บุหรี่ แล้วป่นให้เป็นมวลบุหรี่
เสฟซ้ำ	:	การวนกลับไปสู่สภาพเดิมคือเข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอินจนกระทั่งเป็นผู้ติดเฮโรอินอีก
เสียน	:	อาการอยากเฮโรอิน ซึ่งถ้าไม่ได้เสฟจะมีอาการเจ็บปวด เช่น อาเจียน หนาวนี้หนาวไหล หนาวสั่น หนาว เป็นต้น
หักดิบ	:	การเลิกเสพเฮโรอินด้วยตนเอง
ยิง	:	การเสพเฮโรอินด้วยการใช้เข็มฉีดยา

ภาคผนวก ข

แนวทางการสัมภาษณ์เยาวชนติดเฮโรอีน

แนวทางการสัมภาษณ์เยาวชนติดเฮโรอีน

เริ่มการสนทนา

- แนะนำตนเอง
- อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
 - จุดประสงค์ของการวิจัย ต้องการศึกษาเรื่องกระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชน โดยอยากทราบความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนติดเฮโรอีนในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการติดเฮโรอีน เรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการติดเฮโรอีน และเรื่องการทำเนิ่นชีวิตภายหลังการติดเฮโรอีน
 - เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ซึ่งมีลักษณะเป็นกันเอง โดยไม่มีพิธีรีตอง โดยทำให้พูดคุยถึงความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละคนอย่างละเอียดและจะจัดทำข้อสรุปของการสนทนาเป็นแบบแผนของพฤติกรรม เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการติดเฮโรอีนของเยาวชนต่อไป
 - ต้องขออภัย เพราะอาจจบบันทึกการสนทนาไม่ทัน เทปที่อัดจะไม่นำไปเปิดที่ใด นอกจากผู้ศึกษาจะนำมาเปิดฟังเพื่อจะได้สรุปความคิดเห็นของแต่ละบุคคลให้ถูกต้องเท่านั้น
 - เริ่มคำถามอุ่นเครื่อง เช่น เคยเรื่องการเดินทางหรือสภาพดินฟ้าอากาศเป็นอย่างไร

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ติดเฮโรอีน

- มีพี่น้องกี่คน (จำนวนพี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว)
- ผู้ตอบเป็นลูกคนที่เท่าไร
- ผู้ตอบอาศัยอยู่กับใครบ้าง-ประจำ/ไม่ประจำ
 - ถ้าไม่ประจำ อยู่กับใครบ้าง เพราะเหตุใด ช่วงอายุเท่าไร ให้ถามถึงสภาพครอบครัวและความเป็นอยู่ของผู้ตอบในช่วงนั้น

- ถ้าอยู่ประจำกับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และคนอื่น ๆ ให้อามถึงสภาพครอบครัว เช่น มีใครบ้าง สนทนกับใครมากที่สุด ท้าวมจึงสนทนด้วย เคยสอบหรือให้คำปรึกษาเรื่องอะไร บ้าง ทะลอมถาม

- ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด
- ห้ามปรามเรื่องการเสพยาเสพติด
- ผู้ตอบมีครอบครัวแล้วหรือยัง
 - ถ้ามีอยู่ด้วยกันหรือแยกกันอยู่ เพราะเหตุใด
 - ถ้าไม่มี คิดว่ายังติดยาเสพติดอยู่จะมีปัญหาหรือไม่
- การศึกษาของพ่อแม่ผู้ตอบ
 - พ่อจบชั้นอะไร แม่จบชั้นอะไร
 - พ่อทำงาน/ไม่ทำงาน ถ้าทำงาน ทำงานอะไร
 - แม่ทำงาน/ไม่ทำงาน ถ้าทำงาน ทำงานอะไร
 - ถ้าพ่อแม่ไม่ทำงาน ใครเป็นผู้หาเงินมาใช้จ่ายภายในบ้าน ผู้ตอบมีรายได้

หรือไม่

- ถ้ามีรายได้ เคยช่วยเหลือครอบครัวบ้างหรือไม่ ถ้าไม่เพราะเหตุใด
- ถ้าไม่มีรายได้ ผู้ตอบขอเงินจากใคร พอใช้หรือไม่ ถ้าไม่พอใช้ ทำ

อย่างไร

สภาพแวดล้อมของผู้ติดเฮโรอีนที่อาจมีผลต่อการติดเฮโรอีน

ด้านการศึกษา

- ผู้ตอบจบการศึกษาจากที่ไหน ทะลอมถาม
 - ชื่อเสียงของโรงเรียนดี/ไม่ดี ท้าวมจึงเป็นเช่นนั้น
 - เรื่องการเรียนการสอนเป็นอย่างไร

- ขณะที่เรียนอยู่ ผลการเรียนเป็นอย่างไรบ้าง (ไม่ดี ปานกลาง ดี) ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

- ถ้าไม่ดี เพราะอะไร (เรียนไม่เก่ง/ไม่ยากเรียน/เพื่อน ๆ ไม่เรียนกัน)
- เคยย้ายโรงเรียนบ้างหรือไม่ เพราะอะไร ที่ครั้ง โรงเรียนใหม่เป็นอย่างไร
- เคยหยุดเรียนกลางคันหรือไม่ เพราะอะไร
- ปัญหาในเรื่องการเรียนมีหรือไม่
 - ถ้ามี เรื่องอะไรบ้าง แก้ปัญหาอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
- ขณะที่อยู่ในโรงเรียน เคยมีความรู้สึกเชิง เบื่อหน่าย ซ้ำซาก จำเจ บ้างไหม
 - ถ้าไม่เคย เพราะอะไร
 - ถ้าเคย บ่อยครั้งไหม แล้วผู้ตอบมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้อย่างไร ผลเป็น

อย่างไร พ่อแม่ ครูอาจารย์เป็นอย่างไร

ตะล่อมถาม:

- เคยลองเสพยาเสพติดบ้างไหม เช่น บุหรี่ กัญชา
- เพื่อนเคยขยันทะล่อมให้ลอง เพราะช่วยแก้ปัญหาได้ดี
- ว่างเวลาว่างทำอะไร เช่น นั่งร้านกาแฟ นั่งกับใคร ร้านอยู่ตรงไหน

ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

- ขณะที่ผู้ตอบอยู่ในบ้าน เคยมีความรู้สึกเชิง เบื่อหน่าย ซ้ำซาก จำเจ บ้างไหม
- ถ้าไม่เคย เพราะอะไร
- ถ้าเคย บ่อยหรือไม่ และผู้ตอบแก้ปัญหาที่นั้น ๆ อย่างไร ให้ตะล่อมถามเรื่อง

เกี่ยวกับยาเสพติด เคยใช้ยาเสพติดแก้ปัญหาหรือหนีออกจากบ้านไปหาเพื่อน

- พ่อแม่หรือผู้ปกครองชอบใช้อารมณ์ดุด่า ใดๆไม่มีเหตุผลหรือไม่ ผู้ตอบมีความรู้สึกอย่างไร และเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนั้น ผู้ตอบทำอย่างไร
- พ่อแม่มีการทะเลาะวิวาทกันบ้างหรือไม่ ถ้ามีผู้ตอบรู้สึกอย่างไร ปฏิบัติตัวอย่างไร บ่อยหรือไม่

ด้านลักษณะของกลุ่มเพื่อน

- ผู้ตอบมีเพื่อนสนิททั้งในโรงเรียนและละแวกบ้านบ้างหรือไม่
 - ถ้าไม่มี เพราะอะไร
 - ถ้ามี ก็คน และผู้ตอบพอทราบไหมว่ามีใครใช้ยาเสพติด ยาเสพติดอะไร

เสพติดครั้งไหน

- เพื่อนคนนี้หรือกลุ่มนี้คบหาสมาคมมานานไหม ปัจจุบันยังติดต่อกันหรือเปล่า
- ถ้ายังติดต่อกันอยู่ พบกันบ่อยไหม มักพบกันที่ไหน ทำอะไรกันบ้าง

ตะล่อมถาม

- เพื่อนเคยชวนให้ทดลองเสพเฮโรอีนบ้างไหม
- ผู้ตอบทอย่างไร เขาสอนหรือชักชวนให้ทอย่างไร
- ถ้าไม่ทำตาม เขามีที่ทอย่างไร แล้วผู้ตอบเองมีความรู้สึกอย่างไรต่อ

ทำที่นั้น

การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกาติติเฮโรอีนของเยาวชน

- ผู้ตอบมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะเฮโรอีนและพิษภัยของมันหรือไม่
 - ถ้าไม่รู้ เข้าไปเกี่ยวข้องกับมันได้อย่างไร
 - ถ้ารู้ รู้จากใคร รู้ตั้งแต่เมื่อไร
- ผู้ตอบเคยใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อนหรือไม่
 - ถ้าเคย เป็นยาเสพติดอะไร บ่อยไหม
 - ปัจจุบันยังใช้ชนิดเดิมหรือเปลี่ยนไปเป็นชนิดอื่น
- ำให้ผู้ตอบเล่าถึงเหตุการณ์ในการเสพเฮโรอีนครั้งแรก

ตะล่อมถาม

- เหตุผลและภาวะจิตใจของการเสพครั้งแรก
- เสพกับใคร ทอย่างไรบ้าง
- เหตุการณ์ภายหลังการเสพ ทั้งในเรื่องความรู้สึกนึกคิดและการตัดสินใจ

กระท้อย่างไรต่อไป เช่น ทำที่ของพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน ฯลฯ

- ผู้ตอบมีความรู้สึกต่อทำที่เหล่านั้นอย่างไร และปฏิบัติตนอย่างไร
- ำให้ผู้ตอบเล่าถึงเหตุการณ์ในการเสพครั้งต่อไป

- ระยะเวลายาวจากครั้งแรกเท่าไร
 - ช่วงระยะเวลาระหว่างครั้งแรกและครั้งต่อไป ผู้ตอบไปทำอะไรบ้าง
- ตะล่อมถาม - พบเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเซพเฮรอื่นด้วยกันบ้างไหม
- สภาพภายในครอบครัวเป็นอย่างไร พ่อแม่ พี่น้องเป็นอย่างไร
 - ในกรณีที่ผู้ตอบยังเซพเฮรอื่นอยู่ ถ้าถูกห้ามใช้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ผู้ตอบมีความรู้สึกอย่างไร และทำอย่างไรกับอาการเหล่านั้น เพราะอะไร
- ตะล่อมถาม - สภาพภายในครอบครัวเป็นอย่างไร เพื่อนที่คบเป็นอย่างไรบ้าง กลุ่มเดิมหรือกลุ่มใหม่

ผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อเยาวชนทั้งก่อนและหลังการติดเฮรอื่น

- ผู้ตอบคิดว่าพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน และคนอื่น ๆ มองพวกตนเป็นอย่างไร และผู้ตอบมีความรู้สึกต่อทำที่เหล่านั้นอย่างไร

- ตะล่อมถาม - แยกตัวเองไปเข้ากับกลุ่มเพื่อนพวกเดียวกัน
- เพื่อนที่ไปเข้ากลุ่มด้วยมีทำที่อย่างไร (ดี/ไม่ดี) ผู้ตอบมีความรู้สึกอย่างไรต่อทำที่เหล่านั้นอย่างไร

- น้อยใจ โกรธ ฯลฯ
 - ผู้ตอบมีความรู้สึกต่อตนเองอย่างไรที่ต้องอยู่ในสภาพติดเฮรอื่นเช่นนี้
- ตะล่อมถาม - คิดว่าตนเองทำผิดหรือไม่
- เสียใจ กลัวไหม
 - ผู้ตอบคิดว่าบาปกรรมทำที่ของคนอื่น ๆ มีผลต่อการกระทำของตนเองหรือไม่ และคิดว่าทำอย่างไรกับความรู้สึกเหล่านั้น

- ผู้ตอบอยากให้คนอื่น ๆ เช่น พ่อแม่ พี่น้อง และคนทั่ว ๆ ไป มีทำที่ต่อตนเองอย่างไรบ้างเมื่อตกอยู่ในสภาพติดเฮรอื่น
- ผู้ตอบมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อตัวเองติดเฮรอื่น เช่น วิตกกังวล อับอาย น้อยใจ หรือกีดกันตัวเองจากคนอื่น

จบการสัมภาษณ์ กล่าวลาและขอบคุณ

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้ติดเชื้อโรอื่น

ประวัติผู้ติดเฮโรอีนทั้งหมดเป็นประวัติจริงที่ได้จากคลินิเคยาเสพติด
และบางส่วนได้จากการสัมภาษณ์ ส่วนชื่อที่ใช้ของทุกคนเป็นนามสมมติทั้งหมด

ประวัติของทอม

(สายสามัญ ครอบครัวยากจน เพื่อนติด)

อายุ 20 ปี การศึกษา บวช. (ไม่จบ)

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ต่อมากัญชา

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 2 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นรักกันดี ไม่เคยทะเลาะกันเลย จึงสนิทกับพ่อแม่ มีพี่น้อง 2 คน ทอมเป็นคนโตกับน้องก็รักกันดี พ่อมีอาชีพเป็นนักดนตรี เป็นคนต่างชาติ อารมณ์อ่อนไหว หมดหวัง แม่เป็นคนใจดี แต่ขี้บ่น ตอนหลังมีหนี้สินมากเพราะพ่อโดนภานียื้อนหลัง ทำให้อยากทำอะไรก็ไม่ได้

การอบรมเลี้ยงดู เป็นแบบตามใจ

วัยเด็ก เรียบร้อย ไม่ดื้อ

วัยรุ่น เริ่มเที่ยวเตร่ คบเพื่อนฝูงมาก ไปกันเป็นกลุ่มใหญ่ประมาณ 20-30 คน ไปสูบบุหรี่ กินเหล้า สูบกัญชา จนในที่สุดถูกไล่ออกจากโรงเรียน ไปเข้าโรงเรียนใหม่ก็ไปกันทั้งกลุ่มอีก แล้วก็ไปเสพยาทุกก่อนไปโรงเรียน จะอยู่เฉพาะในกลุ่มเดียวกัน ไม่เคยไปยุ่งกับกลุ่มที่ไม่สูบล

โรงเรียนเข้มงวดมากเรื่องยาเสพติด

ทอมเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เนื่องจากต้องช่วยตัวเองมาตลอด ออกจากบ้าน นานมาก และมีความคิดว่า ถ้าไม่ได้ดีก็จะไม่กลับบ้าน ทำทุกอย่างที่ตัวเองอยากทำโดยไม่กลัวอะไรเลย เวลามีปัญหาอะไรก็จะไม่ปรึกษาใคร แก้ปัญหาเองตลอด

ฐานะ บิดามีรายได้ดี แต่มีภาระมาก

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พ่อและน้องชายสูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก ไปซื้อเอง เผลอไปกับเพื่อน

ประวัติของสรรค์

(สายสามัญ ครอบครัวราบรื่น เพื่อนดี)

อายุ 25 ปี การศึกษา ป.6

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก มหรี ต่อมากัญชา

ปัจจุบัน เฮโรอีน วันละ 3-4 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

สรรค์อยู่กับพ่อแม่ ความสัมพันธ์พ่อกับแม่ราบรื่น สนิทกับแม่มากกว่าพ่อ แม่เข้าใจ แต่พ่อลำเอียง รักพี่สาวน้องสาวมากกว่า สำหรับสรรค์พ่อจะดูมาก จิตใจไม่ได้เลย ดีทุกอย่าง โดยเฉพาะเมื่อสรรค์เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์มาปูตนเอง ยิ่งทำให้ไม่เข้าใจกับพ่อยิ่งขึ้น

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อแม่ทำงานไม่มีเวลา เวลามีปัญหาอะไรก็ไม่รู้จะปรึกษาใคร ต้องออกไปหาเพื่อน เพราะไม่สนิทกับพี่น้องเลย

วัยเด็ก

การเรียนปานกลาง ไม่เคยโดดเรียนเลย ถ้าไม่ไปโรงเรียนก็จะไปเที่ยวกับเพื่อน ตามโรงภาพยนตร์

วัยรุ่น

เป็นคนที่ไม่มีความกระตือรือร้นในชีวิต เนื่องจากเป็นลูกคนกลางพ่อแม่ไม่เข้าใจ แม่ก็ไม่มีความพูดคุยด้วย ถูกดูต่ำตลอดเวลา เริ่มคบเพื่อนไปสูบบุหรี่ เพื่อนที่บ้านก็สูบกัญชา เพื่อนจับมอเตอร์ไซด์ประมาณ 20 คน เสพกัญชาทุกคน และมีเสพยาเฮโรอีน 2-3 คน

ฐานะ ดี

ประวัติการใช้จ่ายยาเสพติดในบ้าน พ่อสูบบุหรี่ แต่เลิกแล้ว

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ไม่เสียเงิน ตอนหลังซื้อเอง

ประวัติของโหนด

(สายสามัญ ครอบครัวยากจน เพื่อนไม่ติด)

อายุ 22 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ตอน ป.6 ักุษาเมื่ออายุ 18 ปี

ปัจจุบัน เฮโรอีน นิด วันละ 2 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่รักใคร่กันดี โหนดกับพ่อแม่อยู่ด้วยกันด้วยความอบอุ่น พ่อแม่พาไปเที่ยวตลอด มีพี่น้อง 2 คน โหนดเป็นคนเล็ก กับพี่ชายรักใคร่กันดี พ่อแม่รักลูกเท่าเทียมกัน พ่อมีอาชีพเป็นตำรวจ กลับบ้านวันศุกร์-อาทิตย์ แม่เป็นครู เมื่อตอนเสพยาเฮโรอีนพี่ชายรู้ แต่ถนอมหน้าใจกัน จึงไม่บอกให้พ่อแม่รู้

การอบรมเลี้ยงดู

โหนดสนิทกับป้ามาก เพราะโหนดมาอยู่กับป้า บิดาเทอมก็ไปอยู่กับป้าที่ต่างจังหวัด ป้าตามใจ มีความสุข แม่ก็ตามใจ มีความสุขดี

วัยเด็ก

เป็นเด็กซุกซนตามปกติธรรมดา ไม่เกเร แต่แอบสูบบุหรี่กับเพื่อนตอน ป.6

วัยรุ่น

เริ่มหนีเรียน ม.3 สูบบุหรี่จริงจังกับเพื่อน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา พ่อแม่ห้าม แต่เพื่อนในกลุ่มสูบกันทุกคน ตอนอยู่ ม.5 เริ่มคบเพื่อนที่มีบ้านอยู่ในสลัม ก็ดูคึกคักและเฮโรอีนกันโดยที่พ่อแม่เพื่อนก็ไม่ว่ากล่าวตักเตือน จนพ่อของโหนดต้องนำออกจากโรงเรียนไปเรียนที่ต่างจังหวัด

โหนดเป็นคนใจอ่อน ขัดเพื่อนไม่ได้ ทำอะไรตามเพื่อน เวลามีปัญหาจะไม่ปรึกษาใคร คิดคนเดียว

พอกลับมาจากเรียนต่างจังหวัดก็ไปเจอเพื่อนกลุ่มเดิมที่อยู่แสนสลัมก็ชวนกันไปเสพเฮโรอีน
โรงเรียนเซี่ยงจวดเรื่องยาเสพติด ยกวันนูหรี

ฐานะ

ปานกลางค่อนข้างดี ไม่มีหนี้สิน มีบ้านเป็นของตนเอง

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน

ทุกคนในบ้าน รวมทั้งญาติพี่น้อง ไม่มีใครสูบบุหรี่ นอกจากพี่ชาย กินเหล้า

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ไม่เสียเงิน

ประวัติของหรั่ง

(สายสามัญ ครอบครัวยากจน เพื่อนไม่ติด)

อายุ 20 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพ ค้าขายผลไม้กับพ่อ รายได้ 4,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ม.3)

ปัจจุบัน เฮโรอีน สูบกับบุหรี่ วันละ 8 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่กันอย่างปกติ มีทะเลาะกันบ้างเล็กน้อยเรื่องเงิน พ่อเป็นใหญ่ในบ้าน แม่ไม่กล้าพูดเท่าไร หรั่งใกล้ชิดกับแม่มาก แต่มีปัญหาที่ไม่กล้าบอกแม่ พ่อเป็นคนขี้บ่น

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อลาเอียงรักน้องมากกว่า เอาใจน้องมาก แต่ไม่สนใจหรั่งเลย แต่หรั่งกับน้องสนิทกันมาก มีอะไรก็ปรึกษากัน หรั่งจะออกจากบ้านแต่เช้าแล้วกลับบ้านดึกตลอดเวลา พ่อก็จะบ่น หรั่งก็จะไม่พูดอะไร ชอบอยู่คนเดียว

วัยเด็ก

ปกติชอบชน คบเพื่อนดี เพื่อนगेเรไม่คบเลย ป.1-ป.6 การเรียนปานกลาง พ่อแม่ไม่ค่อยสนใจ

วัยรุ่น

เริ่มगेเร คบเพื่อนเที่ยว หนีโรงเรียน ตอน ม.3 เริ่มสูบบุหรี่กับเพื่อนต่างซอยที่บ้าน เพื่อนที่โรงเรียนดี มีปัญหาคิดคนเดียว แอบร้องไห้คนเดียว ไม่รู้จะปรึกษาใคร จบ ม.3 ไม่ได้เรียนต่อเพราะพ่อไม่ให้เรียนต่อก็เสียใจ คบเพื่อนที่เสพยาเฮโรอีน

เป็นคนที่ไม่ชอบให้ใครว่าอะไรจะกลัวไปหมด

ฐานะ ปานกลาง ไม่มีปัญหา ปัจจุบันมีลูก 1 คน เลิกกับเมียเพราะติดเฮโรอีน

ประวัติการเข้ายาเสพติดในบ้าน พ่อสูบบุหรี่ พี่น้องไม่มีใครสูบเลย พ่อห้ามเด็ดขาดเรื่องสูบบุหรี่ เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนทำให้ไม่เสียเงิน ตอนหลังซื้อเอง

ประวัติของโจ

(สายสามัญ ครอบครัวไม่ราบรื่น เพื่อนติด)

อายุ 21 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพ ขายเครื่องประดับ รายได้ 2,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ตอน ม.1 ต่อมากัญชา เมื่อ ม.2

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 1 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ตอนเด็กอยู่กับพ่อเป็นคนดูแลตลอด เพราะแม่ไปทำงานต่างจังหวัด กลับบ้านอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ต่อมาพ่อแม่ทะเลาะกันโดยที่ตัวเองก็ไม่ทราบสาเหตุ จนกระทั่งเลิกกัน แม่ออกจากบ้าน โจต้องอยู่กับพ่อ

สนิทกับพ่อมาก รักพ่อมาก ไม่อยากให้พ่อเสียใจ และสนิทกับพี่สาวคนโต แต่ต้องไปอยู่กับพี่ชายซึ่งไม่สนิทด้วย และไม่มีเวลาให้ จัดใจกับพี่สาวไปบ่อยครั้ง

การอบรมเลี้ยงดู

โจเป็นลูกคนสุดท้อง พ่อเลี้ยงดูแบบตามใจ ไม่เข้มงวด บางครั้งโจเป็นคนที่ใครๆ ใจไม่ได้ เคยหนีออกจากบ้านครั้งละ 2-3 วัน แล้วพ่อไปตามกลับบ้าน แม่เป็นคนสนับสนุนเรื่องการเงินภายในบ้าน

วัยเด็ก

เรียนหนังสือไม่ดี ไม่อยากเรียน หนีเรียนบ่อย เพื่อนมาก ไม่ชอบเรียนเหมือนกัน
อยากเที่ยวมาก ม.1 สูบบุหรี่กับเพื่อน ๆ ในกลุ่มสูบบุหรี่ทุกคน พ่อห้ามก็เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง
พอ ม.2 พ่อแม่เริ่มทะเลาะกันก็ออกไปหาเพื่อน ไปสูบกัญชากัน ติดเพื่อนมาก

วัยรุ่น

เป็นคนติดเพื่อน ชอบเที่ยวเตร่ พอตอน ม.3 แม่เลิกกับพ่อ แม่ออกจากบ้านไป ก็เริ่มไปสูบเฮโรอีน ตอน ม.3 เรียนซ้ำชั้น 5 ปี เปื่อ ชอบไปเที่ยวกับเพื่อน

ใจเป็นคนอ่อนไหวมาก ไม่ชอบพูด ไม่กล้าสู้สายตา จะหลบหน้าตลอดเวลา พอพูดถึง
เรื่องแม่จะกัมหน้ำร้องไห้ตลอด ปัจจุบันก็ยังไม่ว่าพ่อแม่เลิกกันเพราะสาเหตุใด พยายามตาม
หาแม่ที่ทำงานก็ไม่เจอ ไม่ชอบทำกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น เวลามีปัญหาอะไรจะเก็บไว้คนเดียว
ฐานะ พอใช้ได้

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พี่ชายกินเหล้า สูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ไม่เสียเงิน

ประวัติของเรจิก

(สายสามัญ ครอบครัวยุคใหม่ รามรื่น เพื่อนติด)

อายุ 20 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก มูห์รี (ม.2) กัญชา (ปวช.ไม่จบ)

ปัจจุบัน เฮโรอีน สูบกับมูห์รี วันละ 20-30 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่ด้วยกัน แต่ทะเลาะกันตลอดเรื่อง แม่ติดการพนัน ทำให้ไม่สบายใจ พ่อปล่อยปละไม่เอาใจใส่ต้องมาอยู่กับยาซึ่งเข้าใจ สนทนากันมาก มีอะไรก็ปรึกษายา แต่ก็คนละวัยกัน พ่อเคยขายเฮโรอีน แต่เลิกแล้ว

การอบรมเลี้ยงดู

อยู่กับยาซึ่งเรจิกรักอย่างมาก ญาติพี่น้องทางย่าก็ดีทุกคน เวลาเรียนตกพ่อก็จะดุคำตลอด แม่ก็ติดการพนันไม่มีเวลาดูแล

วัยเด็ก

ยังดี ไม่มีอะไรมาก แต่เป็นเด็กเงี้ยว ๆ ไม่ค่อยพูด

วัยรุ่น

เริ่ม ม.1 ยังดีอยู่ พอขึ้น ม.2 รู้จักเพื่อนมากขึ้นก็ชวนกันเที่ยว หนีเรียน เมื่อครูดูเริ่มดูมูห์รี ม.3 เริ่มเรียนตกพ่อมรภก็ตำ ก็เลยร่ำคาญไปดมเล็กเกอร์ ไม่ไปโรงเรียนจนถูกไล่ออกจากโรงเรียนว่างหนึ่งปี พ่อบังคับให้ไปเรียนช่างก็ไม่ชอบไป คบเพื่อนสูบกัญชา เรียนไม่จบถูกไล่ออกจากโรงเรียนอีก พ่อไม่สนใจแล้ว จึงอยู่กับเพื่อนตลอด แล้วไปสูบกัญชา ดมพินเนอร์ จนพ่อแม่เลิกกัน ไปเสพยาเฮโรอีน เวลาที่มีปัญหามักเก็บไว้กับตนเอง คิดคนเดียว

ฐานะ ปานกลาง

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พี่ชายติดเฮโรอีน

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ไม่เสียเงิน ตอนหลังซื้อเอง เพื่อนเป็นคนขาย

ประวัติของหนู

(สายสามัญ ครอบครัวยากจน เพื่อนไม่ติด)

อายุ 23 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ขายเครื่องประดับ รายได้ 6,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (คนเดียวซึ่งสูบบุหรี่แล้วไปเสพยาคนอื่นเลย) ตอน ม.1

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 6 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่ด้วยกันด้วยความราบรื่น พ่อเป็นคนใจดีเอาใจจริงเอาใจกับงาน แม่ขยันทำงาน แต่ดูแลและเข้มงวดมาก พ่อโดนยิงตายเมื่อหนูอายุ 8 ขวบ แม่มีสามีใหม่ แต่สามีใหม่ดี

มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน หนูเป็นคนที่ 3 สนิทกับพี่ชายคนรองซึ่งเสพยาคนอื่นและติดคุก เพราะถูกจับเสพยาคนอื่น

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อเสีย แม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด จึงต้องไปอยู่กับตายาย ซึ่งยายเป็นคนใจดี แต่ตาคู เจ้าระเบียบ

วัยเด็ก เป็นคนดี ขน ป.1-ป.2 เกเรไม่ชอบเรียน อดเรียนบ่อย เพื่อนสนิทในห้องเกเร ทำอะไรก็ทำด้วยกัน

วัยรุ่น

เกเร หนีเรียน ไปสูบบุหรี่ เพื่อนดูถูกว่าไม่กล้าจึงสูบบุหรี่ด้วย กินเหล้า มีเรื่องชกต่อย จนถูกไล่ออกจากโรงเรียน ขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก็คบเพื่อนแถวบ้านก็กินเหล้า สูบบุหรี่ เล่าไปแม่ก็ไม่ชอบให้พาเพื่อนมาบ้านเคยบอกว่าเพื่อนไม่ดีให้เลิกคบ ก็ไม่เชื่อฟัง ในที่สุดก็ถูกตาไล่ออกจากบ้าน น้อยใจมาก คิดว่าถ้าไม่ได้ดีจะไม่กลับบ้านเด็ดขาด

เมื่อไปเข้าเรียนเทคโนโลยี เพื่อนใหม่ก็เสพยาคนอื่น เพื่อนที่บ้านก็เสพยาคนอื่น โรงเรียนก็ไม่เข้มงวด

ฐานะ ปานกลาง

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พ่อไม่สูบบุหรี่ พี่ชายเสพยาคนอื่น จนถูกจับติดคุก

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ ไม่เสียเงิน

ประวัติของบอย

(สายสามัญ ครอบครัวไม่ราบรื่น เพื่อนไม่ติด)

อายุ 19 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 (ไม่จบ)

อาชีพ ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รายได้ 2,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ม.1) กัญชา (ม.2)

ปัจจุบัน เฮโรอีน (ปวช.) วันละ 3 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่แยกทางกันเมื่อบอยอายุ 16 ปี ชอบไปอยู่กับพ่อ ซึ่งเป็นตำรวจ มีเมียน้อย ก่อนเลิกก็ทะเลาะกันประจำ แม่ก็ไม่มีสามีใหม่ พ่อเป็นคนใจดี แต่ติดเหล้า เจ้าชู้ เล่นการพนัน เมื่อพ่อแม่เลิกกันต้องไปอยู่กับยายที่ต่างจังหวัด ก็ถูกยายว่าพ่อไม่ดีตลอด บอยก็เสียใจเพราะรักพ่อมาก ไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร แอบร้องไห้ พ่อมากขึ้นก็หนีไปหาพ่อ ๆ ก็ไม่มีเวลาก็ต้องกลับไปอยู่กับยายจนพ่อตาย ก็ออกไปเสพเฮโรอีน ตอนหลังจึงกลับมาอยู่กับแม่

กับพี่น้องรักใคร่กันดี พี่ชายก็มาติดเฮโรอีนด้วยกัน

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อไม่ค่อยมีเวลาให้ นาน ๆ จะมาเยี่ยมบอยเพราะมีอาชีพเป็นตำรวจต้องค้างที่ทำงาน ประจำ จึงอาศัยอยู่กับพี่ชายมากกว่า สนทนากับน้องชายมากกว่า แต่น้องกับพี่ชายอยู่กับพ่อ บอยต้องไปอยู่กับยาย

วัยเด็ก

ปกติ เวลาทำอะไรไม่รู้จะปรึกษาใคร จะร้องไห้คนเดียว ยายก็ดู บอยไม่ชอบยาย

วัยรุ่น

เริ่มเกเร ไม่อยากเรียนหนังสือ เริ่มคบเพื่อนเที่ยว ม.1 เริ่มสูบบุหรี่ใช้กัญชาสนุกตามเพื่อน ม.2 เริ่มสูบกัญชา การเรียนแย่งลง จบ ม.3 แยกมาอยู่กับแฟนตามลำพัง เป็นคนที่ชอบทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคนน่าสงสารมาก เวลาสัมภาษณ์จะร้องไห้ตลอดไม่ค่อยพูด พอจบ ม.3 ไปเรียน ปวช. ก็ถูกให้ออกจากโรงเรียน เพราะติดเพื่อนที่แถวบ้านซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ เข้าไปเสพเฮโรอีนกับเพื่อนบ้านพร้อมกับพี่ชาย

ฐานะ ปานกลาง

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน

พ่อสุบบุหรี กินเหล้า เพื่อนพ่อมาสูบกัญชาในบ้าน

พี่ชายสุบบุหรี กัญชา กินเหล้า

น้องชายสุบบุหรี

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ไม่เสียเงิน ตอนหลังซื้อเอง

ประวัติของป๋อง

(สายอาชีพ ครอบครัวราบรื่น เพื่อนดี)

อายุ 25 ปี การศึกษา ปวช.2 (ไม่จบ)

อาชีพ วางงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ม.3) กัญชา (ปวช.1)

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 3 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่ด้วยกันปกติ เป็นครอบครัวใหญ่ ป๋องเป็นลูกคนกลางเรียนไม่ดี แม่ชอบเอาไปเปรียบเทียบกับพี่น้องที่เรียนดี ป๋องไม่พอใจ เก็บกดมาตลอด พ่อเป็นคนเจียบ ๆ เฉย ๆ ไม่ค่อยพูด แต่เข้าใจ แม่ก็เป็นคนเฉยแต่เจ้าระเบียบ จุกจิกจู้จี้มาก ต่ำแก่ง ป๋องไม่ชอบเลย จนกลายเป็นเกลียดแม่ เพราะชอบเอาชนะป๋องในทุกเรื่อง ไม่ชอบให้คบเพื่อนหาว่าเพื่อนไม่ดี ไม่ให้พาเข้าบ้าน จึงออกไปหาเพื่อนข้างนอกบ้านตลอด ไม่สนิทกับใครเลย

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อแม่ขायของไม่มีเวลา จึงปล่อยให้อยู่กับญาติและพี่ชายดูแลกันเอง แต่ก็อยู่แบบต่างคนต่างอยู่ เวลามีปัญหาอะไรไม่ปรึกษาใคร เก็บไว้คนเดียว

วัยเด็ก การเรียนตอน ป.1-ป.6 แม่ ช่วยตัวเองตลอด

วัยรุ่น

เริ่มคบเพื่อนมากขึ้น เพื่อนเกเร หนีเรียน แต่ไม่ก้าวร้าว ม.3 เริ่มสูบบุหรี่ กินเหล้า จบ ม.3 ไปจบรดสองแถวเริ่มไปสูบกัญชา พอเข้าเรียน ปวช.1 ก็ไปสูบกัญชากับเพื่อน และมีเสพยาเฮโรอีนด้วย โรงเรียนไม่ค่อยเข้มงวดนัก สูบกัญชากันในห้อง ครูไม่สนใจ ฝึกฝนกันในโรงเรียน เรียนไม่จบต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะเสพยาเฮโรอีน

ฐานะ พอใช้

ประวัติการใช้จ่ายยาเสพติดในบ้าน พ่อ พี่ชาย สูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนาให้ไม่เสียเงิน ตอนหลังซื้อเอง ในที่สุดเป็นคนขายเฮโรอีนด้วย

ประวัติของ เล็ก

(สายอาชีพ ครอบครัวราบรื่น เพื่อนดี)

อายุ 22 ปี การศึกษา ปวช.3 (ไม่จบ)

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ปวช.1) กัญชา (ปวช.3)

ปัจจุบัน เฮโรอีน นิด วันละ 3 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ปกติดี ปัจจุบันอยู่กับแม่ เพราะพ่อบวชเป็นพระตั้งแต่เล็กอายุ 10 ขวบ ไม่ทราบสาเหตุการบวช แต่พ่อก็ยังส่งเสียให้ลูกเรียนตลอด

เล็กอยู่กับแม่ พี่สาว บางครั้งก็ไปอยู่กับน้าสาว น้าเขย ซึ่งดีมาก กับพี่น้องสนิทสนมกันดี กับพี่ชายก็เสพกัญชาและเฮโรอีนด้วยกัน แม่เป็นคนใจดี ไม่ค่อยว่า มักไว้ใจให้พี่ชายดูแล เพราะแม่ต้องทำงาน

การอบรมเลี้ยงดู ปกติ

วัยเด็ก

ป.1-ป.6 การเรียนปานกลาง ไม่เคยโดดเรียน ไม่เกเร เด็ก ๆ อบอุ่น ไม่คบเพื่อนเกเรเลย เป็นคนไม่ชอบเก็บอะไรในใจ ไม่คิดให้หนักใจ

วัยรุ่น

ยังปกติไม่เกเร มีเรื่องชกต่อยบ้าง เพราะชอบช่วยเหลือเพื่อนฝูง การเรียนปานกลาง ไปสอนหนังสือให้หลาน เพื่อนแถวบ้านที่สนิทสนมเสพกัญชา เฮโรอีน ทินเนอร์ พี่ชายก็อยู่ในกลุ่มด้วย

พอเข้า ปวช. เริ่มเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ ตอนแรกไม่เอา เพื่อนท้าทายก็เลยลอง เพราะเป็นคนที่มีน้ำใจตัวเองลองได้ทุกอย่าง ปวช.1 สูบบุหรี่ ปวช.2 คมแล็กเกอร์ พอขึ้น ปี 3 ก็ดูดกัญชา เฮโรอีน กับกลุ่มเพื่อนพี่ชาย จนถูกไล่ออกจากโรงเรียน แม่จับได้คิดว่าเป็นกัญชา และไว้ใจพี่ชาย

ฐานะ ปานกลาง

ประวัติการใช้จ่ายเสพติณในบ้าน พี่ชายดูบุหรี่ กัญชา เฮโรอีน

เฮโรอีนครั้งแรก ชื่อเอง

ประวัติของ เกรียง

(สายอาชีพ ครอบครัวอบอุ่น เพื่อนไม่ติด)

อายุ 22 ปี การศึกษา ปวท.

อาชีพ นักเรียน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ เมื่ออายุ 15 ปี แล้วกัญชา

ปัจจุบัน เฮโรอีน สูบ วันละ 2 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่รักใคร่กันดี เป็นครอบครัวใหญ่ พ่อมีอดีตเป็นคนเกเร ชอบเล่นให้ลูกฟัง ไม่มีอาชีพอะไร แม่เป็นคนใจดี ไม่มีความรู้ สนิทกับแม่มากกว่าพ่อ สนิทกับน้องชายมากกว่าพี่ชาย แต่รักใคร่กันดี ตอนหลังติดเฮโรอีน พ่อไม่พูดด้วย จึงเสียใจมาก อยากให้พ่อตาหนีมากกว่า ไม่พูดด้วย สงสารแม่ร้องไห้ทุกวัน

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อแม่เลี้ยงดูแบบตามใจมาก ขัดใจไม่ได้เลย เป็นคนที่ไม่ชอบให้ใครมาบังคับ โดยเฉพาะพ่อไม่เคยตำหนิอะไรเลย

วัยเด็ก ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ผลการเรียนปานกลาง

วัยรุ่น

เริ่มติดเพื่อน เพี้ยวเตร์ สูบบุหรี่ ตอน ม.3-4 ถูกพ่อแม่บังคับให้เรียน ไม่อยากเรียน หนีเรียนกับเพื่อน หนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน สูบกัญชากัน และเสพเฮโรอีนจริงจังตอนอยู่ ปวท. โรงเรียนไม่เข้มงวด ยาเสพติดมีมาก

ฐานะ ปานกลางค่อนข้างไม่ดี

ประวัติการใช้จ่ายยาเสพติดในบ้าน น้องชายสูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก ลงขันกันซื้อ ตอนหลังเป็นคนขายเฮโรอีนด้วย

ประวัติของทักษ์

(สายอาชีพ ครอบครัวยากจน เพื่อนไม่ติด)

อายุ 22 ปี การศึกษา บวส.

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ม.3) กัญชา (บวช.2)

ปัจจุบัน เฮโรอีน สูบและฉีด วันละ 3 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่อยู่กันอย่างราบรื่น พ่อแม่เป็นคนใจดี ชอบไปอยู่กับยายเพื่อเรียนหนังสือ ยายใจดี ชอบญาติพี่น้องดี พ่อแม่ไปเยี่ยมเสมอ

การอบรมเลี้ยงดู ยายใจดี ตอนหลังออกไปอยู่ประจำกับเพื่อน ยายก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรนัก

วัยเด็ก

การเรียนปานกลาง มีเพื่อนสนิทมากอยู่คนหนึ่งอยู่ด้วยกันตลอด พ่อแม่ก็รู้จักกัน

สนุกสนาน

วัยรุ่น

ไปอยู่โรงเรียนประจำกับเพื่อนสนิท ซึ่งไม่ชอบมากเลยเพราะครูผู้ควบคุมดูแลผู้ระเบียบจัด ทักษ์เป็นคนอิสระไม่ชอบระเบียบมาก ปลาย ม.3 การเรียนเริ่มตก เพราะเที่ยว และครูดูไม่ชอบ เรียนไม่รู้เรื่อง โดดเรียน

ปลาย ม.3 จึงออกมาอยู่ข้างนอก เห็นเพื่อนสูบบุหรี่ก็เข้าไปลอง จบแล้วเรียนต่อบวช.2 เริ่มโดดเรียนอีก เพื่อนมากโดยเฉพาะแถวบ้านเป็นแหล่งกัญชา ก็เลยเข้าไปสูบกัญชาพอขึ้น บวช.3 เพื่อนขายเฮโรอีนเลยเข้าไปเสพยาเฮโรอีนโดยไม่เสียเงิน เพื่อสนิทก็เสพด้วย

ฐานะ ปานกลาง

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน ไม่มี

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนขาย ไม่เสียเงิน

ประวัติของชน

(สายอาชีพ ครอบครัวไม่ราบรื่น เพื่อนติด)

อายุ 19 ปี การศึกษา ปวช.2

อาชีพ นักเรียน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ตอน ม.2 ัญชา ปวช.1

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 4 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่แยกกันอยู่ พ่อไปทำงานเมืองนอก อยู่กับแม่และพี่ชายน้องชาย ไม่สนิทกับพ่อแม่ พ่อไม่ค่อยพูดคุยด้วย สนิทกับน้องชาย แต่ก็อยู่แบบต่างคนต่างอยู่ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ทั่ทุกอย่างด้วยตัวเอง เวลามีปัญหาอะไรคิดคนเดียว และออกไปปรึกษากับเพื่อน

การอบรมเลี้ยงดู

แม่เป็นคนดูแล แต่ไม่มีเวลาให้เนื่องจากต้องไปทำงาน เลี้ยงแบบอิสระ ใกล้เคียงกับลูกบ้างมากกว่า

วัยเด็ก เป็นเด็กเรียบร้อย เชื่อฟังแม่

วัยรุ่น

เป็นคนใจร้อน เอาแต่ใจตัวเอง ตอนมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อนดียังเรียนดี ต่อมาคบเพื่อนมากขึ้น เริ่มเที่ยว สูบบุหรี่ ตอน ม.2 ไปคบเพื่อนในสลัม และเริ่มสูบกัญชาตอน ปวช.1 และไปเสพยาเฮโรอีนกับเพื่อนที่โรงเรียน โรงเรียนไม่เข้มงวดในเรื่องยาเสพติด เพื่อนที่บ้านก็เสพยาเฮโรอีนทุกคน

ฐานะ ไม่ค่อยดี

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน ไม่มีใครใช้เลย

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ ไม่เสียเงิน

ประวัติของ เจียน

(สายอาชีพ ครอบครัวไม่ราบรื่น เพื่อนติด)

อายุ 21 ปี การศึกษา บวช.2 (ไม่จบ)

อาชีพ ว่างงาน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ต่อมา กัญชา

ปัจจุบัน เฮโรอีน นิด วันละ 6 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่หย่ากัน แม่ไปอยู่กับพี่สาวที่เมืองนอก เจียนอยู่กับพ่อและย่า พ่อก็มีผู้หญิงตลอด ไม่ค่อยกลับบ้าน ย่าก็ไม่มีเวลาเพราะขายของ เจียนเหงามาก กลับมาบ้านไม่เจอใคร ก็เลยออกไปค้างบ้านเพื่อนตลอด พออายุ 12 ปี ก็ออกไปอยู่นอกบ้านตามลำพังกับเพื่อน

การอบรมเลี้ยงดู

พ่อ ย่า ไม่มีเวลา จึงให้อยู่กับคนเลี้ยงตามใจมาตลอด แต่พ่อให้เงินใช้อย่างเต็มที่ ครอบครัวยังไม่ค่อยคุยกันอย่างใกล้ชิดเลย ไปอยู่กับเพื่อนที่มีสภาพอย่างเดียวกัน เพราะอยู่บ้านไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร จึงติดเพื่อนมาก

วัยเด็ก

อยู่กับคนเลี้ยง พออายุ 12 ปี ก็ขอพ่อออกไปอยู่ข้างนอกกับเพื่อน หนีเรียน เรียนตก ชั้นหลายครั้ง เพราะชอบเที่ยวตามศูนย์การค้า เที่ยวกลางคืน แต่งตัว สวมบุรุษกับเพื่อน

วัยรุ่น

อายุ 15 ปี ก็หยุดเรียน พ่อไม่เคยรู้เลย ไม่อยากเรียน คบเพื่อนติดกัญชา สวมกัญชา กับเพื่อนในที่พักอาศัยจนไม่ไปเรียนเลย พ่อเงินหมดก็ขอจากพ่อแม่ จึงมีเงินใช้อย่างเหลือเฟือ เพื่อนฝูงมาอาศัยด้วยมากที่แพลต จนกระทั่งเพื่อนเอาเฮโรอีนเข้ามาเสพ ต่อมาพ่อรู้จึงกลับไปอยู่กับพ่อและย่า ซึ่งพยายามเอาใจใส่ขึ้น

ฐานะ ดีมาก

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พ่อสูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนให้ ไม่เสียเงิน ต่อมาหลังจากเอาเปรียบ จึงเข้าไปซื้อเอง

ประวัติของหนุ่ม

(สายอาชีพ ครอบครัวไม่ราบรื่น เพื่อนไม่ติด)

อายุ 25 ปี การศึกษา ปวส.

อาชีพ ขับรถมอเตอร์ไซด์ รายได้ 3,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ ม.3 กัญชา ปวช.1

ปัจจุบัน เฮโรอีน ฉีด วันละ 3 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่รักใคร่กันดี มีการทะเลาะกันบ้างเล็กน้อย เรื่องพ่อกินเหล้า พ่อเป็น alcoholism ตาย ตอนหนุ่มอยู่ ป.1 ต้องอยู่กับแม่ แล้วออกไปเช่าบ้านอยู่กับเพื่อน ตอนเรียน ปวส. จึงกลับไปอยู่กับแม่หลังจากติดเฮโรอีนแล้ว หนุ่มรักพ่อแม่มาก และแม่ก็รักหนุ่มมาก ห่วงในตัวมากพูดให้ฟังตลอดเวลา กับพี่น้องไม่ค่อยสนิทกัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับทำอะไร ความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน

ตอนอยู่ ปวช.1 แม่มีสามีใหม่ หนุ่มไม่ชอบก็ใส่สามีใหม่ออกจากบ้าน ทำให้รู้สึกผิดต่อแม่มาก สงสารแม่

การอบรมเลี้ยงดู แม่เลี้ยงดูอบอุ่นดี มีความสุข รักแม่มาก

วัยเด็ก การเรียนดี จนกระทั่งถึง ม.3 เรียนร้อยไม่เกเร ชอบอยู่ในกลุ่มเรียนร้อย

วัยรุ่น

เรียนร้อย แต่อยู่ในกลุ่มเกเร สูบบุหรี่ กัญชา ตอน ม.3 สูบบุหรี่กับเพื่อนในกลุ่ม พอเข้าช่วงๆ มีเพื่อนสูบบุหรี่ กัญชา และเฮโรอีน เพื่อนพี่ชายก็มาสูบกัญชาก็ลองสูบกับเพื่อนพี่ชาย ยังก้าวแม่ การเรียนตกลง พ่อเข้า ปวช.3 แม่มีสามีใหม่ ไม่สนใจตนเองก็เลยเข้าไปเสพยาเฮโรอีน หนุ่มเป็นคนมีความรู้ดี แต่มีบุคลิกวิตกกังวล สับสน เครียด พุดจาสุภาพ เปิดเผยอ่อนน้อม

ฐานะ พ่อใช้ ทำสวนมะพร้าว

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พ่อสูบบุหรี่ ติดเหล้า

เฮโรอีนครั้งแรก เพื่อนำให้ ไม่เสียเงิน

ประวัติของยุทธ

(สายอาชีพ ครอบครัวไม่ร่ำรวย เพื่อนไม่ติด)

อายุ 23 ปี การศึกษา บวช. (ไม่จบ)

อาชีพ ช่างทาสี รายได้ 3,000 บาท/เดือน

เสพยาเสพติดครั้งแรก บุหรี่ (ม.2) กัญชา (ม.3)

ปัจจุบัน เฮโรอีน นิด วันละ 4 ครั้ง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

พ่อแม่แยกกันอยู่ พ่อมีภรรยาใหม่ ยุทธอยู่กับแม่และญาติ พ่อแยกไปอยู่กับภรรยาใหม่ ยุทธรักพ่อมาก แม้ก็ว่าพ่อให้ฟังตลอดเวลา ก่อนแยกจากกันก็ทะเลาะกันตลอดเวลา ตอนแรกยังส่งเสียเงินให้เรียน ตอนหลังไม่ยอมส่งเสียจนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เสียใจมาก กับพี่น้องก็ไม่สนิทกัน ทะเลาะกันตลอด จึงไปสนิทกับเพื่อนมากกว่า

การอบรมเลี้ยงดู ตอนแรกอบอุ่นดี สนิทกับแม่มาก

วัยเด็ก เรียนดี เรียบร้อย พ่อแม่อยู่ด้วยกัน อบอุ่นดี เพื่อนที่คบดี

วัยรุ่น

ม.2 เริ่มสูบบุหรี่ พอ ม.3 การเรียนเริ่มตกเพราะคบเพื่อน ขาดเรียน คบเพื่อนวัยรุ่นที่แสบบ้านมาก เข้าไปสูบกัญชาด้วย พอเรียน บวช. แพนเล็กเข้าไปเสพยาเฮโรอีนกับรุ่นพี่

ตอนนี้เป็นคนค่อนข้างเงี้ยบ เก็บตัวอยู่คนเดียว เพื่อนไม่ค่อยมีเพราะพ่อแม่เลิกกัน ฐานะ ไม่ค่อยดี พี่สาวทำงานคนเดียว พ่อส่งเสียให้ตอนแรก เดือนละ 5,000 บาท ตอนหลังไม่ส่งเสีย

ประวัติการใช้ยาเสพติดในบ้าน พ่อติดเหล้า ไม่สูบบุหรี่

เฮโรอีนครั้งแรก ชื้อจากเพื่อน ตอนหลังเป็นคนขายเฮโรอีน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวรักซ้อน รัตน์วิจิตรเวช
 วัน/เดือน/ปีเกิด 10 กันยายน 2496
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 100/841 หมู่ที่ 11 ซ.เสนานิคม 1 แขวงลาดพร้าว
 เขตบางกะปิ กทม. 10230
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนราชวินิตมัธยม
 เขตดุสิต กทม. 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2512 ม.ศ.3 โรงเรียนวัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์บำรุง
 พ.ศ.2515 ป.กศ. วิทยาลัยครูนครปฐม
 พ.ศ.2518 กศ.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 พ.ศ.2524 ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 พ.ศ.2538 กศ.ด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

กระบวนการคิดเฮโรอีน

บทคัดย่อ

ของ

รักซ้อน รัตน์วิจิตรเวช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

มีนาคม 2538

จุดประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาขั้นตอนและเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ติด
เฮโรอีนของเยาวชน รวมทั้งการธำรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนให้คงไว้

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ระดับลึก รายละเอียดประวัติ
ชีวิตของพวกเขาเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ
เข้าสู่กระบวนการติดเฮโรอีนและทักษะของพวกเขาเกี่ยวกับเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในชีวิตที่ทำให้เขา
เป็นผู้ติดเฮโรอีน กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเชิงทฤษฎีจากเยาวชนผู้ติดเฮโรอีนที่มารับ
บริการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติด โดยการถอนพิษยาด้วยเมทาโดน เพศชาย อายุระหว่าง
15-25 ปี จำนวนทั้งหมด 32 ราย

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการติดเฮโรอีนของเยาวชนประกอบด้วยขั้นตอนต่อเนื่องดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้นเสพ เงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่ขั้นเริ่มต้นเสพ ได้แก่ เงื่อนไขด้าน
บุคคล เงื่อนไขด้านเพื่อน เงื่อนไขด้านครอบครัว เงื่อนไขด้านโรงเรียน เงื่อนไขเกี่ยวกับ
เฮโรอีน และเงื่อนไขเสพด้วยความไม่รู้

2. ขั้นเสพต่อเนื่อง เงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเมื่อผ่านขั้นเริ่มต้นเสพแล้วมีการเสพ
ต่อเนื่อง ได้แก่ ความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย การประเมินความรู้สึกของตนเอง การอธิบาย
เหตุผล การปฏิเสธสรรค์กับเพื่อนที่เสพเฮโรอีน การหลีกเลี่ยงกลุ่มอาการเนื่องจากการหยุดยา
และติดาจรสชาติของเฮโรอีน

ผลการวิจัยยังพบว่า มีเงื่อนไขที่ทำให้กระบวนการติดเฮโรอีนถูกชะลอให้ช้าออกไป
ได้แก่ การให้ความหมายในเชิงลบ การไม่รู้วิธีเสพที่ถูกต้อง และเงื่อนไขด้านสถานการณ์ที่
ไม่เอื้อต่อการเสพเฮโรอีนต่อ

นอกจากนั้น การธำรงการเป็นผู้ติดเฮโรอีนขึ้นอยู่กับ การยอมรับและให้นิยามตนเอง
เครือข่ายความสัมพันธ์ ลักษณะความสัมพันธ์ การถูกประหัตประหา และการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน
แบบซ่อนเร้นด้วยการแสดงตัวเหมือนคนอื่น ๆ เป็นต้น

ผลการวิจัยนี้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การป้องกันและให้การศึกษา
เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การติดตามผล และการดูแล
ภายหลังการบำบัดรักษา ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ที่
เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด

THE PROCESSES OF HEROIN ADDICTION

AN ABSTRACT

BY

RUKSORN RATVICHITVEJ

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Development Education
at Srinakharinwirot University

March 1995

This research aims to find out the sequences of the processes of heroin addiction and condengencies factors influencing being heroin addicts including maintenance.

Qualitative method used in this study is in-depth interview for the detials of their life histories about their life experience particularly the events of heroin addiction and their opinions of condengencies factors in the life situation. Finally, They become the heroin addicts. The total of 32 male heroin addicts (aged 15 - 25 years) who were theoretical sampling selected from the detoxic heroin addict by methadone treatment from drug curing clinic.

The findings of this study are as follows : The sequences of the processes of the heroin addiction consists of beginning stage and regular stage.

The findings of this study are as follows: The sequences of the processes of the heroin addiction consists of begining stage and regular stage.

The results reveal that the condengencies towards the beginning stage including person, peer, family, school, heroin supply and unknown.

The condengencies towards continuing heroin taking behavior from the beginning stage to the regular stage including euphoria, evaluation account, peer interaction, withdrawal or abstinence syndrome and euphoria impression.

Addiction the results reveal that the processes of heroin addiction were delayed by negative meaning, unknown heroin taking and pull down situations.

Finally, it is also found that heroin addicts maintenance by self defining, relationship network, labelled, secret deviance by passing and others.

Based on the results of the study, the following recommendations can be made ; data from this study suggest that more attention to be given to drug abuse prevention and education, detoxification, rehabilitation, follow up and after care. The results should provide accurate and credible information concerning the destructive effects of drug use available for parents, teachers, students and others concerned.